

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
2014. gada 8. janvārī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs
Gunārs Kūtris.

G. Kūtris.

Labdien! Lūdzu, sēdieties!

Šodien, 2014. gada 8. janvārī, sākam izskatīt lietu Nr. 2013-05-01 „Par likuma „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 22. panta pirmās daļas (2012. gada 8. novembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 2015. gada 1. janvārī) un pārejas noteikumu 4. un 5. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 2. pantam””.

Lietu izskatīs Satversmes tiesa šādā sastāvā:

tiesnesis Kaspars Balodis, Aija Branta, Kristīne Krūma, Uldis Ķinis, Sanita Osipova, tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris.

Tiesas sēžu sekretāre – Alla Spale.

Lieta dalībnieki:

pieteikuma iesniedzēji — 20 Saeimas deputāti. Saeimas deputātu pilnvarots pārstāvis, pieteikuma iesniedzēju pilnvarots pārstāvis, Saeimas deputāts **Andrejs Elksniņš**... Jūsu pilnvara ir arī lietas materiālos un personas dokumentu varbūt uzrādiet tiesas sēžu sekretārei. Paldies.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, tātad likumu, ir Saeima. Saeimu pārstāv uz pilnvaras pamata Saeimas Juridiskā biroja vadītājs **Gunārs Kusiņš**. Arī jūs savu personas dokumentu lūdzu uzrādiet...

Lietā ir iesaistītas sekojošas personas:

Kā pieaicinātās personas šajā lietā ir uzaicinātas: Tieslietu ministrija. Tieslietu ministriju pārstāv Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece tiesību politikas jautājumos **Laila Medinas** kundze. Lūdzu pilnvaru un personas dokumentu tiesas sēžu sekretārei...

Kā pieaicinātā persona ir tiesībsargs. Tiesībsargu pārstāv Tiesībsarga biroja... tiesībsarga padomnieks **Arturs Kučs**. Savu pilnvaru, lūdzu, un personas dokumentu tiesas sēžu sekretārei.

Kā pieaicinātā persona uz tiesas sēdi ir aicināts **Egils Levits**, bet viņš ir ziņojis, ka viņš nevar ierasties tiesas sēdē.

Kā pieaicinātā persona ir Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Valsts tiesību zinātņu katedras docente, juridisko zinātņu doktore **Annija Kārklīņa**. Ir informējusi, ka šodien visticamāk nevarēs tikt.

Kā pieaicinātā persona ir zvērinātā advokāte, juridisko zinātņu doktore **Inese Nikuļceva**. Lūdzu, personas dokumentu.

Kā pieaicinātā persona ir aicināts arī Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas docents **Ivars Ījabs**, kurš ir informējis, ka šodien varētu uz dienas otro pusi tikai ierasties darba apstākļu dēļ.

Tātad izskatot šos jautājumus par pieaicinātajām personām, kuras nav ieradušās... Kādi ir lietas dalībnieku viedokļi? Vai mēs varam sākt lietu izskatīt bez šo personu ierašanās šobrīd?

Lūdzu... Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis?

A. Elksniņš.

Jā, godājamā tiesa! Es domāju, ka mēs varam sākt skatīt lietu bez minēto personu piedalīšanās un tad lietas gaitā arī izlemt

G. Kūtris.

Skaidrs. Paldies.

Saeimas pārstāvim nav iebildumu?

G. Kusiņš.

Nav iebildumu par lietas uzsākšanu bez šo...

G. Kūtris.

Tātad mēs varam sākt lietas izskatīšanu bez to personu klātbūtnes, kuras ir aicinātas, bet vēl nav ieradušās.

Tā... Vai pirms pārejam pie lietas izskatīšanas pēc būtības lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi?

Pirmkārt, jau pieteikuma iesniedzēji ir iesnieguši lūgumus rakstveidā tiesai.

Pirmais lūgums bija pievienot lietas materiāliem likumprojekta „Grozījumi likumā „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu, Eiropas pilsoņu iniciatīvu”” kopiju, kā arī sākotnējās ietekmes... šī likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma anotācijas kopiju, kā arī Saeimas Juridiskās komisijas sēžu audio ierakstu, kas attiecas uz šī projekta izspiešanu un tas ir 2013. gada 3. oktobrī iesniegtais likumprojekts.

Tiesa, izskatot šo rakstveida lūgumu, piekrita šos materiālus pievienot lietas materiāliem. Saeimas pārstāvim mēs esam arī nosūtījuši... informējuši par šādu... Saeimas pārstāvim ir kādi iebildumi?

G. Kusiņš.

Godātā tiesa! Es gribu vērst jūsu uzmanību uz to, ka, manuprāt, noticis ir kaut kāds pārpratums vismaz... jo, ja jūs paraudzīsieties uz šiem... es tos nevaru nosaukt

par dokumentiem... Ja jūs paraudzīsieties uz šiem diviem iesniegtajiem dokumentiem, tad viņiem abiem diviem ir vienāds reģistrācijas numurs. Es lūdzu tiesu noskaidrot... punkts viens, vai nav notikusi tiesas maldināšana un, punkts divi, izmantojot iespēju, ka zālē ir „Saskaņas Centra” frakcijas darbinieki, uzsākt sēdes izskatīšanu tikai tad, kad ir skaidrs, vai šie dokumenti patiešām ir autentiski, jo lietvedības standarti tomēr ir tādi, ka diviem dažādiem dokumentiem pēc satura nevar būt viens reģistrācijas numurs.

Paldies.

G. Kūtris.

Es tikai nesaprotu tajā reģistrācijas numurā... Vienā ir rakstīts Nr. 1, otrā — Nr. 2. Par ko viņi savstarpēji...? Tas ir viens un tas pats numurs?

G. Kusiņš.

Tas beidzamais cipars sakrīt.

G. Kūtris.

Pēdējie cipari sakrīt...

G. Kusiņš.

Jā. Ja ir noticis kāds pārpratums ar reģistrācijas numuriem, tad — jā, bet tad pieteikuma iesniedzēju pārstāvja viedokli gribētu dzirdēt.

G. Kūtris.

Jā, lūdzu!

A. Elksniņš.

Jā, godājamā tiesa! Patiesībā mēs nonākam īpatnējā situācijā, ka tiesas sēdi diemžēl mums ir jāsāk ar lielā mērā atbildētāja pārstāvja formāliem iebildumiem attiecībā uz iesniegto lūgumu.... ņemot vērā, ka mēs nu laikam nesāksim šo tiesvedību ar to, vai Āboltiņas kundze ir parakstījusi atbildes Saeimas rakstu, noskaidrojot no viņas personīgi...

Bet Kusiņa kungs, ir acīmredzams tas, ka šajos abos divos lūgumos, kuri ir adresēti Satversmes tiesai, ir divi atšķirīgi numuri. Un es domāju, ka jūs nestrīdēsieties un nesacentīsimies tagad ēteriskās runās par šiem jautājumiem un to lielā mērā atzīsiet.

Vēl jo vairāk... Godājamā tiesa! Es piedāvāju pašreiz nekavēt Satversmes tiesas laiku minētās lietas izskatīšanā... Un, ja Kusiņam nav skaidra pieteikto lūgumu būtība un mēs tagad sāksim cīņu un šķēpu laušanu par to, vai Kusiņa kungs pareizi izprot to reģistrācijas numuru, kurš ir norādīts Saeimas deputātu un pārstāvja lūgumā

Satversmes tiesai. Tad speciāli priekš Kusiņa kunga, ja Satversmes tiesa uzskatīs to par nepieciešamu, es varētu uzturēt minēto lūgumu un uzturēt attiecīgos jautājumus.

G. Kūtris.

Skaidrs. Paldies.

Ja tiesai būtu jebkurš cilvēks iesniedzis lūgumus, viņš varētu viņus pat nenumurēt un tiesai tas nebūtu pilnīgi nekādi... Ja tas atbilst Saeimas iekšējai kārtībai, ka Saeimas deputātu dokumenti ir iekšēji jāreģistrē, lai par to uztraucas Saeima. Satversmes tiesa ir saņēmusi divus konkrētus lūgumus ar konkrētu saturu, kur mēs redzam, kas ir lūgts, mums problēmas par šī lūguma izpratni nav... ir precīzas. Tā kā attiecībā uz rakstveida dokumentu, kas ir pievienojams un arī audioierakstu, mēs pievienojam lietas materiāliem, ja tas mums palīdzēs lietu izskatīt. To redzēsime lietas izskatīšanas laikā.

Mums ir jautājums par otro lūgumu, kurā ir lūgts tiesu pieaicināt piecas personas. Vai jūs varētu argumentēt, kāda nozīme būtu katras personas uzklaušanai, jo mūs šajā gadījumā interesē nevis tik daudz lietas apstākļi faktiskie, bet kā apstrīdētās normas atbilst Satversmes diviem pantiem. Ko šīs pieaicinātās personas mums varētu palīdzēt izprast attiecībā uz Satversmes 1., 2. panta ievērošanu?

Lūdzu!

A. Elksniņš.

Jā, godājamā tiesa! Ņemot vērā to, ka pagājušajā reizē Satversmes tiesa nenotika, es iesniedzu rakstveida lūgumu, lai Satversmes tiesas tiesneši varētu laicīgi gan iepazīties ar minētā lūguma saturu, gan arī, kā mēs redzējām, nosūtīt atbildētājam, lai mēs varētu pienācīgi šodien arī šo tiesvedību turpināt.

Ir iesniegts lūgums par Latvijas Valsts prezidenta uzaicināšanu un viedokļa saņemšanu attiecībā uz minēto likumprojektu apstrīdēto Satversmes tiesā, ņemot vērā apstākļus, ka parlamentā politiskajās debatēs un politiskajā cīņā likumprojekts „Par tautas nobalsošanu...” divas reizes tika atgriezts parlamentam otrreizējai caurlūkošanai. Un šodien skatāmais jautājums Satversmes tiesā attiecībā uz pieteicēju iesniegto pieteikumu ir attiecināms uz to daļu, kurš parlamentā tika pieņemts steidzamības kārtībā, kas liedza iespēju parlamenta deputātiem vērsties pie Valsts prezidenta ar lūgumu panākt konkrētā likumprojekta otrreizējo caurlūkošanu. Ņemot vērā arī apstākļus, ka Valsts prezidents nepārprotami attiecībā uz iespēju, kā iesniegt likumdošanas iniciatīvas, kā izvērtēt parlamentā pieņemtos likumprojektus, ir tā persona, kura var norādīt parlamentam uz būtiskām pretrunām un iebildumiem kā institūtam, kā noteiktam varam atzaram uz tām problēmām, kuras likumprojektā ir. Vēl jo vairāk. Ir acīmredzams tas, ka šajā likumprojektā, kurš tika pieņemts un par kuru pašreiz ir strīds Satversmes tiesā, ir būtiskas pretrunas ar tiem apsvērumiem, ko

Prezidents ir izteicis savos atbildes rakstos, līdz ar ko Valsts prezidenta institūta pozīcija, Valsts prezidenta institūta viedoklis šajā jautājumā būtu ņemams vērā attiecībā uz Saeimas pieņemtā likumprojekta vērtējumu tādā kategorijā, ka mēs varētu pateikt, vai parlaments ir bijis pietiekami rūpīgs, vai parlaments ir bijis pietiekami saprātīgs un detalizēts pietiekami skaidri ar to likumprojektu, ko viņš attiecīgi ir pieņēmis. Un šeit, es domāju, tas lielā mērā palīdzēs mums izprast tiešām objektīvās izmeklēšanas principa ietvaros, nevis tagad mums — prasītājam un atbildētājam — sacenšoties, vai ir atbilstošs vai nav atbilstošs... cik lielā mērā šī situācija būtu atrisināma.

Nākamie jautājumi ir attiecībā uz pieaicinātajām personām, kuras kā lietpratēji, kā eksperti konkrētās lietas izskatīšanas laikā varētu sniegt mums noteiktus viedokļus par normas piemērotību. Un tie, pirmkārt, ir Biznesa augstskolas “Turība” Juridiskās fakultātes profesors, juridisko zinātņu doktors Aivars Endziņš, kurš arī publiskajā telpā ir norādījis savu viedokli par minēto likumprojektu tādā kontekstā, ka ir jābūt lielā mērā kā subjektīvi brīviem, tā arī objektīvi racionāliem, lai izprastu arī problēmu jautājumus, attiecīgi uz kuriem varētu minētais likumprojekts piemērošanas gaitā tikt vērsti.

Es neapšaubu Endziņa kunga autoritāti, juridisko kvalifikāciju un spēju šajā lietā savu viedokli sniegt. Tāpēc arī ir apsvērumi par viņa uzaicināšanu.

Nākamais ir jautājums par Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra SKDS direktora Arņa Kaktiņa pieaicināšanu. Minētais pētījumu centrs, pirmkārt, ir dalībnieks vienā no Eiropas atzītajām asociācijām, otrkārt, sabiedriskās domas pētījumi šajā jautājumā attiecībā, ka tiek vērtēts jautājums par sabiedrības iesaisti politiskajos procesos, par sabiedrības spēju piedalīties lēmumu pieņemšanā, par sabiedrības spēju savākties vienreiz, kā to ir norādījuši arī vairāki parlamenta deputāti, lai piedalītos svarīga likumprojekta virzīšanā, apspriešanā un arī uzturēšanā, var tiešām lielā mērā rast un palīdzēt izprast mums to bildi, cik tad ir samērojama piemērotās normas darbība ar sabiedrības iespēju procesos piedalīties. Jo gan no Saeimas atbildes raksta, gan no citiem lietas materiāliem neizriet īstenībā, gan arī no politiskajām debatēm neizrietēja neviens pamatots, īstenībā neviens arguments, kāpēc ir trīsdesmit tūkstoši paredzēti, kāpēc mēs atgriezīsimies pie vienpakāpju sistēmas, kāpēc ne, piemēram, divdesmit pieci, divdesmit vai četrdesmit? Un es uzskatu, ka Satversmes tiesai objektīvās izmeklēšanas principu ietvaros šis apstāklis tiešām būtu jāņem vērā. Un tad man pamatu šīs lietas iztiesāšanā patiesībā ir skaitļi, kuri varētu kalpot tiešām atbilžu rašanai uz tiem jautājumiem, ko šīs tiesas laikā mums ir jānoskaidro.

Trešais dalībnieks, ko es aicinātu pieaicināt, ir Sabiedriskās politikas centrs „Providus”. Minētā juridiskā persona ir ļoti aktīvi piedalījusies likumprojekta izstrādē, arī iesniedzot attiecīgus priekšlikumus Saeimas Juridiskās komisijas sēdēs attiecībā uz

apspriežamo likumprojektu. Ja mēs analizējam šos priekšlikumus un arī viedokļus, tad no lietā esošajiem materiāliem mēs redzam, ka to personu, kuru viedoklis varētu neapmierināt, teiksim tā, Saeimu, to viedoklis, kuri tika kritiski izvērtējuši attiecīgi minēto likumprojektu un tā tapšanas īpaši gaitu, viņas būtu tiešām jāuzklausā šīs lietvedības ietvaros. Un īstenībā „Providus” nepieciešamību ir atzinusi arī Saeimas Juridiskā komisija, ne jau velti tās dalībnieki ir aicināti uz... likumdošanas izstrādes procesā... viedokļu noskaidrošanai un arī priekšlikumu iesniegšanai.

Trešais... ceturtais dalībnieks... es atvainojos, ir attiecīgi juridisko zinātņu doktors Paparinska kungs, kurš tiešām kā arī viens no jaunajiem tiesību zinātniekiem modernajā tiesību teorijā varētu sniegt savu viedokli līdzīgi kā Endziņa kungs attiecībā uz noskaidrojamiem jautājumiem. Un šajā situācijā es vēlētos, lai Satversmes tiesa smeltos ne tikai to tiesību zinātnieku atziņas, kuri docē Latvijas Universitātē, bet ietu mazliet plašāk un noskaidrotu citu viedokli. Paparinska kungs, cik man ir zināms, ir piedalījies savu atzinumu sagatavošanā un sniegšanā Centrālajā vēlēšanu komisijā. Viņu, piemēram, bija pieaicinājusi tajos jautājumos, kur vadoties no tām normām, ko pieņēmis ir parlaments, lai atzītu, vai, piemēram, ir iespējams notikt tautas nobalsošanai vai nav iespējams...

Es domāju, godājamā tiesa, visi šie cilvēki jums lielā mērā ir zināmi un lielā mērā es atstāju tiesas ieskatā, tiesas ziņā šī jautājuma apspriešanu, protams, vadoties no tā, ka mums šeit visiem interesē patiesība, jo tā mums visiem ir dārgāka.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Saeimas pārstāvim ir viedoklis par šo personu uzaicināšanu?

G. Kusiņš.

Jā. Attiecībā uz šīm nosauktajām personām... Tātad es piekrītu pieteikuma iesniedzēju pārstāvim, ka visu interesēs ir, lai tiktu noskaidrota tiešām patiesība. Un attiecībā uz pieteiktajām personām...

Tātad vispirms par Valsts prezidentu Andri Bērziņu. Es domāju, ka lietas materiālos ir Valsts prezidenta motivētie iebildumi, ko Valsts prezidents divas reizes sniedza, kā arī ir Valsts prezidenta dokuments, ko Valsts prezidents ir nosūtījis Saeimas priekšsēdētājam, izsludinot šo likumu. Tātad trešais dokuments. Bez tam, Valsts prezidenta kancelejas pārstāvja teiktais ir atrodams arī Saeimas Juridiskās komisijas sēžu protokolos. Un, manuprāt, tas ir pilnīgi pietiekoši, lai zinātu, kāds ir šīs institūcijas viedoklis un mēs atstājam pēc tiesas ieskata izlemt šo jautājumu, bet pēc Saeimas ieskata ir visa nepieciešamā informācija, lai zinātu Valsts prezidenta viedokli.

Attiecībā uz Endziņa kungu. Jāsaka tā, ka ja tas vienīgais arguments ir, ka Endziņa kungs publiskajā telpā ir izteicies... Mums ir zināmi šie izteikumi... Tas ir vienīgais, kas tika norādīts, ka publiskajā telpā ir izteicies... Tad šinī gadījumā šo publiskajā telpā izteikto viedokli varēs arī izmantot gan tiesa, gan arī es varēšu izmantot šajā tiesas procesā. Attiecībā tātad par šo mēs atstājam pēc tiesas ieskatiem.

Attiecībā uz Kaktiņa kungu. Nu, jāsaka tā, ka mums ir šaubas, vai sabiedriskās domas pētījumi var būt par pamatu, lai vērtētu tiesību normu konstitucionalitāti. Šinī gadījumā es šaubos, vai sabiedriskās domas pētījumi varētu sniegt jaunus juridiskus argumentus šajā lietā, līdz ar to mums ir šaubas par šīs personas pieaicināšanas nepieciešamību.

Attiecībā uz „Providus” pārstāvi. Jāsaka tā, ka man ir jāpiekrīt pieteikuma iesniedzēja pārstāvja viedoklim, ka patiešām „Providus” pārstāvji bija pieaicināti Juridiskās komisijas sēdē un lietas materiālos, godātā tiesa, ir gan „Providus” rakstveidā iesniegtie priekšlikumi, gan šo priekšlikumu pamatojums, gan arī konkrēti „Providus” pārstāve Kažokas kundze vairākkārt piedalījās Juridiskās komisijas sēdēs un ir izteikusi viedokli, izteikusi šos argumentus un visi šie argumenti ir lietas materiālos, jo lietas materiālos ir Juridiskās komisijas sēdes protokoli. Līdz ar to es šaubos, vai ir nepieciešamība uzzināt kaut ko jaunu. Visi šīs personas viedokļi un arī šīs organizācijas viedokļi ir jau lietā.

Attiecībā uz Paparinska kungu mēs uzskatām, ka pieteikuma iesniedzēju pārstāvja arguments, ka šis ir jauns zinātnieks... Es atzīstu, Paparinska kungs patiešām ir jauns un daudzsološs zinātnieks, kam ir pieredze vairākās tiesību jomās. Taču man nav zināms, kāds varētu būt viņa piensums tieši konkrēti šajā lietā, jo, cik man ir zināms, viņam nav zinātnisku publikāciju tieši par šo. Paparinska kungs ir sniedzis izvērstu atzinumu tā sauktajā “nepilsoņu referendumā” lietā, bet ir jautājums, vai šinī gadījumā ir kaut kāds juridisks pamats uzskatīt, ka Paparinska kunga rīcībā ir kaut kādi motīvi vai argumenti, kas varētu palīdzēt šīs lietas izskatīšanā.

Summējot to visu, mēs atstājam pēc tiesas ieskatiem lēmumu par šo pieaicināto personu uzaicināšanu tieši konkrēti pieaicināto personu statusā.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesa, izvērtējot gan iesniegto... kad bija iesniegts rakstveida lūgums, izvērtēja šo pieteikumu un arī uzklaut jūsu viedokli tiesas sēdē... uzskata, ka šobrīd tiesa piekrīt kā pieaicinātās personas uz nākamo tiesas sēdi uzaicināt Aivaru Endziņu un visticamāk, ka Valsts prezidenta kancelejas pārstāvi šajā jautājumā... tāpēc, ka mums ir svarīgi juridiskie momenti. Sabiedrības viedoklis mums ir zināms... ja gadījumā dalībniekiem ir nepieciešamība šo sabiedrības viedokli, viņi savās runās vai

debatēs var izmantot argumentiem... Tāpēc par pārējiem šobrīd mēs šo lūgumu neapmierinām, bet, ja gadījumā lietas gaitā mēs secināsim, ka rodas nepieciešamība uzklaut šīs personas, protams, tas nav izslēgts arī atgriezties pie šī jautājuma.

Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim ir kāds lūgums?

G. Kusiņš.

Nē, paldies. Nav.

G. Kūtris.

Līdz ar to paziņojumu, ka tiek uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības.

Tiks nolasīts tiesneša ziņojums. Lūdzu, tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

2013. gada 4. martā Satversmes tiesā tika ierosināta lieta Nr. 2013-05-01 „Par likuma „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 22. panta pirmās daļas (2012. gada 8. novembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 2015. gada 1. janvārī) un pārejas noteikumu 4. un 5. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 2. pantam””.

Pieteikuma iesniedzējs ir divdesmit 11. Saeimas deputāti: Andrejs Elksniņš, Jānis Urbanovičs, Irina Cvetkova, Valērijs Agešins, Boriss Cilevičs, Vladimirs Nikonovs, Aleksandrs Jakimovs, Igors Pimenovs, Jeļena Lazareva, Dmitrijs Rodionovs, Sergejs Mirskis, Ivans Ribakovs, Ivars Zariņš, Aleksandrs Sakovskis, Jānis Tutins, Arturs Rubiks, Vitālijs Orlovs, Andrejs Klementjevs, Ņikita Ņikiforovs un Sergejs Potapkins.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu — Latvijas Republikas Saeima.

2013. gada 7. maijā Satversmes tiesā saņemts Saeimas atbildes raksts, kas pievienots lietai.

Ar Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieces 2013. gada 31. jūlija lēmumu lieta Nr. 2013-05-01 nodota izskatīšanai.

Paziņojums par lietas izskatīšanu publicēts 2013. gada 5. septembrī laikrakstā “Latvijas Vēstnesis” 173. numurā.

Atbilstoši Satversmes tiesas 2013. gada 3. septembra rīcības sēdes lēmumam, uz tiesas sēdi uzaicinātas sekojošas pieaicinātās personas: Tieslietu ministrija, tiesībsargs, zvērināta advokāte Inese Nikuļceva, Egils Levits, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Valsts tiesību zinātņu katedras docente Annija Kārkliņa un Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas docents Ivars Ijabs.

Pieaicināto personu viedokļi ir saņemti Satversmes tiesā un pievienoti lietas materiāliem.

Dalībniekiem pienācīgi paziņots par tiesas sēdi.

Lietas dalībnieki — pieteikuma iesniedzēja pilnvarotais pārstāvis Andrejs Elksniņš un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, Saeimas, pilnvarotais pārstāvis Saeimas Juridiskā biroja juridiskais padomnieks Jānis Pleps, ir iepazinušies ar lietas materiāliem un apliecinājuši to ar savu parakstu.

G. Kūtris.

Paldies.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi ziņotājam? Jautājumu nav.

Līdz ar to mēs varam uzklaut lietas dalībniekus.

Un pirmais runā pieteikuma iesniedzēju pārstāvis Elksniņa kungs. Vienlaicīgi, pirms jūs sākat runāt, es atgādinu, ka likums ierobežo jūsu runas ilgumu līdz 30 minūtēm.

Lūdzu, jums vārds!

A. Elksniņš.

Godājamā tiesa!

Ievērojamais tiesību zinātnieks Kārlis Dišlers ir teicis: “Likumdošanas process ir sevišķi procesuāla kārtība, atbilstoši kurai Saeima vai pati tauta panāk to, ka iepriekš sagatavots likumprojekts kļūst par likumu, tas ir, normatīvo aktu, kas ieņem noteiktu vietu normatīvo aktu sistēmā.”

Ar likumdošanas iniciatīvu saprot priekšlikumu par likuma izdošanu, grozīšanu, atcelšanu, iesniegšanu Saeimā. Iesniegt šādu priekšlikumu var tikai tie subjekti, kuriem šādas tiesības piešķir Latvijas Republikas Satversme. Satversmes 75. pants nosaka, ka likumprojektus var iesniegt Saeimai Valsts prezidents, Ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputāti, kā arī šinī Satversmē paredzētos gadījumos un kārtībā viena desmitā daļa vēlētāju.

Pamatnoteikumi par tautas likumdošanas iniciatīvas īstenošanai ir ietverti Satversmes 78. un 80. pantos.

Latvijas Republikas Satversmes 78. panta pirmais teikums nosaka: “ne mazāk kā vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesības iesniegt Valsts prezidentam pilnīgi izstrādātu likumprojektu, kuru Prezidents nodod Saeimai. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumu veikšanas pēc satura, tad tas ir nododams tautas nobalsošanai.”

Satversmes 78. panta noteikumi, kas regulē vēlētāju tiesības piedalīties tautas likumdošanas procesā, paši par sevi nedod pietiekami precīzu atbildi attiecībā uz to, kā tas būtu īstenojams, lai atrisinātu visus ar tautas likumdošanas iniciatīvu saistītos jautājumus. Respektīvi, ir pieļaujama šo jautājumu noregulēšana likumā, tomēr šiem

ierobežojumiem ir jāatbilst Satversmei, tie pieļaujami, ja tie ir attaisnojami, cita starpā, atbilst samērīguma principam, kas ir konstitucionālā ranga struktūrprincips un caurauž visas publiskās tiesības.

Šī tēze nāk no arī šajā lietā pieaicinātā lietpratēja Levita kunga. Sākotnēji šo veica Satversmes sapulce un jau 1922. gada 30. jūnijā, pieņemot likumu „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” likums noteica, ka iniciatoru skaitu... iniciatoru skaitam ir jābūt ne mazāk par vienu tūkstoši un paredzēja parakstu vākšanas veikšanu divos posmos.

1994. gada 31. maijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma likumu „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu”... Šis likums ir spēkā no 1994. gada 4. maija. Likumdevējs izšķīrās toreiz par lielāku parakstītu skaitu, iniciatoru skaitu, norādot, ka tiem ir jābūt desmit tūkstošiem vēlētāju, kas apliecinātu tajā laikā pietiekamas sabiedrības daļas ieinteresētību un to, ka svarīgie jautājumi tautas likumdošanas ceļā ir risināmi tieši tādi, nevis jebkādi citādi un kuru nozīmīgumu atzīst par pietiekamu... pietiekams skaits to cilvēku, kuri ir parakstījušies attiecīgajai iniciatīvai.

Minētais likums kompleksi regulē Latvijā pastāvošos tiešās demokrātijas instrumentus. Likuma 2009. gada redakcijā 22. panta pirmais teikums noteica, ka ne mazāk kā desmit tūkstoš balsstiesīgajiem Latvijas pilsoņiem ir tiesības, norādot savu vārdu, uzvārdu un personas kodu, iesniegt Centrālai vēlēšanu komisijai rūpīgi izstrādātu likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu un paraksta apliecināšanas izdevumus šajā posmā sedza likuma ierosinātāji.

Likuma 23. panta pirmā daļa noteica, ka konstatējusi, ka iesniegto likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu ir parakstījuši ne mazāk kā desmit tūkstoši balsstiesīgie Latvijas pilsoņi, Centrālā vēlēšanu komisija paziņo, ka tiek uzsākta parakstu vākšana šā likuma ierosināšanai. Centrālā vēlēšanu komisija organizēja parakstu vākšanu likuma ierosināšanai un valsts sedza ar šo parakstu vākšanu saistītos izdevumus. Saskaņā ar minētā likuma 25. panta pirmo daļu, ja likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu ir parakstījuši ne mazāk kā viena desmitā daļa no pēdējās Saeimas vēlēšanās balsstiesīgo Latvijas pilsoņu skaita, Valsts prezidents šo likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu iesniedza Saeimai.

2012. gada 8. novembrī Saeima steidzamības kārtībā pieņēma likumu „Grozījumi likumā „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu””. Valsts prezidents šo likumu izsludināja 2012. gada 27. novembrī un Saeimas deputātiem, ņemot vērā Satversmē esošo regulējumu, nebija tiesības lūgt minētā likumprojekta nodošanu otrreizējai caurskatīšanai. Kaut arī to virzīja kā jaunu likumprojektu, tā saturs galvenokārt tika pārņemts no Saeimā pieņemtā likuma „Grozījumi likumā „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu””, ko Valsts prezidents jau divas reizes pirms tam — 2012. gada 28. jūnijā un 2012. gada 3. augustā — nodeva otrreizējai caurlūkošanai.

Apstrīdētā akta pārejas noteikumu 4. punkta un 5. punkta redakcijas, kas stājās spēkā 2012. gada 11. decembrī, paredz, ka līdz 2015. gada 1. janvārim tiek saglabāta līdzšinējā likumu ierosināšanas kārtība divos posmos, taču pēc 2015. gada 1. janvāra ir spēkā nosacījums, ka paliks spēkā viens likumu ierosināšanas posms, kurš būtu atbilstošs Satversmei un izslēdzot attiecīgi iespējamā referendumā jeb tautas nobalsošanas īstenošanu divos ceļos.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka konstatējama likumdevēja nesaprotama nekonsekvence, nosakot nepieciešamo parakstu skaitu parakstu vākšanas pirmajā posmā. 2012. gada 21. jūnijā, pieņemot pieņemtā likuma „Grozījumi likumā „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu”” pārejas noteikumu 4. punkta redakcijā paredzēja, ka parakstu vākšanas pirmajā posmā nepieciešami ne mazāk kā piecdesmit tūkstoši vēlētāju paraksti. Nekādi racionāli juridiski argumenti par labu toreiz noteiktajam nepieciešamo parakstu skaitam parlamentā netika minēti. Savukārt 2012. gada 8. novembrī pieņemtajā likumā „Grozījumi likumā „Par tautas nobalsošanu un likuma ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu”” pārejas noteikumu 4. punkts šos sliksni noteica ne mazāk kā trīsdesmit tūkstoši vēlētāju.

2015. gada 1. janvārī stāsies spēkā apstrīdētā akta 22. pants un apstrīdamā šā panta pirmās daļas redakcija. Tā paredz, ka likuma ierosināšana notiek vienā posmā bez valsts finansiālās līdzdalības, tiesības iesniegt pilnīgi izstrādātu likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu ir ne mazāk kā vienai desmitajai daļai vēlētāju.

Augsti godājamā tiesa! Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētajā aktā noteiktā likumprojekta iniciatoru skaita palielināšana no desmit tūkstoš vēlētājiem līdz trīsdesmit tūkstošiem vēlētāju... bet ar 2015. gada 1. janvāri nosakot šo sliksni ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju un parakstu vākšanas procedūrā paredzot tikai vienu posmu, neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un Latvijas Republikas Satversmes 2. pantam.

Apstrīdētā akta normas aizskar pilsoņu kopuma konstituatīvās un leģislatīvās funkcijas, tas ir, tautas tiesības tieši ņemt daļību demokrātiskā likumdošanas procesā likuma vai Satversmes grozījumu ierosināšanas tautas iniciatīvas tiesiskā institūta ietvaros. Būtiski ir grozīta likumu ierosināšanas kārtība, kas padara par praktiski neiespējamu pilnvērtīgu pilsoņu tiesību realizāciju līdzās tām tiesībām, kuras ir paredzētas kā Saeimas pieciem deputātiem, kā Valsts prezidentam un mūsu skatījumā šajā situācijā ir neiespējama pilnīga un pilnvērtīga tiešās demokrātijas īstenošana Latvijā Republikā. Proti, pilsoņu kopumam tiek atņemts instruments, kas ļautu tam ietekmēt valsts un ne tikai politisko dzīvi.

Eiropas liberālās telpas valstu tiesiskajā regulējumā referendumiem piemīt tiešās demokrātijas vērtības gars, tas ir ieguvums, iespēja un vēsturisks sasniegums, ka tautai kā suverēnās varas avotam ir visas izredzes bez reizi četros gados ievēlētiem

starpniekiem, kas ir parlamenta Saeimas deputāti, izteikt savu viedokli visvienkāršākā — jā vai nē formā par jebkuru jautājumu, kas Latvijas tautu ir aizkaitinājis.

Latviešu Nacionālās Padomes dibinātājs Oto Nonācs kādreiz ir teicis, ka tauta ir suverēnās varas avots, tas mūžīgi verd un atjaunojas.

Tautas nobalsošana ir iespēja Latvijas tautai aizvietot iesēdējušos un nevarīgo parlamentu, ka tas ir tiešām svarīgs, neļaujot kādu nozīmīgu lietu nogremdēt Saeimas gaitēnos politisko partiju savstarpējās intrigās vai koalīcijas noslēgtās vienošanās īpatnībās.

Referendumiem ir arī nenoliedzama arbitra loma starp valsti un tautu, to izmantošana ir cik likumsakarīga, tikpat lielā mērā arī unikāla. Un, protams, tāpat kā nav iespējama ideāla pasaule, arī referendumi var tikt izmantoti nedemokrātiskām akcijām un izsaukt sabiedrisko rezonansi.

Apstrīdētā akta normas ir vien koalīcijas partiju atspulgs, kas nepauž Latvijas tautas kopējo gribu, tas nav balstīts uz konsensusu un ir naidīgs savā attieksmē pret demokrātiju. Tas nav labākais risinājums, kas spēj pārliecināt. Gluži otrādi. Tas rada aizdomas par parlamenta centieniem bez sevišķas izdomas atbrīvoties no sloga, ko tam ir uzlikuši Satversmes tēvi, pieņemot Latvijas Republikas Satversmi. Latvijas tauta pār Saeimu ir tiesīga realizēt tai piederošo suverēno varu, arī ierobežojot parlamenta tiesības, arī saistot parlamentu ar tām iniciatīvām, ko Latvijas tauta var virzīt ne tikai un atbalstīt reizi četros gados piedaloties vēlēšanās, bet arī kā patstāvīgi, uzliekot par saistošiem tos noteikumus, ko tauta varētu realizēt dzīvē un kas būtu tās parlamentam saistoši. Šī tautas tiesība manā skatījumā ir vērtējama kā īpaši būtiska tiesība, jo paredz tautas dalību tiešā likumdošanas procesā.

Procedūru noteikšana apstrīdētā akta normās būtiski ierobežoja iespēju saskaņā ar Satversmi, iedzīvotājiem iniciēt tautas nobalsošanu un ierosināt likumdošanas iniciatīvas. Privātpersonas laika un pūļu tēriņš pēc apstrīdētajās normās ietvertā regulējuma ir uzskatāms par indivīda tiesību ierobežojumu, ka tas paredzēts kā birokrātisks priekšnoteikums tam, lai indivīds varētu īstenot savas tiesības.

Satversmes 1. pants nosaka, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Tas norāda, ka Latvijā ir tiesiska demokrātiska iekārta, kas atzīst demokrātijas un tiesiskas valsts principus. Satversmes 1. pantā ietvertais jēdziens „demokrātija” ir tā saucamais funkcionālais juridiskais jēdziens. Galvenie principi, kas ir attīstīti no juridiskā jēdziena „demokrātija”, attiecas uz sabiedrību līdzdalību publisko lēmumu pieņemšanā, publiskās varas dalīšanu un savstarpējo uzraudzību, publiskās varas pakļautību tiesībām, cilvēka cieņu un cilvēku vienlīdzību, indivīda subjektīvajām tiesībām pret publisko varu, tiesiskas valsts principiem, sociālo solidaritāti.

Demokrātiskā iekārta ir sistēma, kur pilsoņi, ievērojot vairākuma varu, var brīvi pieņemt lēmumus un tā ir sistēma, kurā darbojas vairākuma gribas un mazākuma tiesību noteikums. Tādējādi godājamā tiesa, jebkurš mēģinājums palielināt pilsoņu

noteikto skaitu, izraisīs varas pilnvaru pārdali par labu pārstāvnieciskajai demokrātijai un pilsoņu kopuma sākotnējo konstitucionālo likumu ierosināšanas tiesību būtisku ierobežošanu.

Kā precīzi uzsvēra konstitucionālo tiesību eksperts Levita kungs, „tiešajai demokrātijai ir savi plusi un mīnusi. Mīnusi nav mazi. Tomēr Latvijas apstākļos, kad uzticība tautas pārstāvjiem ir ļoti zema, tiešā demokrātija ir līdzsvarojīga alternatīva”. Un to Levita kungs ir teicis „Jurista Vārda” 2012. gada 2. oktobra izdevumā.

Arī tiesību zinātnē norādīts, ka Satversmes 1. pantā ietvertais jēdziens „demokrātija”, ir tā saucamais funkcionālais juridiskais jēdziens. Un tas ir saistīts ar sabiedrības līdzdalību publisko lēmumu pieņemšanā un publiskās varas dalīšanu un savstarpējo uzraudzību.

Demokrātijas jēdziena kodols, godājamā tiesa, ir vairākuma gribas īstenošana. Tas cieši saistīts ar tautas suverenitātes principu un arī Satversmes 2. pants nosaka, ka Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Suverēnās valsts varas nesējai, tautai, ir jāspēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas valsts gribu un tautas gribai ir jābūt valsts varas pamatā. Jābūt valsts varas avotam. Demokrātiskā iekārtā tautas suverenitāte vispirms īstenojama regulārās un brīvās vēlēšanās, pārstāvnieciskā demokrātijā, taču atsevišķas demokrātiskas iekārtas ir saglabājušas, un tas īpaši attiecas uz Latvijas Republiku, tiešās demokrātijas elementus — tautas attiecīgi nobalsošanu un pilsoņu iniciatīvu. Likumdevēja noteikta tautas likumdošanas iniciatīvas īstenošanas kārtība demokrātiskā un tiesiskā valstī ir nepieciešama un tā noteikta demokrātiskās iekārtas un sabiedrībai nozīmīgu interešu aizsardzībai.

Diskutējot par tautas nobalsošanas organizēšanas kārtības grozījumiem, paaugstinot likumprojekta iniciatoru skaitu un no 2015. gada paredzot parakstu vākšanas procedūrai tikai vienu posmu, Saeimas deputāti izvirzīja šādus argumentus: mazākums grib diktēt vairākumam dienas kārtību, ar referendumiem tauta tiek traucēta, referendumus ir viegli ierosināt, referendumi ir dārgs process. Pieteicēju skatījumā tuvredzība, ar kādu apstrīdētā akta normas tika pieņemtas, ir vērtējamās ar Einšteina vārdiem un drīzāk atgādina mēģinājumu atrisināt problēmas, domājot tāpat kā tie, kas šīs problēmas ir radījuši. Mēs uzskatām, ka šajā vietā ir notikusi tiesību pakļaušana politikai.

Saeimas sēdē, pamatojot mērķi palielināt sliekšni vēlētāju parakstu savākšanā likuma ierosināšanai, tika izvirzīts apgalvojums, ka... es citēšu... „ir viena ļoti demokrātiskā sistēmā paredzēta ļoti zema barjera, lai varētu rīkot tautas nobalsošanas referendumus. Tas ir tādēļ, lai varētu būt pēc iespējas demokrātiski. Tā nelaime ir tā, ka daži Latvijas pilsoņi izmanto šo zemo barjeru, lai faktiski traucētu tautas attīstību. Latvijas pilsoņi tās tiesības, kas viņiem ir dotas, lai mums būtu demokrātiska valsts, var izmantot tādā veidā, lai to demokrātiju traucētu un lai faktiski bremsētu Latvijas valsts attīstību.” Tā ir 2012. gada 25. oktobra Saeimas sēdes stenogramma.

Minētais apgalvojums visprecīzāk no Saeimā esošajām debatēm atklāj apstrīdētā akta patieso *ratio legis* — būtiski sašaurināt Latvijas pilsoņu iespējas tieši īstenot Satversmē noteiktās likumdošanas tiesības.

Šis mērķis, godājamā tiesa, nav leģitīms un nevar pamatot Satversmes 1. panta ierobežojumu. Taču līdzšinējā referendumu vēsture nedod pamatu secinājumam, ka vēlētāji ir rīkojušies bezatbildīgi. Astoņu pilsoņu iniciētas parakstu vākšanas prakse apliecina, ka Latvijas tauta pārdomāti un izsvērti izmanto tai piederošās konstitucionālās tiesības, piedaloties likumdošanas procesā, īstenojot leģislatīvo funkciju. Prakse rāda, ka vienas tautas nobalsošanas sarīkošana izmaksā aptuveni divus miljonus latu, neskaitot izdevumus parakstu vākšanas sarīkošanai, kas izmaksā vēl aptuveni 500 tūkstošus latu.

Atspēkojot šos argumentus, konstitucionālo tiesību eksperts Levits pamatoti ir norādījis: „tas, ka referendumu šobrīd ir viegli ierosināt un tas ir dārgs process, nedrīkst būt problēma. Demokrātijas izmaksu jautājums kā arguments nav pieļaujams. Arī parlamenta vēlēšanas kaut ko maksā. Taupības nolūkos mēs tāpēc tās neatcelsim. Arī arguments, ka tauta ar referendumiem tiek traucēta, nav būtisks.”

Lai izvērtētu, vai apstrīdētās normas noteiktā kārtība ir attaisnojama demokrātiskajā valstī, jānoskaidro, vai tā ir samērīga. Proti, vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, vai nepastāv citi saudzējošāki līdzekļi leģitīmā mērķa sasniegšanai un vai ievērots pietiekams līdzsvars starp sabiedrības interesēm un likuma ierosinātāja tiesībām.

Godājamā tiesa! Nepastāv nekādu fakti. Un Saeimas sēdēs, kā Juridiskās komisijas, tā parlamentā netika pierādīts, ka no 2009. gada kaut kas ir būtiski mainījies sabiedrībā, lai desmit tūkstošu parakstītāju skaits vairs neliecinātu par pietiekamas sabiedrības daļas ieinteresētību un jautājuma svarīgumu. Tieši pretēji. 2010. gada tautas skaitīšanas dati liecināja, ka Latvijas iedzīvotāju skaits ir sarucis, tādējādi palielinot Latvijas tautas procentuālo daļu, kam ir tiesības ierosināt parakstu vākšanu. Turklāt apstrīdētais akts patiesībā piedāvā neizpildāmus kritērijus un tas publiskajā telpā, kā to ir norādījuši vairāki eksperti, lai nodrošinātu 30 tūkstošu vēlētāju parakstu savākšanu, tam būs nepieciešami kā milzīgie naudas resursi, kas palielinās attiecīgi naudas lomu politikā, kā arī to spēs īstenot tikai tās organizācijas, kuras varētu īstenot organizāciju vārdā šāda veida iniciatīvu realizāciju. Tā visa rezultātā mazināsies sabiedrības uzticība tautas nobalsošanas institūtam kā tādām.

Bez tam, godājamā tiesa, es tiešām arī no atbildētāja vēlētos dzirdēt, kāds ir tas pamatojums skaitlim trīsdesmit tūkstoši. Jo netika veikti ne parlamentā, ne arī Juridiskās komisijas sēdē jebkāda veida aprēķini tieši par šo skaitli. Ne par pilsoni vairāk, ne par pilsoni mazāk. Kāpēc tieši šis skaitlis? Atteikšanās no divpakāpju referendumu rosināšanas kārtības un tam piedāvātās alternatīvas, ko Saeimas vairākums ir nodēvējis par alternatīvu saudzējošu mehānismu, tajā skaitā, godājamā

tiesa, nav izvērtēts. Nav nekādu aprēķinu par iespēju nodrošināt 150 tūkstošu parakstus.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas likumprojekts, ko godājamā tiesa šodien ir pievienojusi minētās lietas izskatīšanai un par ko tik krasi ir iebildis Kusiņa kungs, ir parādījis, ka izpildvara nav spējīga nodrošināt par minētā likumprojekta darbību no 2015. gada 1. janvāra, lūdzot minēto termiņu pagarināt līdz 2017. gadam. Tas ir atzinums arī no izpildvaras, ka kompensējošs mehānisms netika radīts, turklāt ir izvērtējams tas, vai šis ir tas mehānisms, kas nokompensēs. Tas arī, godājamā tiesa, vērtēts netika. Nav izvērtējama arī, vai elektroniskā parakstīšanās iespēja aizvieto valsts līdzdalību referendumu organizēšanā. Saeimas Juridiskajā komisijā tika vērtēta pat interneta pieejamība Latvijā, taču izvērtējums iespējai atsevišķai personu grupām izmantot šo rīku, vērtēts netika. Jau otrā parakstu vākšanā, ko līdz šim... un arī pašreiz līdz 2015. gadam līdzdalību ņem valsts, tad turpmāk pēc apstrīdētās normas spēkā stāšanās iespēja parakstīties visiem simtprocentīgi Latvijas pilsoņiem, šāda iespēja vērtēta netika, neskatoties uz to, ka lietā tiešām bija arī dati, ka internets nav pieejams ne visām mājāsaimniecībām, ne arī visiem Latvijas Republikas pilsoņiem. Un kā vienīgā kompensējošā mehānisma, uzsverot tā viennozīmīgumu attiecībā uz pieeju sabiedrības tiesībām ņemt līdzdalību likumdošanas procesā, vērtēta netika.

Bez tam, godājamā tiesa, šī paša elektroniskā parakstīšanās rada virkni problēmjautājumu. Iespējams parakstīties cita vietā, cita cilvēka vietā. Internetbankas neesamība, elektroniskie paraksti valstī. Mums vispār elektroniskie paraksti, godājamā tiesa, ir tikai aptuveni 50 (?) tūkstošiem. Nemaz nerunājot par tiem 150 tūkstošiem, ko likumdevējs... pēc kuriem ir rēķinājis. Cik viņu tad šajā gadījumā ir? Un kādas ir attiecības, godājamā tiesa, tad starp vēlēšanās dalību ņēmušo pilsoņu skaitu ar reālo pilsoņu skaitu, kuriem ir tiesības realizēt savu suverēno varu?

Mēs uzskatām, ka valsts izraudzītie līdzekļi šobrīd nav efektīvākie līdzekļi leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo ar piedāvātajiem līdzekļiem leģitīmo mērķi nevar sasniegt tādā pašā kvalitātē, kurš bija līdz apstrīdēto normu pieņemšanai.

No juridiskās doktrīnas ir vispārzināms... tiesības, kas piemīt formāli uz papīra, bet faktiski dzīvē nav realizējamās, nav atzīstamas par tiesībām. Šis ir jautājums, kuru Satversmes tiesai objektīvās izmeklēšanas procesā ir jāatrisina, taču risinājums šim nav atbilde par īpaši svarīgu un sabiedrībai nozīmīgu jautājumu. 150 tūkstoši pilsoņu noteikti savāksies.

Šī lieta, godājamā tiesa, man ir atgādinājusi viena Platona dialogu... Kritons, kurā būtiskākie secinājumi ir tie, ka likums ir jātur godā un nevienam nav tiesības to pārkāpt. Taču minētais dialogs ir arī parādījis, ka likumu pieņēmējs var būt bezprincipiāls. Un Saeima šajā gadījumā ir uzvedusies bezprincipiāli, un tas līdzinās aristokrātismam. Likumi, godājamā tiesa, var arī kļūdīties, bet ar netaisnību pret šiem

likumiem mums nav iespējas cīnīties ar netaisnību. Šādos gadījumos tos vajag apspriest, kritizēt, atcelt un aizvietot ar citiem.

Parlamenta pieņemto apstrīdēto normu mērķis nav nodrošināt visas valsts un cilvēku labklājību. Parlamentā izveidotais formālais vairākums baidās no alternatīva likumdošanas procesa, ko varētu realizēt Latvijas tauta un pēc minēto grozījumu pieņemšanas svaru kauss likumdošanas procesā, kurš bijis līdz šim lielā mērā vienlīdzīgs, attiecībā uz visiem subjektiem, kuri šīs tiesības var realizēt, ir nosvēries parlamenta pusē. Mēs akli sekojam tai konstitūcijai, tai Satversmei, kura ir pieņemta 1922. gadā, ignorējot tiešās demokrātijas kā vērtības nozīmi, kā mūsu valsts dibināšanā, tā arī tālākā attīstībā.

Parlaments nav bijis arī pietiekami skrupulozs, nav arī bijis pietiekami rūpīgs, lai pieņemtu šo apstrīdēto normu, precīzāk sakot, apstrīdētās normas. Viņš nav pārdomājis visus kompensējošos mehānismus, nav izvērtējis iespēju šāda veida iniciatīvas, kuras būtu virzījamas no tautas, reāli realizēt... vai tas attiecīgi Latvijas tautai būtu iespējams... un mēs lūdzam godājamo tiesu atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 2. pantam.

Paldies.

G. Kūtris.

Sāksim varbūt... Saeimas pārstāvis var uzdot jautājumus pieteikuma iesniedzēju pārstāvim. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā. Paldies, godātā tiesa.

Es sākšu varbūt ar vienu jautājumu, kas bija pieteikuma iesniedzēju prezentētajā uzstāšanās reizē un kas, man liekas, neatbilst patiesībai.

Sakiet, lūdzu, jūs apgalvojāt, ka šis likums tika pieņemts steidzamības kārtībā. Tā patiešām bija. Un norādījāt, ka nebija iespējams prasīt likuma otrreizējo caurlūkošanu vai arī, cik es saprotu... Satversmes 72. panta izmantošanu. Sakiet, lūdzu, vai tas tā patiešām ir, jo fakti ir tādi, ka balsojot par steidzamību, „par” bija 50 un „pret” 34 balsis. Tas nozīmē, ka nebija tā sauktā lielā steidzamība un varēja izmantot gan 71. panta, gan 72. panta iespējas.

A. Elksniņš.

Jūs pabeidzāt jautājumu...?

G. Kusiņš.

Jā, es ceru, ka jūs dzirdējāt.

A. Elksniņš.

Jā, es dzirdēju.

Šajā kontekstā mēs varētu norādīt, ka likumprojekta otrreizēja caurlūkošana, kur attiecībā uz likumprojektiem... kuri bija pieņemti iepriekš parlamentā, Saeimas deputāti lūdza katru reizi. Un, manuprāt, arī šajā gadījumā mēs adresējām Valsts prezidentam vēstuli ar lūgumu atgriezt viņu atpakaļ, ja es neklūdos.

G. Kūtris.

Jautājums bija, kāda bija iespēja iesniegt uz otro lasījumu priekšlikumus... tā es sapratu?

G. Kusiņš.

Nē. Es no jūsu teiktā sapratu, ka nevarēja prasīt steidzamību... nevarēja prasīt izmantot 71., 72. pantu. Tas balsu skaits ir tāds, ka varēja izmantot gan 71., gan 72. pantu.

A. Elksniņš.

A jūs, Kusiņa kungs, vienlaicīgi kā Saeimas Juridiskā biroja vadītājs, jums bija arī pienākums opozīcijai norādīt par šādu iespēju izmantošanu, ne tagad diskutēt par Saeimas lielāko... vai vairākuma, teiksim tā, sasteidzamības balsu pietiekamību, lai iesniegtu Prezidentam lūgumu par likumprojektu nodošanu otrreizējai caurlūkošanai. Valsts prezidentam šādas tiesības ir neatkarīgi no attiecīgi parlamenta pieņemtā lēmuma.

G. Kusiņš.

Godātā tiesa, es vēlējos uzdot jautājumu, lai noskaidrotu faktus nevis par to, kādi pienākumi ir Saeimas Juridiskā biroja vadītājam, kam patiešām arī tādi pienākumi nav.

G. Kūtris.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāvis atbildēja tā, kā viņš saprata par šo jautājumu... Pieņemiet, ka tas tā ir.

G. Kusiņš.

Paldies.

Nākamais jautājums ir attiecībā uz pašu prasījumu tiesai. 22. panta pirmā daļa sastāv no diviem teikumiem. Vai es pareizi saprotu, ka jūs apstrīdat pirmā teikumā noteikto, ka jāsavāc uzreiz viena desmitā daļa? Jo pirmajā daļā ir vairāki teikumi un tur ir vairākas lietas... Es vienkārši gribu saprast, kas ir tas jūsu galvenais iebildumu

avots. Vai es pareizi saprotu, ka jūs apstrīdat, ka pirmajā teikumā ir noteikts, ka jāsavāc uzreiz ir viena desmitā daļa? Tas būs spēkā no 2015. gada 1. janvāra.

A. Elksniņš.

Kusiņa kungs, pieteikumā ir pietiekami precīzi norādīts, kāds ir konkrētā prasījuma priekšmets. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt 2012. gada 8. novembrī Saeimā pieņemtā likuma „Grozījumi likumā „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” ietverto likumu „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 22. Panta pirmās daļas redakciju un pārejas noteikumu 4. Un 5. Punkta redakciju par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. Un 2. Pantam””.

G. Kūtris.

Tā tad precizējam jautājumu. Šī 22. Panta pirmā daļa sastāv no diviem teikumiem. Jūs iebilstat par to, ka ir viena desmitā daļa vismaz tiek prasīta... ka ir jānorāda vārds, uzvārds, personas kods, parakstītāja... Tas ir viss tas, kas šajā normā ir rakstīts.

A. Elksniņš.

Jā, godājamā tiesa.

G. Kūtris.

Pilnīgi viss?

A. Elksniņš.

Nē, pirmais teikums.

G. Kūtris.

Pirmais teikums. Un tas, ka ir jāiesniedz paraksti Centrālajai vēlēšanu komisijai un pilnīgi izstrādāts likumprojekts...? Tas viss tiek apstrīdēts?

A. Elksniņš.

Nē... Godājamā tiesa! Pieteikuma iesniedzēji neapstrīd iniciatīvas grupas aģitācijas, pirmsvēlēšanu kontroles... likumprojektu kvalitātes pārbaudes nepieciešamību Centrālajā vēlēšanu komisijā. Mēs apstrīdam tikai pilsoņu skaitu, tikai to apjomu...

G. Kūtris.

Skaidrs. Tā tad kur tiek prasīta viena desmitā daļa. Paldies. Tas ir precizēts.

G. Kusiņš.

Paldies.

Pieteikumā ir norādīts uz Eiropas pilsoņu iniciatīvas mehānisma izmantošanas iespēju. Sakiet, lūdzu, vai Eiropas pilsoņu iniciatīva seku ziņā ir identiska ar vēlētāju parakstu vākšanu?

A. Elksniņš.

Nē, godājamais Kusiņa kungs... Minētā procedūra nav identiska. Ja jūs aizskārāt šo jautājumu, es Satversmes tiesai vēlētos norādīt, ka neskatoties uz to, ka atbildes rakstā parlaments vairākas reizes ir norādījis uz to... arī tai skaitā kā uz kompensējošo mehānismu, lai Latvijas tauta varētu īstenot savas iniciatīvas un spētu norādīt parlamentam uz nepieciešamajām izmaiņām likumdošanā, līdz šim brīdim, kopš minētais mehānisms ir pieņemts, parlaments vienīgais, ar ko bija nodarbojies, bija futbolējis šīs pilsoņu iniciatīvas kā no vienas komisijas, tā uz otru komisiju un līdz pat šim brīdim nevienā no minētā likumprojekta normām nav pat reāla atzinuma, ko ar šādām iniciatīvām darīt. Tās, protams, nav salīdzināmas juridiskās kategorijas, par ko jūs tagad runājat.

G. Kusiņš.

Es vēlreiz vēlējos precizēt jautājumu. Tātad pieteikumā bija norādīts uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Tas, ko jūs atbildējāt, man liekas, ir kolektīvais iesniegums.

A. Elksniņš.

Jā, kurš ir arī...

G. Kusiņš.

Bet man ir jautājums par Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Vēlreiz. Vai pilsoņu iniciatīvas mehānisma izmantošana seku ziņā ir indentiska ar vēlētāju parakstu vākšanu?

A. Elksniņš.

Nē, Kusiņa kungs, tā nav identiska.

G. Kusiņš.

Paldies.

Par pieteikumu. Pieteikuma 7. lapaspusē jūs esat... es atvainojos, pieteikuma 11. lapaspusē ir norādīts avots... tiesnesis Tulkens attiecībā uz... Nacionālo minoritāšu ziņojumu. Sakiet, lūdzu, vai jūs varat norādīt šajā ziņojumā šos vārdus, ko jūs šeit esat uzrakstījuši. Ir īpaši mani interesē šis pēdējais teikums: „liedzot tautas

likumdošanas iniciatīvai valsts organizatorisko, finansiālo un institucionālo atbalstu, apstrīdētās normas ierobežo tautas suverenitātes īstenošanas iespējas.” Pēc tam seko atsauce. Un tad man ir jautājums... ka es, iepazīstoties ar šo atzinumu, šādu tekstu neatradu. Vai jūs varat norādīt. Varbūt ir kāds pārpratums atkal?

A. Elksniņš.

Diemžēl, Kusiņa kungs, minētais atzinums šodien man nav līdzī.

G. Kusiņš.

Es jums varu iedot.

G. Kūtris.

Varbūt mēs vienojamies par to, ka jūs lietas gaitā atradīsiet atbildi uz šo jautājumu un atbildēsiet.

A. Elksniņš.

Jā.

G. Kūtris.

Paldies.

G. Kusiņš.

Es saprotu, ka šajā atzinumā šo vārdu nav un es gribēju vērst tiesas uzmanību uz to, ka šie vārdi nav atrodamī un viņi lec ārā no konteksta.

G. Kūtris.

Jautājumu, lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā... Sakiet, lūdzu, vēlreiz... Vai visās valstīs tautas suverenitātes princips tiek īstenots vēlētāju likumdošanas iniciatīvu tiesību formā?

A. Elksniņš.

Es atbildēju jums ar retorisku jautājumu. Vai mēs tagad apskatām citu valstu konstitūcijas, lai to vispār minētu kā argumentu... apstrīdēto aktu atbilstību Satversmei...?

G. Kūtris.

Lūdzu, atbildiet uz jautājumu...

A. Elksniņš.

Es jau atbildēju.

G. Kūtris.

Mēs runājam tikai par Latvijas situāciju...

A. Elksniņš.

Es jau atbildēju, Kusiņa kungs, jums.

G. Kusiņš.

Tātad to pieņemt kā atbildi.

A. Elksniņš.

Jā.

G. Kusiņš.

Paldies. Vairāk pie šādiem nosacījumiem vairāk jautājumu nav.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem būtu kādi jautājumi? Varbūt turpināsim ar jautājumiem par prasījuma precizēšanu. Bez šī 22. panta par šo likumu, kur mēs secinājām, ka pēc būtības šeit tiek apstrīdēts tikai šī viena desmitā daļa... Attiecībā uz pārejas noteikumu 4. un 5. punktu. Cik es saprotu no pieteikumā rakstītā, tad jūs arī neapstrīdat ne šos termiņus, ne Centrālās vēlēšanu komisijas funkciju... neko, bet tikai šo procentu... cilvēku skaitu?

A. Elksniņš.

Jā, godājamā tiesa. Tāds ir prasījuma mērķis.

G. Kūtris.

Skaidrs.

Tiesnesis Balodis. Jautājums.

K. Balodis.

Turpinot priekšsēdētāja uzdoto jautājumu par pārejas noteikumiem, vai jūs apstrīdat arī pārejas noteikumu 4. punktā ietvertos parakstu apliecināšanas maksas nosacījumus...?

A. Elksniņš.

Nē, godājamā tiesa. Maksas nosacījumi apstrīdēti netiek.

K. Balodis.

Paldies.

Un vēl viens precizējošs jautājums attiecībā uz prasījuma robežām par 22. panta nākotnes redakcijas pārējām daļām. Jūs savā runā norādījāt uz vairākām, jūsuprāt, problēmām, kas saistītas ar elektronisko parakstīšanos. Vai jūs apstrīdat arī kādu no nosacījumiem, kas paredzēts šāds nākotnes redakcijas nevis pirmajā, bet pārējās daļās?

A. Elksniņš.

Nē, godātā tiesa, tie netiek prasīti skatīt.

G. Kūtris.

Tad nedaudz precizēsim prasījuma... pareizāk sakot, apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 2. pantam, ko jūs izvirzījāt kā vērtēšanai. Vai varētu pavisam īsi pateikt, kādā veidā apstrīdētās normas aizskar tautas kā suverēnās varas nesēju? Tas ir Satversmes 2. pantā rakstīto normu...

A. Elksniņš.

Godājamā tiesa! Svarīgi ir minēt, ka līdzās Latvijas Republikas Satversmes 1. pantā noteiktajam demokrātijas jēdzienam un pienākumu respektēt šo institūtu ir apskatāms arī jautājums... un neskatoties arī uz to, ka Satversmes tiesa līdzīgajā lietā attiecībā uz parakstu apliecināšanu ir taisījusi spriedumu par normas... apstrīdēto normu neatbilstību 1. pantam, mēs arī šajā lietā vēlamies lūgt Satversmes tiesas izvērtējumu par pieteikuma atbilstību, tajā skaitā apstrīdēto normu atbilstību 2. pantam, ņemot vērā 1. panta būtisku sasaisti ar Latvijas Republikas Satversmē 2. pantā minētajām tautas tiesībām un suverēnās varas piederību Latvijas tautai, lai spētu realizēt to tieši apstrīdēto normu kontekstā. Un tāds ir pieteikuma mērķis.

G. Kūtris.

Es saprotu, ko jūs gribat lai mēs vērtējam, bet mums ir lūgums... Varbūt jums ir argumenti, kāpēc jūs uzskatāt, ka tiek aizskarta suverēnā tautas vara? Kādi ir jūsu argumenti?

A. Elksniņš.

Ir jāatzīst, godājamā tiesa, ka tautas suverēnā vara tādā konstrukcijā, kāda viņa ir minēta Latvijas Republikas Satversmē, nav absolūta. Un šeit ir jāņem vērā, vai šādas normas ir deklaratīvas vai nav deklaratīvas, un cik lielā mērā tās ir atbilstošas attiecīgi citiem Satversmes pantiem. Mēs uzskatām, ka šajā kontekstā Latvijas tautas suverēnā vara būt līdzās procesā un iniciējot procesu attiecībā uz normatīvā akta pieņemšanu, gan iniciēšanu, gan nākotnes apspriešanu, gan arī pieņemšanu, būtiski

ierobežo Latvijas tautas Latvijas Republikas Satversmē 2. pantā paredzētās tiesības, jo ar tiem mehānismiem, kuri ir atrodami nākošajos Latvijas Republikas Satversmes pantos, ar tiem mehānismiem, kuri ir detalizēti uzskaitīti procedūras aspektos, piemēram, likumā „Par tautas nobalsošanu...”, ir redzams, ka valsts piekopo birokrātisko mehānismu, teiksim tā, inkorporēšanu tiesību sistēmā, lai šīs tiesības, kuras ir minētas Latvijas Republikas Satversmes 2. pantā, kļūtu praktiski neiespējamās. Mēs uzskatām, ka tas ir vērtējams nepārprotami līdzās tām tiesībām un demokrātiskajam institūtam, kuras ir minētas 1. pantā.

G. Kūtris.

Bet ja mēs paskatāmies... tad attiecībā uz suverenitāti kā tiesībām pieņemt likumus... tad ir Satversmes 78. pants, kurš skaidri saka, ka ne mazāk kā viena desmitai daļai vēlētāju ir tiesības iesniegt šādu likumprojektu un apstrīdēt... pēc būtības tas ir suverēnās varas izpausmes forma. Apstrīdētās normas šo vienu desmito daļu neaizskar.

A. Elksniņš.

Es uzskatu, ka Satversmes tiesai objektīvā principa izmeklēšanas piemērošanas rezultātā būtu jānoskaidro arī iespējamais Satversmes 2. panta ierobežojums arī šeit. Neskatoties uz to, ka tiešām tas ir diskutabli vērtējams par apstrīdētās normas atbilstību 2. pantam. Tieši.

G. Kūtris.

Redziet, lai tiesa izvērtētu un uzklautu arī pieaicināto personu viedokļus, mums ir jāzina pieteikuma iesniedzēja argumentācija, kāpēc viņš uzskata, ka neatbilst. Var saprast, ja skaidro demokrātijas, teiksim, iespējamo ierobežojumu... Bet pie suverēnās varas aizskārums kādā veidā šeit izpaužas?

A. Elksniņš.

Godājamā tiesa! Satversmes sistēmā ir svarīgi, kā demokrātiskā un neatkarīgā valstī un valsts iekārtā tas instruments, kurš ir minēts 1. pantā un par kuru jūs norādījāt uz demokrātiskās iekārtas institūtu, kā pilsonis šādiem apstākļiem pastāvot un šādai iekārtai darbojoties, var īstenot reāli tās tiesības, kuras ir minētas Satversmes 2. pantā. Un šis instruments mūsu skatījumā ir vajadzīgs, lai nodrošinātu 2. panta reālu darbību, proti, nodrošinātu Latvijas tautu un tās suverenitāti ar noteiktu adekvātu, kas arī, piemēram, ir demokrātisku veidu, kādā Latvijas tauta izsaka un īsteno savu gribu.

G. Kūtris.

Vēl jautājumi. Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu jautājums. Arī vēl precizējot to, ko nupat jautāja priekšsēdētājs. Jūs noteikti lietas materiālos redzējāt, ka vairākas pieaicinātās personas norāda uz to, ka apstrīdētās normas iespējams neskar 1. un 2. panta regulējumu, bet varētu skart Satversmes 65. pantu, 78., kurš tika pieminēts un arī 101. Vai, jūsuprāt, tas tā ir?

Par 78. jūs atbildējāt. Par 65. un par 101.

A. Elksniņš.

Nē, godājamā tiesa. Tas tā nav. Konkrēti, es domāju, jūs norādāt Levita kunga atzinumu, kurš ir runājis par to, bet es vēlētos atgādināt Satversmes tiesas iepriekš pieņemto spriedumu jautājumā par tautas nobalsošanu, par notariālajiem parakstiem, kur Satversmes tiesa ir taisījusi spriedumu par apstrīdēto normu neatbilstību tieši 1. pantam. Un tajā pašā lietā tā pati pieaicinātā persona, Levita kungs, kurš pašreiz norāda, ka nav uzskatāms, ka ir pārkāpts 1. vai 2. pants, bet runā par 65. pantu, ir norādījis par normas neatbilstību 1. pantam.

Godājamā tiesa! Es domāju, ka šajā situācijā ir vērtējama konkrēti apstrīdēto normu atbilstība 1. pantam, jo pats par sevi kā 78. panta, tā 65. panta nosacījumi... viņi nav pietiekami precīzi, lai no tiem varētu rast pamatu vērsties... tieši juridisku pamatojumu vērsties konkrēti pret šiem pantiem. Un kā iepriekšējā Satversmes tiesas prakse, tā arī iepriekš Satversmes tiesas praksē pieaicināto lietpratēju viedokļi acīmredzami norāda uz neatbilstību 1. pantam un vēl jo vairāk. Tajā lietā, kur bija iesniedzēji arī vairāki Saeimas deputāti, kuri arī ir balsojuši, piemēram, par pašreiz skatāmo apstrīdēto normu neatbilstību Satversmei, un šajā situācijā diemžēl Kusiņa kungs laikam būs ierobežots kā atbildētājs savās tiesībās, ir norādījuši arī normas neatbilstību 1. pantam. Man nav ko šeit vairāk piebilst.

K. Balodis.

Un vēl viens jautājums šajā sakarā. Man jums lūgums, Elksniņa kungs, precizēt, kādus tieši no Satversmes 1. panta izrietošus tiesiskas valsts principus apstrīdētās normas pārkāpj? Šeit es domāju gan pārejas noteikumus, gan arī 22. panta pirmās daļas nākotnes redakciju. Jūs varētu nosaukt šos principus, kas ir pārkāpti, jūsuprāt?

A. Elksniņš.

Pirmkārt, es domāju, ka ir pārkāpts demokrātiskās valsts iekārtas princips. Es uzskatu, ka ir pārkāpts princips par tautas tiesībām lēmumu pieņemšanā. Es domāju, ka ir pārkāpts princips tiesību virsvadības princips, ignorējot... teiksim tā... tiesību pārākumu pār tām iniciatīvām, ko parlaments ir pieņēmis. Precīzs uzskaitījums ir minēts attiecīgi pieteikumā. Likumdevējs nav bijis ne pietiekami rūpīgs, ne arī

ievērojis noteiktos, teiksim tā, ierobežojumu samērīgumus, pieņemot apstrīdētās normas.

K. Balodis.

Jā, paldies.

Un man nākamais jautājums būtu par šo jauno kārtību kopumā. Gan to, kas ir ietverta pārejas noteikumos, gan arī 22. panta pirmās daļas nākotnes redakcijā. Sakiet, lūdzu, kas tas pēc jūsu domām ir? Tas ir vēlētāju likumdošanas iniciatīvas tiesību ierobežojums? Apgrūtinājums? Vai varbūt jūs nesaskatāt tur ierobežojumu? Kas tas tāds ir? Kā jūs to nosauktu?

A. Elksniņš.

Mēs uzskatām, ka tas ir Latvijas Republikas pilsoņu kā vēlētāju tiesību ierobežojums... apgrūtinājums tajā skaitā, ņemot vērā to, ka pēc būtības Latvijas Republikas Satversmē paredzētās tiesības, Latvijas Republikas pilsoņiem uzliekot par pienākumu, tā teikt, virzīt savas iniciatīvas tikai ja ir viena desmitā daļa no nepieciešamo balsstiesīgo pilsoņu skaita, ir uzskatāms par detalizācijas pakāpi ar likumu pakārtotajā aktā ir uzskatāms par birokrātisku ierobežojumu, kurš liedz realizēt Satversmē paredzētās tiesības par vienu desmito daļu. Formāli, ja mēs skatāmies uz šīs lietas apstākļiem... pēc būtības, pretrunas starp Satversmi un apstrīdētajām normām nav. Bet tas ir tikai formāli. Jo Satversme pēc būtības pieprasa vienu desmito daļu un likumdevējam bija ietverts deleģējums izvērtēt, cik lielā mērā tas var radīt mehānismu, lai Satversmē paredzētās tiesības nebūtu deklaratīvas vai piemēram, reāli īstenojamas. Pašreiz mēs varam runāt par to, ka likumdevējs ir padarījis Satversmē noteikto tiesību pilsoņiem ierosināt likumdošanas iniciatīvu par deklaratīvu, respektīvi, ar piemērošanas normu mehānismu, tajā skaitā atceļot otro parakstu vākšanas posmu no 2015. gada 1. janvāra, ko izpildvara ir atzinusi, piemēram, ka viņa nav spējusi realizēt, tas ir apgrūtinājums.

Man tiešām ir jāsaka tas, ka šeit, protams, ir jāvērtē tas... gan izmantojot teleoloģisko, gan sistēmisko, gan arī vēsturisko iztulkošanas metodi, tad, kad Satversmes sapulces stenogrammās tika apskatīts jautājums attiecībā uz pilsoņu tiesībām vērsties par iniciatīvām, bija dažādi projekti, dažādi viedokļi — gan par vienu desmito daļu pilsoņu, gan par vienu trīsdesmito... Un ļoti daudz Satversmes tēvi debatēja par to, vai tautai šādas tiesības ir jādod, vai viņām ir jābūt deklaratīvām vai reāli realizējamām. Bet, godājamā tiesa! Fakts, par ko es domāju, mēs ar atbildētāju šodien nestrīdēsimies, ir tas, ka vienlaicīgi pieņemot Latvijas Republikas Satversmi tādā veidā, kāda viņa tika pieņemta 1922. gadā, likumdevējs arī pieņēma likumu „Par tautas nobalsošanu” paredzot to mehānismu, kurš ir bijis ar vienu tūkstoši parakstu sākumā un turpmāko valsts līdzdalību otrā parakstu vākšanas posma

organizēšanā un vākšanā. Protams, laikam ritot... šodien nav 1922. gads. Ir iespējams likumdevējam noteikt gan augstākas robežas, bet, izvērtējot minēto normu samērīgumu tādā veidā, lai tās iniciatīvas, ko pilsoņi virza, būtu reāli īstenot no pilsoņu puses.

Un mūsu skatījumā apstrīdētajās likumu normās ir īstenībā divas būtiskas problēmas.

Pirmais ir skaitļi. Un es atļaušos tiesai pateikt, ka tie vienkārši ir pagrabti man nezinot pat no kurienes. Nav attaisnojumu un argumentu ne par vienu no skaitļiem, kurš ir minēts. Vienkārši formāli pasakot, ka lūdzu... Satversme pieprasa vienu desmito daļu no nepieciešamajiem vēlētajiem un mēs kā likumdevējs, izstrādājot mehānismu, varam darīt, ko mēs gribam tajās normās.

Otrais problēmu jautājums... tiešām, ļoti būtisks. Ir attiecībā... ja Saeima atsakās no iepriekšējās kārtības, kura ir bijusi likumprojekta mehānismā attiecībā uz Latvijas tautas iespēju šāda veida iniciatīvas... teiksim tā... pieteikt un īstenot, tad jautājums ir par alternatīviem mehānismiem un vai piedāvātie alternatīvie mehānismi sasniedz to samērīgumu, lai, tā teikt, tautas pašorganizācijas rezultātā šādas iniciatīvas varētu virzīt. Un mēs šādā situācijā uzskatām, ka likumdevējs to, respektīvi, nav arī ievērojis.

G. Kūtris.

Saistībā ar šo jūs teicāt... tā saucamais birokrātiskais ierobežojums, lai indivīds varētu īstenot savas tiesības. Sakiet, lūdzu, vai jūs kā birokrātisku ierobežojumu uzskatāt kā šī brīža normā jeb pārejas noteikumu normā šis lielākais parakstu skaits vajadzīgais pirmajam posmam... Tas ir tas birokrātiskais ierobežojums? Jo, cik es saprotu, jūs pašu procedūru neapstrīdat... to parakstu apstiprināšanas kārtību?

A. Elksniņš.

Jā, godājamā tiesa. Pašu procedūru Centrālās vēlēšanu komisijas lomu, finanšu līdzekļu norādīšanu un citus aspektus, ko parlaments ir pieņēmis, mēs neapstrīdam.

G. Kūtris.

Tā tad lielāka skaita parakstu pieprasīšana pirmajā posmā... tas ir šis ierobežojums jeb apgrūtinājums.

A. Elksniņš.

Jā, ir apgrūtinājums gan tie 30 tūkstoši... Šeit ir svarīgi minēt ne tikai to skaitli, bet arī vai likumdevējs ir bijis pietiekami rūpīgs, lai izvērtētu visos aspektos... Gan arī tie 150 tūkstoši, atteikšanās no otrās pakāpes, kas stāsies spēkā no 2015. gada.

G. Kūtris.

Es saprotu. Sakiet, lūdzu, vai ieviešot šos 150 tūkstošus jeb vienas desmitās daļas vēlētāju balsu vienā posmā visu kopā, vai to neatrisina forma, ka jebkurš iedzīvotājs varēs brīvāk parakstīties? Vai šeit nav birokrātiskie šķēršļi noņemti, ka obligāti ir jāiet pie notāra, bet var arī mājās no interneta un tamlīdzīgi?

A. Elksniņš.

Šeit jānodala principā divas lietas. Pirmais. Likumdevējs līdz 2015. gadam ir paredzējis to lēcieni no 10 tūkstošiem uz 30 tūkstošiem, īstenībā neradot nekādu alternatīvu mehānismu, lai šāda veida paaugstinājumu veiktu, nosakot to kā pārejas posmu. 150 tūkstoši un tam piedāvātā iespēja elektroniskā parakstīšanās... jā, formāli viņa viens vienā atbilst tam, kas ir paredzēts Latvijas Republikas Satversmē attiecībā par vienu desmito daļu. Bet šajā situācijā mēs apstrīdam minētās normas atbilstību Latvijas Republikas 1. pantam, jo automātiski tā kļūst par deklaratīvu. Juridiskās komisijas sēdēs un arī eksperti, ko mēs lūdzām, pieaicinātie, vairākas reizes ir norādījuši, cik lielā mērā Latvijas Republikas sabiedrība ir aktīva likumdošanas iniciatīvās. Pašreiz, godājamā tiesa, ir visiem zināma tāda platforma „manabalss.lv”. Mēs varam apskatīties. Nevienā no iniciatīvām vairāk par 15 tūkstoši parakstu savākti netika. Tas ir viens.

Otrs. Mums ir jāvērtē, cik lielā mērā tā alternatīva, ko ir piedāvājusi valsts, viņa ir atbilstoši pieejama. Un Saeimas Juridiskās komisijas sēdēs un stenogrammās ir redzams, ka, pirmkārt, elektroniskie paraksti, piemēram, kas būtu kā līdzeklis, ar kuru iespējams realizēt savu gribu... Pirmkārt, viņi ir pieejami ne vairāk kā 50 tūkstošiem Latvijas Republikas pilsoņu.

Nākamais jautājums. Attiecībā uz to, vai valsts spēs arī kā rūpīgs lēmumu pieņēmējs un vai izvērtējot visus problemātiskos aspektus, paredzēt, ka arī kopš 2015. gada viņa spēs realizēt šo mehānismu. Bet, godājamā tiesa! Tāpēc mēs arī lūdzām pievienot Saeimas sēdē Ministru kabineta... tieši VARAM iesniegto likumprojektu, kurā ministrija pati atzīst, ka valsts, izstrādājot likumprojektu, nav piešķīrusi tam nepieciešamos finanšu līdzekļus un tad atvainojamies, bet mēs to sistēmu, ko mēs paši kādreiz esam pieņēmuši, realizēt kopš 2015. gada nespējam. Tas, protams, ir viens no problēmjautājumiem. Bet es tiešām arī lietas izskatīšanas gaitā sākumā lūdzu pieaicināt, piemēram, SKDS pārstāvjus, kuri varētu norādīt skaitliski, cik lielā mērā sabiedrība ir aktīva lēmumu pieņemšanā, cik lielā mērā sabiedrība vēlas iesaistīties politiskos procesos, cik daudz tad ir nepieciešams laika...

G. Kūtris.

To taču apliecina jau referendumu... organizēto referendumu un tautas nobalsošanas skaitļi... Mēs varam redzēt, kā tauta piedalās vai nepiedalās...

A. Elksniņš.

Nu, principā, jā... jautājums ir par pašreizējās Centrālās vēlēšanu komisijas lomu. Bet organizēties pie 150 tūkstošiem mūsu skatījumā praktiski ir neiespējami.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai rakstot pieteikumu tiesai, jūs arī analizējāt šo pārejas periodu... 30 tūkstoši cilvēku... vienas desmitās daļas izvirzīšanu... Vai jūs neanalizējāt, vai tam tomēr nav kāds leģitīms mērķis, kāpēc pārgāja uz šādu augstāku līmeni?

A. Elksniņš.

Godājamā tiesa! Leģitīms mērķis, kurš bija minēts parlamentā un kuru minēja politiķi, nevar būt tas referendums, kurš bija noticis valodas jautājumā, ka viņš politiķiem nepatīk.

G. Kūtris.

Nē, leģitīms mērķis ir — kāpēc norma tiek ieviesta.

A. Elksniņš.

Pirmkārt, nu paši pieteikuma iesniedzēji lietā par notariāli apliecināto parakstu maksu 2009. gadā, ja es nemaldos, neapstrīdēja 10 tūkstošu parakstu sliksni. Tas ir viens.

Otrkārt, izmantojot to kārtību, kura bija paredzēta kopš 1994. gada, kad sliksnis bija paredzēts 10 tūkstoši, kopumā bija notikušas astoņas parakstu vākšanas iniciatīvas. Nekas briesmīgs ne pēc vienas no tām nav noticis. Un politiķu griba iejaukties šā jautājuma risināšanā viņu ir ... teiksim tā... akumulējusi un saasinājusi... viena vienīgā tautas nobalsošanas iniciatīva, par kuru Latvijas tauta bija nobalsojusi tā kā tā...

G. Kūtris.

Respektīvi, jūs leģitīmo mērķi nesaskatījāt šādai pārejai, jūsuprāt.

A. Elksniņš.

Jā.

G. Kūtris.

Tiesnesis Balodis. Jautājums.

K. Balodis.

Jūs gan pieteikumā norādāt, gan arī šodien sēdē minat to, ka, jūsuprāt, apstrīdētajās normās ietvertie noteikumi ir neizpildāmi. Varbūt jūs to sīkāk varētu paskaidrot. Jūs pieteikumā arī esat norādījuši, ka uz šo apstrīdētajās normās ietverto nosacījumu neizpildāmību ir norādījuši vairāki eksperti. Un papildus varbūt paskaidrojiet, kuri eksperti tie ir...

A. Elksniņš.

Tā ir „Providus” pētniece Iveta Kažoka, kura Juridiskās komisijas sēdē vairākas reizes ir uzsvērusi par to, ka tautai attiecībā uz likumu apstrīdētajās normās esošā regulējuma ietvaros nebūs iespējas, piemēram, pašorganizēties un īstenot savas likumdošanas iniciatīvas. Par šiem jautājumiem, ņemot vērā to, ka viņa nav pieaicināta, diemžēl mēs viņai uzdot jautājumus nevaram, bet Juridiskās komisijas sēdē ne tajās, kurās ir rakstveida protokoli... kuros ir atreferēts, bet tieši fonogrammās šāds viedoklis ir atspoguļots.

G. Kūtris.

Ar jēdzienu „vairāki eksperti” jūs domājat šo kundzi.

A. Elksniņš.

Es domāju, ka jā. Un tādi arī varētu būt arī argumenti par SKDS pētījuma centra pieaicināšanu, jo šīs lietas atrisinājuma atslēga ir argumentēti un pamatoti viedokļi nevis par to... cik lielā mērā norma, piemēram, ir diezgan diskusiju vērtā par atbilstību kādam no Satversmes pantiem, bet tik lielā mērā, cik jautājums par skaitļiem un par likumdevēja izvēli par labu kādam no tiem. Pašreizējie lietas materiāli pierāda, ka šādu argumentu nav. Tādēļ es arī lūdzu pieaicināt šīs personas.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai konstitucionālo tiesību eksperti arī ir teikuši šādu viedokli?

A. Elksniņš.

Man liekas, ka Endziņa kungs varētu būt... Bet debašu laikā mēs varētu arī izvērtēt to.

G. Kūtris.

Lūdzu, vēl jautājumi.

K. Balodis.

Tad vēl viens jautājums nedaudz atgriežoties pie principiem, kas, iespējams, varētu būt pārķāpti. Man ir lūgums jums precizēt šādu tēzi, kas minēta pieteikumā...

ka apstrīdētās normas esot pretrunā ar konstitucionālās varas principu, jo tautas nobalsošanas tiesības izriet no valsts pamatlikuma. Šāda likumdošanas prakse, pieņemot apstrīdētās normas, degradējot Satversmes kodolu un Satversmes 1. panta nozīmi, jo ar īpašu likumu tiek padarīta par neiespējamu Satversmes normu piemērošana, kas demokrātiskā valstī ir bīstama tendence. Varbūt jūs varētu sīkāk precizēt arī tajā skaitā par šīs konstitucionālās varas principu... Kā tas tur ir pārkāpts....

A. Elksniņš.

Pirmkārt, ir jārunā par to, vai... kas izriet no pieteikuma 6. un 7. lappuses. Pirmkārt, tas bija Satversmes tiesas tiesneša Endziņa, Jelāgina, Ušackas... atsevišķā lietā 2000-03-01, kurš runā par... pamatots ir atzinums, ka demokrātiskā sabiedrībā attiecībā uz ierobežojumu, kas tiek pielietots vērtējumā... tā proporcionalitāte leģitīmam mērķim un par sociāli nepieciešamu var tikt atzīti tikai tādi ierobežojumi, kas atbilst tiesiskas valsts principiem. No iepriekš minētiem pieteikuma apsvērumiem ir izdarīts arī secinājums, ka minētie grozījumi ir pretrunā ar konstitucionālās varas principu, respektīvi, ar varas dalīšanas principu un ar pašreizējo Latvijas tautas kā suverēnās varas iespēju vienlīdzīgi kopā kā ar parlamentu, Valsts prezidentu, pieciem Saeimas deputātiem iesniegt atsevišķas likumdošanas iniciatīvas. Un mūsu skatījumā tāda prakse, kuru ir piekopusis Latvijas Republikas parlaments, nebūdamas pietiekami rūpīgs, tiešām degradē Satversmes kodola, par ko iet runa vienā no Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumiem, nozīmi. Jo faktiski ar īpašu likumu tiek padarīta par deklaratīvu to normu esamība, kuras ir paredzētas Latvijas Republikas Satversmē. Un faktiski ar šo normu šāda veida likumdevēja rīcība, ierobežojot Latvijas tautas, tajā skaitā suverēno varu attiecībā uz iniciatīvu pieteikšanu, mūsu skatījumā ir arī bīstama tendence, kura apdraud tiešās demokrātijas izpausmes formas mūsdienu demokrātiskajā Eiropas liberālajā telpā.

G. Kūtris.

Vēl būtu jautājumi? Lūdzu!

K. Balodis.

Man būtu tāds vēl jautājums par to, cik šie jaunie nosacījumi ir izpildāmi vai neizpildāmi. Sakiet, vai tautas nobalsošana likuma šajās apstrīdētās normās noteiktā iespēja parakstīties par likumprojektiem vai Satversmes grozījumu projektiem papildus vietās... un iespēja atbalstīt projektu arī elektroniski savā ziņā, raugoties no otras puses, nebūtu vērtējama kā atvieglojums vēlētāju iespējām īstenot Satversmē noteiktās likumdošanas iniciatīvas tiesības? Ņemot vērā arī to, ka tagad ir būtībā gada

termiņš, respektīvi, desmitās daļas vēlētāju parakstu savākšanai... Vai tas savā ziņā, raugoties tā kā caur otru prizmu, nav atvieglājums? Kā jūs to domājat?

A. Elksniņš.

Godājamā tiesa! Pirmkārt, es uzskatu, ka vienā no jautājumiem, ko jūs adresējāt pieteicējiem, bija arī jautājums par... vai pieteicēji apstrīd to maksu, kura bija noteikta notāriem attiecībā par parakstu īstuma apliecināšanu. Es jums pateikšu tā. Neskatoties uz to, ka minētā prasība nav pieteikuma priekšmetā un mēs par to pašreiz nestrīdamies, tad es pateikšu, ka īpaši godīga naudas iekasēšana par paraksta īstuma apliecināšanu no Latvijas Republikas pilsoņa, kas grib realizēt savas likumdošanas tiesības, īsti nav. Tādēļ tas, ka parlaments ir gājis tālāk un ir piedāvājis alternatīvas iespējas, kādā veidā iniciatori likumprojektu un Latvijas pilsoņi varētu par šādām iniciatīvām paust savu atbalstu, tas ir apsveicams solis. Bet šeit ir ļoti liela problēma, vai šis solis, ko ir spēris Latvijas Republikas parlaments attiecībā uz alternatīvām atbalsta iespējām kādām iniciatīvām, ir tas, ar kuru tiek sasniegts rezultāts, it īpaši ņemot vērā to, vai tas ļauj pilsoņiem, piemēram, kaut kā efektīvāk darboties. Protams, no vienas puses jā. Bet vai šie alternatīvie līdzekļi ir atbilde uz jautājumu, ka parlaments bija automātiski tiesīgs palielināt tos sliekšņus pāri. Ne katram ir pieejamas bāriņtiesas, ne katram ir pieejamas pilsētu, novadu domes. Un es atvainojos, katrā no viņām ir savi darba laiki, tāpatās, kā arī pie notāriem. Bet jautājums, vai šādu līdzekļu esamība uzreiz ļāva parlamentam izdomāt, ka būs 30 tūkstoši... nu, kāpēc ne 20 vai, piemēram, 10 tūkstoši pieci... Un pēc tam arī, piemēram, piedāvājot kā alternatīvo mehānismu iespēju parakstīties elektroniski, ko valsts pasaka, ka viņa nespēj realizēt no 2015. gada uzreiz un pat atzīstot, ka internets un iespēja parakstīties nav visiem pieejami, tas arī ir jautājums, vai parlamentam bija tiesības rēķināties, ka nu tad automātiski šis ir tas līdzeklis, kurš palīdz nodrošināt, ka nu varēs 150 tūkstoši piedalīties. Es ļoti atvainojos, bet mums vēlēšanās piedalās ne daudzas reizes vairāk cilvēki, nekā parlaments automātiski uzliek.

Nākamais jautājums. Attiecīgi... mēs neapstrīdam, protams, ne finanšu kontroles noteikšanu, ne noteiktus ierobežojumus attiecībā uz naudas lomu referendumā lietā. Bet es nedomāju, ka mēs varam pat salīdzināt to, ka valsts pati izsludina noteiktu... kā ir bijis līdz šim un kā ir pašreiz šajā pārejas periodā, noteiktu laiku, noteiktu mobilizācijas posmu ar noteiktiem atvērtiem iecirkņiem Latvijas Republikas pilsoņiem, kuros visi pilsoņi var ienākt, kuri visiem ir pieejami, kur viņi redz to fizisko personu, kura parakstās par šo iniciatīvu nevis izmantojot kādu internetbankas vai citādāku mehānismu... es varu arī savas vecmāmiņas vietā parakstīties par noteiktu iniciatīvu... kurā šis kā līdzeklis ir tas, kurš tiek likts pretī, lai nākotnes iniciatīvas, ko virza pilsoņi, nevarētu īstenoties pēc parlamenta ieskata.

G. Kūtris.

Vai no jūsu teiktā varētu saprast to, ka... un arī pieteikumā tas rakstīts... ja būtu vēl citi šie parakstu vākšanas veidi, ka var ieiet savā pagastā pie amatpersonas parakstīties, ja ir ievērotas tās regulas par pilsoņu iniciatīvu procedūras kaut kādas atvieglotas... vai tādā gadījumā jums nebūtu iebildumu pret 30 tūkstošiem vai vienu desmito... ja būtu plašas iespējas šos parakstus savākt...

A. Elksniņš.

Mēs, protams... mums ir jāvērtē, cik lielā mērā Latvijas sabiedrība, Latvijas pilsoņu kopums var mobilizēties, savākties kaut kādas iniciatīvas iesniegšanā. Mēs uzskatām, ka tas mehānisms, kurš ir radīts parlamentā, un attiecībā uz daļu no kuriem mums ir iesniegti iebildumi... viņš ir lielā mērā apgrūtināošs...

G. Kūtris.

Skaidrs. Paldies.

Tiesnese Krūma. Jautājums.

K. Krūma.

Man būs divi precizējoši jautājumi par jūsu pieteikumu. Tātad tikko jūs runājāt par 1. panta ierobežojumu, par apgrūtinājumu vēlētājiem parakstīties elektroniski un to, ka, teiksim, nav apsvērtas visas iespējamās alternatīvas. Sakiet, lūdzu, uz kādu konkrētu juridisku argumentu pamata jūs uzskatāt, ka parakstu vākšanā tautas likumdošanas iniciatīvas tiesībām ir identiska ar attiecīgajās regulās, ko jūs citējat pieteikuma 10. lapā, noteikto par Eiropas pilsoņu iniciatīvu?

Un otrs jautājums. Tātad tas jautājums ir par to, vai pilsoņu likumdošanas iniciatīvas Satversmē noteiktajā jebkādā veidā ir uzskatāma par analogisku regulās noteiktajai procedūrai un attiecīgajām tiesiskajām sekām.

Otrais jautājums ir par jūsu pieteikumā 11. lapā minēto jautājumu par Satversmes 2. panta tvērumu. Sakiet, lūdzu, uz kādu juridisku argumentu pamata jūs uzskatāt, ka demokrātiskā sistēmā mazākums ir tas pats, kas mazākumtautība Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Cilvēktiesību komitejas lietu praksē.

A. Elksniņš.

Pirmkārt, ir jānorāda, atbildot uz jūsu pirmo jautājumu, ka Eiropas Parlamenta un Padomes regula par pilsoņu iniciatīvu... viņi paredz elektroniskā paraksta vākšanas sistēmas izmantošanu un nosaka vispārējās tehniskās prasības tās izvēlē. Parlaments šo direktīvu ir ieviesis...

K. Krūma.

Regulu... regulu nevar ieviest...

A. Elksniņš.

Regulu... jā... ir pieņēmis...

G. Kūtris.

Viņa darbojas.

A. Elksniņš.

Jā, viņa darbojas... paldies... Un Eiropas Komisija ir izstrādājusi atvērta PIN koda paraksta vākšanas programmatūru, ko ir tiesīgs, piemēram, lejupielādēt un izmantot jebkurš parakstu vākšanas organizētājs. Bet likumā „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu” 25.¹ pantā ir noteikta iestāde un paredzēta procedūra un Latvijas atbilstība sertifikāta iesniegšanai parakstu vākšanas programmai.. programmatūrai. Mēs uzskatām, ka arī šajā jautājumā organizējot un piemērojot iniciatīvas, kuras izriet no Latvijas Republikas Satversmes un kuras ir piedēvētas Latvijas Republikas tautai, arī šajā gadījumā varētu izmantot to analogisko PIN kodu attiecībā uz iniciatīvu izvērtēšanu. Jo parlaments ir piedāvājis kā alternatīvu tikai vienīgo elektronisko parakstīšanās vietni, tas ir, „latvija.lv”, bet jautājums jau ir arī par tām prasībām, ko parlaments varētu īstenot reāli. Un mūsu skatījumā līdz šim brīdim faktiski ar to regulu ir atrisinātas visas tehniskās un juridiskās problēmas elektronisko parakstu vākšanai saistībā ar Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Taču apstrīdētā norma pati par sevi paredz mākslīgu ierobežojumu šīs sistēmas īstenošanai, izmantošanai, Latvijas Republikas likumu ierosināšanai.

Atbildot uz jūsu otro jautājumu attiecībā uz tiem citātiem, kuri ir ņemti no...

G. Kūtris.

Jautājums ir par mazākumtautības un mazākuma tiesībām.

A. Elksniņš.

Šis jautājums lielā mērā nav attiecināms attiecībā uz pilsoņu spēju pašorganizēties un pieteikt dienas kārtībā likumdošanas iniciatīvas.

K. Krūma.

Nē, nē, bet jūs pats... vai jūs paši deputāti 11. lapā... tas ir viens no jūsu galvenajiem argumentiem par mūsdienu mazākumtiesību aizsardzības teoriju.

A. Elksniņš.

Godājamā tiesa! Katrā sabiedrībā par katru jautājumu var būt dažādi viedokļi. Par vienu jautājumu var izveidoties formāls vairākums, par otru jautājumu var izveidoties formāls mazākums. Minētās atziņas, kuras ir paustas konkrētajos tiesību avotos, kuri ir norādīti pieteikumā, ir izmantojami pēc analogijas arī šajā situācijā, jo respektējot vairākuma viedokli par vienu vai otru jautājumu, ir jārespektē arī mazākuma viedoklis. Un mazākuma viedoklis tautas suverēnās varas realizācijas mehānismā attiecībā uz iespēju pieteikt likumprojektus un arī viņus pieņemt, ir analizējams tajā kontekstā, ka arī ir jārespektē šī mazākuma, respektīvi, vienas desmitās daļas Latvijas Republikas pilsoņu tiesības šādas iniciatīvas īstenot.

G. Kūtris.

Jautājumu vairāk nav tiesnešiem? Nav. Saeimas pārstāvim?

G. Kusiņš.

Es ļoti atvainojos. Vēl viens jautājums, kas izrietēja nupat no atbildes. Jūs norādījāt, ka valsts ir izveidojusi tikai vienīgo vietni... cilvēkiem būs tikai šī vienīgā vietne kā iespēja. Sakiet, lūdzu, bet 22. panta piektajā daļā ir rakstīts, ka Kabinets nosaka drošības tehniskās prasības, kuras jāievēro, ja parakstu vākšanā izmanto šo vienoto vai citu tiešsaistes sistēmu. Tātad ir iespējamas arī citas. Tā nav vienīgā.

A. Elksniņš.

Jā, tiešām. Tā nav vienīgā. Ir jāskatās kopumā ar Latvijas Republikas Saeimas sēdes esošajām stenogrammām, ka vietne „latvija.lv” tika piedāvāta kā alternatīvs valsts atbalsts, lai šādas pilsoņu iniciatīvas tiktu īstenotas. Tas, ka paralēli valsts piedāvā arī privātajiem izveidot savas vietnes ar noteiktu, teiksim tā, mehānismu, tas arī ir paredzēts.

G. Kusiņš.

Paldies. Nav vairs jautājumu.

G. Kūtris.

Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Noklausoties šo visu, man tomēr viens jautājums. Sakiet, kāds, jūsuprāt, ir tas ideālais vēlēšanu likumdošanas iniciatīvas tiesību regulējums. Tas, kas pastāvēja līdz šim? Vai jūs tomēr pieļaujat, ka arī vēlēšanu tur šim skaitliskajam sliekšnim var tikt noteiktas kaut kādas izmaiņas? Vai jūs uzskatāt, ka ir jābūt desmit tūkstošiem un līdzšinējai kārtībai, ka valsts... kad bija savākti desmit tūkstošu parakstu, pilnā mērā

iesaistījās vienas desmitās daļas vēlēšanu parakstu savākšanā. Vai jūs tomēr pieļaujat, ka Satversmei atbilstu arī kāds cits regulējums, kur šie sliekšņi būtu augstāki?

A. Elksniņš.

Kanta teorijas piekritēji laikiem pateiktu, ka nekas ideāls pasaulē nav iespējams. Bet šajā situācijā, runājot par apstrīdētajām normām, viņa nav ideāla. Protams, mēs varētu debatēt par iespējām Latvijas Republikas pilsoņiem par tādiem alternatīviem mehānismiem, kuros būtu iespējams debatēt par noteiktiem skaitļiem, par noteiktu, piemēram, sliekšņa palielināšanu, debatēt, vai referendumam ir jānotiek, tautas nobalsošanai, vai ir jānotiek vienā pakāpē vai divās. Apstrīdētajās normās likumdevējs nav bijis pietiekami rūpīgs un šo Satversmes normu nav lielā mērā analizējis. Bet, protams, kā ideālists es varu runāt, ka varētu būt arī sistēma, kurā jābūt... kurā varētu darboties un būtu spēkā tādas normas, kuras varētu arī liecināt par nepieciešamību un vajadzību palielināt šo sliekšni. Bet šajā situācijā es domāju, ka demokrātiem īstiem ir jābūt tiem, kuri uzskata par to, ka tiesības tiešām būtu reāli nevis formāli realizējamas. Un šajā aspektā visnotaļ ir jāskatās tas, cik lielā mērā sabiedrība ir aktīva, cik lielā mērā sabiedrība spēj šādas iniciatīvas īstenot. Un, kā jau iepriekš minēju, piemēram, ilglaicīgi darbojošās apspriešanas un iniciatīvu platformas „manabalss.lv.”, kur, piemēram, parlaments pieņem kā pilsoņu iesniegumus, ņemot vērā arī tajās esošo piemēram, autentifikācijas sistēmu, mēs redzam, ka vairāk par 50 tūkstošiem pilsoņu iniciatīvām vismaz pat elektroniski ar šādām piedāvātām iespējām pašorganizēties nespēj.

Un tiešām šeit ir arī jānorāda uz to, ka Eiropā vairākas valstis ievieš tādus mehānismus un tādus pasākumus, lai veicinātu pilsoņu līdzdalību valsts procesā. Mēs pie tiešās demokrātijas esamības, piemēram, pretēji, kāda ir Šveicē un to referendumā... tautas nobalsošanas institūtu, ko mēs pārņēmām no Šveices konstitūcijas, mēs nez kāpēc cenšamies ierobežot bez jebkāda pamatota attaisnojuma.

G. Kūtris.

Paldies. Paldies, Elksniņa kungs.

Turpinām uz klausīt lietas dalībniekus. Tagad vārds Saeimas pārstāvim Kusiņa kungam.

Arī jūs iepriekš brīdinu par šīm 30 minūtēm jūsu runai. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, paldies, godātā tiesa!

Pieteikuma iesniedzēji, cik es sapratu, uztur spēkā to, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. un 2. pantam. Saeima ir sniegusi atbildes rakstu un arī atbildes uz tiesneša Baloža kunga papildus uzdotajiem jautājumiem. Saeima uztur spēkā

rakstveidā pausto pozīciju un uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. un 2. pantam.

Un man jāsaka tā, ka, iespējams, pārmetumi balstās uz nepamatotiem un neargumentētiem pieņēmumiem. To es mēģināšu arī atbildes rakstā... savā runā norādīt.

Vispirms par struktūru. Vispirms es nostāstīšu par lietas faktiskajiem apstākļiem. Tad par to, kā likumdevējs pievērsās tautas nobalsošanas likumam un ar kādu mērķi. Treškārt, par Satversmes pantu tvērumu. Ceturtkārt, par 22. panta atbilstību 1. un 2. Un tad par pārejas noteikumu 4. un 5. punkta atbilstību 1. un 2.

Vispirms par faktiskajiem apstākļiem.

Likums, kura dažas normas ir apstrīdētas Satversmes tiesā, pieņemts pagājušā gadā 8. novembrī un Saeima to patiešām pieņēma steidzamības kārtībā, kā pieteikuma iesniedzēja pārstāvis ir norādījis. Taču no šī fakta pavirša vērtējuma var izdarīt paviršus secinājumus, ka tas ir pieņemts steigā. Patiesībā grozījumu projektus Saeima nodeva izskatīšanai komisijām 2011. gada decembrī. Tos izskatīja trijos lasījumos un Saeima pirmoreiz tos pieņēma 2012. gada 21. jūnijā. 28. jūnijā Valsts prezidents, izmantojot 71. panta tiesības, nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai šo likumu. Saeima atkārtoti pieņēma likumu 26. jūlijā, bet 3. augustā Valsts prezidents atkal izmantoja Satversmes 71. panta iespējas.

Vēlāk likuma teksts tika sadalīts divos atsevišķos likumos. Viens likums, kas attiecas uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu, tika pieņemts Saeimā vienbalsīgi. Savukārt otrs likums, kura divas apstrīdētās normas šobrīd ir Satversmes tiesas izskatīšanā, tika pieņemts 8. novembrī. Tik tālu fakti.

Šīs apstrīdētās normas patiešām ir 2008. gada novembra veiktajos apjomīgajos likuma grozījumos un, ja samēro grozījumu likuma apjomu ar apstrīdēto normu apjomu, tad es tā parēķināju, ka apstrīdēts ir kaut kur viens procents no grozījumu apjoma. Tātad ļoti maza daļa no šīs apjomīgās reformas.

Ja savukārt raugās tieši uz apstrīdētajām normām, tad apstrīdētās normas var iedalīt divās grupās. Pirmkārt, tās ir normas, kas stājās spēkā pirms pāris dienām, tātad šā gada 1. janvārī, tas ir Tautas nobalsošanas likuma pārejas noteikumu 4. un 5. punkts un šis 4. un 5. punkts tika izstrādāts pēc vairākkārtēju priekšlikumu uzklaušanās un dažādu pārejas periodu regulējumu variantu izvērtēšanas.

Otra grupa ir šis Tautas nobalsošanas likuma 22. panta pirmā daļa, bet, cik es saprotu tagad pēc precizējuma, tas ir konkrēti pirmais teikums, kas šobrīd nav spēkā, bet kas stāsies spēkā 2015. gada 1. janvārī. Daļa no normām ir spēkā šobrīd, daļa no normām šobrīd spēkā nav.

22. panta pirmās daļas jaunā redakcija vēl nav spēkā, jo, lai tā spētu funkcionēt atbilstoši likumdevēja iecerei, Ministru kabinetam būs jāizpilda likumdevēja skaidri un nepārprotami dots uzdevums un šis uzdevums ir ietverts likuma pārejas noteikumu

3. punktā. Ministru kabinets līdz 2014. gada 1. septembrim nodrošina... vēlreiz atkārtotju vārdu „nodrošina”... vienotā valsts un pašvaldību pakalpojuma portāla tiešsaistes sistēmas tehnisko un drošības gatavību parakstu vākšanai tiešsaistes režīmā.

Godātā tiesa! Kāpēc likumdevējs pievērsās Tautas nobalsošanas likuma grozījumiem? Tam bija vairāki iemesli un es norādīšu tikai dažus no tiem, tie nav izkārtoti arī svarīguma secībā.

Pirmais iemesls bija nepieciešamība detalizētāk reglamentēt parakstu vākšanas un tautas nobalsošanas kampaņas norisi. Šis 1994. gadā pieņemtais likums saturēja vairākus trūkumus, tas ilgi nebija grozīts, bija nepieciešams tāds aktuāls skats uz šo problēmu kā tādu.

Otrkārt. Bija nepieciešamība precīzāk identificēt likumprojekta, Satversmes grozījumu likumprojekta, iesniedzēju finansēšanas ierobežojumus un tas, cik es saprotu, netiek apstrīdēts un tas šobrīd arī ir ietverts grozījumu projektā. Bija detalizētāk jānosaka Centrālās vēlēšanu komisijas rīcība, saņemot likumprojektu. Arī šī lieta šajā daļā ir jau skatīta Satversmes tiesā un arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Centrālajai vēlēšanu komisijai ir tiesības vērtēt saņemtos likumprojektus.

Ceturtais bija ieviest regulas prasības attiecībā uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu, tātad paredzēt šādu lietu, kā tā tiek realizēta Latvijā.

Piektkārt, noteikt kārtību, kādā rosināma Saeimas atsaukšana, tātad Tautas nobalsošanas likums nesaturēja līdz šim normas par Saeimas atsaukšanu, bija nepieciešams to papildināt.

Un sestais. Pilnveidot jeb, patiesību sakot, modernizēt vēlētajū likumdošanas iniciatīvas institūtu kā tādu, ņemot vērā tā izmantošanas praksi, ārvalstu pieredzi un arī tehnoloģiju attīstību. Tātad vismaz seši un, es gribētu uzsvērt, objektīvi iemesli, kāpēc bija nepieciešams izvērtēt esošo regulējumu un bija apjomīga reforma ar plašiem grozījumiem.

Kāds bija mērķis? Pieteikuma iesniedzēji jau šodien pauda savu viedokli, kāds bija patiesais mērķis. Man gan patiesībā neliekas pareizi asociēt kāda viena deputāta izteikumus Saeimas sēdē ar visa likumdevēja domu par patieso mērķi. Nu... ja tā identificētu, ja kāds deputāts pateiktu Saeimas sēdē, ka zeme ir plakana un tāpēc es balsošu par šo likumu, tad to varētu uzskatīt par likumdevēja mērķi. Es uzskatu, ka ir jācenšas noskaidrot patiešām likumdevēja mērķis un es piekrītu, ka Saeimas stenogrammās var atrast dažādus izteikumus attiecībā uz šo likumu, bet ne ikkatru no tiem var identificēt ar Saeimas mērķi pieņemt konkrētos grozījumus.

Iesniedzēji uzskata, ka mērķis bija būtiski sašaurināt pilsoņu iespējas izmantot Satversmē noteiktās likumdošanas tiesības. Saeima nepiekrīt pieteikuma iesniedzēju viedoklim par šo mērķi. Un, manuprāt, tas ir pieņēmums. Es mēģināšu paskaidrot, kāpēc. Kāds bija patiesais mērķis. Ņemot vērā, ka grozījumi ir apjomīgi, arī mērķi

bija vairāki. Tas bija komplekss grozījums. Pirmkārt, bija mērķis izveidot regulējumu, kurā būtu novērstas esošās konstatētās nepilnības un Saeimas rīcības brīvības ietvaros izveidotu, pirmkārt, regulējumu, kas stingri ievērotu Satversmi un izveidotu skaidru un saprotamu regulējumu vēlēšanu likumdošanas iniciatīvas īstenošanai. Otrkārt, izveidotu regulējumu, lai pēc iespējas lietderīgāk tiktu izlietoti valsts budžeta līdzekļi un daļēji arī privātie līdzekļi. Treškārt, veicinātu pilsoņu tiesības piedalīties valsts darbā, izmantojot tehnoloģiju piedāvātās iespējas, vienlaikus nodrošinot drošu un ticamu parakstu vākšanu vairākās vietās un arī drošu un ticamu parakstu vākšanu arī elektroniski.

Ceturtkārt, samazinot iespēju virzīt nesagatavotos priekšlikumus. Piektkārt, aizsargāt sabiedrības intereses, novēršot Satversmē paredzētās procedūras izmantošanu pretēji tai paredzētajiem mērķiem. Tātad tie bija reformas mērķi kā tādi. Ne visi no tiem projicējās uz apstrīdētajām normām, bet tie ir kopīgie reformas mērķi.

No formas viedokļa bija iecerēts pieņemt vienu apjomīgu grozījumu, jo nu labāk ir viens apjomīgs nekā vairāki mazi. Diemžēl tas neizdevās un šo likumprojektu sadalīja... pieņemto likumu sadalīja divos likumos un tad pieņēma kā divus.

Godātā tiesa! Šajā lietā viena no apstrīdētajām normām tiek apstrīdēta un pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka šī norma neatbilst Satversmes 1. un 2. pantam. Šajā vietā šķiet ļoti svarīgi saprast Satversmes 1. un arī 2. panta būtību, jo precīza izpratne palīdzēs precīzi vērtēt vēl spēkā neesošo 22. panta pirmo daļu un spēkā esošo pārejas noteikumu 3. un 4. punktu.

Satversmes 2. pants noteicis, ka Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Nav šaubu, ka Satversmes 2. pantā ir formulēts tāds suverenitātes princips, kuru pamatoti var uzskatīt par konstitucionālisma teorijas un prakses postulātu. Nu, tā ir ābece. Šis princips pēc būtības ir varas organizācijas un realizācijas visvispārīgākais jeb visplašākais pamats konkrētajā valstī.

Nedaudz uzdrošinoties politoloģiski, ņemot vērā, ka Ijaba kungs ir pieaicināts, diemžēl viņš nedzirdēs, var teikt, ka tautas suverenitāte ir politiskās varas leģitimitātes princips. Savukārt tiesiski tauta ir gan valsts varas, gan leģitimitātes avots.

Godātā tiesa! No Satversmes 2. panta izriet vairākas konsekvences, vairākas nepārprotamas konsekvences. Kādas tās ir? Latvija tauta ir... punkts viens... vienīgais valsts suverēnās varas avots, to jau arī Satversmes tiesa ir norādījusi 2007. gadā un tautas suverenitātes princips prasa, lai suverēnās varas nesējai tautai ir jāspēj ietekmēt lēmumu pieņemšana valstī. Arī to ir atzinusi Satversmes tiesa.

Kā jau teicu, tautas suverenitātes princips nav tikai Latvijas konstitucionālo tiesību īpatnība. Un, ja mēs palūkojamies uz modernām demokrātiskām tiesiskām valstīm, tad tās visas balstās uz tautas suverenitātes principu, taču var saskatīt, ka ne visās tajās vēlētajiem ir tiesības iesniegt likumprojektus. Modernās demokrātiskās

valstīs tautas suverenitātes princips parasti tiek izprasts reprezentatīvās demokrātijas veidolā un nodrošināts vēlēšanu ceļā, proti, likumdevējam ir nepieciešama demokrātiska leģitīmācija vispārējās vēlēšanās.

Atgriezīsimies Latvijā. Satversmes 2. pants patiešām ir lakonisks bez plašāka, detalizētāka izvērsuma. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Satversmes pirmie trīs panti formulēti abstraktu un konceptuālu aksiomu veidā. Un arī ir secinājusi, ka Satversme paredz četrus veidus, kādos pilsoņi var īstenot savu gribu. Tātad, tieši vēlot savus priekšstāvjus valsts likumdošanas orgānā, otrkārt, pašiem darbojoties kā likumdevējam, pieņemot likumus un Satversmes grozījumus, treškārt, lemjot par Saeimas pieņemtajiem likumiem vai Satversmes grozījumiem, ceturtkārt, lemjot par citiem Satversmē noteiktajiem jautājumiem, kas nodoti tautas nobalsošanai.

Godātā tiesa! Tiešās demokrātijas izpausme Latvijā vēlētāju likumprojektu iesniegšanas formā nevar tikt īstenota atsaucoties tikai uz tautas suverenitātes konstitucionālo fiksēšanu Satversmes 2. pantā. Tieši tāpēc vienas desmitās daļas vēlētāju tiesības iesniegt likumprojektu ir norādītas citos Satversmes pantos. Ir pašsaprotami, ka 2. pantu nevar uztvert atrauti vai izolēti no pārējiem Satversmes pantiem. 2. pants ir interpretējams kopā ar citiem pantiem un arī ar Satversmes ievadvārdiem, kuros ir ietverts, ka tauta nolēmusi sev šādu Satversmi. No tā neprotami var secināt, ka Satversmes ietvaros tautas suverenitātes izpausmes ir ierobežotas, pareizāk sakot, tauta ir pašierobežojusies ar Satversmi. Un, kā norādīja Konstitucionālo tiesību komisija vienā no saviem atzinumiem, ka Latvija ir konstitucionāla valsts, kurā visa valsts vara ir tiesiski ierobežota un nav vietas patvaļai.

Satversmes 65. pants nosaka subjektus, kas var iesniegt likumprojektus un pasaka, ka to var iesniegt ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Tātad tiek noteikts subjekts. Taču pati Satversme nerisina šos jautājumus detalizētāk. Šo jautājumu risināšana ir atstāta likumdevēja ziņā un tie tradicionāli tiek risināti, ietverot attiecīgo regulējumu Tautas nobalsošanas likumā. Satversmes tiesa lietā 2013-06-01 norādīja, ka, regulējot likumdošanas iniciatīvas, Saeima pauda rīcības brīvību, ciktāl to neierobežo Satversme.

Ko tad paredz 22. panta pirmā daļa? Tā sastāv no diviem teikumiem un, cik es saprotu, apstrīdēts tiek tikai pirmais teikums un konkrēti tad šī viena desmitā daļa. Jāsaka, ka pirmais teikums lielā mērā atkārtoto Satversmē noteikto un arī otrais teikums ir vērtēts Satversmes tiesā 2009. gadā. Taču izvērtējot šo 22. panta pirmo daļu, konkrēti pirmo teikumu, ir acīmredzams, ka šīs normas neskar tautas suverenitātes principu. Pirmkārt, jo no Satversmes 2. panta neizriet tiešās demokrātijas obligātums. Un noteikts vēlētāju parakstu skaits likumprojekta ierosināšanai. Vai pakāpju skaits vēlētāju parakstu vākšanai. Otrkārt, 22. panta pirmā daļa neietekmē tautas iespējas vispārējās vēlēšanās ievēlēt deputātus. Treškārt, 22. panta pirmā daļa negroza

Satversmes 64. pantā un citos Satversmes pantos noteikto kārtību un apmērus vēlētāju likumdošanas tiesību izmantošanai. Tā pati viena desmitā daļa ir likumā un tieši tāpat viena desmitā daļa ir Satversmē.

Godātā tiesa! Likumdevēja rīcība, regulējot tautas likumdošanas iniciatīvas īstenošanas kārtību pēc Saeimas ieskata neaizskar Satversmes pamatprincipus, tajā skaitā arī Satversmes 1. pantu. Saeima pieturās pie uzskata, ka Tautas nobalsošanas likumā ietvertās procedūras izmaiņas atbilst demokrātiskas valsts iekārtas prasībām.

Pirmais teikums nosaka, ka tiesības iesniegt pilnīgi izstrādātu likumprojektu un Satversmes grozījumu projektu ir ne mazāk kā vienai desmitajai daļai vēlētāju. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka parakstu skaita paaugstināšanai nebija nekāda racionāla apsvēruma. Saeima tam nevar piekrist, jo tāds iesniedzēju apgalvojums neatbilst lietas materiāliem un neatbilst arī esošajiem faktiem. Līdz apstrīdēto pārejas noteikumu pieņemšanai Nobalsošanas likums paredzēja šo vākšanu divos posmos un Centrālā vēlēšanu komisija pēc tam izsludināja šo otro posmu — vāca atlikušos parakstus.

Vai bija objektīva nepieciešamība grozīt šo kārtību? Jāsaka, ka jā. Tiesību zinātnē jau iepriekš bija norādīts, ka Tautas nobalsošanas likumā paredzētā likuma ierosināšanas procedūra būtu pilnveidojama. Jau kopš 2009. gada „Juristu Vārdā” ir vairākas publikācijas, klāt ir arī Nikuļcevas kundze, kura acīmredzot ir visdetalizētāk pētījusi šo jautājumu. Juridiskā komisija arī uzaicināja Nikuļcevas kundzi, kura piedalījās vairākās Juridiskās komisijas sēdēs un piemēram, jau 2012. gada 27. marta sēdē norādīja uz Latvijas regulējumu galveno atšķirību, proti, ļoti mazam skaitam vēlētāju ir iespēja panākt, ka valsts tērē ļoti lielus līdzekļus parakstu vākšanas otrajam posmam un zināmā mērā valsts vāc parakstus vēlētāju vietā.

Es jau norādīju uz visa grozījuma likuma mērķiem. Konkrēti par apstrīdēto 22. panta pirmo daļu būtu norādāms, ka... šeit jau diskusijās izskanēja, uzdodot jautājumus un atbildes, ka būtu jāskata viss 22. pants kopumā, jo panta iedalījums daļās ir tikai tāds likumdošanas tehnikas jautājums.

Šī panta mērķis bija, pirmkārt, uzreiz noskaidrot reālo attiecīgā likumprojekta atbalstītāju skaitu nevis skaita noskaidrošanu atlikt un tērēt valsts budžeta līdzekļus otrā posma organizēšanai nezino, vai tā būs tikai desmit tūkstošu vēlētāju idejas atbalsta testēšana par valsts budžeta līdzekļiem. Ir vairāki gadījumi, kad otrā parakstu vākšanas kārtā nekādi parakstu nepieciešamais skaits netiek savākts. Bet valsts nauda ir iztērēta.

Otrkārt. Gūt pārliecību, ka attiecīgajā likumprojektā risinātais jautājums patiešām lielai sabiedrības daļai ir tik būtisks, lai tā risinājums tiktu izlemts tautas nobalsošanā. Jo pastāvēja bažas, ka iepriekš noteiktais šis desmit tūkstošu parakstu skaits ir zems... nu, dažādi var rēķināt, tas ir apmēram 0,6 procenti.

Treškārt, bija nepieciešams atvieglot parakstu vākšanas procedūru, ievērojami paplašinot parakstīšanās iespējas un radot iespēju parakstu vākt arī elektroniski. Pēc Saeimas ieskata, ja runā ļoti vispārīgi, tad normas bija jāpieņem, lai uzlabotu likuma ierosināšanas procedūras regulējumu kā tādu.

Godātā tiesa! Likumdevējs nerīkojās ne patvaļīgi, ne sasteigti, bet gan ļoti rūpīgi veica esošās situācijas analīzi vairākkārt un ilgstoši diskutēja par iespējami saprātīgākajiem un efektīvākajiem līdzekļiem šo mērķu sasniegšanai. Komisijā notika nopietna, es gribētu to raksturot kā atklāta un profesionāla diskusija, detalizēta analīze. Tika pieaicināta gan Nikuļcevas kundze, gan Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvji, gan KNAB pārstāvji, gan Satversmes tiesas, Augstākās tiesas pārstāvji, gan Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvji, Radio un Televīzijas centra pārstāvji par tehniskām iespējām, Satiksmes ministrijas pārstāvji, Pašvaldību savienības pārstāvji, „Providus” pārstāvji un pēc Valsts prezidenta motivēto iebildumu iesniegšanas, arī Valsts prezidenta kancelejas pārstāvji. Lietas materiālos tas viss ir. Viss ir redzams.

Kādu regulējumu tad likumdevējs izvēlējās? To varētu nosaukt par kompleksu, jo tas vienlaikus sastāv no vairākiem pasākumiem... moderni būtu teikt „no vairākiem rīkiem”.

Pirmkārt, tika grozīts parakstu vākšanas termiņš. Tātad Tautas nobalsošanas likuma 22. panta pirmā daļa, kas stāsies spēkā 2015. gada 1. janvārī, paredz, ka ne mazāk kā vienas desmitās daļas vēlētāju paraksti ir savācami 12 mēnešu laikā no dienas, kad projekts reģistrēts Centrālajā vēlēšanu komisijā. Līdz šim 12 mēnešu termiņš attiecās tikai uz parakstu vākšanas pirmo posmu, proti, nepieciešamo desmit tūkstošu vēlētāju parakstu savākšanu.

Otrkārt. Parakstu vākšanas termiņa sākums ir saistīts ar projekta reģistrāciju CVK. Tas gan netiek apstrīdēts, bet to es gribētu norādīt kā kompleksa risinājuma vienu no elementiem. Līdz šim bija iespējams..... ka vēlētāji ilgāku laiku vāca parakstus kādām projektam, taču nebija pārliecības, ka par šo projektu tiks organizēta tā sauktā otrā kārtā, jo Centrālā vēlēšanu komisija pēc pirmās kārtas, saņemot projektu, varēja atzīt to par Satversmes prasībām neatbilstošu. Kā Satversmes tiesa pamatoti ir norādījusi savos nolēmumos, ne par visiem likumprojektiem jeb ne par visiem projektiem varētu tikt organizēta otrā kārtā.

Treškārt. Lai atvieglotu parakstīšanās iespēju, ievērojami paplašinātas parakstu vākšanas iespējas. Parakstu vākšanu par likumprojektu ierosināšanu varēs apliecināt gan pie zvērināta notāra, dzīves vietas deklarēšanas vietā pašvaldībā, bāriņtiesā, kur veic notariālas darbības, novadā pie pagasta vai pilsētas pārvaldes vadītāja. Papildus tam trešajā daļā likumdevējs ir formulējis principu, pēc kāda nosakāma maksa par paraksta apliecināšanu.

Ceturtkārt, manuprāt, un šajā lietā tas bijis visvissvarīgākais. Likuma 22. panta ceturtnā daļa paredz iespējas parakstu vākt arī elektroniski, izmantojot šo portālu „latvija.lv”. Un vienotā valsts un pašvaldību pakalpojumu portāla īpašnieks no personas samaksu par parakstīšanos neprasa. Stājoties spēkā šādai normai, visticamāk, ka vairums vēlētāju izvēlēšies šo vieglāko un vēlētājiem patiesībā bezmaksas risinājumu, līdz ar to par nepamatotām uzskatāmas pieteikuma iesniedzēju bažas, ka vēlētājiem būs dārgāk.

Jāsaka, ka šo jauninājumu, man liekas, visprecīzāk ir konstatējusi un sapratusi Nikuļcevas kundze, kura sava atzinuma 9. lapaspusē, šķiet, ir precīzi norādījusi: „nākotnē plašāk ieviešot vēlētāju parakstu vākšanu elektroniski, vēlētājiem neradīsies nekādas izmaksas par parakstu apliecināšanu, tomēr vēlētāji varēs izmantot priekšrocības, ko tā dod, proti, atbalstīt likumdošanas iniciatīvu varēs jebkurā laikā un vietā, neierodoties ne pie notāra, bāriņtiesā, pašvaldībā vai vēlēšanu iecirkņos.” Manuprāt, tas ir visprecīzākais konstatējums, ko speciālists ar profesionāļa aci ir saskatījis šajā likumā.

Ar šādu izkārtojumu ir sasniegts efektīvs risinājums, jo tas ir pēc iespējas lietderīgāks valsts līdzekļu izmantošanas veids, jo vienotā sistēma derēs visiem nākošajiem gadījumiem, nevis, kā līdz šim, ka Centrālajai vēlēšanu komisijai katru reizi, saņemot desmit tūkstošus, būs jādodas uz valdību un jālūdz piešķirt no budžetā neparedzētiem līdzekļiem pusmiljons latu apmēram, lai atkal organizētu parakstu vākšanas otro kārtu nezīnot, vai savāks vienu desmito daļu vai nesavāks. Bez tam, nav pārliecības, ka viena gada laikā nav divas vai trīs šādas parakstu vākšanas. Nav iespējams ne prognozēt, ne arī tālāk plānot šo darbību.

Vai likumdevējs šo portāla „latvija.lv” pielāgošanas procesu atstāj bez kontroles? Nē. Lai likumdevēja iecere patiešām tiktu īstenota, likumdevējs likuma pārejas noteikumos ir paredzējis, ka Kabinets līdz šā gada 1. septembrim nodrošina šīs sistēmas tehnisko un drošības gatavību parakstu vākšanai tiešsaistes režīmā. Šī pārejas noteikuma ievērošanu parlaments varēs konstatēt ar ierastajiem parlamentārās kontroles mehānismiem un likumdevējam būs iespēja pārliecināties.

Godātā tiesa! Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis norādīja, ka es uztraucos par likumprojekta pievienošanu. Patiesībā tas tā nav. Es esmu priecīgs, ka šie likumprojekti ir pievienoti un es pateikšu, kāpēc. Attiecībā uz portālu, manuprāt, tas ir pieņēmums, ka kaut kas kaut ko nespēs un trūks naudas.

Godātā tiesa! Kā ir patiesībā? Patiesībā šis fakts nav lietas materiālos. Patiesībā vairāki pieteikuma parakstītāji un pieteikuma iesniedzēju pārstāvis paši ir veikuši nepieciešamos priekšdarbus, lai portāls tiktu sagatavots šim darbam. Kāpēc es to varu apgalvot? Šī ir valsts budžeta otrā lasījuma tabula. Šī apjoma dēļ es atturēšos no tiesas apgrūtināšanas ar šo tabulu. Šie materiāli publiski ir pieejami Saeimas mājaslapā. Es lūdzu pievērst uzmanību 269. priekšlikumam valsts budžetā. Šī

priekšlikuma pamatojums. Saskaņā arī 2012. gada 8. novembra likuma grozījumiem jānodrošina vienota valsts un pašvaldību portāla tiešsaistes sistēmas tehnisko un drošības gatavību parakstu vākšanai tiešsaistes režīmā. Lai nodrošinātu normatīvajos aktos noteikto prasību realizāciju, tas ir, lai izstrādātu un uzturētu atbilstošu informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu, nepieciešami līdzekļi 2014. gadā 209 302 eiro apmērā, 2015. gadā 470 612 eiro apmērā un 2016. gadā 112 760 eiro apmērā. Tā bija konkrēta likumdevēja izšķiršanās, jo likumdevējs nepiekrita valdības iesniegtajam likumprojektam, kuru pieteikuma iesniedzējs aicināja pievienot lietas materiāliem.

Kāpēc es varu teikt, ka ir atbalsts? Tāpēc, ka Saeimas stenogrammas, konkrēti 6. novembra Saeimas ārkārtas sēdes stenogramma liecina, ka visi klātesošie deputāti ir piekrituši šim finanšu līdzekļu piešķirumam.

Piektkārt. Parakstus var vākt izmantojot arī citu tiešsaistes sistēmu. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis ir teicis, ka valsts ir atsacījusies no piedalīšanās. Nu, man jāsaka tā, ka tā diemžēl nav visa taisnība, jo ir acīmredzams, ka likuma normas paredz nevis valsts atsacīšanos, bet gan valsts budžeta finansētu portāla izveidi un uzturēšanu, efektīva bezmaksas rīka izveidi, lai parakstīties varētu attālināti un bez maksas. Tas ir īpaši svarīgi vēlētajū mobilitātes apstākļos.

Godātā tiesa! Satversmes tiesas praksē nostiprināta atziņa, ka Satversmes 1. pants neliedz likumdevējam izdarīt pastāvošā regulējumā tādus grozījumus, kuri atbilst Satversmei. Tiesiskās paļāvības princips prasa, lai likumdevējs, izdarot šādus grozījumus, paredzētu saudzējošu pāreju uz jauno regulējumu un ir jānosaka saprātīgi termiņi, vai jāparedz kompensācija.

Saeima vērš uzmanību uz to, ka otrais apstrīdēto normu bloks pārejas noteikumu 4., 5. punkts nodrošina šo saudzējošo pāreju. Pirmā daļa stāsies spēkā tikai 2015. gada 1. janvārī un arī pie nosacījuma, ja Ministru kabinets būs izveidojis šo rīku, atbilstoši likumdevēja prasībām. Apstrīdētais pārejas noteikumu 4. un 5. punkts paredz šo pārejas perioda regulējumu.

Divpakāpju sistēma šajā pārejas periodā saglabājas un, cik es sapratu arī no pieteikuma iesniedzēju pārstāvja teiktā, apstrīdēts tiek skaits „30 tūkstoši”. Nu, jāsaka tā... Jebkurš skaits ir tāds diezgan specifisks kritērijs un var ilgi strīdēties, kāpēc desmit tūkstoši un nevis desmit tūkstoši viens vai desmit tūkstoši divi. Tas nevar būt patvaļīgs. Apspriešanas gaitā bija vairāki priekšlikumi. Piemēram, deputāts Agešins ierosināja palielināt līdz vienam procentam, tātad līdz piecpadsmit tūkstošiem. Bija balsojumi arī par piecdesmit tūkstošiem. Taču trīsdesmit tūkstošus sākotnēji... es atvainojos, piecdesmit tūkstošus sākotnēji motivētos rakstos atbalstīja arī Valsts prezidents. Taču pirmoreiz trīsdesmit tūkstoši ir norādīti trīs Zaļo un Zemnieku savienības deputātu priekšlikumos 2012. gada maijā. Galīgajās diskusijās šis trīsdesmit tūkstoši ir kā vienošanās un šie trīsdesmit tūkstoši nav patvaļīgi, bet tas

atbilst vispārējam, tādām visbiežākām skaitam, kāds ir atrodams dažās citās valstīs. Tas ir apmēram 2 procenti. Tas ir līdzīgs un, ja pastāv patiesa sabiedrības interese nozīmīgu jautājumu izlemšanā, gada laikā šo parakstu skaitu var savākt.

Pēc Saeimas ieskata apstrīdētās normas un grozījumi kopumā likuma ierosināšanas regulējumu ir padarījušas skaidrāku. Turklāt samērojot atsevišķu personu vēlmi ar valsts budžeta līdzekļu izlietojumu šī mērķa īstenošanai. Kā jau es teicu, valsts nav atteikusies, bet gan uzturēs bezmaksas portālu.

Ja jau apstrīdētās normas 22. panta pirmās daļas pirmais teikums un pārejas noteikumu 4. un 5. pants neatbilstu, tad jau Satversmes 77. pants prasītu, lai notiktu tautas nobalsošana par šā likuma pieņemšanu. Nekad šāds arguments nav ticis izvirzīts. Apstrīdētās normas, godātā tiesa, līdz ar to ir tapušas ilgstošu diskusiju rezultātā. Tās ir pamatotas gan Saeimas Juridiskajā komisijā un Saeimā. Saeima vērs uzmanību uz to, ka apstrīdētās normas ir pilnveidotas arī pēc diviem Valsts prezidenta rakstiem, kuros Valsts prezidents izteica iebildumus pret pieņemto regulējumu un prasīja likuma otrreizēju caurlūkošanu. Arī jaunākajos tiesību zinātnieku darbos par apstrīdētajām normām ietvertā procedūra ir vērtēta atzinīgi.

Visbeidzot es gribu norādīt uz Valsts prezidenta...

G. Kūtris.

Es atvainojos... jūs 30 minūtēs varat neiekļauties...

G. Kusiņš.

Pēdējais. Uz Saeimas priekšsēdētājas nosūtīto iesniegumu, ko ir parakstījis Valsts prezidents, ka šī sistēma būs svarīgākais arguments tam, vai likuma grozījumos paredzētā atteikšanās no divu posmu principa parakstu vākšanas par likumu ierosināšanu atbilst Satversmei. Un Valsts prezidents ir darījis zināmu, ka, ja situācija liecinās, ka iespēja parakstīties elektroniskā veidā nenodrošinās pietiekamu pretimnākšanu likumdevējam, tad Valsts prezidents rosinās grozījumus likumā. Es uzskatu, ka Valsts prezidents arī ļoti precīzi ir sapratis, ka patiesībā šī lieta ir atkarīga nevis no šodien juridiskajiem apstākļiem, bet no tā tehniskā risinājuma, par kuru pārliecināties varēs tikai šī gada 1. septembrī.

Pie šādiem nosacījumiem Saeima lūdz atzīt apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 1. un 2. pantam.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Pāriesim pie jautājumu uzdošanas. Pēc tradīcijas jums ir tiesības uzdot jautājumus Saeimas pārstāvim.

A. Elksniņš.

Jā, paldies.

Godājamais Kusiņa kungs! Saeimas priekšsēdētājas Solvitas Āboltiņas 2013. gada 7. maija vēstulē Nr.11-118/11-13 atbildes rakstā bija norādīts, ka Satversmē nenoteikts, kādā veidā būtu organizējama ne mazāk kā vienas desmitās daļas vēlētāju parakstu vākšana likumprojektu ierosināšanai. Šo jautājumu risināšana ir atstāta likumdevēju ziņā un tie tiek risināti, ievērojot attiecīgo regulējumu Tautas nobalsošanas likumā.

G. Kusiņš.

Tieši tā.

A. Elksniņš.

Ne mazāk kā vienas desmitās daļas vēlētāju parakstu vākšanas organizatoriskā kārtība ir noteikta Tautas nobalsošanas likumā. Apstrīdētās normas pieņemtas apjomīgas likumu ierosināšanas procedūras pielietošanas ietvaros un to jūs jau uzstājoties tagad arī norādījāt. Apstrīdētās normas ir tapušas ilgstošu diskusiju rezultātā un, piemēram, jūs arī norādījāt... es atvainojos, Āboltiņas kundze ir norādījusi, jo jūs pārstāvat parlamentu, atbildes rakstu ir parakstījis politiķis... lai pamattiesību ierobežojums būtu attaisnojams, tam jābūt samērīgam ar sasniedzamo mērķi. Izvērtējot ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesa pārbauda, vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi, piemērotība, vai leģitīmo mērķi var sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem...

G. Kūtris.

Kāds ir jautājums?

A. Elksniņš.

Jā... es citēju vienkārši no atbildes raksta...

G. Kūtris.

Varbūt atsaucaus uz lapaspusi... un kāds ir jautājums, ja drīkst...

A. Elksniņš.

Jautājums no tā ir sekojošais... Kādi diskusijā Saeimas Juridiskajā komisijā tika izvērtēti mazāk ierobežojošie līdzekļi, lai sasniegtu šo leģitīmo mērķi, kas ir norādīts Saeimas atbildes rakstā?

G. Kusiņš.

Šīs visas diskusijas, kas ir notikušas Juridiskajā komisijā, ir atrodamas Satversmes tiesas lietas materiālos. Tika diskutēti visi iespējamie un tie, kas tika atzīti par piemērotiem vai samērīgiem, tie bija iekļauti šajā likumā. Tātad diskutēts arī... kā jau es teicu, arī Agešina kunga priekšlikums attiecībā uz 15 tūkstošiem, kas palielināja šo parakstu vākšanas... nepieciešamo parakstu skaitu līdz vienam procentam, tika diskutēts arī priekšlikums, ka varētu izmantot citas vēlēšanu sistēmas... citas parakstu apliecināšanas sistēmas, bet Juridiskajā komisijā gan Satiksmes ministrijas pārstāvji, gan pārējie norādīja uz divām lietām. Pirmkārt, ir nepieciešams portāls, kurā būtu droša vēlētāju parakstu apliecināšanas kārtība. Droša un ticama.

Un otrs. Ir nepieciešama tāda kārtība, lai vēlētājs varētu gan sevi identificēt, punkts viens, gan parakstīties par konkrēto ierosinājumu, pieļaujot, ka šajā portālā būs nevis viens, bet vairāki ierosinājumi. Līdz ar to ir nepieciešami divi tehniski risinājumi. Pirmais — gan vēlētāju elektroniska identifikācija, gan arī parakstīšanās rīks par konkrēto likumprojektu. Nevis viens solis, bet divi. Un līdz ar to Satiksmes ministrijas pārstāvji arī ir norādījuši uz šo nepieciešamo pārejas posmu, ka šo rīku nevar izveidot ātri. Viņi gan... lietas materiālos ir norādīts... no sākuma viņi ir prasījuši mazāk naudas nekā tagad budžetā ir piešķirts, kā tas diezgan bieži notiek... un tātad tehniskā rīka izveidošana tika diskutēta un atlikta spēkā stāšanās uz nākamā gada 1. septembri, tieši izvērtējot šos citus saudzējošos līdzekļus.

A. Elksniņš.

Es varbūt pārfrāzēju jautājumu, jo saņemtajā atbildē nav bijis tas, ko es gribētu dzirdēt. Vai piedāvāto alternatīvo līdzekļu skaits un Saeimā pieņemto alternatīvo līdzekļu skaits ir dažāds un kuri ir tie līdzekļi, kuri parlamentāro politisko debašu rezultātā neguva atbalstu politiķu vidū?

G. Kusiņš.

Nu, es nezinu, vai tas jautājums attiecas uz atbilstību Satversmes 1. pantam, bet es jau norādīju, ka, teiksim, bija priekšlikums no Agešina kunga palielināt šo uz 15 tūkstošiem. Man liekas, ka bija no Danas Reiznieces-Ozolas saglabāt divu pakāpju principu un ieviest pirmajā posmā trīsdesmit tūkstošus, bet saglabāt tik un tā divu posmu sistēmu. Bija citi priekšlikumi. Šobrīd, ja jūs man jautājat, kādi bija citi priekšlikumi, es jums šobrīd saku, ka bija šie citi divi priekšlikumi, bet Saeima izvēlējās tos, kas nepārkāpj Satversmē noteikto demokrātiskas valsts principu. Citi vēlētājiem labvēlīgi ir teorētiski iespējami. Saeimas bija iespējams samazināt no desmit tūkstošiem uz tūkstoti vai uz pieciem parakstiem. Tie būtu vēl labvēlīgāki. Bet, ja mēs diskutējam, vai šis esošais regulējums atbilst Satversmei, tad Saeima izvēlējās tādus, kas atbilst Satversmei.

A. Elksniņš.

Ļoti labi, ka vienā no savām replikām jūs tikko norādījāt Satiksmes ministriju un viņas piedāvāto lomu un viedokli, ko viņa ir paudusi Saeimas Juridiskās komisijas sēdē. Un arī jūsu argumenti par to, ka elektroniskajai sistēmai, kas būtu ieviešama, ir jāizvērtē vairāki apstākļi, lai īstenībā varētu arī būt... gan drošuma, gan kvalitātes pārbaudes.

Tad vēl ir jautājums jums: vai Satiksmes ministrijas pārstāvji nebija norādījuši Juridiskās komisijas sēdē, ka interneta pieejamība nav nodrošināta visā Latvijas Republikas teritorijā un visām mājsaimniecībām. Vai Satiksmes ministrija neapliecināja, ka viņu rīcībā nav datu, cik daudz pilsoņu lieto internetu vai Satiksmes ministrija nenorādīja skaitļus par to, cik daudz pilsoņiem ir pieejami elektroniskie paraksti un vai Satiksmes ministrija lielā mērā neiebilda tiem argumentiem, kuri patiesībā tiek diskutēti arī attiecībā uz elektronisko vēlēšanu ieviešanu, kas, protams, nav šī strīda pašreiz priekšmets, par to, ka īstenībā pārliecināties par personas autentiskumu situācijā, ka ir iespējams... un arī Juridiskās komisijas sēdēs... lietas materiālos Satversmes tiesā ir šie argumenti, nav reāli brīžiem iespējas pārliecināties, kurš tad tur ir bijis tas parakstītājs un kāda patiesībā ir bijusi viņa griba jautājumā par pilnvarojumu un jautājumā arī minētās personas, kura varētu būt, piemēram, arī daļēji rīcībnespējīga, aizvietošanu šāda veida iniciatīvu parakstīšanās pie tā mehānisma, kas parlamentā tika pieņemts.

G. Kusiņš.

Vispirms par otro... daļēja rīcībnespēja... Tagad Vēlēšanu likums paredz, ka ikvienam ir tiesības vēlēties...

A. Eksniņš.

Jā, jūs sapratāt, par ko iet runa?

G. Kusiņš.

Attiecībā uz jūsu uzdotajiem jautājumiem. Man liekas, ka jūsu uzdotais jautājums ir virzīts uz to, lai mēģinātu tagad rast atbildes uz jautājumiem, kāda ir un varētu būt šī sistēma, kuru Ministru kabinetam jānodrošina līdz 1. septembrim. Nevienš šo sistēmu šobrīd nav redzējis, likumdevējs ir iecerējis, lai šī sistēma nodrošinātu šo likumdevēja mērķa sasniegšanu un likumdevējam būs iespējas pārliecināties.

Jūs sakāt, ka viens no argumentiem ir, ka ne visiem mājās ir internets. Nu, ja jūs uzmanīgi palūkosieties redakciju, tad redzēsiet...

A. Elksniņš.

Tas ir stenogrammās...

G. Kusiņš.

... jā, bet jūs norādījāt to, ka Satiksmes ministrija... Es piekrītu, ne visiem mājās ir internets. Bet ja jūs paraudzīsieties uz šo regulējumu, jūs redzēsiet, ka tiesības vākt parakstus ir vairākās vietās.

Nākamais. Nevis parakstu vākšana notiek vienā vietā elektroniski, bet gan gada laikā. Man liekas, ka pat pie ļoti nelielas mobilitātes vēlētajam, kurš vēlas parakstīties par konkrētu likumdošanas iniciatīvu, būs iespēja izmantot kādu no šīm iespējām gada laikā, apvienojot iešanu uz... nezinu... uz aptieku pēc zālēm... vai dodoties uz pašvaldību... iegriezties arī pašvaldības bibliotēkā un izdarīt savu izvēli, atbalstot kādu vēlētajū parakstu vākšanai izvirzīto likumprojektu. Internets mājās nav priekšnoteikums vēlētajū parakstu savākšanā. Tas ir viens no iespējamajiem rīkiem. Internetā varēs parakstīties jebkurā vietā.

A. Elksniņš.

Es domāju, Kusiņa kungs, ka mēs tagad mēģinām sacensties ēteriskās runās attiecībā uz šo jautājumu...

G. Kūtris.

Lūdzu jautājumu.

A. Elksniņš.

... Jūs pateicāt tikko īstenībā atslēgas vārdu tam, ka neviens parlamentā nav redzējis mehānismu, kā tiks nodrošināta elektroniskā parakstīšanās...

G. Kūtris.

Cienītais... lūdzu ar jautājumiem. Jūsu viedokļi par atbildēm būs tiesas debatēs.

A. Elksniņš.

Jā. Jautājums. Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības lietu ministrijas iesniegtais likumprojekts attiecībā uz to, ka netika paredzēts finansējums, un viņu sēdē, Juridiskās komisijas sēdē, kur jūs piedalījāties pats, teiktais, ka arī finansējums, kurš... ja tas tiks piešķirts arī šogad un jūs rādījāt Satversmes tiesas tiesnešiem budžeta likumprojektu, par kuru ir nobalsojuši ļoti daudzi deputāti, arī tajā skaitā par šo iniciatīvu, kas ir apspriešanas priekšmets, kā jūs komentēsiet... ka VARAM ir norādījusi, ka viņi nespēs šo sistēmu ieviest līdz šā gada 1. septembrim, ja tiks piešķirti finansiālie līdzekļi? Un cik lielā mērā tas sasaistās ar to, ka likumdevējs nav pietiekami bijis rūpīgs, lai vispār izvērtētu, kā šī sistēma varētu darboties nākotnē.

G. Kusiņš.

Paldies par jautājumu. Manuprāt, ļoti viegli man ir atbildēt. Mēs varētu atskaņot Saeimas juridiskā biroja vadītāja Gunāra Kusiņa teikto Juridiskās komisijas sēdē. Es to vēlreiz varu atskaņot šeit mutvārdos kā Saeimas pārstāvis, ko paredzēja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas iesniegtais likumprojekts? Viņi paredzēja atlikt šo spēkā stāšanos. Bet, ja jūs ļoti uzmanīgi apskatīsieties šo likumprojektu, konkrēti šā likumprojekta anotāciju, tad jūs saskatīsiet vienu interesantu lietu. Viņi to argumentē ar jaunās politikas iniciatīvām. Uz manu jautājumu, vai likuma izpilde ir jaunās politikas iniciatīva, viņi nevarēja sniegt atbildi. Tēlaini sakot, vēlētāju parakstu vākšana ir tikai maza daļa no tā, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas teica: mums nav naudas lielāka projekta realizācijai, mēs esam iecerējuši lielāku projektu, kura patiešām arī ir jaunās politikas iniciatīva. Likumdevējs tam nepiekrita un tāpēc likumdevējs teica: lūdzu, šo daļu atsevišķi nodrošiniet, un likumdevējs tam piešķir finansu līdzekļus. Jūs ļoti labi zināt šo diskusiju un jūs, es ceru, atceraties, ka Saeimas Juridiskais birojs iebilda pret šo likumprojektu un arī valdība iesniedza priekšlikumu budžeta izskatīšanai otrajam lasījumam. Šis 269. priekšlikums paredz naudas piešķiršanu tieši šajā apjomā. Ministrija teica, ka viņiem nav naudas lielāka projekta veikšanai, kas saturēja elektronisko balsošanu un vēl daudzas citas lietas. Tās ir divas pēc apjoma nesalīdzināmas lietas. Tāpēc es aicinātu tās nejaukt.

Paldies jums.

A. Elksniņš.

Es atstāšu uz debatēm to, ko jūs teicāt... Bet jautājums ir tāds: kāds ir sabiedrības labums, palielinot nepieciešamo vēlētāju skaitu, kuriem ir tiesības iesniegt likumprojektu no desmit tūkstošiem līdz trīsdesmit tūkstošiem?

G. Kusiņš.

Es jau atbildēju norādot uz... leģitīmo mērķi.

A. Elksniņš.

Jūs varētu norādīt, kāds ir sabiedrības labums?

G. Kusiņš.

Es jau norādīju, es ceru, ka jūs klausījāties.

A. Elksniņš.

Ja jūs gribat sacensties ēteriskās runās, mēs varam turpināt tās turpmāk tiesas procesā...

G. Kūtris.

Varbūt īsumā atkārtojiet.

G. Kusiņš.

Tātad seši leģitīmie mērķi, ko likumdevējs vēlējies sasniegt.

G. Kūtris.

Jautājums bija precizējošs: kāds ir sabiedrības... par skaita palielināšanu..

G. Kusiņš.

Uzreiz noskaidrot reāli attiecīgā likumprojekta atbalstītāju skaitu. Nevis divās pakāpēs, bet uzreiz. Jo pašreizējā sistēma bija tāda, ka vispirms bija desmit tūkstoši un tad par valsts naudu, par pusmiljonu, tika mēģināts savākt vēl. Neatkarīgi no tā, savāks vai nesavāks. Esošā piedāvātā kārtība ir uzreiz palielinot parakstīšanās iespēju skaitu un uzreiz noskaidrojot, cik cilvēku atbalsta šo iniciatīvu.

Ja jūs paraudzīsiet uz citiem, piemēram, arī portāls „manabalss.lv”, netaisa divpakāpju sistēmu, bet taisa vienpakāpju sistēmu. Uzreiz noskaidrojot, cik ir.

Bez tam, ja jūs runājat par skaita palielināšanu no desmit tūkstošiem uz trīsdesmit tūkstošiem, kas arī ir viena no apstrīdētajām normām. Tātad šobrīd tas bija 0,6 procenti... bija priekšlikums par vienu procentu no Agešina kunga, Saeima pēc diskusijām izšķīrās par palielināšanu līdz 2 procentiem. Nevis līdz vairāk procentiem, bija priekšlikumi par 50, par 70 tūkstošiem. Saeima izšķīrās par 30 kā samērīgu skaitu, kas atbilst vispārējai praksei 2 procenti. Un visbeidzot, tātad... šis parakstu skaita palielinājums, šo parakstu nepieciešamais palielinājums tiek samērots arī ar šo parakstīšanās iespēju acīmredzamu paplašināšanu.

Paldies.

A. Elksniņš.

Bet, Kusiņa kungs... tomēr. Vai jūs varētu norādīt korelāciju starp palielinājumu no desmit tūkstošiem uz trīsdesmit tūkstošiem un tiem mehānismiem... attaisnojumiem līdzsvarojošiem, ko ir nobalsojis parlaments... Kāda ir sasaiste tam? Un kāpēc jūsu skatījumā tas ir tas leģitīmais mērķis? Jūs varat nopamatot skaitli „trīsdesmit tūkstoši”?

G. Kusiņš.

Godātā tiesa! Man liekas, ka es atbildēju uz šo jautājumu.

G. Kūtris.

Es saprotu, ka Saeima ir pārgājusi vienkārši uz lielāku skaitu... uz 2 procentiem no kopējā balsu skaita...

G. Kusiņš.

Ir divas dažādas lietas. Tātad pirmais ir pārejas posms, līdz nākamā gada 1. janvārim tiek palielināts nepieciešamo parakstu skaits pirmā posma ietvaros no desmit tūkstošiem uz trīsdesmit tūkstošiem. Šie trīsdesmit tūkstoši ir diskusiju rezultātā, kur šiem trīsdesmit tūkstošiem atbilda 2 procentiem... Savukārt attiecībā uz vienu desmito daļu, es jau norādīju, kāds bija leģitīmais mērķis un kāda ir sasaiste ar šo...

G. Kūtris.

Drīzāk es saprotu tā, ka pieteikuma iesniedzēju pārstāvja interese būtu mazlietiņ savādāka, pārfrāzējot jautājumu. Kāda jēga no desmit tūkstošiem pāriet pārejas periodā uz trīsdesmit tūkstošiem, ja 2015. gadā būs viena desmitā daļa?

Kāpēc vajadzēja uztaisīt vienu gadu ar šādu lielāku skaitu, ja parakstu vākšanas procedūrā nekas cits nemainās?

G. Kusiņš.

Apspriešanas gaitā tika apsvērts arī mehānisms neveidot šādu pārejas periodu un uzreiz piedāvāt šo rīku. Taču šā rīka ieviešana prasīja laiku, teorētiski...

G. Kūtris.

Jautājums ir: kāpēc vispār 2014. gadā vajadzēja šos trīsdesmit tūkstošus ielikt?

G. Kusiņš.

Tāpēc, ka likumdevējs ir iecerējis šīs reformas veikšanas laiku, lai vēlētājiem pēc iespējas ātrāk būtu nevis jāatliek uz nezināmu laiku rīka veidošana, bet gan likumdevējs noteica, kad šim rīkam būtu jāspēj darboties. Nākamā gada 1. janvāris.

G. Kūtris.

Kāpēc 2014. gadā vajadzēja trīsdesmit tūkstošus ielikt? Nu elementārs jautājums. Parakstu vākšanas kārtība nemainās, bet skaits tiek prasīts lielāks.

G. Kusiņš.

Es varu pateikt to, ka iepriekšējās parakstu vākšanas kampaņas rezultāti bija dažādi. Arī pieteikuma iesniedzēju pārstāvis ir vairakkārt norādījis, piemēram, uz Nacionālās apvienības veikto parakstu vākšanas kampaņu... iesniedzot desmit tūkstošus un pēc tam nesavācot vienu desmit daļu... Līdz ar to, ja mēs skaidri paraugāties uz tām situācijām, kas bija, Saeima noteica trīsdesmit tūkstošus kā pārejas perioda regulējumu. 2 procenti ir nu... teiksim tā... tāda samērīga lieta.

G. Kūtris.

Jūs piekritīsiet, ka tam leģitīmais mērķis ir nevis, lai izmēģinātu pārejas perioda labumu vai sliktumu, bet vienkārši, lai zinātu, cik... lai izvirzītu augstāku prasību... cik cilvēku atbalsta konkrēto projektu.

G. Kusiņš.

Nevis lai izvirzītu augstāku prasību... bet šinī gadījumā, lai noteiktu tādu, kas ir samērīgs un atbilstošs Satversmes pantam. Likumdevējs bauda rīcības brīvību. Vai desmit vai divpadsmit, vai septiņpadsmit tūkstoši... vai trīsdesmit. Es uzskatu, ka likumdevējs ir rīkojies rīcības brīvības ietvaros. Tikpat labi varēja noteikt divdesmit septiņus. Vai, kā es jau teicu, samazināt no desmit tūkstošiem uz pieciem tūkstošiem pārejas periodā.

G. Kūtris.

Lūdzu, jautājumi vēl.

A. Elksniņš.

Kad vēlētājiem tiks nodrošināta iespēja vākt parakstus elektroniski? Kad?

G. Kusiņš.

Saeimas pieņemtajā likumā pārejas noteikumā ir noteikts, ka Ministru kabinets nodrošina šo uz šī gada 1. septembri. Tā es arī norādīju. Likumdevējam būs iespēja pārliecināties, vai šī sistēma patiešām to nodrošina un Saeimas tradicionālie parlamentārās kontroles līdzekļi ir tādi, ka opozīcijas deputāti par valdības nepadarītiem darbiem bez kavēšanās un bez kautrēšanās uzdod jautājumus. Šinī gadījumā uz jūsu jautājumu, kad tas tiks izdarīts, manuprāt, nav iespējams atbildēt.

A. Elksniņš.

Paldies.

G. Kusiņš.

Finanšu līdzekļi ir piešķirti, likumdevējs ir uzdevis to izdarīt līdz 1. septembrim. Satiksmes ministrijas pārstāvji norādīja, kādi ir tehniskie risinājumi, un šinī gadījumā apstrīdēt šo ir tikpat viegli vai sarežģīti kā apgalvot, ka tas būs. Un es gribētu vēlreiz norādīt uz to, ko Valsts prezidents ir norādījis, izsludinot šo likumu. Ja situācija liecinās, ka iespēju parakstīties nenodrošina, tad rosinās grozījumus vai vērsīsies Satversmes tiesā.

G. Kūtris.

Paldies. Vairāk jautājumu nav.

Tiesnešiem jautājumi būtu?

K. Balodis.

Jā. Ir jautājumi. Satversmes tiesa savos nolēmumos tautas nobalsošanas jautājumos ir konsekventi norādījusi, ka ja reiz Satversmē ir paredzētas vēlētāju likumdošanas iniciatīvas tiesības, tām ir jābūt efektīvām. Un sakiet, lūdzu, jaunā kārtība, it sevišķi tā, kas ir paredzēta no 2015. gada 1. janvāra, kā tā ietekmē šo efektivitāti? Valstij tā kā distancējoties no šo vēlētāju tiesību nodrošināšanas...

G. Kusiņš.

Jāsaka tā, ka paskatoties uz visiem šiem manis norādītajiem pieciem vai sešiem jauninājumiem, kas ir veikti, ne visi tie ir vienlīdz efektīvi. Tātad tiek saglabāts notārs, kas ir saglabāts patiesībā vairāk tradīcijas pēc nevis kā efektivitāte. Tiek saglabāta bāriņtiesa, kas veic notariālās darbības. Arī vairakkārt šobrīd pastāvējušā iespēja. Es uzskatu, ka visefektīvākais līdzeklis būs šis vienotais valsts uzturētais portāls, kurā parakstīties varēs bez maksas. Es saprotu jūsu jautājumu par efektivitāti. Godīgi sakot, nu atbildēt uz šo nav viegli, jo zināmā mērā man ir jāapgalvo kaut kas tāds, kas būs iespējams... par ko faktiski varēs pārliecināties tikai vienu dienu pirms 1. septembra vai pat 1. septembrī. Šinī gadījumā, vai tas būs efektīvs parakstīšanas rīks, to varēs redzēt tikai tad, kad šo sistēmu Ministru kabinets būs sagatavojis, atbilstoši likumdevēja iecerei nodrošinājis, ka šī sistēma patiešām eksistē. Līdz ar to, ja šī būs efektīva lieta, tad es domāju... ja salīdzina visas pārējās iespējas, tad tā būs visefektīvākā. Vienlaikus ir arī citas parakstu vākšanas vietas pašvaldībās vai dzīvesvietas deklarēšanas vietās...

G. Kūtris.

Man ir jautājums attiecībā uz apstrīdēto normu leģitīmo mērķi, ko jūs izvirzījāt... četrus vai piecus tos mērķus, kā tas tika teikts... kāpēc šīs normas ir. Es saprotu, ka noteikt saprotamāku regulējumu... laikam šis mērķis neattiecas uz apstrīdētajām normām, bet drīzāk uz pašu procesu kopumā.

G. Kusiņš.

Tieši tā.

G. Kūtris.

Bet jūs savā... Saeima savā atbildes rakstā norādīja, ka mērķis ir aizstāvēt demokrātisku iekārtu, samazinot iespēju virzīt negatavotus vai valsts pamatus apdraudošus priekšlikumus. Vai parakstu skaits nodrošinātu likumprojektu kvalitāti?

G. Kusiņš.

Pieteikumā bija apstrīdēts ne tikai pirmais teikums, bet bija apstrīdēts arī otrais teikums, ka ir jāvēršas Centrālajā vēlēšanu komisijā. Šinī gadījumā es gribu vērst tiesas uzmanību uz vienu acīmredzamu faktu, kuru, es ceru, ka neviens neapstrīdēs. Pieteikumā bija norādīti dati līdz šo grozījumu spēkā stāšanās dienai. Godātā tiesa! Pēc šo grozījumu spēkā stāšanās dienas... pēc grozījumu spēkā stāšanās dienas ir astoņi likumprojekti iesniegti Centrālajai vēlēšanu komisijai, par kuriem atbilstoši likumam daudzas valsts institūcijas ir devušas savus vērtējumus, kas ir ļāvušas uzlabot gan šos likumprojektus, iesniegt atkārtoti. Ir iesniegts ne tikai astoņi jauni likumprojekti gada laikā, kas ir acīmredzams solis uz priekšu tiešās demokrātijas realizēšanai, bet arī viens ierosinājums par Saeimas atsaukšanu. Manuprāt, šie fakti acīmredzami liecina par to, ka jaunais regulējums ir efektīvāks un vēlētāji var vērsties Centrālajā vēlēšanu komisijā un atbilstoši jaunajam regulējumam saņemt, teiksim, Tieslietu ministrijas, Saeimas Juridiskā biroja... nezinu, pat ārvalstīs dzīvojošu ekspertu viedokļus, ko diezi vai viņi būtu saņēmuši, pastāvot vecajam regulējumam.

G. Kūtris.

Tad atgriezoties pie mērķiem. Viens no mērķiem, ko jūs minējāt — dodot iespēju plašākai personu... plašākai iespējai parakstīties. Sakiet, lūdzu, vai pārejas noteikumi, kuros ir palielināts parakstu skaits, vai tie arī dod iespēju plašāk...

G. Kusiņš.

Tur nav... bet apstrīdētās normas ir sadalāmas divos blokos, kā jau es teicu. Viens bloks ir viena desmitā daļa, otrs ir trīsdesmit.

G. Kūtris.

Jaunā sistēma... Tā dos iespēju vairāk vākt parakstus.

G. Kusiņš.

Tieši tā... Un esošā sistēma ir ar tām pašām parakstīšanās vietām, tikai nedaudz tiks palielināts skaits...

G. Kūtris.

Ja esošā sistēma nepaplašina iedzīvotāju tiesības piedalīties parakstu došanā. Sakiet, lūdzu, kāda likumdevējam savā rīcības brīvībā bija interese šo skaitli tomēr pacelt lielāku no desmit uz trīsdesmit?

G. Kusiņš.

Manuprāt, nav pareizi šo vienu divdesmit... es atvainojos, šo pārejas noteikumu 4. un 5. pantu skatīt atrauti no pārējiem grozījumiem.

G. Kūtris.

Bet viņi neievieš neko citu jaunu procedūrā, kā vien tikai skaitu.

G. Kusiņš.

Nebūt nē. Šobrīd tātad iniciatīvas grupa, kas vēršās ar iesniegumu Centrālajā vēlēšanu komisijā, CVK pārbauda, ka tā ir gan iniciatīvas grupa, gan pārbauda to, vai iesniegtais likumprojekts atbilst Satversmes prasībām. Līdz ar to tiek novērsts tas, ka pēc desmit tūkstoš parakstu iesniegšanas Centrālā vēlēšanu komisija varēja pateikt: ziniet, jūsu iesniegtais likumprojekts neatbilst Satversmes prasībām. Tātad, ir vienlaikus ieviesta prasība uzreiz vērsties Centrālajā vēlēšanu komisijā, ko, kā es jau norādīju, ļoti efektīvi izmanto, plus.. ir palielināts skaits un šis skaits ir atbilstošs... šis skaits ir atbilstošs vispārējām tendencēm un šis skaits vēl aizvien ir samērīgs ar Satversmes 1. un Satversmes 2. panta prasībām un likumdevējs to ir veicis rīcības brīvības ietvaros.

G. Kūtris.

Vai... viens no pieteikuma iesniedzēja jautājumiem bija saistīts... pareizā sakot, savā sākumā runā bija runāts, vai Saeima pievērsa uzmanību, ka samazinoties iedzīvotāju skaitam valstī, tiek palielināts parakstu skaits vajadzīgais.

G. Kusiņš.

Godātā tiesa, es negribētu par šo iebilst, bet man liekas, ka parakstās nevis iedzīvotāji, bet vēlētāji. Līdz ar to tas arguments, ka samazinās iedzīvotāju skaits, nav arguments, bet samazinās vēlētāju skaits. Bez tam, vēlētāju skaits nesamazinās skaitliski, vienkārši vēlētāji atrodas citās vietās. Pie kam, parakstu vākšana var tikt nodrošināta arī no citām vietām. Man liekas, ka...

G. Kūtris.

Vai, savācot desmit vai trīsdesmit tūkstošus parakstus, šobrīd atrodoties kādā citā valstī, ir šādas iespējas arī? Vai šobrīd atrodoties ārvalstīs Latvijas pilsoņiem... piedaloties pirmajā posmā, ir iespējams piedalīties parakstu vākšanā?

G. Kusiņš.

Vēlētājs gada laikā var izmantot parakstīšanās iespēju Latvijā.

G. Kūtris.

Atbraucot uz Latviju?

G. Kusiņš.

Desmit tūkstošiem ir iespēja parakstīties, ja ir konkrēta vēlme parakstīties Latvijā par kādu likumdošanas iniciatīvu un Latvijas pilsonis vēlas to organizēt, nav nekādu problēmu. Bez tam, ārvalstīs tiek organizēts arī otrais posms.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem būtu jautājumi? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu tāds jautājums. Sakiet, lūdzu, ja likumdevējs nebūtu, tā teikt, ieviesis no 2015. gada 1. janvāra šīs papildu parakstīšanās iespējas pašvaldību iestādēs un elektroniski, bet būtu pieņēmis apstrīdēto normu, tātad būtu jāsavāc vienā kārtā vienas desmitās daļas vēlētāju paraksti, bet saglabātos līdzšinējās parakstīšanās iespējas pie notāra vai bāriņtiesā. Vai tad šāds regulējums atbilstu Satversmes 1., un 2. pantam?

G. Kusiņš.

Man kā Saeimas pārstāvim nav pilnvarojuma atbildēt uz šo jautājumu, jo šāda diskusija nav notikusi ne Saeimas Juridiskajā komisijā, ne Saeimā, bet izsakot viedokli uzreiz, es domāju, ka varētu būt šaubas par to, vai šis mehānisms patiešām ir tāds, kas atbilstu Satversmes 1. un 2. pantam. Tas bija arī kā... teiksim... tā elektroniskā vai parakstīšanas iespēja. Pašvaldība bija kā papildus iespējas, lai patiešām vienas desmitās daļas vēlētāju paraksti varētu tikt savākti bez pārmērīgiem traucēkļiem. Un tad konkrēti atbildot uz jūsu jautājumu, es domāju, ka nevar atbildēt ar „jā” vai „nē”, šobrīd vairāk izskatās, ka tad būtu nopietnas problēmas ar atbilstību Satversmes 1. pantam. Tātad, ja nebūtu šīs elektroniskais vai parakstīšanās pašvaldībās...

K. Balodis.

Vērojot, cik daudz te šķēpu tiek laužts par to elektronisko parakstīšanos, man vēl ir tāds jautājums saistībā ar Satversmes tiesas 2009. gada 19. maija spriedumā lietā Nr. 2008-40-01 izteiktajām atziņām. Un tur Satversmes tiesa ir izdarījusi vairākus secinājumus par parakstu ticamību un drošumu. Un tur, piemēram, ir rakstīts, ka „paraksta apliecināšana neatkarīgi no tā, kas to veic, nodrošina to, ka persona patiešām pati ir parakstījusies. Un tādā veidā izteikusi savu gribu. Un līdz ar to ievērojami paaugstina šā paraksta ticamību. Atceļot apliecināšanas pienākumu tiktu samazināts savākto parakstu ticamība un varētu pieaugt parakstu viltošanas iespējas.” Un tur tālāk secinājums... Sakiet lūdzu, vai likumdevējs nosakot šīs papildus parakstīšanās iespējas pašvaldībās un arī elektroniski, vispār ņēma vērā to, ka ir šāds spriedums...?

G. Kusiņš.

Jā, tieši tā. Un tas bija arī viens no tiem argumentiem, kāpēc šī papildus parakstīšanās lieta netika ieviesta uzreiz. Tātad atcerieties, ka tajā lietā, kas tika izskatīta, bija priekšlikums no divdesmit Saeimas deputātiem, ka varētu parakstīties jebkurā pašvaldības iestādē. Taču, kā jau iepriekš Satversmes tiesā noskaidroja, ka ir nepieciešamas priekšzināšanas, lai šādu parakstu apliecināšanu varētu veikt. Un Pašvaldību savienība, kas rosināja šādu lietu, viņa uzsvēra, ka ir nepieciešama apmācība, apmācībai ir nepieciešams laiks un viņi piedāvāja, ka viņi šādu lietu varētu uzņemt un viņi varētu nevis visās vietās, bet konkrēti apmācīt cilvēkus dzīvesvietas deklarēšanas vietā vai arī konkrētās vietās pašvaldībās. Tātad konkrētas vietas, kas ir papildus, var netikt ieviestas uzreiz arī viena papildus apstākļa dēļ, lai šie cilvēki, kas apliecina parakstu, lai tiešām zinātu, kādas darbības no viņiem tiek prasītas, ir nepieciešama apmācība. Tāpēc tas ir atlikts uz vienu gadu un es ceru, ka tas efektīvi darbosies no nākamā gada 1. janvāra.

G. Kūtris.

Vēl jautājumi?

K. Balodis.

Tad man vēl ir jautājums par valsts elektroniskās gatavības pakāpi jaunās kārtības ieviešanai no 2015. gada 1. janvāra. No vienas puses jūs tā kā teicāt, ka likumdevējs šeit visu ir tālredzīgi paredzējis, bet jūs arī pieminējāt, ka neviens šobrīd konkrēti nezinot, kāda tā sistēma izskatīsies. Jūs varētu paskaidrot, kā šī elektroniskā parakstu nodošana notiks, jo likums tomēr paredz parakstu nevis, teiksim, kaut kādu autorizāciju kādā interneta portālā. Un ne velti lietas materiālos ir atrodamas norādes, ka šī parakstīšanās... tai vajadzētu būt tādai, kas ir drošāka un ticamāka nekā, piemēram, tajā pašā Eiropas pilsoņu iniciatīvā.

G. Kusiņš.

Tātad lietas materiālos jūs varat atrast... ir... man liekas, tie bija Vides aizsardzības un reģionālās attīstības pārstāvji, kas teica, ka viņi ir sagatavojuši Autentifikācijas likumu, kas paredzēs, kā persona sevi autorizēs elektroniskā vidē. Šis Autentifikācijas likums gan nav vēl iesniegts Saeimā. Cik es saprotu, tā sagatavošana ir saistīta ar ministriju savstarpējo saskaņošanu, tā nav tik vienkārša lieta.

Man ir grūti atbildēt uz jūsu jautājumu tajā daļā, kāda tā sistēma izskatīsies. Es negribu uzņemties uz sevi tādu, nu... kā saka, bravūrību un teikt, ka es varu izstāstīt Satiksmes ministrijas pārstāvja vai amatpersonu vietā tagad, kāda šī sistēma izskatīsies. Saeima ir noteikusi Ministru kabinetam pienākumu pārejas noteikumus. Ja šo pārejas noteikumu neizpilda, tad Saeima, es pieļauju, attiecīgi rīkosies... es

pieļauju... ka Saeima attiecīgi rīkosies, bet es esmu pārliecināts, ka rīkosies Valsts prezidents, jo Valsts prezidents to jau ir publiski paziņojis. Ja šī sistēma nenodrošinās, tad prezidents vērsīsies Saeimā ar likumu grozījumu vai vērsīsies Satversmes tiesā.

Es domāju, ka šie izteiktie viedokļi Saeimai ir skaidrs signāls, ka 1. septembris ir kā iespēja pārvērtēt, vai patiešām no nākamā gada 1. janvāra ir iespējams vākt vienu desmito daļu vēlēšanu parakstu uzreiz vienā kārtā. Ir ļoti grūti atbildēt uz jūsu jautājumu man kā Saeimas pārstāvim, lai gan patiesībā šis jautājums būtu uzdodams tiem, kas šobrīd izstrādā šo sistēmu. Līdz ar to arī vērtēt, vai tas atbilst, vai tas neatbilst Satversmei, tas ir ar tādu nosacījumu, lai pierādītu.

G. Kūtris.

Jūs domājat, ka no 1. septembra līdz 1. janvārim Satversmes tiesa varēs atcelt nekonstitucionālu normu, ja nebūs sistēma?

G. Kusiņš.

Nu, es nezinu... Es atturēšos no pareģa lomas, bet tas, par ko es esmu noteikti pārliecināts ir tas, ka šobrīd tas galvenais, kā saka, strīdus ābols, ja to tā varētu teikt, ir šī sistēma. Un pateikt, vai šī sistēma atbilst vai neatbilst, pašreizējā izskatīšanas gaitā nav iespējams. Likumdevējs ir darījis visu, kas no viņa ir nepieciešams, ir pateicis nevis atliekot kaut kādu sistēmas kontroli, bet gan nosakot ātrāku termiņu pirms 1. janvāra — 1. septembri. Un tas bija apzināts Juridiskās komisijas izšķiršanās tāds lēmums. Sistēmai ir jābūt gatavai ātrāk, lai to varētu notestēt, pārbaudīt un no 1. Janvāra, lai viņa jau būtu gatava. Nevis tā, kā ir diezgan bieži, ka likums ir pieņemts, Kabineta noteikumi it kā ir paredzēti, bet Kabineta noteikumi tiek pieņemti kaut kad vēlāk.

K. Balodis.

Tad sanāk, ka likumdevējs ir rīkojies labā ticībā tam, ka gan jau viss kaut kā nokārtosies.

G. Kusiņš.

Nebūt nē! Godātā tiesa, es gribu vērst jūsu uzmanību... Tā es gan neteicu. Likumdevējs ir izdarījis visu, kas no likumdevēja ir atkarīgs. Punkts viens. Uzlicis pienākumu Ministru kabinetam. Punkts divi. Novērsis ministriju pārstāvju priekšlikumus atlikt šo lietu. Punkts trīs. Piešķīris valsts budžeta līdzekļus ne tikai šajā gadā, bet arī nākošajos gados šīs sistēmas uzturēšanai. Tas bija likumdevēja uzdevums un likumdevējs to turpinās kontrolēt.

G. Kūtris.

Vai vēl būtu jautājumi?

K. Balodis.

Man tomēr vēl daži jautājumi par šo elektronisko parakstīšanos. Sakiet, lūdzu... jūs varētu īsumā aprakstīt kārtību, kā iniciatīvas grupa varēs veikt parakstu vākšanu nevis portālā „latvija.lv” bet citā tiešsaistes sistēmā. Kā tur ir ar to atļauju un sertifikātu? Un es saprotu, ka šeit runa būtībā ir tā kā par privātu interneta portālu, kas tiek izveidots.

G. Kusiņš.

Šobrīd Ministru kabinets nav noteicis vēl šīs prasības, jo šī norma vēl nav spēkā. Šīs prasības vēl nav noteiktas šim citam portālam. Ministru kabinetam ir jānosaka drošuma prasības, kādas ir. Likumdevējs ir paredzējis iespēju, ka varēs vākt parakstus arī citā, kurā ir nodrošināta šī drošā parakstīšanās.

G. Kūtris.

Tātad uz 2015. gadu Ministru kabinets vēl tikai sāks domāt par šīm citām prasībām, ja šobrīd norma nav spēkā...

G. Kusiņš.

To jau skatīs Straujumas kundze vai kāds cits, kad sāks domāt. Es atkal atturēšos no tā, ka Ministru kabinets sāks vai nesāks vai vismaz... Bet likumdevējs ir pateicis, kādas ir prasības un kad tiek pārbaudīta šī valsts sistēma. Šī valsts sistēma tiek pārbaudīta 1. septembrī. Ministru kabinetam ir jānodrošina. Un tāpēc likumdevējs ir izvēlējies diezgan stingru regulējumu pārejas noteikumos, ka Ministru kabinets nevis nāk ar priekšlikumiem, piedāvā idejas... bet nodrošina, ka šī sistēma ir.

K. Balodis.

Tad es gribētu, lai jūs nokomentētu vienu pieteikuma iesniedzēju norādi par drošu elektronisko parakstu un vai vēlētājiem no 2015. gada 1.janvāra būs iespējas parakstīties par likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu arī ar drošu elektronisko parakstu.

G. Kusiņš.

Uz šo jautājumu nav iespējams atbildēt, jo uz šo jautājumu būs iespējams atbildēt tad, kad būs gatavs šis te rīks. Es domāju, ka drošs elektroniskais paraksts, kas šobrīd ir, ir piemērots tikai daļēji. Jo, kā es jau teicu... Ir divas lietas. Pirmkārt, parakstīšanās un otrkārt — paraksts uz konkrēta likumprojekta. Tās ir divas lietas, kas portālā ir jāsavieno. Drošs elektroniskais paraksts ir tikai viena maza daļa no tā.

K. Balodis.

Un tad vēl man ir jautājums par to, kā tad izskatīsies šī sistēma no 2015. gada 1. janvāra ar samaksu par parakstīšanos. Tātad pie notāra par apliecināšanu būs jāparakstās, bāriņtiesā būs... Tad ir jautājums, vai pašvaldībā būs vai nebūs... Varbūt privātā interna portālā arī būs...? Likumdevējs ir pārdomājis šo jautājumu? Kāda tad būs tā aina?

G. Kusiņš.

Likumdevējs ir ļoti rūpīgi pārdomājis šo. Un, lai to apstiprinātu, es varētu nolasīt 22. panta trešo daļu: „maksā par paraksta apliecināšanu saistībā ar parakstu vākšanu par likumprojekta vai Satversmes grozījumu projektu bāriņtiesā vai pašvaldības institūcijā nosaka, ņemot vērā paraksta apliecināšanas tiešās administratīvās izmaksas, taču ne lielāku kā pusi no summas, kas likumā ir noteikta paraksta apliecināšanai bāriņtiesā.” Likumdevējs ir skaidri devis atbildi uz šo jautājumu.

Mans viedoklis lielā mērā... jeb patiesībā simtprocentīgi mans personiskais viedoklis sakrīt ar Nikuļcevas kundzes, manuprāt, ļoti precīzi atzinumā norādīto. Ja būs iespēja parakstīties bez maksas, es neredzu saprātīgu argumentu, lai cilvēki ietu maksāt divus latus pie notāra, lai gan viņam šī iespēja ir. Ja kāds vēlas samaksāt vairākus eiro un redzēt notāru, nu... likumdevējs atļauj arī šādu iespēju.

K. Balodis.

Un noslēdzot šos jautājumus par elektronisko parakstīšanos... vēlos citēt vienu uzskatu, kas izskanēja Juridiskās komisijas 2012. gada 13. marta sēdē. Un tur tika pausts tāds optimistisks apgalvojums, ka parakstu apliecināšana pie notāra būs tikai kā alternatīva, jo pamatā būs parakstīšanās elektroniski. Tas tā tiešām ir iecerēts...?

G. Kusiņš.

Tā ir iecere, kas realizēsies... ne tik daudz likumdevējs piespiež parakstus vākt elektroniski. Likumdevējs saglabā šo iespēju. Bet, manuprāt, cilvēku dabiskā izjūta, sauksim to tā, un šis pietiekoši ilga laiks, dos iespēju gada laikā parakstīties elektroniski. Šis rīks likumā ir paredzēts bezmaksas, ir grūti pateikt, kā šis rīks konkrēti izskatīsies tīri tehniski, bet šī parakstīšanās ir bezmaksas. Samērojot šo bezmaksas parakstīšanos elektroniskajā portālā un divus latus pie notāra, es domāju, ka ikviens izvēlēsies parakstīšanos bez maksas. Vai tas ir optimistisks viedoklis? Es piekřītu, ka tas ir viedoklis. Jo mēs nevaram prognozēt cilvēku rīcību pēc nākamā gada 1. janvāra.

K. Balodis.

Un noslēgumā man tāds vispārīgāks jautājums par šo atteikšanos no līdzšinējās divpakāpju parakstu vākšanas sistēmas... Nu, šeit ir jāievēro, ka šo divpakāpju sistēmu savulaik ieviesa un atzina par labu esam paši Satversmes tēvi un saket, kāds, jūsuprāt, šai divpakāpju sistēmai bija mērķis? Kāpēc jau pašā sākumā divdesmitajos gados netika ieviesta vienpakāpju sistēma un varbūt mēs atsakāmies no kaut kā ļoti vērtīga, šo sistēmu faktiski atceļot no 2015. gada 1. janvāra?

G. Kusiņš.

Uz jūsu jautājumu varētu atbildēt tā ļoti lakoniski. Saeimas izvēle atbilst Satversmes 1. un 2. pantam. Bet konkrēti vēsturiski es pieļauju, ka šī cilvēku mobilitāte un situācija 1922. gadā ir krasi atšķirīga no tā situācijas, kas ir šeit. Ja jūs paraudzīsieties uz šo sākotnējo likumu, tad tur vēl var atrast, ka taupības nolūkos vēlētāji paši nāca ar savu papīru, uz kura bija uzrakstīts „jā” vai „nē”, Līdz ar to mēģināt tagad salīdzināt to sistēmu ar pašreizējo... nu, man liekas, ka nav īsti pareizi. Divpakāpju sistēmai ir savi plusi un ir savi mīnusi. Divpakāpju sistēma iet pretim vēlētājiem, tajā pašā laikā divpakāpju sistēmai ir mīnuss — netiek noskaidrots reālais parakstītāju skaits, otrkārt, divpakāpju sistēmas ietvaros var būt tā, ka otrais posms nesasniedz rezultātu un pusmiljons ir iztērēts. Vienotais rīks paredz naudas ieguldījumu vienreiz un portāla uzturēšanu. Tad nav Centrālajai vēlēšanu komisijai neregulāros termiņos visu laiku jāprasa pusmiljons parakstu vākšanas otrajam posmam.

G. Kūtris.

Un dod Dievs, lai cilvēkiem nav jāpērk kaut kādi čipi par 15 vai cik eiro vai 20 eiro, lai varētu autorizēties, kā pie elektroniskā paraksta... bet tas jau ir cits jautājums.

G. Kusiņš.

Es varu izteikt minējumus par čipiem, bet attiecībā uz likumdevēja nolūku tas ir skaidri norādīts likumā — parakstīšanās ir bez maksas.

G.. Kūtris.

Parakstīšanās — jā. Ir jautājums par parakstu apliecināšanu. Šobrīd ir par maksu un likumdevējs ir paredzējis, ka tur varēs prasīt maksu par to.

G. Kusiņš.

Likumdevējs ir paredzējis likumā, ka parakstīšanās ir bez maksas. Tāda ir likumdevēja skaidri un nepārprotami paustā griba 22. pantā.

G. Kūtris.

Jūs citējāt 22. panta trešo daļu, ja nemaldos, kur par pagastu bija runa...

G. Kusiņš.

Es citēju trešo. Ceturtajā daļā ir skaidri un nepārprotami noteikts, ka parakstu vākšanai izmanto šo... un ceturtais daļas pēdējais teikums: vienotā valsts un pašvaldību pakalpojumu portāla īpašnieks, uzturētājs, no personas samaksu par parakstīšanos neprasa. Es pieļauju, ka pēdējais teikums ir pietiekoši lakonisks un skaidri un nepārprotami izsaka Saeimas gribu.

G. Kūtris.

Šobrīd tiesa izsludina pārtraukumu uz 55 minūtēm.

Turpinām tiesas sēdi plkst. 14.00.

(Pārtraukums.)

G. Kūtris.

Turpinām tiesas sēdi.

Sākām izjautāt Saeimas pārstāvi. Vai tiesnešiem vēl kāds jautājums ir palicis, ko uzdot Saeimas pārstāvim Kusiņam?

K. Balodis.

Man viens jautājums būtu. Sakiet, lūdzu, ja līdz šim un vēl tā teikt, šogad pastāvot vēlētāju parakstu vākšanas divpakāpju procedūrai valsts, iesaistot savus administratīvos un finansiālos resursus, atbalsta vēlētāju likumdošanas iniciatīvu, piedodot tur parakstu vākšanai neatkarīgi no viņas politiskās ievirzes tādu nopietnību, vai tomēr jūs nesaskatāt, teiksim, 1. pantā ietvertā demokrātiskās valsts iekārtas principa pārkāpumu valstij vispār atstatoties no šādas līdzdalības. Nu es nedomāju šeit to principu tā abstrakti, bet tieši nu... Latvijas Satversmes kontekstā.

G. Kusiņš.

Jā, paldies.

Šobrīd tāpat līdz nākamā gada 1. janvārim ir šis pārejas posms, ka valsts vēl aizvien ir paredzējusi šo divpakāpju sistēmu. Bet es jau savā runā norādīju, ka man šķiet, ka nu īsti pareizi šo jauno kārtību uzskatīt par valsts atstatīšanos... jo patiesībā, ja jūs paraudzīsieties uz šo valsts veikto pasākumu kopumu, tad jūs redzēsiet, ka valsts nevis atstatās, bet patiesībā iegulda lielus līdzekļus, lai izveidotu šo portālu un arī valsts veic pasākumus, lai parakstus varētu apliecināt arī pašvaldībās.

Šinī gadījumā valsts iesaistes forma mainās no nākamā gada 1. janvāra. Un netiek samazināts valsts atbalsts kā tāds, mainās tikai valsts iesaistīšanās veids. Šobrīd Centrālā vēlēšanu komisija šo organizēja viena mēneša laikā, un tā vērojot tas bija diezgan īss posms, kādā vēlētāji varēja savākt šos parakstus. Šobrīd tāpat valsts iesaistīšanās ir no nākamā gada paredzēta lielāka un tad pašreizējais laika posms līdz

nākamā gada 1. janvārim ir šis pārejas posms, līdz kamēr valsts pilnveidos un piedāvās šo jauno rīku.

G. Kūtris.

Paldies.

K. Balodis.

Tad vēl tāds precizējošs jautājums. Jūs varētu tā precizēt. Pieteikuma iesniedzējs nosauca vairākus Satversmes 1. pantā ietvertus demokrātiskas valsts principu, kas viņaprāt ir pārķāpti. Demokrātiskas valsts iekārtas princips, tiesību virsvadības princips piemēram... un ne pieteikumā, ne arī jūsu runā nebija tādas konkrētas norādes uz šiem principiem. Jūs varētu sniegt sīkāku komentāru, vai šie principi ir skarti vai nē.

G. Kusiņš.

Runā bija norādīts uz Satversmes 1. pantu...

K. Balodis.

Arī samērīguma princips...

G. Kusiņš.

... un no Satversmes 1. panta izrietošie demokrātiskas valsts iekārtas principi. Tas bija izvērsti runā. Savukārt attiecībā uz pārējiem principiem... liekas, ka šie pārējie principi nav pārķāpti un mēs... gan Saeimas atbildes rakstā, gan es savā runā neanalizēju konstitucionālās varas principus vai citus formulējumus, ko pieteikuma iesniedzēji izmantoja.

Vai es varētu to komentēt? Es domāju, ka šinī gadījumā ir jāsaprot, ka Latvijā ir divi likumdevēji. Un no Satversmes 1. un no Satversmes 2. panta neizriet tieši tas, ka konkrētā vēlētāja likumdošanas iniciatīvas tiesību īstenošana jānotiek vienā vai divos posmos.

Un tāpat tas, ko es vēlējos uzsvērt, ir tas, ka tam jābūt paredzētam citos Satversmes pantos. Un apstrīdētās normas neaizskar šo Satversmes citos pantos paredzēto un diezgan acīmredzami salīdzinot var konstatēt, ka viena desmitā daļa, kas ir apstrīdētā 22. panta pirmajā teikumā, ir tieši tas pats parakstu skaits, kas ir arī Satversmē. Līdz ar to tas patiesībā ir tāds nu.. mēģinājums pretnostatīt divus Satversmes pantus. Un ja šie panti nerada pretrunu Satversmes ietvaros, tad, man liekas, tie nevar radīt arī pretrunu, ja šis princips ir ietverts cita līmeņa normatīvajā aktā. Šajā gadījumā likuma līmeņa normatīvajā aktā.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesnešiem kādi jautājumi vēl ir? Nav. Vai pieteikuma iesniedzēja pārstāvim ir vēl kāds jautājums?

A. Elksniņš.

Nav, godātā tiesa.

G. Kusiņš.

Paldies.

G. Kūtris.

Lieta dalībnieki savu viedokli ir pauduši.

Tagad mums ir jāuzklausā pieaicinātās personas. Pieaicinātās personas mums bija vairākas, bet daudzas no tām nav ieradušās. Līdz ar to šodien varbūt, ievērojot tiesneša ziņojumā nosaukto secību, varētu uzklausīt pieaicinātās personas, proti, sākt ar Tieslietu ministrijas pārstāvja uzklausīšanu, tad tiesībsarga pārstāvja uzklausīšanu, tad būtu attiecīgi visticamāk, ka advokāte Inese Nikuļcevas kundze un es pieļauju domu, ka Ījaba kungs arī vēl atnāks.

Attiecīgi, ja šodien vairāk cilvēku no pieaicinātajiem nebūs, tad mēs varēsim aicināt pieaicinātās personas uzklausīt nākamajā sēdē.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi iebildumi pret šādu te secību?

A. Elksniņš.

Nē.

G. Kūtris.

Saeimas pārstāvim?

G. Kusiņš.

Nav, godātā tiesa.

G. Kūtris.

Nav.

Tad uzklausām pieaicinātās personas. Un vispirmām kārtām, protams, Tieslietu ministrijas pārstāvi. Valsts sekretāra vietniece tiesību politikas jautājumos Laila Medīnas kundze.

Jūs jau zināt, ka jūs tiek aicināta izklāstīt Tieslietu ministrijas viedokli par šīm apstrīdētajām normām un to iespējamo atbilstību vai neatbilstību Satversmes 1. un 2. pantam. Lūdzu, jums vārds!

L. Medina.

Paldies.

Tieslietu ministrija savu viedokli ir izteikusi jau rakstveidā, kas arī ir attiecīgi pievienots lietai. Līdz ar to es īsumā atreferēšu mūsu viedokļa pamatpunktus, lai pēc tam būtu iespēja uzdot jautājumus ar nepieciešamajiem precizējumiem.

Tāpat pieteikuma iesniedzēji ir norādījuši, ka viņu skatījumā Tautas nobalsošanas likuma 22. pants tāds, kāds tas stāsies spēkā nākamā gada 1. janvārī un pārejas noteikumu 4. un 5. punkts attiecīgi neatbilst Satversmes 1. un 2. pantam, kurā mēs runājam par to, ka Latvijas Republika ir demokrātiska valsts un Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai.

Tieslietu ministrijas skatījumā minētais likums... gan tā 22. pants nākotnes redakcijā, gan pārejas noteikumu 4. un 5. punkts atbilst Satversmes 1. un 2. pantam, un mūsu argumenti attiecīgi ir izklāstīti mūsu viedoklī, no kuriem es gribētu uzsvērt varbūt galvenos šādus principus.

Vispirms, mūsaprāt, ir svarīgi uzsvērt to, ka Satversmes 65. un 78. pants pasaka to pašu galveno pamatprincipu, kāds ir, lai tauta varētu īstenot tai piešķirtās tiesības piedalīties tiešās demokrātijas ietvaros likumdošanas procesā, proti, ir nepieciešams vienas desmitās daļas vēlētāju atbalsts. Tiešā veidā tieši šis pats teikums par vienas desmitās daļas vēlētājiem ir pārņemts arī likumā, tā 22. panta pirmajā daļā. Attiecīgi no tā var izdarīt secinājumu, un tādu arī izdara Tieslietu ministrija, ka likums tiešā veidā Satversmi nepārkāpj.

Tomēr mūsu skatījumā ir ļoti būtiski analizēt Tautas nobalsošanas likumā paredzēto kārtību, kādā tauta var īstenot šās ar Satversmi piešķirtās tiesības, jo tas ir atzīts vairakkārt, ja šīs piešķirtās tiesības ir vai nu absolūti formālas vai tās ir īstenojamas ļoti sarežģītā kārtībā, tad šādu tiesību esamību var arī uzskatīt par tādu, ka tās nepastāv. Tāpēc mūsu skatījumā būtu ļoti svarīgi izvērtēt Tautas nobalsošanas likumā noteikto procesuālo kārtību un mūsu skatījumā nav iespējams skatīt gan pārejas noteikumu 4., 5. punktu, gan 22. panta pirmo daļu atrauti no pārējām tiesību normām, kas ir paredzētas likuma 22. pantā. Un šajā ziņā Tieslietu ministrija pievienojas Saeimas izteiktajam apgalvojumam, ka tas ir skatāms kopumā, ņemot vērā to, kādā veidā likumdevējs ir vēlējis pilnveidot Tautas nobalsošanas kārtību.

Mēs esam piekrituši, ka veids, kādā veidā ir mainīta Tautas nobalsošanas kārtība, protams, ietekmē tautas iespējas piedalīties un veikt savas likumdošanas iniciatīvas tiesības un pati par sevi, atņemot šo otro nobalsošanas kārtību, tas, protams, ir apgrūtinošs elements. Bet mūsu skatījumā likumā paredzētā iespēja, kādā ir nodrošināma šī parakstu atvieglošana, proti, paplašinot parakstu savākšanas kārtību un paredzot šo elektronisko parakstu savākšanas sistēmu, mūsu skatījumā šis ir šis kompensējošais mehānisms, kas ļauj mazināt un novērst šīs iespējamās negatīvās

sekas, ko var radīt šīs otrās parakstu vākšanas kārtas izslēgšana no nākotnes redakcijas Tautas nobalsošanas likuma 22. pantā.

Papildus mūsu skatījumā ļoti svarīgs elements ir tas, ka ir paredzēts likumā tas, ka iniciatīvas grupa tiek paredzēta, kuru skaidri identificē kā personu kopums, kas vēlas šo iniciatīvu virzīt. Līdz ar to šīs iniciatīvas virzīšanai ir šis noteiktais līderis, kas arī palīdz pašorganizēties tautai, jo, protams, nenoliedzami valsts kā mehānisms caur Centrālo vēlēšanu komisiju vai kā savādāk ir organizēta vienība un var savas funkcijas īstenot organizētā un skaidri noteiktā kārtībā. Savukārt tautai, lai īstenotu savas tiesības, ir nepieciešams mehānisms, kā savas tiesības organizēt un attiecīgi īstenot.

Un mūsu skatījumā šī paredzētā iniciatīvas grupas tiesība likumprojektu reģistrēt Centrālajā vēlēšanu komisijā un Centrālās vēlēšanu komisijas pienākums ir vērtēt sagatavoto likumprojektu un tā atbilstību Satversmei... kā mēs zinām, šī kārtība jau ir izmantota... un attiecīgi nodrošināt, ka turpmāk pilsoņu iniciatīvas organizēšana un veikšana jau ir par likumprojektu, kas ir atzīta par tādu, kas nav acīmredzami pretrunā Satversmei, ir daudz efektīvāks veids, kā tautai īstenot savas likumdošanas iniciatīvas un tālāk jau likumdošanas tiesības.

Līdz ar to mūsu skatījumā tas, ka ir paredzēta šī iniciatīvas grupa un arī šo projektu sākotnējā izvērtēšana pirms parakstu uzsākšanas, arī ir kompensējošs mehānisms, kādā veidā modernizēt un efektīvizēt šo tautas noteikto tiesību nākt klajā ar likumdošanas iniciatīvu un pēc tam arī nodrošināt likumdošanas tiesību. Jo arī pati Satversmes tiesa ir atzinusi nupat savā nesenā spriedumā, ka arī tautas virzītam likumprojektam ir jāatbilst Satversmei un līdz ar to būtu tikai pareizi un efektīvi, ja tālākā procedūrā, kur tiek iesaistīti jau daudzi cilvēki un daudzi tūkstoši cilvēku, tiktu iesaistīti tādā gadījumā, ja likumprojekts ir atzīts par tādu, kas acīmredzami nav pretrunā ar Satversmi. Un tas, mūsaprāt, ir ļoti svarīgs moments, kuru nevar neņemt vērā vērtējot jauno Tautas nobalsošanas un parakstu vākšanas sistēmu.

Mēs esam savā viedoklī arī vērtējuši to, kāda ir tautas nozīme likumdošanas procesā. Un mūsu skatījumā ir svarīgi atzīmēt to, ka jau pašiem sākumiem Satversmes tēvi ir atzinuši šīs tiešās demokrātijas svarīgo nozīmi. Tajā pašā laikā tas ir arī acīmredzami gan no Satversmes teksta, gan arī no diskusijām, kas ir bijušas Satversmes pieņemšanas laikā, ka Latvijas Satversmē ir noteikts, ka šī te likumdošanas vara ir pamatā piešķirta parlamentam caur šo pārstāvniecības institūtu un tautai šī vara ir piešķirta vairāk kā papildinoši korektīvs mehānisms.

Šajā gadījumā arī atsevišķos ekspertu viedokļos ir norādīts, ka šajā gadījumā tautai būtu jāpiedalās šajā likumdošanas procesā tajos gadījumos, ja Saeima novirzās no tautas vairākuma un gribas un līdz ar to ir nepieciešams koriģēt to veidu, kādā Saeima īsteno tai piešķirtās pilnvaras, pieņemot likumus. Ja parastā kārtībā tauta šīs savas pilnvaras izmanto caur vēlēšanām, ievēlot sev atbilstošu pārstāvi Saeimā, tad

tajā starplaikā starp vēlēšanām šāda tautas iespēja koriģēt jeb papildināt Saeimas likumdošanas darbu būtu caur šo tautas iespēju ierosināt likumprojektu vai nodrošināt tā attiecīgu pieņemšanu.

Attiecībā uz pārejas noteikumiem mēs piekrītam tam un arī savā viedoklī esam uzsvēruši, ka, protams, ir svarīgi nodrošināt pārejas posmu tajos gadījumos, ja likumdevējs ir izšķīries un uzskata par nepieciešamu pilnveidot tautas tiešās demokrātijas izpausmes kārtību, un līdz ar to principā pārejas posms kā tāds pavisam noteikti bija nepieciešams, un mūsu skatījumā tas ir pareizi, ka šāds laiks ir noteikts, ne tikai aiz objektīviem iemesliem, ka bija nepieciešams laiks, lai nodrošinātu to tehnisko darbību veikšanu, bet arī lai varētu sagatavoties šādam jaunam veidam arī no tiem cilvēkiem, kas vēlas no tautas aktīvi izteikt savu gribu un sekot līdzī likumdošanas procesam.

Tieslietu ministrijas skatījumā šis parakstu skaita palielinājums sākotnējā daļā, kas ir pārejas noteikumu 4. un 5. punktā no desmit tūkstošiem uz trīsdesmit tūkstošiem, ir samērīgs un tādu būtisku šķērslī nerada, jo mūsu skatījumā tomēr lai ierosinātu šo procesu un tauta piedalītos likumdošanas procesā, ir jābūt pietiekami lielai personu grupai, kas vēlas šo īstenot, lai valsts un budžeta līdzekļi, kas ir tālāk šī otrā soļa īstenošanai, tiktu tērēti tad tādos gadījumos, kad patiešām pastāv pietiekami lielas vēlētāju grupas interese piedalīties likumdošanas procesā, jo viņi uzskata, ka Saeima vienā vai otrā jautājumā ir būtiski novirzījusies no tā kursa, ko viņi ir vēlējušies, attiecīgi ievēlot vienas vai otras politiskās partijas pārstāvjus piedalīties Saeimas darbā.

Līdz ar to mūsu skatījumā vēlreiz atkārtojot, mēs uzskatām, ka Tautas nobalsošanas likuma 22. panta pirmā daļa... precizējot... pirmais teikums, kā arī pārejas noteikumu 4. un 5. punkts tajā daļā, kur ir mainīts šo parakstītāju skaits, ir atbilstošs attiecīgi Satversmes 1. un 2. pantam.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesnešiem ir jautājumi? Lūdzu, tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu jautājums. Tātad jūs norādat, līdzīgi kā to ieskicē arī Saeima, ka jautājumi, kas šeit tiek vērtēti, pamatā ir reglamentēti nevis apstrīdētajās normās, bet citās Tautas nobalsošanas likuma normās un arī, ka īstenībā vēlētāju likumdošanas iniciatīva ir pamatā regulēta citās Satversmes normās. Vai jūs uzskatāt, ka šajā lietā būtu nepieciešams paplašināt prasījumu?

L. Medina.

Nu droši vien lēmums par to, vai paplašināt prasījumu, tas noteikti nav Tieslietu ministrijas viedoklī sniedzams jautājums. Bet ja, manuprāt, būtu skatāms, vai sistēma kopumā ir tāda, kas jaunā... tautas likumdošanas iniciatīvas īstenošanas sistēma kā tāda ir tā izveidota, kas atbilstu Satversmē noteiktajam tam, ka tautai jābūt tiesībai vienai desmitajai daļai no vēlētājiem rosināt likumu pieņemšanu un arī nodrošināt tā pieņemšanu. Līdz ar to tas ir skatāms kopumā, jo atrauti tas radītu, manuprāt, maldīgu priekšstatu par to, ko likumdevējs ir vēlējies. Un arī pati Tieslietu ministrija tajā brīdī, kad Ministru kabinetā tika skatīts jau iepriekš apspriestais VARAM likumprojekts par termiņa pagarināšanu šiem elektroniskajiem parakstiem, norādīja, ka, ja pagarina termiņu šai jaunās sistēmas ieviešanai, tas ir attiecināms uz visu sistēmu kopumā nevis tikai uz kādu vienu sastāvdaļu. Līdz ar to, ja...

G. Kūtris.

Tātad... ja drīkst precizēt... Ne jau prasības paplašināmas, bet vērtējot apstrīdēto normu ir jāvērtē mehānisms, ko...

L. Medina.

Ir jāvērtē mehānisms. Vai mehānisms kā tāds, kas ir ieviests šajā likumā, ir tāds, kas pēc būtības nodrošina Satversmē garantētās tautas tiesības piedalīties likumdošanas procesā.

K. Balodis.

Savā rakstveida viedoklī jūs citastarp pieminat, ka apstrīdētās normas ir vērtējamas kopsakarā ar iniciatīvas grupas regulējumu un tā ir viena no lietām, kas ir reglamentēta nevis apstrīdētajās normās, bet visās Tautas nobalsošanas likuma normās un vai jūs joprojām uzskatāt, ka būtu šeit kopsakarā jāvērtē arī iniciatīvas grupas regulējums, ja jau, piemēram, pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka tas tur viss ir kārtībā.

L. Medina.

Mūsu skatījumā šis regulējums par iniciatīvas grupu vienkārši apraksta visu sistēmu un liecina, ka sistēmas... tos kopējos elementus un to līdzsvaru, ko Saeima savās diskusijās ir meklējusi diskutējot un domājot par to, kādam ir jābūt jaunajam regulējumam. Līdz ar to mūsu skatījumā to ir svarīgi ņemt vērā, ka šāda iniciatīvas grupa ir un kāda ir šīs iniciatīvas grupas veidošanas kārtība un kādas ir tās grupas tiesības.

G. Kūtris.

Jūs, savu viedokli paužot, norādījāt par šo iniciatīvas grupu un attiecīgi tas skaits, kas ir pēc šī... pareizāk sakot, līdz šim iniciatīvas grupa kā tāda nebija domāta... neparedzēja... Šī iniciatīvas grupa ir pēc jaunā regulējuma.

L. Medina.

Jā.

G. Kūtris.

Tas nozīmē, ka šī projekta izstrādāšana un parakstu vākšanas ideja, kas starpkaru periodā Latvijā bija, tas bija tūkstoš cilvēkiem. Tagad mēs sakām, ka šī likumprojekta ideja nāk no iniciatīvas grupas, kura sākotnēji pārbauda atbilstību... acīmredzamo atbilstību vai neatbilstību... un ja atbilst, tad sākas šī parakstu vākšana. Sakiet, lūdzu, ja tagad mēs uz šo vienu gadu līdz pārejas posmam, līdz galējam risinājumam pasakām, ka no desmit līdz trīsdesmit palielināšanai ir kaut kāds leģitīms mērķis... Jūs savā runā teicāt, ka šis mērķis ir neiztērēt budžeta līdzekļus tādām projektam, ko neatbalstīs lielākā daļa iedzīvotāju. Vai budžeta līdzekļu taupīšana varētu būt kā leģitīms mērķis kādai normai, kas attiecas uz demokrātijas īstenošanu?

L. Medina.

Budžeta līdzekļu taupīšana atsakoties no kaut kā pavisam noteikti nav leģitīms mērķis. Bet budžeta līdzekļu saprātīga izmantošana, lai sasniegtu kaut kādus demokrātiskus... lai īstenotu demokrātiskai iekārtai nepieciešamos kaut kādus elementus... Saprātīga izmantošana pavisam noteikti ir elements, kas ir vērtējams.

G. Kūtris.

Bet kāpēc šo skaitu vajadzēja palielināt?

L. Medina.

Tik, cik mēs spējām izsekot līdzī Saeimas diskusijai... jo mēs tiešā veidā kā Tieslietu ministrija nepiedalījāmies. Tie secinājumi, ko mēs izdarām, ka šis skaita palielinājums tika vērtēts, lai pietiekami liels vēlētajū skaits izrādītu savu gribu un tas būtu proporcionāls tiem tālākiem soļiem, kas ir sperami, lai pēc tam nodrošinātu tautai šīs tiesības vākt vienu desmito daļu vēlētajū parakstu un veiktu šo likumdošanas iniciatīvas īstenošanas kārtību. Un Saeima...

G. Kūtris.

Un sakiet, lūdzu... tad kāpēc Tieslietu ministrija uzskata, ka desmit tūkstoši nav pietiekami liels nozīmīgs viedoklis... desmit tūkstošu parakstīts viedoklis ir maznozīmīgs, trīsdesmit tūkstoši ir nozīmīgs...?

L. Medina.

Es nevarētu teikt, ka desmit tūkstoši... Tas ir ļoti tāds grūti un varbūt par juridiski īsti nav iespējams vērtēt, kas ir kurā brīdī kaut kāds skaitlis... desmit vai trīsdesmit tūkstoši ir nozīmīgs... To mēs drīzāk redzam kā Saeimas rīcības brīvības jautājuma ietvaros vērtējamu. Saeimas pārstāvis norādīja, ka šie divi procenti vēlētāju skaits ir arī tāds, kas atbilst starptautiskajai praksei. Līdz ar to mūsu skatījumā ņemot vērā, ka iedzīvotāju iespējas piedalīties valsts pārvaldē un šī mobilitāte pieaug, tad šāda latīņas paaugstināšana, ja tā varētu teikt, ir saprātīga un atbalstāma un liecina par iedzīvotāju tiešām vēlmi konkrēto ideju virzīt tālāk jau kā likumprojekta iniciatīvu.

G. Kūtris.

Paldies. Vai tiesnešiem būtu jautājumi? Lūdzu!

K. Balodis.

Būtu jautājums... Jūs rakstiskajā viedoklī paudāt tādas zināmas šaubas, vai jaunais regulējums, kam jāstājas spēkā 2015. gada 1. janvārī, ir tas lietderīgākais un saudzējošākais un no jūsu rakstiskā viedokļa es sapratu, ka jūs vislabāk apmierinātu tas pārejas regulējums, ja viņš tiktu ieviests kā patstāvīgs. Jūs varētu to nedaudz paskaidrot.

L. Medina.

Tās mūsu šaubas patiešām balstās tajā apsvērumā, ka ir ļoti grūti novērtēt to, cik efektīvi darbosies mums no juridiskā viedokļa nepārzinot šīs IT sistēmas, cik ļoti efektīvi darbosies šī elektroniskā parakstu vākšanas sistēma. Mēs arī savā viedoklī norādījām, ka tad, ja šī sistēma tiek ieviesta un darbojas efektīvi, tas ir pietiekams un saudzējošs mehānisms, lai kompensētu tās negatīvās sekas, kas rodas no šīs otrās kārtas atcelšanas. Un līdz ar to, protams, ka var drošāk, neko nezinot par šīm elektroniskajām sistēmām, varbūt uzskatīt, ka šis pārejas noteikums arī ir gana labs. Bet tad jau mēs varam apšaubīt jebkuras elektroniskas sistēmas pastāvēšanu un pieļaujot un cerot uz to, ka tas tiks īstenots efektīvi, mēs uzskatām, ka elektronisko parakstu vākšana... šīs sistēmas ieviešana ir pietiekami efektīvs vēl jo vairāk, ņemot vērā to apstākli, kas tika arī vairākkārt apspriests, ka elektroniski parakstus varēs persona veikt bez maksas, kas arī ir būtisks nosacījums. Pie tam, ļoti būtisks nosacījums ir tas, ka elektroniski persona var parakstīties jebkurā laikā tai vēlamā un tīkamā, bet parakstu vākšana citās formās nozīmē personas došanos uz kaut kādu vietu, kas jebkurā gadījumā saistās ne tikai ar izmaksām, kas ir par paraksta apliecināšanu, bet arī transporta izmaksas un viss pārējais. Tā kā pietiekami lielai daļai cilvēku elektroniskā paraksta izmantošana būs krietni atvieglotāka un noteikti varētu veicināt personu līdzdalību procesā.

K. Balodis.

Šajā sakarā vēl viens jautājums. Savā rakstiskajā viedoklī jūs norādāt, ka elektroniskās parakstīšanās iespējas vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā būtu ieviešamas bez apgrūtinājošiem noteikumiem iniciatīvas grupai kā organizatoram un fiziskajām personām, kas parakstīsies. Kas, jūsuprāt, ir šie apgrūtinājošie noteikumi, no kuriem būtu jāizvairās...? Jāupurē drošuma un ticamības prasības?

L. Medina.

Pavisam noteikti, nē. Bet no savas pieredzes mums ir diemžēl jāatzīst, ka atsevišķos gadījumos šīs elektroniskās izmantošanas... ne tikai elektroniskās... jebkura veida procedūras valsts pārvaldē mēdz no labas gribas pārveidoties par ļoti sarežģītām un komplicētām un bieži vien pievienoties tādi administratīvi šķēršļi, kas nav attaisnojami ne ar drošību, ne ar autentifikācijas prasībām. Bet ar kaut kādu pārprastu vēlmi izdarīt vēl un vēl kaut kādus administratīvus vai birokrātiskus soļus. Tie ir tie mūsu apsvērumi, ka neko vairāk kā to, kas ir nepieciešams, lai persona viennozīmīgi tiktu autentificēta un šī parakstu vākšana būtu droša, šai sistēmai nevajadzētu paredzēt, jo īpaši attiecībā uz iniciatīvas grupu, piemēram, kaut kādas īpašas samaksas prasīšana par to, lai iniciatīvas grupa varētu uzsākt parakstu vākšanu un kaut kas tamlīdzīgs.

K. Balodis.

Un vēl runājot par samaksu. Teiksim, kā jūs vērtējat šo no 2015. gada 1. janvāra paredzēto sistēmu, ka daļa parakstīšanās iespēju tad būtu par maksu, daļa bez maksas. Izveidojas tāds kā zināms kokteilis šajā jautājumā.

L. Medina.

Nu, ņemot vērā, ka šajā procesā tiek iesaistītas noteikts administratīvās izmaksas tām personām... notāriem, bāriņtiesām... kas viņiem ir jātērē, tad ir saglabāta šī vecā kārtība par šīm izmaksām. Nu... droši vien vislabvēlīgākais risinājums šajā gadījumā būtu, ka personas tiesības būtu jebkurā gadījumā nodrošināmas vienā veidā bez maksas. Bet šāda izšķiršanās, protams, ir samērojama ar tām izmaksām, kas rodas tām personām, kurām ir jānodrošina šī kārtība.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem būtu vēl jautājumi? Nav.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim?

A. Elksniņš.

Jā, godātā tiesa, paldies.

Sakiet, lūdzu, ikdienā strādājot parlamentā un sastopoties ar situācijām, kad parlaments deleģē Ministru kabinetam izstrādāt kaut kādus noteikumus, mēs bieži vien redzam... patiesību sakot, gandrīz katru reizi mēs redzam arī aptuveno Ministru kabineta projektu, kādu Ministru kabinets izstrādās un pieņems pēc tā deleģējuma ietvara, ko Saeima paredzējusi. Man ir jautājums, vai Tieslietu ministrija un varbūt jūs personīgi ņemāt kaut kādu dalību vai redzējāt to aptuveno Ministru kabineta nākotnē plānoto noteikumu ietvaru, kurš noteiks tās visas prasības attiecībā uz parakstu īstumu, autentifikāciju, par iniciatīvas grupām un iespējamiem manevriem, kuri varētu tikt, teiksim tā, apskatīti un arī stāties spēkā ar šo grozījumu... noteikumu pieņemšanu.

L. Medina.

Personīgi neesmu šādu Ministru kabineta noteikumu projektu redzējusi.

A. Elksniņš.

Bet ministrija?

L. Medina.

Ministriņā šis noteikumu projekts nav oficiāli... ministrijas izvērtēšanā nav nonācis.

A. Elksniņš.

Labi. Paldies.

Tad man vēl viens jautājums. Vides attīstības... Vides un reģionālās attīstības ministrija iesniedza Saeimā likumprojektu, kurā lūdza pārnest likumprojektu un tā pārejas noteikumus no 2015. gada uz 2017. gadu, bet iesniedza parlamentam viņu atsevišķi, ne caur Ministru kabinetu, jo Tieslietu ministrija bija sniegusi negatīvu atzinumu Ministru kabineta sēdē attiecībā uz iespēju pārlikt šo termiņu. Kā jūs komentēsiet to situāciju, ka Juridiskās komisijas sēdē VARAM pārstāvji Saeimas deputātiem norādīja, ka līdzekļi nav piešķirti, finansējumu... respektīvi, šo sistēmu izveidot nevarēs 2014. gadā, bet arī atbildot uz jautājumu, vai ja tagad, respektīvi, 2013. gada beigās piešķirot līdzekļus, jūs varēsiet izveidot to sistēmu... viņi arī ir atbildējuši, ka šo sistēmu izveidot līdz 1. septembrim šā gada nepaspēs. Tad jums ir jautājums, kāpēc Tieslietu ministrija konceptuāli tad nepiekrita VARAM atzinumam par to, ka ministrija, kura saka Saeimas deputātiem, ka viņi sistēmu to ieviest nevarēs, jūs devāt to negatīvo atzinumu toreiz Ministru kabinetā.

L. Medina.

Ministru kabinetā mēs devām atzinu, jo VARAM sākotnējais priekšlikums bija tikai pārlikt termiņu elektronisko parakstu ieviešanai, bet atstāt pārējo normu

spēkā stāšanos... tā kā bija paredzēts sākotnēji likumā. Un Tieslietu ministrija norādīja: ja Ministru kabinets vai Saeima lemj par kaut kādiem termiņa pagarinājumiem, tas jāattiecina uz visu sistēmu — gan uz paraksta vākšanas ieviešanas sistēmu, gan uz elektronisko parakstu ieviešanu, jo tie ir savstarpēji saistīti un līdzsvarojoši mehānismi. Tā bija Tieslietu ministrijas iebildumu būtība.

A. Elksniņš.

Bet vai diskusija par iespējamu termiņa pagarinājumu un vispār šaubas par to, ka izpildvara varēs ieviest šādu mehānismu, jau pats par sevi neliecina par to, ka likumdevējs, pieņemot šo normu ar tiešām ļoti sarežģītu mehānismu, nav bijis pietiekami rūpīgs savā darbībā. Un vai jūs varat pieļaut, ka pie situācijas, ja Ministru kabinets... respektīvi, VARAM nesagatavos Ministru kabineta noteikumus, nenodrošinās noteiktu sistēmas darbību, tad vai ir iespējama situācija, ka vai nu jūs, piemēram, vai tieslietu ministrs vērsīsieties parlamentā ar lūgumu atkal pagarināt to pārejas posmu pretēji tam, ko likumdevējs bija domājis šo normatīvo aktu pieņemot.

L. Medina.

Par to, vai VARAM spēj vai nespēj radīt konkrētu IT sistēmu, es tiešām nevaru lemt, jo es absolūti neesmu eksperts IT jautājumos un diemžēl jāatzīst, ka bieži vien ir redzētas situācijas, ka no vienas puses saka, ka tas nav iespējams, bet ja skaidri nolemj termiņus un vienojas par to, ka tas tiks izdarīts, tas tiek panākts un tas tiek izdarīts. Tātad, līdz ar to, vai tehniski VARAM to izdarīs, tas noteikti nav jautājums, uz ko varam atbildēt Tieslietu ministrija, bet tas būtu jāvaicā VARAM pašam un viņiem attiecīgi arī uz to būtu jāatbild. Bet tas bija Tieslietu ministrijas viedoklis, ka šī sistēma ar otrās kārtas parakstu izslēgšanu ir īstenojama tikai tad, ja pretī ir saudzējošs mehānisms, proti, šī elektronisko parakstu ieviešana. Kāds būs tieslietu ministra lēmums, ko darīt gadījumā, ja VARAM nolems... nē... ja VARAM nāks valdībā ar ziņojumu, ka viņi ar šo jautājumu nav tikuši galā un kāda būs valdības reakcija, es diemžēl uz to nekādi nevaru atbildēt.

A. Elksniņš.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim ir jautājumi?

G. Kusiņš.

Jā, viens īss jautājums. No Tieslietu ministrijas rakstveida dokumenta... tas ir 2. lappusē otrā rindkopa no apakšas... "secināms, ka apstrīdētā normā ietvertā

procesuālā kārtība, kādā savācami pilsoņu paraksti, atsakoties faktiski no jebkādas valsts finansiālās, organizatoriskās un reglamentētās iesaistes šajās norisēs...” Vai es pareizi saprotu, ka šeit ir domāta tā iesaiste, kas bija parakstu otrajā posmā, jo, manuprāt, valsts noteikti iesaistās finansējot šo portālu. Vai jūs varētu precizēt, kā ir domāti šajā rindkopā minētie vārdi „jebkādas valsts finansiālās, organizatoriskās un reglamentētās iesaistes šajās norisēs”... Jo tas ir ļoti plašs formulējums.

L. Medina.

Jāatzīst, ka šis formulējums varbūt nav visveiksmīgākais, jo mēs tālāk arī savā viedoklī atzīstam, ka valsts dalība šajā portālā ir tas nozīmīgais valsts atbalsts un tas attiecas tieši uz CVK darbību kā otrā posmu nodrošinātāju.

G. Kusiņš.

Paldies. Vairāk nav jautājumu.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem ir radušies kādi jautājumi? Nav.

Paldies.

L. Medina.

Paldies.

G. Kūtris.

Tiesa izsludina 5 minūšu pārtraukumu.

(Pārtraukums.)

G. Kūtris.

Tiesa, apspriežoties... šodienas dienas kārtībā vairākkārt ir pieminēts jautājums par šo jaunās tehnoloģijas un informācijas sistēmas ieviešanu... arī Tieslietu ministrijas pārstāve norādīja, ka nevar atbildēt uz jautājumu... Lai gan tas tieši neskar apstrīdēto normu, bet lai lietā būtu lielāka skaidrība, tiesa nolēma uz nākamo tiesas sēdi uzaicināt Vides un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvi, visticamāk Publisko pakalpojumu nodaļas pārstāvi, bet to izlems valsts sekretārs attiecīgajā ministrijā...

Tiesas sēžu sekretārei piefiksēt šo lēmumu. Paldies.

Turpinām uz klausīt pieaicinātās personas.

Nākamais mums ir tiesībsargs. Konkrēti tiesībsarga pārstāvis Artūrs Kuča kungs. Arī jūs aicinām izstāstīt Tiesībsarga viedokli par šīm apstrīdētajām normām, kā tās skar 1. vai 2. Satversmes pantu. Lūdzu!

A. Kučs.

Augsti godātā tiesa! Cienījamais pieteicēj, Saeimas pārstāvi!

Tātad tiesībsargs tiešām 2013. gada 19. jūlijā ir paudis viedokli šajā lietā atzīstot, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. un 2. pantam. Šo viedokli es šodien arī uzturu tiesā. Un arī ļoti īsi... tā kā rakstiskais tiešām ir pieejams, tad arī pamatvilcienos šos galvenos argumentus, kāpēc mēs nonācām pie šāda secinājuma.

Pirmkārt, jāsaka, ka tautas likumdošanas iniciatīva ir tiešām viena no tādām, es teiktu, vērtībām Latvijas Satversmē. Un, kā mēs arī zinām, ka nav daudzas valstis, kurās tautai ir dotas tik plašas tiesības... nevis iniciēt, bet iniciēt ar saistošu raksturu likumdošanas iniciatīvas.

Tāpēc nenoliedzami es teiktu, ka ir jāpieiet ļoti rūpīgi jautājumā par to, vai šīs mūsu vēsturiski arī šīs tiesības, vai viņas netiktu nepamatoti ierobežotas.

Tajā pat laikā, ja mēs paskatāmies vēsturiski uz Satversmes izstrādātājiem un Satversmes sapulces deputātu diskusijām, te es minēšu gan Purgaili, gan Cielēnu, gan Skujenieku, tad nu mēs redzam, ka tomēr šī procedūra tika paredzēta kā izņēmuma procedūra. Vismaz vēsturiski. Un arī vairākkārt tika argumentēts, ka šī procedūra nedrīkst aizstāt parlamentāro likumdošanu.

Un es ļoti īsi citēšu, ko teica Mārgers Skujenieks 1921. gada 20. septembra sēdē, kurā viņš norādīja, ka „neviens no tām frakcijām, kas bija reprezentētas Satversmes komisijā, nebija tais ieskatos, ka tautas nobalsošanai pie mums Latvijā ir jānotiek katru dienu. Tautas nobalsošanai ir jābūt viegli pieejamai. Taisni otrādi. Visas komisijas sastāvs bija tais ieskatos, ka tautas nobalsošanas ir pielaižamas, bet ka tās var notikt tikai tad, ja dzīves nepieciešamība ļoti svarīgos jautājumos to prasa.”

Un tātad vēsturiski vismaz tas mehānisms ir bijis domāts tādā veidā, ka tajos... ka tas ir paredzēts ārkārtas gadījumos, kad Saeima dažādu iemeslu dēļ nav spējusi vienoties par tautai pieņemamu normatīvo regulējumu jautājumā, kas skar plašu sabiedrības daļu.

Otrs. Runājot, protams, par tautas likumdošanas iniciatīvu, jāsaka, ka, protams, šīs tiesības nav absolūtas, pati Satversme paredz tos ierobežojumus. Tad savukārt, kā jebkuram ierobežojumam, protams, tam ir jāatbilst leģitīmam mērķim un samērīgumam.

Un te es gribētu atsevišķi runāt par likuma 22. pantu un atsevišķi arī par pārejas noteikumiem.

Ja mēs paskatāmies, tātad Saeimas pārstāvis jau minēja tos mērķus, kādi vispār bija pamatā, teiksim, šiem grozījumiem, bet mēs arī paši, klausoties diskusijas Saeimas Juridiskajā komisijā, tie daži secinājumi, kas arī mums ir radušies... ir tas, ka, pirmkārt, tas viens no mērķiem ir bijis sakārtot likumā pastāvošo kārtību, tajā skaitā novērst to, ka likumdošanas iniciatīvas tiek izmantotas pretēji tam paredzētajam mērķim. Jāsaka, ka tas arī nav nekas jauns. Ja mēs paskatāmies vēsturiski, tad arī,

teiksim, jau Satversmes projekta izstrādāšanas laikā deputāts Goldmans arī norādīja uz to, ka tā var būt viena no problēmām, ka šī procedūra tiek izmantota pretēji tam paredzētajam mērķim, rosinot iniciatīvas par jautājumiem, kas nav pietiekami būtiski plašai sabiedrības daļai.

Un otrs jautājums, kas arī jau šodien vairākkārt pacēlās, kas arī... kā otrs mērķis ir tātad valsts budžeta līdzekļus... lai ievērojami valsts budžeta līdzekļi netiktu tērēti par jautājumiem, kas nav atzīti par pietiekami svarīgiem un aktuāliem būtiskā sabiedrības... lielā sabiedrības daļā. Un to, ka, manuprāt, šādu mērķu... tajā skaitā budžeta apsvērumi, protams, nevar būt noteicošie, bet ka tie var būt viens no apsvērumiem, manuprāt, ka to jau ir arī Satversmes tiesa atzinusi 2013. gada 18. decembra spriedumā. Un teiksim, te es minēšu 12.1. paragrāfa pēdējo rindkopu, kur Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tas ir viens no apsvērumiem, kas var tikt ņemts vērā.

Tālāk. Vērtējot jau 22. panta samērīgumu... šo te 22. pantā noteikto ierobežojumu samērīgumu, atkal mēs ņemam vērā to, ka papildus jau esošajām paraksta apliecināšanas iespējām pie notāra un bāriņtiesās, Saeima ir noteikusi trīs jaunas iespējas, tas ir, dzīves vietas... deklarētajā dzīvesvietā, pie pagasta vadības un, protams, ļoti būtiski šobrīd, kas vairākkārt jau ir izskanējusi, elektronisko parakstu vākšanas iespēja, kas, manuprāt, ļoti daudziem cilvēkiem atvieglotu šo pieeju — gan tiem, kas atrodas ārvalstīs, gan arī daudzos Latvijas pagastos. Bet, protams, ir tas neatbildētais jautājums... un uz to mēs nevaram šobrīd atbildēt, kā tas funkcionēs. Mēs, protams, arī tajā gadījumā, ja mēs redzēsīm, ka tas būs sasaistīts tikai ar elektronisko parakstu, kas ir pieejams tikai ļoti ierobežotam skaitam, bet teiksim, cilvēki nevarēs autorizēties, izmantojot internetbankas vai kādus plašākus šos te līdzekļus, tādā gadījumā, protams, tas jautājums paliek atvērts, ka viņš var būt nesamērīgs. Bet katrā ziņā šobrīd mēs... teiksim, par to mums nav pamata domāt, ka šāds nesamērīgs ierobežojums tiks pieņemts.

Tieši... ņemot vērā to, ka ir šīs trīs papildu iespējas attiecībā uz parakstu apliecināšanu un ir divpadsmit mēneši... vienai desmitai daļai vēlētajū šās iniciatīvas... parakstu savākšanai, mūsaprāt, šis bija samērīgs ierobežojums.

Tālāk jau runājot par šiem pārejas noteikumiem, kuri tātad paaugstina parakstu sliekšni no desmit tūkstošiem uz trīsdesmit tūkstošiem... Nu, tas pats, kas bija arī šeit. Mēs arī centāmies atrast, varbūt kāda tad bija šī argumentācija un pamatojums tieši šim te trīsdesmit tūkstošu cilvēku sliekšnim. Mums tas neizdevās atrast. Kusiņa kungs arī šodien izskaidroja, kā tas vēsturiski ir Saeimas debatēs bijis. Taču jāsaka, ka šie trīsdesmit tūkstoši atbilst, ja mēs paskatāmies, protams, diviem procentiem no kopējā balsstiesīgo vēlētajū skaita. Un, mūsaprāt,... nu, jā, grūti pateikt, kāpēc bija varbūt tieši trīsdesmit un nevis divdesmit pieci vai divdesmit astoņi... Taču mēs ņemām vērā to, ka tomēr bija vairākkārtējas šajā procesā, likumu pieņemšanas procesā, bija

vairākkārtējas debates. Likums tika divreiz... Prezidents viņu atgriezta atpakaļ un bija debates arī par šo jautājumu tajā skaitā. Un ievērojot arī to, ka likumdevējam ir zināmas rīcības brīvība šajā procesā, mūsaprāt, šie divi procenti no kopējā vēlētāju skaita nav nesamērīgs skaits, teiksim, lai savāktu nepieciešamo parakstu skaitu vēlētājiem jautājumos, kas ir pietiekami būtiski nozīmīgai sabiedrības daļai.

Nu tie bija arī tādi ļoti īsi... rezumējot mūsu galvenie argumenti... Ja kādi jautājumi būs...

G. Kūtris.

Paldies.

Vai tiesnešiem jautājumi būtu? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man ir jautājums par to, ko jūs norādāt tiesībsarga rakstiskajā viedoklī, proti, jūs pieminat nepieciešamību ievērot vēlētāju likumdošanas iniciatīvas mērķi. Kas, jūsaprāt, ir vēlētāju likumdošanas iniciatīvas mērķis?

A. Kučs.

Vēlētāju likumdošanas iniciatīvas mērķis, kā jau es minēju, manaprāt, ir rosināt tos jautājumus, kas ir pietiekami būtiski nozīmīgai sabiedrības daļai. Teiksim, lai mēs runātu par šo procesu kopumā, vai arī tālāku... tātd, lai arī izdotos šo iniciatīvu rosināt vēl tālāk un viņa varētu nonākt līdz tautas nobalsošanai. Nu, tā es to domāju, ka viņa neapstātos tikai šajā sadaļā.

K. Balodis.

Un kas, jūsaprāt, ir nozīmīga sabiedrības daļa. Viena desmitā daļa vēlētāju?... Vai cits skaitlis?

A. Kučs.

Jā, mēs runājam par šo... kas mums Satversmē ir... Jā, mēs runājam par šo vienu desmito daļu, lai mēs nonāktu līdz reālam balsojumam, jo, ja mēs paskatāmies... nu tad vēsturiski... jā, ir dažādi rezultāti šiem referendumiem bijuši... šīm iniciatīvām. Tikai puse no tām ir rezultējusies teiksim līdz referendumam...

G. Kūtris.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim būtu jautājums?

A. Elksniņš.

Jā, godātā tiesa, paldies.

Sakiet, lūdzu, vai ar likuma grozījumiem, kas pieņemti 2012. gadā tomēr paredzētie papildus gan administratīvie, gan finansiālie ierobežojumi... tas, piemēram, tieši attiecas no tās sliekšņa celšanas, no desmit tūkstošiem uz trīsdesmit... tos divdesmit tūkstošus novērtējot ar alternatīvo pašvaldību domes un bāriņtiesas, kur arī ir jāmaksā, bet ne vairāk kā pie notāriem, un vai tas sliekšnis no trīsdesmit uz 150 un to novērtējot ar iespēju parakstīties elektroniski, ir jūsu skatījumā samērīgs pilsoņu kopuma tiesību ierobežojums? Jūsu vērtējums.

A. Kučs.

Nu, kā mēs jau rakstījām atzinumā, tad mēs uzskatām, ka tas ir samērīgi. Protams, mēs šobrīd... tas atvērtais jautājums ir, kāda būs šī elektroniskā parakstu vākšanas sistēma. Ja būs bezmaksas un pieejama praktiski jebkuram Latvijas indivīdam, kuram ir pieejams internets, tad noteikti, ka jā.

A. Elksniņš.

Tad man vēl papildus jautājums pie jūsu atbildes ir sekojošais: vai tie 150 tūkstoši nākotnē, ko pilsoņi redz, ka viņiem ir jāsavāc kādai iniciatīvai nepieciešamie 150 tūkstoši paraksti, pats par sevi... vai šis skaitlis neatturēs pilsoņu no dalības minētās kādas iniciatīvas atbalstīšanā, zinot, ka savākties vai pašorganizēties tās atbalstīšanai nu... izdoties neizdosies... neizdosies realizēties...

A. Kučs.

Nu, es varbūt nebūtu tik skeptiski noskaņots. Jāsaka tā, ka, manuprāt, mums ir piemēri... kaut vai mēs varam minēt... laikam visplašāk tas ir grozījumi Enerģētikas likumā, kur tika savākti 307 tūkstoši... jā, protams, tur bija valsts atbalsts... Bet es domāju, ka ja šāds jautājums būtu šodien, man ir pilnīga pārliecība, ka jautājumā par „Latvenergo” privatizāciju arī mūsdienās mēs savāktu šos 150 tūkstošus. Tā kā tas ir jautājums... vai tas jautājums ir sabiedrībai pietiekami būtisks, ja viņš ir... tad es uzskatu, ka to ir iespējams...

A. Elksniņš.

Bet es paturpināšu to jautājumu, ko uzdeva tiesnesis Baloža kungs. Kas tad jūsu vērtējumā priekš sabiedrības ir nozīmīgs jautājums, maznozīmīgs jautājums, pietiekami nozīmīgs... Jo šāda veida kategorijas jūs lietojat arī savā atbildē, kur, piemēram, norādāt... tiesībsarga 4. lapaspuses pirmā rindkopa... divi procenti no kopējā balsstiesīgo vēlētāju skaita šāds nepieciešamo parakstu skaits ir uzskatāms par pietiekami nelielu... pietiekami nozīmīgs, lai savāktos... pietiekami nenozīmīgs... Jūs varētu precizēt, kas jūsu skatījumā... kādi ir tie jautājumi, kuriem būtu pietiekama nozīmība un kā šī pietiekamā nozīmība ir sasaistāma ar tiem skaitļiem, ko tiesībsargs ir savā atzinumā devis?

A. Kučs.

Nu, pirmkārt, atbildot jums atturiski, es teikšu, ka es nenosaukšu tās jomas... to lai pats vēlētājs... vai ir iniciatīva, un tad tālāk jau pats vēlētājs nosaka to, vai, viņaprāt, tas ir pietiekami būtisks vai nav.

Man liekas, ka par šiem skaitļiem... nu, tāpat mums ir jāņem vērā, kas te jau vairakkārt ir izskanējis, gan citu valstu prakse, ne tikai, teiksim, Latvijas prakse, gan arī, teiksim, tas, ka šinī gadījumā, ja mēs paskatāmies, tie desmit tūkstoši, tas, protams, arī ir jautājums un mēs redzam, ka tieši pēdējā laikā... un tad es varētu nosaukt arī pie šī desmit tūkstošu sliekšņa... Varētu no visiem tad... no visām šīm iniciatīvām, kas mums ir bijušas kopš 1998. gada sākot... nu, viņas ir bijušas astoņas, tad trīs ir bijušas tieši... 2011. un 2012. gadā... septiņas ir bijušas jau... tad sanāk 2013. gads... Tāpat mēs redzam, ka tā iniciatīvas aktivitāte ir pietiekami liela no cilvēku viedokļu puses. Un es nedomāju, ka šie papildus divdesmit tūkstoši tagad nu kaut kādā veidā varētu to bremsēt vai apturēt.

A. Elksniņš.

Paldies par atbildi.

Bet tad ir sekojošais jautājums, precizējošs. Vai iepriekš notikušās astoņas pilsoņu parakstu vākšanas iniciatīvas... vai tās liecina par maznozīmīgu jautājumu ieinteresētībā vai pietiekami nelielu atbalstu kādas iniciatīvas virzīšanai par likumprojektu. Un vai pilsoņi attiecībā uz savām iniciatīvām tad nu sākotnējā parakstu vākšanas stadijā bija pieļāvuši kādas kļūdas, izvēloties ne pietiekami nozīmīgu jautājumu apspriešanas izvēršanai.

A. Kučs.

Te tas jautājums jums vairāk ir par to regulējumu, kas būs pēc 2015. gada vai par pārejas noteikumiem?

A. Elksniņš.

Par pagātni.

A. Kučs.

Nu, jā. Tad jūs domājat... kā to vērtēt attiecībā uz...

A. Elksniņš.

Apstrīdamas ir vienlaicīgi divas normas. Līdz ar to jautājums ir attiecināms gan uz vienu, gan uz pārejas noteikumiem.

A. Kučs.

Es domāju, ka, ja mēs paskatāmies vēsturiski, tad, kā es jau teicu no šīm astoņām iniciatīvām vēsturiski četros gadījumos ir bijuši referendumi... tā problēma ir apstājusies drīzāk tālāk... kad netika savākts pietiekams balsu skaits jau tālāk tautas nobalsošanā. Tā kā tur, teiksim, es teiktu, ka tā problēma varbūt ir plašāk skatāma, kas nav šīsdienas... kur arī ir bijušas diskusijas, cik lielā mērā iespējams savākt šo sliekšni. Pat ja jūs savāktu, teiksim, šo vienu desmito daļu, vai pēc tam ir iespējams savākt šo vairākumu atbilstoši Satversmes 79. pantam.

Bet par... tā kā man ir grūti pateikt uz to jautājumu viennozīmīgi... varbūt rezultāti ir bijuši ļoti dažādi. Bijuši referendumi... ir bijušas iniciatīvas, kas ir aizgājušas līdz referendumam, un ir bijušas iniciatīvas, kas nav tātad savākušas nepieciešamo šo te balsu skaitu otrajā kārtā.

A. Elksniņš.

Man, protams, ir jāatvainojas par tik daudziem jautājumiem, jūs esat tiesībsarga pārstāvis.

Vēl viens pēdējais. Vai tiesībsarga skatījumā alternatīvais rīks, parakstīšanās bāriņtiesā par maksu, ir samērīgs līdzeklis pie apstākļiem, ka jūs vēl palielināt... es atvainojos, ne jūs, bet parlaments... palielināja šo pakāpi no desmit līdz trīsdesmit tūkstošiem un arī pēc 2015. gada turpina norādīt, ka tas ir tas alternatīvais rīks, kurš būtu lielā mērā efektīvi realizējams.

A. Kučs.

Nu, mēs ņemām... jāsaka, ka es aizmirsu vēl piebilst... mēs ņemām vērā, ka parlaments ir noteicis, ka šīs izmaksas tagad bāriņtiesās... viņas nevar pārsniegt tiešās administratīvās izmaksas. Un ja es nekļūdos, tas ir šobrīd Ls 1.65, lai parakstu... ne vairāk kā divi lati. Un es arī klausījos ar jūsu klātbūtni Juridiskās komisijas sēdī, kur toreiz arī Juridiskās komisijas vadītāja teica, ka nu... ja cilvēks to gribētu darīt, nu tie būtu 20 santīmi katru mēnesi, kas cilvēkam būtu jāatliek katru mēnesi, tātad gada laikā, teiksim, lai sakrātu šos divus latus un lai atliktu...

G. Kūtris.

Es precizēšu... Apstrīdētā normā jūs neesat apstrīdējuši maksu un Satversmes tiesa par šo maksu ir lēmusi jau vienreiz.

A. Kučs.

Nu, vērtējot samērīgumu, mēs ņemām vērā, ka viņas nevar pārsniegt šīs administratīvās izmaksas.

A. Elksniņš.

Paldies.

G. Kūtris.

Vai Saeimas pārstāvim būtu kādi jautājumi?

G. Kusiņš.

Jā. Divi jautājumi.

Pirmais jautājums no rakstveidā iesniegtā viedokļa. No 4. lapaspuses pirmā rindkopa. Šeit ir trešais teikums: savukārt no 2015. gada 1. janvāra, lai realizētu šo tiesību, būs jānodrošina viss Satversmē paredzētā pilsoņu kopuma pārstāvības minimums: vienas desmitās daļas parakstu vākšana bez valsts finansējuma un administratīvā atbalsta. Sakiet, lūdzu, vai jūs patiešām uzskatāt, ka šis vienotais portāls un portāla izveide nav nekādā veidā klasificējams kā valsts finansiāls un nekādā veidā nav klasificējams kā valsts administratīvs atbalsts? Vēl jo vairāk tādēļ, ka šī portāla izveidē valsts ir ieguldījusi budžeta līdzekļus un parakstīšanās tiek paredzēta bez maksas?

A. Kučs.

To mēs negribētu noteikti teikt. Es domāju, ka tās izmaksas noteikti samazināsies, ņemot vērā tagad Centrālās vēlēšanu komisijas iesaisti šajā otrajā kārtā. Es domāju, ka viņas būs mazākas, jo es saprotu, ka ir jāizveido šīs sistēma sākotnēji, bet pēc tam jau viņas uzturēšana, teiksim, ir nelielāka. Bet šis teikums... ja mēs viņu paņemam tā atrauti, noteikti nav tas, ka vispār nebūtu nekādas izmaksas.

G. Kusiņš.

Tad jūs atzīstat, ka valsts arī iesaistīsies pēc 2015. gada 1. janvāra finansiāli un administratīvi.

A. Kučs.

Nu uzturēšana un izveide noteikti prasīs jau izmaksas...

G. Kusiņš.

Paldies. Un otrs jautājums. Sakiet, lūdzu, tas ir no iepriekš uzdotajiem jautājumiem... Sakiet, lūdzu, tāpat šeit vairākas reizes tiek pieminēti šie iepriekšējie gadījumi, kad tika mēģināts savākt vienu desmito daļu vēlēšanu parakstu. Taču šie gadījumi ir atšķirīgi. Viens ir tas, ka vēlētajī iesniedza no sākuma desmit tūkstošus... bet ir arī gadījumi, ka Satversmes 72. panta kārtībā tiek vākta uzreiz viena desmitā daļa vēlēšanu parakstu mēneša laikā. Sakiet, lūdzu, vai, jūsuprāt, ir nozīme tam apstāklim, kādās situācijās tad notiek šī parakstu vākšana un vai šīs situācijas atstāj

iespaidu tad uz iznākumu. Piemēram, notiek parakstu vākšana, bet likumdevējs jau reaģē un vairākkārt ir pieņēmis lēmumus. Piemēram, Vaira Vīķe-Freiberga izmantoja Satversmes 72. pantu un pieprasīja tautas nobalsošanu par tā saukto drošības likuma grozījumu. Parlaments piekāpās, šos likumus grozīja, bet parakstu vākšana turpinājās. Un parakstu vākšana līdz ar to nebija ar tādu rezultātu. Sakiet, lūdzu, vai parlamenta lēmums šinī gadījumā arī var ietekmēt, kā to mēs novērtējam, vai ir rezultatīvi vai nav rezultatīvi.

A. Kučs.

Nu... Es domāju, ka noteikti. Ja sabiedrība redz, ka likumdevējs reaģē uz to un teiksim, šīs aicinātās izmaiņas likumdošanā jau... tad noteikti, ka tas arī, manuprāt, it kā ir loģiski, ka tas ietekmēs arī balsošanas iznākumu.

G. Kusiņš.

Un tad tas nozīmē, ka parlamenta rīcība šinī gadījumā var būt par pamatu tam, ka vēlētajš neaiziet un neparakstās šajā mēneša laikā. Tā es saprotu, ja? Nu viņš redz, ka tas lēmums, ko tā kā gribētu, patiesībā jau ir panākts.

A. Kučs.

Ko viņš gribētu, jau ir panākts.

G. Kusiņš.

Jā, paldies. Nav vairs jautājumu.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem..?

A. Kučs.

Varbūt es vēl varētu piebilst beigās... vēl ko mēs arī ņemām vērā, kas nav tiešā veidā saistīts, bet arī to, ka kopš 2012. gada ir šis kolektīvā iesnieguma mehānisms. Un kas, protams, nav nekādā veidā... es teiktu, alternatīva, bet katrā ziņā tas arī ļauj vismaz desmit tūkstošiem pilsoņu daudz vienkāršākā procedūrā juridiski nesaistošā, bet vērst arī parlamenta uzmanību uz atsevišķu jautājumu aktualizēšanu.

G. Kūtris.

Paldies, Kuča kungs.

A. Kučs.

Paldies.

G. Kūtris.

Tālāk aicinām zvērinātu advokāti, juridisko zinātņu doktori Inesi Nikuļcevu sniegt savu viedokli... un šo pētījumu laikam esat veikusi arī zinātniskajā darbībā par tautas nobalsošanas regulējumu. Tā kā, lūdzu, jūsu viedoklis par šo apstrīdēto normu atbilstību vai neatbilstību Satversmes pirmajiem diviem pantiem. lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies.

Jā, es arī esmu iesniegusi rakstveidā izvērstu viedokli un tāpēc varbūt centīšos īsi tikai pateikt galveno un atbildēt uz jautājumiem, ja tādi būs.

Nu, diemžēl vai par laimi, bet man ir jāpiekrīt arī citu pieaicināto personu viedoklim, kas līdz šim tika izteikts, ka manā ieskatā arī tās normas, kas ir šajā lietā apstrīdētas, atbilst Satversmei. Nu, vismaz tik tālu, cik tālu ir vērtējamas šīs lietas ietvaros, proti, Satversmes 1. un 2. pantam. Protams, ja pieteikums būtu iesniegts par, piemēram, Satversmes 78., 65. vai 101. pantu, tad, iespējams, šis vērtējums būtu arī savādāks. Bet vērtējot atbilstību no Satversmes 1., 2. panta izrietošajiem tiesību principiem... nu, šādu neatbilstību es saskatīt nevaru.

Nu, tiktāl, ciktāl es esmu sapratusi pieteikuma iesniedzēju viedokli, tad pamatā viņi runā par diviem vispārīgiem tiesību principiem, tas ir, par tautas suverenitātes principu un par samērīguma principu. Un runājot par pirmo no šiem principiem, par tautas suverenitātes principu, man būtībā ir jāpiekrīt Saeimas viedoklim un arī Tieslietu ministrijas viedoklim, kas tika jau izteikts, ka tomēr tautas suverenitāte nenozīmē to, ka tauta tieši pieņem lēmumus. Nu ir šīs divas demokrātijas formas — tiešā un reprezentatīvā demokrātija un mūsdienās galvenā lēmumu pieņemšanas forma ir reprezentatīvā demokrātija pilnīgi visās valstīs bez izņēmuma. Un tad, protams, ir jautājums, vai tautas suverenitātes principa neatņemama sastāvdaļa ir arī tiešā demokrātija. Nu, diemžēl, es pirmkārt atbildētu, ka nē, ka tas tā nav tāpēc, ka ir arī tiesību zinātnē un literatūrā tas ir norādīts, ka arī tās valstis, kurās vispār nav nekādas tiešās demokrātijas formas, ka tik un tā arī šajās valstīs, ka tās ir tiesiskas un demokrātiskas valstis un arī tajās suverēnā vara pieder tautai.

Bet ja mēs runātu par tiešo demokrātiju, kurai ir divas formas — tautas nobalsošana un vēlētāju likumdošanas iniciatīva, tad būtībā tā diskusija būtu daudz, manuprāt, sarežģītāka, jo mūsdienās tomēr veidojas konstitucionāls princips, nu vismaz Eiropas Savienībā par to, ka galvenie jautājumi valstī tiek izlemti referendumos. Nu, piemēram, tādi kā iestāšanās Eiropas Savienībā.

Bet mēs šajā gadījumā par to nerunājam. Mēs runājam par to otro tiešās demokrātijas formu, kas ir vēlētāju likumdošanas iniciatīva. Un ja mēs palūkojamies uz citām Eiropas valstīm, tad ir vairākas tādas valstis, kurās nav vēlētāju likumdošanas iniciatīva, nekā tādas valstis, kurās viņa ir. Un līdz ar to es nekādi

nevaru izdarīt tādu secinājumu, ka no tautas suverenitātes principa izriet vēlētāju tiesības īstenot likumdošanas iniciatīvu. Nu, manā skatījumā tas tā nav. Latvijā šīs tiesības ir vienai desmitai daļai vēlētāju paredzētas Satversmes 78. pantā, bet likumdevējs, piemēram, arī varētu izšķirties grozīt Satversmes 78. pantu un tādas neparedzēt. Un tas nu neradītu nekādā veidā pretrunu ar Satversmes 1. un 2. pantu, un ar tautas suverenitātes principu kā tādu.

Otrkārt, šajā lietā ir vērtējams samērīguma princips. Bet par samērīguma principu nu es varbūt gribētu vērst uzmanību uz to, vai aicināt Satversmes tiesu arī vērtēt šajā lietā, kāds ir samērīguma principa saturs, jo manā skatījumā, tomēr atšķiras samērīguma princips tur, kur mēs runājam par pamattiesību ierobežojumu un kur mēs runājam par kaut ko citu, kas nav pamattiesību ierobežojums. Jo samērīguma princips ir vispārīgs tiesību princips, tas attiecas uz visu publisko jomu un ne tikai uz pamattiesībām. Un diemžēl pieteikuma iesniedzējs ir pieteikumā tieši izpratis samērīguma principu pamattiesību izpratnē. Tur ir atsauce uz šo pamattiesību ierobežojumu samērīguma izvērtēšanas testu.

Bet kur ir tā atšķirība? Ja mēs runājam par pamattiesībām, nu... vismaz par politiskajām tiesībām, piemēram, par vēlēšanu tiesībām, tad valstij principā nav tiesību iejaukties. Lai iejauktos ir vajadzīgi tiešām šie leģitīmie mērķi, kas ir Satversmes 116. pantā un ir šis te samērīguma tests, pieļaujamība un nepieciešamība un atbilstība un tas ir tikai ļoti šauros gadījumos, ja ir ļoti būtiski iemesli, var iejaukties politiskajās tiesībās.

Bet šajā gadījumā neiet runa par pamattiesībām. Un šajā gadījumā Saeimai ir ļoti plašas izvēles tiesības, kādu regulējumu veidot. Protams, vēl aizvien tam regulējumam ir jābūt kādiem saprātīgiem iemesliem un tam samērīgumam un līdzekļiem ir jābūt, bet tomēr tas tests nav tik stingrs, ja tā varētu izteikties, kā tas ir pamattiesību ierobežojuma gadījumā.

Un ņemot vērā minēto, es arī uzskatu, ka samērīguma princips konkrētajā gadījumā ir ievērots un arī ka Saeima būtībā labāk vai sliktāk, bet tomēr ir arī pamatojusi gan tos mērķus, kas ir bijuši šī regulējuma izveidei, gan arī tieši to samērīgumu starp sasniedzamo mērķi un izvēlētajiem līdzekļiem.

Bet es varbūt vēlētos neatkārtot to, jo to jau izstāstīja Saeimas pārstāvis, bet varbūt izstāstīt vairāk tādu savu skatījumu, kas, manuprāt, bija objektīvi tie iemesli, kāpēc to iepriekšējo regulējumu tomēr vajadzēja mainīt. Viņi ir minēti arī rakstveidā manis iesniegtajā viedoklī. Un manā skatījumā ir divi tādi paši galvenie apsvērumi, kas bija tā pamatā, kāpēc bija tā nepieciešamība mainīt šo regulējumu.

Pirmais ir tas, ka šis iepriekšējais mehānisms bija tāds, kas ļoti nelielai daļai vēlētāju ļāva šo mehānismu ļaunprātīgi izmantot. Proti, bija ļoti, ļoti neliels skaits vēlētāju, desmit tūkstoši, kuri var iniciēt, teiksim tā, visu procesu... tālāko parakstu vākšanu, ko veica Centrālā vēlēšanu komisija. Nu, un ja Saeima bez grozījumiem

nepieņēma šo te likumu, tad arī tautas nobalsošanu. Tas nozīmē, ka iniciēt šo te procesu bija ļoti viegli, bet sasniegt rezultātu nu, teiksim tā, praksē bija neiespējami, jo šāds mehānisms, kā pareizi norādīja abi lietās dalībnieki, bija arī pirmskara Latvijā. Bet ne pirmskara Latvijā, ne arī mūsdienās nav notikusi neviena tautas nobalsošana saskaņā ar Satversmes 78. pantu, kurai būtu bijis pozitīvs rezultāts. Proti, šis likumprojekts būtu arī pieņemts. Mums neviena tāda likuma Latvijā nav. Ir bijuši gadījumi, ka nav savākti tie desmit tūkstoši parakstu, ir bijuši gadījumi, kad ir savākti pirmie desmit tūkstoši paraksti un nav savākta tā viena desmitā daļa vēlētāju parakstu. Ir bijuši arī trīs gadījumi, kad Saeima ir pieņēmusi bez pārgrozījumiem pēc satura attiecīgo likumprojektu un ir bijuši arī gadījumi, ka ir notikušas tautas nobalsošanas, bet nekad šajās tautas nobalsošanās nav ticis sasniegts kvorums. Nu, līdz ar to šādu mehānismu nu nevar uzskatīt par efektīvu. Tātad šī ļoti mazā vēlētāju daļa, iespējams tādu interešu vadīta, kurām tomēr acīmredzami nav lielas daļas vēlētāju atbalsta. Viņi ļoti viegli šo procesu var iniciēt, bet nu diemžēl tas neved pie kāda rezultāta.

Nu un, protams, otrs iemesls manā skatījumā ir tomēr saistīts ar citu valstu regulējumu. Ja mēs paskatītos citu valstu regulējumu gan vēsturiski, gan arī mūsdienās, tad mēs redzētu, ka vēsturiski šāda divpakāpju procedūra ir bijusi. Šāda procedūra bija spēkā Vācijā starpkaru periodā, kas izrietēja no Veimāras konstitūcijas. Manuprāt, arī Īrijā bija divdesmitajos gados šāda te procedūra un arī Latvijā, atbilstoši tā laika priekšstatiem. Bet mūsdienās, ja mēs paskatāmies citu Eiropas valstu regulējumu, tad šāda divpakāpju procedūra nav vairs nevienā valstī, kas jau pati par sevi liecina par to, ka tomēr šis mehānisms vairs nav mūsdienu izpratnei atbilstošs, jo mūsdienās vairāk netiek likts uzsvars uz tādiem formāliem mehānismiem, bet kā tiešām uz vēlētāju likumdošanas iniciatīvu, kas ir vēlētāju likumdošanas iniciatīva. Tātad viņu pašu iniciatīva, kur viņi paši savāc nepieciešamos parakstus pietiekami jēgpilnā un brīvā procesā, nevis formalizētā ar parakstu apliecināšanu, ar ierašanos oficiālā vietā un tamlīdzīgi.

Nu, es varbūt vairāk arī negribētu paust. Tiešām esmu sniegusi rakstveidā viedokli. Varbūt es varu atbildēt uz jautājumiem.

G. Kūtris.

Paldies.

Sāksim ar tiesnešu jautājumiem. Lūdzu, tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu jautājums par to, vai pēc jūsu domām parakstu vākšanas procedūra vienā posmā, kāds ir paredzēts no 2015. gada, novērš Satversmes 78. pantā noteikto tiesību ļaunprātīgu izmantošanu. Un vai vispār likumdevējam būtu par katru cenu jācenšas novērst iespēju, lai... ka tiktu iesniegti tādi likumprojekti, kuri, iespējams,

skar... likumprojekti, kas, iespējams, skar valsts pamatus, ir kaut kā nekvalitatīvi vai tamlīdzīgi. Vai visas šīs negācijas ir iespējams novērst un vai tā jaunā kārtība šeit kaut ko tā būtiski uzlabo?

I. Nikuļceva.

Nu, manuprāt, jā, jaunā kārtība būtiski uzlabo, jā, viņa novērš to situāciju, vismaz, ja mēs salīdzinām to situāciju pēc 2015. gada ar to situāciju, kas bija pirms grozījumiem. Tātad desmit tūkstoši notariāli apliecināti un pārējos vāc Centrālā vēlēšanu komisija. Jā, manuprāt, salīdzinot šīs te divas situācijas, tiek novērsta iepriekšējā mehānisma ļaunprātīga izmantošana un tās izmaiņas ir gana būtiskas un viņas novērš tās nepilnības, kas bija iepriekš praksē. Protams, nekad neko nav iespējams izdarīt simtprocentīgi, vienmēr kāds var kādu mehānismu varbūt izmantot ļaunprātīgi vai ne tā, kā tas ir domāts, bet šajā gadījumā, manuprāt, ir vairāk jārunā par acīmredzamību, par acīmredzamu nesamērīgumu, jo, ja iepriekš nebūtu bijis tas vēlētajū skaits tik zems, šie te desmit tūkstoši, un ja arī praksē nebūtu virzītas vairākas idejas, kas tomēr lielākajai daļai vēlētajū nebija pieņemamas, tad, iespējams, arī šī diskusija nebūtu radusies, vai viņa būtu veidojusies kādā citādā veidā. Šeit, manuprāt, iet runa tieši par to acīmredzamību. Par tādu acīmredzamu ļaunprātīgu izmantošanu, kas bija iepriekš iespējama.

G. Kūtris.

Sakiet, tai saistībai ar jūsu atbildi... Sakiet, ja šī praktiskā situācija konkrētajos gadījumos pierādīja, ka iedzīvotāji tomēr neatbalstīja sākotnēji ierosināto projektu, vai tas tomēr nepierāda, ka demokrātija normāla darbojas un iespējams gan nelielai iedzīvotāju daļai virzīt likumprojektu. Nu, ja neatbalsta vairākums, neatbalsta...

I. Nikuļceva.

Nu, šeit ir, manuprāt, jānošķir tā sistēma, kas ir Latvijā un kas ir citās Eiropas valstīs. Un tas, kas ir citās Eiropas valstīs, tur es varētu arī pieskaitīt to mūsu kolektīvo iesniegumu, to „manabalss.lv”. Jo, ja kāda vēlētajū grupa vēlas iesniegt Saeimā kādu priekšlikumu, kādu likumprojektu un teiktu, jā, lūdzu izskatiet savā dienaskārtībā šo jautājumu, tas mums ir gana būtisks... tad, protams, šādas tiesības būtu atzīstamas arī relatīvi mazai vēlētajū daļai. Bet cits gadījums ir tas mehānisms, kas ir Latvijā, kas ir gandrīz vienīgā valsts, kurā ir tāds mehānisms, kur mūsu Satversmes 78. pants nav vienīgi likumprojekta ieviešana Saeimas darbā kārtībā tāpēc, ka mūsu gadījumā, ja Saeima šo likumprojektu vai likumu vēlētajū iesniegto neakceptē bez grozījumiem, bez satura, tad seko tautas nobalsošana. Pie tam, Saeima nevar šajā likumprojektā arī neko grozīt, tā nevar paņemt tikai ideju, kā tas ir citās Eiropas valstīs un kā tas būtu normāli, ka vēlētajū vairāk vērs uzmanību uz to

jautājumu, kas ir viņiem aktuāls un kas ir Saeimas darbakārtībā ievietojams, bet Saeimai savukārt būtu izvēles tiesības, kādā formā tad to izdarīt, kā šo jautājumu risināt.

Nu, jā... Tad, pirmkārt, es vēlētos vērst uzmanību arī uz šo faktoru un, ņemot vērā to Latvijas regulējumu, es nedomāju, ka vēlētāju nelielai daļai nebūtu tiesības vērst uzmanību uz šiem jautājumiem, kas viņiem ir aktuāli. Bet tik mazai vēlētāju daļai, kā desmit tūkstošiem, nebūtu tiesības iniciēt visu šo Satversmes 78. panta procedūru. Un vēlētājiem ir arī ļoti daudz citu iespēju, kādā veidā vērst Saeimas uzmanību uz viņiem aktuāliem jautājumiem. Un kāpēc gan viņiem būtu jāizmanto šis te mehānisms, kurš tomēr visās Eiropas valstīs ir domāts tikai ļoti svarīgu jautājumu risināšanai? Nu arī citur nav tā, ka tiek vākti paraksti par simtiem vēlētāju likumdošanas iniciatīvu, vai notiek katru dienu referendumi. Nu tiešā demokrātija ir tomēr tāds izņēmuma gadījums tikai par pašiem svarīgākajiem jautājumiem. Un tie vēlētāji, kuri iedomājas šo mehānismu izmantot, rosinot to parakstu vākšanu par kādiem sev svarīgiem likumprojektiem, viņi būtībā pie tā iepriekšējā mehānisma iegūst nesamērīgi lielas priekšrocības. Gan to, ka notiek tā parakstu vākšana par valsts līdzekļiem, gan arī tā uzmanība, kas ir pievērsta šim jautājumam.

G. Kūtris.

Paldies. Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man vēl viens jautājums par iecerēto un jau likumā ieviesto vienpakāpes procedūru. Jūs gan savā rakstiskajā viedoklī, gan savā runā norādījāt uz to, ka vairāki no jau notikušajiem referendumiem ir tā kā beigušies bez rezultāta...

I. Nikuļceva.

Nu visi... pēc 78. panta...

K. Balodis.

Bet sakiet, vai jaunā vienpakāpes procedūra kaut kā sekmēs šādus rezultātus? To, ka referendumi, iespējams, būs rezultatīvāki... jo te rodas jautājums, vai tiešām šie nosacījumi par 150 tūkstošiem vēlētāju parakstu savākšanu nav gandrīz vai neizpildāmi?

I. Nikuļceva.

Nu, protams, es piekřītu tam, ka Satversmes 78. pants un būtībā arī citi panti, kas ar viņu ir saistīti, nu būtu tā kā diskutējami principā. Tur, protams, nav problēma tikai šajā apstāklī, kādā veidā tiek vākti paraksti. Protams, ka tajā... ka šīs tautas nobalsošanas nav notikušas, ir arī kvoruma vaina, līdz ar to būtu jādiskutē arī par to,

vai noteiktais kvorums nav pārāk augsts. Protams, ir arī runa par to mehānismu kā tādu... vai vispār vēlētāju likumdošanas iniciatīvai ir jāseko tautas nobalsošana, kas normāli mūsdienu Eiropā tā vairs nav. Vienīgais, kur tas ir, tas ir Šveicē, bet tur tā sistēma ir daudz elastīgāka, jo parlaments var piedāvāt arī alternatīvu likumprojektu tautas nobalsošanai. Latvijā tur patiesībā būtu ļoti daudz to jautājumu, kas būtu diskutējami Satversmes 78. panta kontekstā, un, protams, ka šis te viens priekšlikums nu neatrisina visas tās problēmas, kas tur ir.

Savukārt atbildot uz otru jautājumu par to, vai tā nepieciešamība vēlētājiem pašiem savākt vienu desmito daļu vēlētāju balsu, nepadarīs to procedūru par neiespējamu... Es uzskatu, ka nē, nekādā gadījumā. Un šeit ir, protams, jāvērtē tās visas jaunās papildiespējas, kas ir paredzētas, par kurām te jau bija daudz runa. Bet, pat ja tā būtu, ja nu izrādītos, ka ir apgrūtināši savākt šo visu vienas desmitās daļas vēlētāju atbalstu, tad manā skatījumā tomēr būtu jādiskutē par Satversmes 78. pantu, proti, vai gadījumā Satversmes 78. pantā noteiktais vēlētāju parakstu sliekšnis nav nesamērīgi augsts. Jo viņš patiešām, salīdzinot ar citām valstīm, ir visai augsts. Nu, es teiktu tā... tas ir augstākais, cik ir saprātīgi pieļaujams... desmit procentu.

K. Balodis.

Sakiet, lūdzu, vai jums ir zināmas kādas citas pasaules valstis, kur, līdzīgi kā Latvijā, pastāv šāda vēlētāju parakstu vākšanas divpakāpju sistēma šobrīd?

I. Nikuļceva.

Nu, būtībā es varētu atbildēt, ka nē. Cik es saprotu, tad Eiropā nacionālā līmenī tāda nepastāv. Literatūrā esmu redzējusi norādes, ka dažās Vācijas zemēs pastāv šāda divpakāpju procedūra arī mūsdienās, bet sīkāk es neesmu to pētījusi.

K. Balodis.

Jūs savā rakstiskajā viedoklī esat paudusi uzskatu, ka neliels finanšu ieguldījums no vēlētāju puses sekmētu parakstu vākšanas nopietnību. Bet sakiet, kā tad ir ar parakstu vākšanu bez maksas, tostarp, elektroniski? Tad sanāk, ka šī nopietnība caur šīm jaunajām iespējām tad netiek sekmēta? Kā tad tur ir?

I. Nikuļceva.

Nu, laikam jau... Nē, katrā ziņā es ļoti atbalstu vēlētāju parakstu vākšanu elektroniski. Un es tomēr gribētu vērst arī Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka šis jaunais regulējums ir varbūt jāskata ne tikai tādā teorētiskā aspektā, bet arī praktiskā aspektā. Un praktiskā aspektā ir skaidrs, ka tikko būs šī te elektroniskā parakstu vākšana, ja vien tā sistēma nebūs kaut kāda acīmredzami nelietderīga, tā uzreiz notiks šī parakstu vākšana vienmēr elektroniski... To mēs redzam uz „manabalss” piemēra kur arī kolektīvos iesniegumus principā var vākt parakstus gan elektroniski, gan

papīra formā... Bet papīra formā nekas nenotiek. Visi paraksti vienmēr tiek vākti elektroniski. Līdz ar to es domāju, ka tikko šī iespēja būs, tomēr pamatā visi paraksti tiks vākti elektroniski.

Bet tas, ko es gribēju pateikt ar jūsu citēto teikumu no mana rakstveida viedokļa ir tas, ka šī samaksa par vēlētāju paraksta apliecināšanu jau tā ir neticami zema. Ja es pareizi saprotu, vismaz tā ir minēts Satversmes tiesas 2009. gada spriedumā, tie ir 2 lati jeb 3 eiro pie notāra un tad bāriņtiesā vai pašvaldībā... Bāriņtiesā laikiem tad sanāk vēl divreiz mazāk... Nu tad tā summa ir tik maza, ka to nevar uzskatīt par kādu būtisku apgrūtinājumu vēlētājam. Katrā ziņā, ja man personīgi kāds jautājums ir svarīgs un es vēlētos par to parakstīties, es varētu samaksāt arī daudz lielāku summu.

G. Kūtris.

Vēl būtu kāds jautājums?

K. Balodis.

Vēl man ir jautājums par vienu tādu frāzi jūsu rakstiskajā viedoklī. Jūs tur rakstāt, ka apstrīdētie pārejas noteikumi, ciktāl tie paredz nepieciešamību pirmajā posmā savākt trīsdesmit tūkstošus vēlētāju parakstu, ir attaisnojami, lai gan šaubas par samērīguma principa ievērošanu ir lielākas. Jūs varētu šo viedokli pamatot. Man īsti nav skaidrs, kas ir domāts ar šo piebildi „lai gan šaubas par samērīguma principa ievērošanu ir lielākas”.

I. Nikuļceva.

Nu, būtībā es jau pirms tam rakstveida viedoklī arī norādīju, ka man ir diezgan grūti izvērtēt tieši to pārejas perioda regulējumu tāpēc, ka attiecībā uz to regulējumu, kas ir paredzēts pēc 2015. gada 1. janvāra, nu ir ļoti daudz pieejamas informācijas, ir iespējams iepazīties gan ar to, kādi mērķi ir bijuši Saeimai nosakot šo regulējumu, gan arī daudz un dažāda cita informācija ir pieejama. Savukārt, attiecībā tieši uz šo pārejas posmu, nu, tas pamatojums ir daudz mazāks. Man personiski šķiet, ka pārejas posms ir noteikts nesamērīgi garš un tāpēc es teiktu no sava viedokļa tā, ka nu manā skatījumā tas pārejas posma regulējums nav lietderīgs. Bet tas, ka viņš nav lietderīgs, nu... manā skatījumā, tas nav pretrunā ar Satversmi... nu, vismaz man ir par maz informācijas, lai to izvērtētu. Un tāpēc es arī norādīju, ka tās šaubas šeit varētu būt lielākas. Bet nu... es neesmu norādījusi, ka tas neatbilstu Satversmei. Es esmu norādījusi, ka tas manā skatījumā tomēr atbilst.

K. Balodis.

Un tad man būtu lūgums jūs sniegt skaidrojumu vēl vienai rakstveida viedoklī minētai tēzei, ka pārejas posms līdz 2015. gada 1. janvārim esot pārāk garš.

I. Nikuļceva.

Jā, man... to vismaz varbūt nākamajā tiesas sēdē izskaidros Reģionālās attīstības ministrijas pārstāvji, bet man īsti nav saprotams un būtībā es pievienojos pieteikuma iesniedzējiem šajā aspektā, kāpēc Eiropas pilsoņu iniciatīvai parakstus var vākt šodien jau elektroniski, tajā skaitā Latvijā, kāpēc „manabalss” var vākt parakstus elektroniski kolektīvam iesniegumam, bet šeit ir nepieciešams tik nesamērīgi ilgs laiks. Turklāt es gribētu vērst uzmanību uz tādu vienu lietu, kas manā skatījumā ir arī būtiska, lai gan varbūt te ir iespējami dažādi viedokļi... bet, manuprāt, ir jānošķir balss nodošana elektroniski vēlēšanās vai tautas nobalsošanā, kur nedrīkst būt nekādas šaubas par šo balsi, kas viņu ir nodevis. Un tur tiešām nevar būt tā, kā jūs teicāt, ka varbūt es iedevu tur vai vecmāmiņa man iedeva kaut kādas savas bankas kartes un es nobalsoju. Tas nav pieļaujami. Bet parakstu vākšana, nupat arī Latvijā, neskatoties uz Satversmes 78. pantu, ir tikai šī jautājuma ievietošana Saeimas darbākārtībā, vismaz tai pirmajā posmā. Un tāpēc šeit tomēr nu... nav dramatisējamas tās prasības, kuras ir attiecībā uz paraksta īstenuma apliecināšanu. Lai gan viņām, protams, ir jāpastāv, bet nu viņas nav tik ļoti augstas, kā tas, piemēram, ir vēlēšanās vai tautas nobalsošanā attiecībā uz balsi. Tāpēc manā skatījumā tiešām tas pārejas posms ir nesamērīgi ilgs un to visu varēja ieviest daudz ātrāk.

K. Balodis.

Vēl tāds precizējošs jautājums. Vai es pareizi saprotu, ka pēc jūsu domām vēlēšanu likumdošanas iniciatīvas tiesības īsti neietilpst 101. panta tvērumā...

I. Nikuļceva.

Nē, tā es...

K. Balodis.

... Lisabonas līguma lietā Satversmes tiesa tieši norādīja, ka viņas tur ietilpst.

I. Nikuļceva.

Nē, tā es nerakstīju. Es būtībā rakstīju otrādi. Es rakstīju, ka šīs lietas ietvaros, manuprāt, ir vērtējams tikai tas, kas izriet no Satversmes 1. un 2. panta. Un citas tiesības, kas ir... vai nu atsevišķiem vēlētajiem vai vienai desmitai daļai vēlēšanu... būtu vērtējamās 101. panta un 78., un 65. panta kontekstā. Bet pieteikuma iesniedzēji to nav lūguši. Tāpēc tas nav vērtējams šīs lietas ietvaros. Ja tāda lieta būtu ierosināta, es, man šķiet, pat norādīju tieši pretēji, ka arī Satversmes komentāros būtībā ir norādīts, ka no Satversmes 101. panta izriet tieši šī te vēlēšanu tiesības, kas likumdošanas iniciatīvas ietvaros ir. Nu, bet tāda lieta nav ierosināta.

G. Kūtris.

Viens mazs precizējošs jautājums. Jūs pašā sākumā ļoti pareizi norādījāt uz to metodoloģiju, kā vērtēt šo pilsoņu kopumu tiesību ierobežojumu... ne kā pamattiesības, bet kā tieši demokrātijas mehānisma realizēšanu. Vai varētu būt tā, ka šo tiesību īstenošanā, vācot šos parakstus, likumdevējs savā plašajā rīcības brīvībā iestrādātu tādus tā saucamos ierobežojumus vai apgrūtinājumus, kā dēļ ir ļoti grūti realizēt šīs tiesības un tad būtu tomēr pārkāpums.

I. Nikuļceva.

Nu, jā... tā ir. To jau es arī norādīju, ka tas samērīguma princips tik un tā pastāv, pat ja tās nav pamattiesības, tad tik un tā... Protams, nu ja, piemēram, Saeima noteiktu, ka ir vienai desmitai daļai vēlētāju jāsavāc visi paraksti piecu dienu laikā, jāapstiprina katrs pie diviem notāriem un vēl jāsamaksā simts eiro, tad, protams, ka tas būtu nesamērīgi. Protams. Bet es gribēju pateikt to, ka tās rīcības brīvības robežas likumdevējam ir daudz plašākas, ja neiet runa par...

G. Kūtris.

Bet interesanti.... pēc kādiem kritērijiem jūs to teiktu, ka tas ir nesamērīgs ierobežojums, bet citi ierobežojumi, jūsuprāt, ir samērīgi... Vienkārši no loģiskās domāšanas?

I. Nikuļceva.

Nu, principā, jā. Pirmkārt, ir jāatzīst šīs Saeimas plašās rīcības brīvības... šie plašie rīcības brīvības ietvari. Un tālāk, protams, es skatītos, kā Saeima ir pamatojusi, vai viņa ir sniegusi kaut kādu pamatojumu vai nav sniegusi pamatojumu savai izvēlei. Nu šajā gadījumā no Saeimas stenogrammām, no Saeimas atbildes raksta, arī no Saeimas pārstāvja paustā viedokļa ir redzami visi šie te iemesli, kas ir bijuši. Nu un tad... nu, jā samērīgums...

G. Kūtris.

Paldies.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvim būtu jautājumi? Lūdzu!

A. Elksniņš.

Godājamā tiesa! Cienījamā Nikuļcevas kundze. Mani jautājumi būtu saistībā ar jūsu viedokli un atbildēm šajā tiesas sēdē. Es varbūt mēģināšu sekojoši....

Vai saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi Latvijas tautai pieder legīslatīvā funkcija?

I. Nikuļceva.

Nu, atkarībā, par kuru pantu mēs runājam. No Satversmes 78. un 65. panta.. jā, protams, ir šī te funkcija... izriet.

A. Elksniņš.

Bet tad, lūdzu, atbildiet uz papildjautājumu pie šīs atbildes. Kā šo funkciju un atbilstoši kādiem, jūsuprāt, kritērijiem tauta var izmantot ļaunprātīgi? Kas tā par tādu ļaunprātību?

I. Nikuļceva.

Nu, es sniedzu patiesībā jau konkrētu skaidrojumu par šo un es nelietoju arī tādu frāzi, ka tauta var izmantot ļaunprātīgi. Es teicu, ka ļoti mazs skaits vēlētajū var izmantot šīs te tiesības ļaunprātīgi. Un es minēju arī vairākus piemērus, ka tiek vākti paraksti par tādiem likumprojektiem, kuriem acīmredzami... un šeit neiet runa par kaut kādiem diskutabliem gadījumiem, bet kuriem acīmredzami nav vēlētajū vairākuma atbalsta un pat tādi, kuri ir acīmredzami vairākumam vēlētajū nepieņemami. Tātad šie desmit tūkstoši vēlētajū, kas ir ļoti mazs skaits, viņi varēja izmantot ļaunprātīgi Satversmes 78. pantā ietverto mehānismu.

A. Elksniņš.

Bet ļaunprātība... tad vadoties no jūsu atbildes, viņa izpaužas vairākuma nepatīkā un nepieņemamībā attiecībā uz apspriežamo jautājumu, kas rezumējas ar to, ka viņš nav pieņemts, vai tas ir kaut kā savādāk... un es pārprotu to, ko jūs tagad sakāt.

I. Nikuļceva.

Nē, tas ir kaut kā savādāk... Šeit mums būtu jāsaprot, kāds ir vispār mērķis tiešai demokrātijai... nu un konkrēti Satversmes 78. pantam. Satversmes 78. pantam mērķis ir, lai vēlētajū varētu nodrošināt kāda viņiem svarīga jautājuma pieņemšanu Saeimā. Un tieši pieņemt... ne Saeimā... bet tieši pieņemšanu kā likumu. Un to, ka šeit iet runa tieši par pieņemšanu, uz to norāda tas, ka 78. pantā ir arī tautas nobalsošana. Tātad tas ir mērķis. Ja šis te mērķis... Nu, protams, tas mehānisms ne vienmēr darbojas tik ideāli tipiski. Ja nu arī nenotiek... šis te rezultāts netiek sasniegts, bet tas nav droši prognozējams, kāds būs rezultāts, tad tas ir tikai normāli, ka šāds mehānisms pastāv un viņš tiek izmantots. Bet ja ir ļoti, ļoti neliels skaits vēlētajū, kuri brīnišķīgi zina, ka tas rezultāts sasniegts nevar tikt, pat teorētiski nē, tāpēc, ka brīnišķīgi ir zināms, ka tie ir varbūt desmit tūkstoši, varbūt nedaudz lielāks skaits vēlētajū, kuri šo ideju atbalsta, bet nu visi pārējie vēlētajū to neatbalsta. Un tas ir acīmredzami un tas ir vispār zināmi. Nu tad tas ir ļaunprātīga šī mehānisma izmantošana, jo, lai virzītu savas idejas... demokrātiskā valstī ir ļoti labi virzīt savas

idejas... Bet tam pastāv daudzi citi mehānismi — iesniegumi, deputātu uzmanības vēršana, iešana gājienos, demonstrācijās un tā tālāk. Šo mehānismu ir ļoti daudz. Tiešā demokrātija nav tam domāta. Tā ir domāta tikai pašu, pašu svarīgāko jautājumu risināšanai.

A. Elksniņš.

Bet spriežot pēc jūsu atbildes, vai tad, jūsuprāt... varbūt es kaut ko nepareizi saprotu... Latvijas tautai katru reizi, ierosinot kaut kādu jautājumu, ir jāzina, ka viņš beigsies ar referendumu un pozitīvu iznākumu, savukārt, ja tas nebeigsies, tā būs ļaunprātīga tiesību izmantošana. To jūs pieminējāt iepriekš.

I. Nikuļceva.

Nu, uz šo jautājumu jau arī es atbildēju daļēji. Sakot par to, ka šeit ir, protams, jābūt tai acīmredzamībai. Ja vēlētāji, nu, piemēram, vācot parakstus par kādu likumprojektu nu patiesi uzskata, ka to visi atbalstīs un tas gūs vai nu Saeimas atbalstu vai pēc tam tiks pieņemts tautas nobalsošanā... tad tas ir pieņemami un labi. Bet es atgādināšu jums... droši vien mēs visi to atceramies, ka pirms šī te referenduma par krievu valodu kā valsts valodu, arī tā iniciatori ļoti skaidri pateica, ka mēs zinām, ka šādu lēmumu nekad tautas nobalsošanā nepieņems. Un tad nu tā ir tā ļaunprātīgā izmantošana. Es varu atbildēt ar retorisku pretjautājumu... jums, protams, nav jāatbild uz maniem jautājumiem... kāpēc man kā vēlētājam ir jāiet uz tādām tautas nobalsošanām, kurām nav jēgas... Es gribu iet tikai uz tādām tautas nobalsošanām, kurās patiesi kaut kas tiek izlemts... kurām var būt rezultāts.

A. Elksniņš.

Nākamais jautājums. Protams, paldies par jūsu atbildēm, viņas bija ļoti vērtīgas. Bet vai, piemēram, Latvijas tautas iniciatīva par jaunas Satversmes pieņemšanu, vadoties no jūsu atbildēm būs Latvijas tautas leģislatīvo tiesību izmantošana vai ļaunprātīga rīcība tāpēc, ka jums kā pilsonim tas nav pieņemams un jūs negribētu iet uz to referendumu?

I. Nikuļceva.

Nu, es jau nezinu, kāds būs šis te jaunās Satversmes projekts. Ja šis jaunais Satversmes projekts būtu acīmredzami tāds, kas nav pieņemams pat nevis vairākumam Latvijas vēlētāju, bet kurš varbūt vispār pieņemams ir tikai desmit tūkstošiem... Nu, tad tā ir tā ļaunprātīgā tiesību izmantošana.

A. Elksniņš.

Man jautājums jums kā akadēmiskās vides pārstāvim un es gribētu, lai jūs ar savu atbildi varbūt palabotu manas zināšanas. Vai, iestrādājot šo tiesību... šo tautas

nobalsošanas institūtu Latvijas Republikas Satversmē, Latvijas Satversmes sapulce šo institūtu ir pārņēmusi no 1919. gada Veimāras Republikas konstitūcijas un no Šveices tā laika konstitūcijas?

I. Nikuļceva.

Es baidos, ka es ļoti precīzi uz šo jautājumu atbildēt nevarēšu. Tāpēc, ka no Satversmes sapulces stenogrammām, cik tālu vismaz es esmu vispār iepazinies, tas tieši neizriet, kas ir pārņemts... Nu, mans personiskais iespaids, ka tomēr ir vairāk pārņemts no Veimāras konstitūcijas nevis no Šveices konstitūcijas. Bet tas ir mans personiskais iespaids, jo redakcijas ir ļoti līdzīgas tieši Veimāras konstitūcijai, bet nu... es varētu atbildēt, ka par to vēl zinātne strīdās.

A. Elksniņš.

Kā reiz ņemot šo strīdus priekšmetu... jautājums ir tāds: vai Šveices pilsoņi un Šveice kā valsts nelepjas par to referendumu sistēmu, kura darbojas Šveicē, it īpaši ņemot vērā, ka, identiski mūsu tiesību sistēmai, mēs īstenībā izkrītam Latvija un Šveice no kopējās Eiropas telpas attiecībā uz tautas leģislatīvās funkcijas noteikšanu valsts pamatlikumā līdzās parlamentam kā tam tiesību realizācijas subjektam, par ko katrs no pilsoņiem nobalso tikai reizi četros gados.

I. Nikuļceva.

Nu es gribētu vērst uzmanību uz to, ka starp Latviju un Šveici ir ļoti daudz būtiskas atšķirības. Es varbūt tā uzreiz varu... nu, kādas četras no tām minēt... Viena no tādām būtiskām atšķirībām ir tāda, ka Šveicē vispār šāda veida referendumam un arī cita veida referendumam nav noteikts nekāds kvorums. Tas nozīmē, ka Šveicē jebkuram referendumam ir rezultāts. Bet Latvijā lielākā daļa referendumu beidzas bez jebkāda rezultāta tāpēc, ka nav kvorums.

Otrs ir tas tvērums... jeb, cik plašs ir tas referendums. Šāda veida referendums, kur likumdošanas iniciatīvai seko tautas nobalsošana, ko Latvijā sauc par automātisko referendumu, Šveicē, kas ir gandrīz vai pus-tiešās demokrātijas valsts, ir tikai attiecībā uz konstitūcijas grozījumiem vai jaunu konstitūciju. Tātad ne uz likumu. Šveicē likumu šādā veidā ierosināt nevar. Nu, tātad mēs esam daudz lielāki tiešās demokrātijas pionieri Latvijā, nekā tas ir Šveicē. Tā ir otra būtiskā atšķirība.

Kā trešo es minētu to, ka tomēr Šveicē ir cita pilsoniskā sabiedrība. Tur ir citāda iedzīvotāju attieksme, pilsoņu attieksme un citāda izpratne par tiem saviem pienākumiem un tāds ļoti pragmatisms arī ir šajā balsošanā, kas Latvijā tomēr nav, jo Latvijā vēlētāji balso lielā mērā emocionāli un arī paužot simpātijas noteiktiem politiskiem spēkiem.

Un pēdējais arī no juridiskā viedokļa... Šveicē ir tas mehānisms jo daudz elastīgāks, uz ko es jau arī paudu... vērsu uzmanību, es atvainojos... respektīvi, ja parlaments nepieņem šo vēlētāju iesniegto konstitūcijas grozījumu projektu bez grozījumiem, tad parlamentam ir tiesības izvirzīt alternatīvu projektu. Un tad tautas nobalsošanā balso par abiem, respektīvi, tas mehānisms nav tik formālistisks, kā Latvijā un es tā mehāniski nesalīdzinātu šīs abas valstis.

A. Elksniņš.

Bet... vai... ņemot vērā jūsu atbildi... vai kvorums, kas ir iestrādāts mūsu likumdošanā attiecībā uz tautas nobalsošanas institūtu... nav tas mehānisms, kurš palīdz nošķirt būtiskos jautājumus no nebūtiskajiem, pieņemamos no nepieņemamajiem un vai gadījumā, ja tas kvorums nesavācas, vai referendumu institūts, tautas nobalsošanas institūts viņš neveicina vairāku sabiedrības izglītošanos, vairāk sabiedrības līdzdalību politiskos procesos un vai tas neveicina diskusijas par nozīmīgiem jautājumiem?

I. Nikuļceva.

Jā, protams. Tajā mehānismā, kas bija līdz šo apstrīdēto normu pieņemšanai, tieši tā arī bija, kā jūs teicāt, ka būtībā tas... teiksim, bremzējošais mehānisms bija pašās beigās. Tas bija kvorums. Un lai aizietu līdz šīm te beigām, lai saprastu, ka tiešām šis jautājums nu nav tas, ko atbalsta lielākā daļa vēlētāju, tad bija nepieciešams viss šis te garais process — notariāli apliecinātie desmit tūkstoši parakstu, pēc tam vēl vienas desmitās daļas vēlētāju parakstu vākšana, debates Saeimā un pēc tam vēl tautas nobalsošana un beigās mēs redzam, ka kvoruma nav un lielākā daļa vēlētāju neatbalsta šo te projektu. Un tas bija arī tas galvenais trūkums, kāpēc tas bija jāmaina, jo šāds mehānisms prasa ļoti, ļoti daudz laika un ļoti... nu, kā mēs arī dzirdējām... arī ievērojamus budžeta līdzekļus. Un tā jau ir šī mehānisma neracionalitāte un neefektivitāte. Un es varu piekrist, ka nu nav jau tā, ka šis te visas tautas nobalsošanas, kas notika līdz šim, ka viņas vispār neko nav devušas. Protams, tur ir arī kaut kādas pozitīvās lietas... no tāda sociālā viedokļa... vai kā jūs sakāt... varbūt vēlētāji tapa labāk informēti un izglītotāki... Kaut kādas pozitīvās iezīmes tur ir. Bet tur nav tā samērīguma... Izglītot var vienkāršāk.

G. Kūtris.

Nesauksim visus par ļaunprātīgiem... Arī tiesās ir tomēr prasības, ka apzināti iesniedz, lai otrai pusei vienkārši krenķi radītu. Nu, ir tā...

Vai jautājumi ir vēl?

A. Elksniņš.

Vēl pēdējais jautājums Nikuļcevas kundzei. Ņemot vērā, ka mēs ar jums kopā debatējām par šo jautājumu Juridiskās komisijas sēdē, un Saeimas pārstāvis šodien vairākas reizes ir norādījis, ka valsts mērķis ir padarīt šo sistēmu varbūt vairāk pieejamāku, lētāku, un valsts tam iegulda ļoti daudz līdzekļus... Mēs kādreiz sēdē ar jums analizējām jautājumu, kā piemēru analogiju... referendumu sistēmai minot Spāniju. Ja es nemaldos, toreiz jūs teicāt, ka Spānijā, lai pie tā miljonu cilvēku skaita, lai īstenotu referendumu, ir nepieciešami 500 tūkstoši paraksti, bet valsts līdzdalība šādu, teiksim, tā... šādu iniciatīvu veicināšanā pēc tam izpaužas tādā jautājumā, ka valsts atgriež, ja referendums izdodas, respektīvi, ja viņš notiek, tad valsts atgriež summu, kas līdzinās ap 300 tūkstošiem latu... jā, eiro... lai kompensētu iniciatoru... tas ir tā kā pie mums līdzīgi... iniciatīvas grupas ieguldītos līdzekļus...

G. Kūtris.

Jūs gribētu, lai Latvijā arī ieviestu visiem maksāt dalību un pēc tam atdot atpakaļ...?

A. Elksniņš.

Tas ir jautājums par kompensējošo mehānismu... cik lielā mērā viņi bija izvērtēti Juridiskās komisijas sēdē... Nikuļcevas kundzei ļoti...

G. Kūtris.

Kādi izdevumi šobrīd ir pēc jaunās kārtības?

A. Elksniņš.

Pēc jaunās... iniciatīvas grupai, tikai vadoties no tām parakstītajām gan pie notāra, kur piemēram, var nodrošināt... gan arī...

G. Kūtris.

Desmit cilvēku paraksti...

A. Elksniņš.

Tas ir viens... Otrs, attiecībā uz reklāmas un aģitācijas ierobežojumiem, kas ir ietverti... Jā, es piekrītu, bet šajā jautājumā... viņš ir...

I. Nikuļceva.

Nē, es varu apstiprināt, ka tas, kāda sistēma pastāv Spānijā, vismaz, cik es atceros, ko jūs atstāstījāt, pilnīgi precīzi atbilst patiesībai. Bet, pirmkārt, cik es zinu, manuprāt, tā ir vienīgā valsts, kur šāda te izdevumu kompensācija notiek vēlāk. Otrs ir tas, ka tas patiešām ir tikai tad, ja šī likumdošanas iniciatīva ir sekmīga, respektīvi,

viņa tiek pieņemta kā likums. Un, treškārt... arī ir jāsaprot, ka visās valstīs tā parakstu vākšana kaut ko maksā. Nu, vai tam vēlētājam ir jāmaksā formāli vai nē, tā ir kampaņa, tā ir uzmanības pievēršana. Nu, tas jebkurā gadījumā ir kaut kādi izdevumi. Viņi notiek... Un Spānijā, kur ir vispār jāsavāc pusmiljons parakstu, nu jā... kaut kāda daļa tiek kompensēta. Latvijā, man šķiet, ka tiek lielāka daļa kompensēta...

G. Kūtris.

Vai Saeimas pārstāvis vēlas kādu jautājumu uzdot?

G. Kusiņš.

Jā. Vairāki jautājumi.

Ņemot vērā, ka jūs esat arī padziļināti zinātniski pētījusi... jūs jau izteiciāties par šo vienu desmito daļu. Bet tieši es arī gribēju gūt no jums apstiprinājumu attiecībā uz tiem trīsdesmit tūkstošiem... un tiem diviem procentiem. Kā tas ir samērojams ar to vispārīgo praksi salīdzinājumā ar citām valstīm? Vai tas ir tāds līdzīgs apjoms, kā citās valstīs, vai tas krīt ārā? Pēc Saeimas ieskata tas ir līdzīgs, kā citās valstīs. Gribētu dzirdēt jūsu viedokli.

I. Nikuļceva.

Jā, tas būtībā ir ļoti, ļoti līdzīgs, jo citās valstīs tieši tie divi, trīs procenti ir ļoti daudzās valstīs. Tas vēlētāju skaits, kas ir nepieciešams vēlētāju likumdošanas iniciatīvai... piemēram, Šveicē simts tūkstoši vēlētāju, kas nu aptuveni atbilst, man šķiet, kādiem trim procentiem. Piemēram, Lietuvā ir piecdesmit tūkstoši likumam un trīssimt tūkstoši konstitūcijai, kas ir kaut kur divi, trīs procenti likumam un deviņi procenti konstitūcijai. Jā, arī citās valstīs.. jā, tie ir divi, trīs procenti... ir tieši tas, kas ir daudzās Eiropas valstīs vēlētāju likumdošanas iniciatīvai.

G. Kusiņš.

Paldies.

Un tad paturpinot tos jautājumus, kas bija saistībā ar to parakstu vākšanu, kuru jūs tā ļoti negaidīti nosaucāt.. ka tā ir tāda pretlikumīga vai kaut kā tā... ļaunprātīga izmantošana... Sakiet, lūdzu, vai jūs patiešām uzskatāt, ka šīs vēlētāju likumdošanas iniciatīvas institūta iecere ir, lai vienmēr tiktu vēlētāju iesniegtais projekts pieņemts. Jo, piemēram, vēlētāji iesniedz likumprojektu... Nu, vairākums var arī to neatbalstīt. vai, jūsuprāt, tādā gadījumā tās vēlētāju likumdošanas tiesības būtu kaut kā savādāk saucamas vai vēl...?

I. Nikuļceva.

Es domāju, ka vēlētājiem tajā mirklī, kad viņi nolemj veikt šo procedūru, kas jebkurā gadījumā ir gana sarežģīta, arī pēc tā jaunā regulējuma pēc 2015. gada, kad

vispirms ir jāreģistrē tā vēlētāju likumdošanas iniciatīva un pēc tam ir jānodrošina... ne maza parakstu savākšana, viņiem ir jābūt diezgan lielai pārliecībai vai ticībai par to, ka tas ir patiešām tāds likumprojekts, kas interesēs ļoti daudzus vēlētājus, ka ja Saeima nepieņems bez pārgrozījumiem šo projektu, ka lielākā daļa vēlētāju vai vismaz tik, cik nepieciešams kvorumam, atnākas uz tautas nobalsošanu, un ka arī šis te projekts tiks tautas nobalsošanā pieņemts... Protams, tā vēlētāju pārliecība jau var atšķirties no tās realitātes. Protams, pēc tam var izrādīties, ka tomēr nav vēlētāju interese par šo likumprojektu vai tas var izvērsties savādāk.

G. Kusiņš.

Vai arī tā interese ir, uz tautas nobalsošanu cilvēki aiziet, bet nobalsot „pret”. Vai jūs uzskatāt, ka vēlētāju likumdošanas iniciatīvai vienmēr jābeidzas ar vēlēto sākotnējo iesniedzēju ieceres īstenošanos?

I. Nikuļceva.

Es nedomāju, ka Satversmes 78. pants ir domāts tam, lai vēlētāji virzītu tādas iniciatīvas, par kurām viņi jau sākumā diezgan labi var prognozēt, ka lielākā daļa nobalsos „pret”. Es tā nedomāju. Es domāju, ka viņiem sākumā ir jācer un jābūt diezgan pārliecinātiem, ka būs pozitīvs rezultāts. Protams, viņi nekad nevar būt simtprocentīgi pārliecināti. Vienmēr tas var izvērsties dažādi.

G. Kusiņš.

Jā, es sapratu. Sakiet, lūdzu, jūs izteicāt šaubas par šo garo pārejas periodu, kas ir tagad noteikts likumā. Man jums būtu jautājums, vai, jūsuprāt, šo periodu varētu noteikt tādu, ka šis valsts finansētais rīks ir vienkārši nesagatavots.

I. Nikuļceva.

Nē, protams. To es arī rakstiskajā savā viedoklī norādīju. Varu tikai vēlreiz pateikt, ka man patiesībā nav tādas informācijas, kas ir valsts pārvaldes iestāžu rīcībā un man ir ļoti grūti pateikt, cik ir reāli iespējams ieviest šo elektronisko parakstu vākšanu un cik nav. Un ja to nav faktiski iespējams izdarīt, nu... tad nav iespējams. Nu, mēs nevaram pieprasīt neiespējamo.

G. Kusiņš.

Paldies. Un tad vēl divi beidzamie jautājumi. Jūs teicāt tādas dramatisējamās prasības attiecībā uz šo vienu desmito daļu. Sakiet, lūdzu, termins „vēlētājs” tomēr Satversmē ir saprotams jēdziens. Vai, jūsuprāt, ir pieļaujams, ka vienā pantā viņš tiek tā liberālāk uzlūkots, citā pantā tā stingrāk uzlūkots un, jūsuprāt, vai tad nav tā, ka, piemēram, mēs prasām vienu desmit daļu pēc Satversmes, mums pietrūkst divu parakstu un mēs sakām: ai, nu apmēram tā desmitā daļa ir... nu, tad lai iet tālāk. Un

ļausim tos divus parakstus kaut kā... mazākā drošības procedūrā pielasīt klāt... Sakiet, lūdzu, vai tomēr tās prasības nav vienādas, uz ko jau iepriekš Satversmes tiesas spriedumā ir norādīts.

I. Nikuļceva.

Tad, kad Satversmes tiesa 2009. gadā pieņēma savu spriedumu, tad nebija šie divi parakstu vākšanas posmi un tad bija tikai tie vismaz desmit tūkstoši vēlētāju paraksti, kuri bija jāsavāc notariāli apstiprināti un tālāk sekoja tas otrais posms, kur parakstus vāca valsts. Un, protams, bija ļoti svarīgi, lai tie desmit tūkstoši katrs būtu notariāli apliecināts, katram būtu pārbaudīta tur identitāte un paraksta īstums un tā tālāk... Savukārt, ja vēlētāji paši savāc pilnīgi visus 150 tūkstošus parakstu, nu... es atļaušos tomēr norādīt uz to, ka tajā pašā Šveicē, kur vēlētāji savāc 100 tūkstošu vēlētāju parakstus, paraksti nav notariāli jāapliecina, par parakstu īstumu uzņemas atbildību vēlētāju iniciatīvas grupa... kura ir līdzīgi kā Latvijā tagad arī paredzēta... Ja es pareizi atceros, man šķiet, ka arī Lietuvā nav šie te paraksti notariāli jāapliecina. Nu, tāpat arī Šveicē, īpaši tiek īstenoti dažādi pilotprojekti, kas ir saistīti ar parakstu vākšanu elektroniski... Un es jau teicu, ka tas jautājums būtu diskutējams, bet, manuprāt, tomēr vācot vēlētāju parakstus, nav tik dramatiski augstas prasības attiecībā uz īstumu, kā tas ir, piemēram, vēlēšanās vai tautas nobalsošanā.

G. Kusiņš.

Nu bet tomēr būtu jāzina, jo par skaitu ir jābūt pārliecinātam. Vai ir viena desmitā daļa vai nav... Ja tas rīks būtu tāds, kas acīmredzami pieļautu, ka var parakstīties desmit reizes, divdesmit reizes...

I. Nikuļceva.

Nu... Nē, acīmredzami viņš to, protams, nevar pieļaut, bet arī pat, piemēram, Saeimas vēlēšanās... Nu nekad nevar būt simtprocentīga pārliecība... nu varbūt uz to iecirkni atnāks nevis es, bet tur mana dvīņumāsa, ja viņa man ir. Simtprocentīgi to nu nevar nodrošināt.

G. Kusiņš.

Un pēdējais jautājums. Šeit vienu brīdi izvērsās tāda diskusija par citām valstīm. Sakiet, lūdzu, vai Šveices pilsoņu lepošanās ar savu sistēmu jebkādā mērā var ietekmēt šo apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Satversmes 1. un 2. pantam?

I. Nikuļceva.

Es nezinu... šādā formulējumā laikam nē.

G. Kusiņš.

Paldies. Vairāk nav jautājumu.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesnesim Balodim viens precizējošs jautājums.

K. Balodis.

Man būtu vēl jautājums. Izmantojot jūsu klātbūtni, gribētos noskaidrot jūsu domas par to, kā būtu pareizi jānokristī šī jaunā kārtība... it sevišķi nākotnes redakcija, kas stāsies spēkā 2015. gada 1. janvārī. Vai tā ir vienkārši jauna kārtība, vai tas ir apgrūtinājums, vai tas ir ierobežojums, vai tas ir, kā šeit izskanēja, birokrātisks ierobežojums, vai vēl kas...

G. Kūtris.

Atvieglājums...

K. Balodis.

Vai varbūt arī pretēji... atvieglājums... No konstitucionālo tiesību teorijas viedokļa... kas tas īsti ir?

I. Nikuļceva.

Būtībā es vislabāk tiešām lietotu šo te terminu „kārtība”. Tāpēc, ka to, cik liels skaits ir nepieciešams vēlētāju likumdošanas iniciatīvai, jau nosaka Satversmes 78. pants. Likums tikai nosaka kārtību, kādā ir savācami šīs vienas desmitās daļas vēlētāju paraksti. Tāpēc vispiemērotāk manā skatījumā tas būtu „kārtība”.

G. Kūtris.

...mēs vērtējam atbilstību nevis 77. pantam, bet 1. pantam, demokrātijai... Tā ir demokrātijas īstenošanas kārtība?

I. Nikuļceva.

Es, atbildot uz šo jautājumu norādīju, ka manā skatījumā vispār neskar šī lieta tautas suverenitātes principu... Jebkurā gadījumā arī no Satversmes 1. panta, manuprāt, neizriet tas, ka obligāti ir jāpastāv tiešai demokrātijai, bet tikai vērtējot samērīguma principa kontekstā un, protams, šo te kārtību, kādā vēlētāju likumdošanas iniciatīvas tiesības tiek realizētas, vienlaikus var nosaukt arī par zināmu ierobežojumu, vai zināmu apgrūtinājumu, vai zināmu atvieglājumu... Bet tikai ne par pamattiesību ierobežojumu, jo šīs lietas ietvarā tas netiek vērtēts. Bet... jā, jebkura kārtība jau vienmēr arī kaut ko ierobežo vai atvieglo.

G. Kūtris.

Tiesnešiem vairāk jautājumu nav. Lietas dalībniekiem? Nav.

Paldies, Nikuļcevas kundze.

Un aicinām pēdējo šodien uzklusāmo pieaicināto personu — Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas docentu Ivara Ijabu. Lūdzu jūsu personas dokumentu uzrādiet tiesas sēžu sekretārei, lai... Ja nu kāds jūs nepazīst, lai pārliecība formālā ir.

Mēs šodien apspriežam trīs apstrīdētās normas, tas ir, gan 22. pantu, kur ir runāts par to, ka nākamgad spēkā stāsies procedūra, gan arī pārejas noteikumus, kas attiecas uz šo gadu, un pamatā strīdus jautājums ir par skaitu – 30 tūkstoši paraksti šobrīd un viena desmitā daļa parakstu nākamgad. Kā jūsu vērtējumā no politoloģijas zinātnes viedokļa par sabiedrības demokrātijas izpausmēm?

I. Ijabs.

Paldies.

Godājamā tiesa! Es to savu atbildi centīšos īsi strukturēt divās daļās.

Pirmkārt, pastāstot to faktisko pusi. Es pieņemu, ka šodien jau ir iepriekšējā tiesas sēdes daļā diezgan daudz runāts par dažāda veida pieredzēm citās valstīs.

Ir, nu, teiksim tā, no politikas zinātnes viedokļa raugoties, tiešās demokrātijas instrumentu esamība vai neesamība nekādā veidā neietekmē demokrātijas kvalitāti kopumā. To apliecina kaut vai fakts, ka neviens no lielajiem demokrātijas indeksiem, proti, tur Freedom House vai Bertalsman... vai kaut kas tamlīdzīgs, kā kritēriju neuzstāda to, vai tur šajā konkrētajā valstī, kas tiek analizēta, pastāv tiešās demokrātijas institūcijas vai nē. Un mēs ļoti labi zinām, ka Eiropā, kā jau iepriekšējā runātāja tika teikusi, ir vesela virkne ar visnotaļ demokrātiskām valstīm, kuras nepieļauj nekādas tiešās demokrātijas izpausmes nedz iniciatīvas nacionālajā līmenī, nedz arī tautas nobalsošanas... Nu ir, protams, ir valstis, kurās tas tiek darīts. Latvija tradicionāli ir viena no tādām. Un, ja raugās uz Latvijas pēdējo divdesmit gadu pieredzi šajā jautājumā, tad jāsaprot, ka mūsu institucionālais regulējums ir samērā knaps un tas tajā ziņā... es paskaidrošu, ko es ar to domāju... Mums ir tikai viens iniciatīvas veids, proti, kurš ļauj nu pilsoņiem iesniegt vai nu likumprojektu vai Satversmes grozījumus, kas automātiski tad, ja netiek Saeimā pieņemti, dodas uz referendumu... Tā nav īsti tāda vispārpieņemta prakse, jo, kā jau arī iepriekšējā runātāja teica, tur pastāv daudz un dažādi starp varianti.

Es pieņemu, ka politikas zinātnē mēs runājam par divu veidu iniciatīvām.

Pirmās ir tā sauktās pilnās iniciatīvas. Nu tas, kas mums ir Latvijā, ir šī pilnā iniciatīva, proti, tā ir iniciatīva tajā ziņā, ka viņa negrozīta... konkrētais likumprojekts negrozīts, ja netiek pieņemts parlamentā, aiziet uz referendumu.

Tad, protams, ir šīs dienaskārtības iniciatīvas. Un es pieņemu, ka tas, kas ir pieņemts pēdējā gada laikā Saeimas kārtības rullī, proti, runa par šiem desmit tūkstošiem, par šo pilsoņu iniciatīvu, tas varētu būt, ka mums ir parādījusies līdz ar to šī dienaskārtības iniciatīva, proti, ka mēs varam mudināt mūsu parlamentu iekļaut to vai citu jautājumu dienas kārtībā.

Ja mēs runājam par skaitļiem, proti, par tiem nu kā saka, savācamajiem parakstiem procedūrā un tā tālāk, tad iepriekšējā runātāja jau diezgan daudz par to tika izteikusies. Ja kādam ir interese, es labprāt varu nodot tiesas rīcībā... Man ir viena tabula ar kopsavilkumu, kur tās visas lietas par Eiropas valstīm ir uzskaitītas un jāsaprot, ka mūsu šie desmit tūkstoši patiešām ir ārkārtīgi, ārkārtīgi maz, ņemot vērā to, ka runa ir nevis par dienaskārtības referendumu, bet par pilno referendumu. Tas ir patiešām maz. Desmitā daļa turpretī ir diezgan pārdaudz. Tā kā no tāda viedokļa mēs atrodamies tādā diezgan nu, kā saka, netipiskā situācijā, jo šī trīs stadiju sistēma, kas jau tika teikts, kopumā ir diezgan unikāla. Tradicionāli tas tā nav.

Kas attiecas vēl uz Latvijas situāciju, tad Latvijas šī notariāli apstiprināto parakstu vākšana ir tradicionāli arī tikusi uzskatīta par samērā dārgu patiesībā, jo tur ir nepieciešami tomēr salīdzinoši ievērojami naudas līdzekļi, salīdzinot ar citām valstīm, kur to pilsonis var izdarīt krietni, krietni lētāk vai pat nemaksājot neko.

Un no šāda viedokļa raugoties, nu tur nav normas... Teiksim tā, šīs tiešās demokrātijas instrumenti — gan iniciatīvas, gan tautas nobalsošanas — ir jāskatās kaut kādā tādā kopumā, ko mēs pat reizēm saucam par šo konstitucionālo dizainu, proti, kādu funkciju tā vai cita institūcija pilda, ne tikai attiecībā uz tādu konstitūcijas formālo loģiku, bet arī galu galā to, ko cilvēki reāli dara ar šo konkrēto procedūru, kā viņa tiek izmantota.

Un te nu mēs nonākam atkal pie tās normatīvās daļas. Nu un ir jautājums, vai šāda te veida ierobežojumi būtu leģitīmi. Nu... es domāju, ka es negribētu nonākt tādā tipiskā politiskā diskusijā, jo, manuprāt, tas nav faktu jautājums. Tas ir vērtību jautājums. Un tas ir politisks jautājums tajā ziņā, ka nu par tik, par cik konkrētās Saeimas vairākums jau pašreiz pastāvošās procedūras ietvaros pauž politisko gribu šo procedūru kaut kā grozīt, tad es domāju, ka tajā pašā idejā pašā par sevi nav nekas neiedomājami nedemokrātisks.

Cits jautājums, protams, ir par motīviem, kādēļ patiešām būtu jāsamazina šīs iespējas to darīt. Mēs te kaut kādus argumentus esam dzirdējuši. Nu, cik viņi ir pietiekami... nu, es domāju, ka par to patiešām tiesai vajadzētu lemt ļoti, ļoti izsvērti un pamatīgi.

Te, protams, ka demokrātiskas iekārtas apstākļos var nepastāvēt tautas iniciatīvas tiesības. Ja reiz viņas pastāv, tad jebkuram solim viņas kaut kādā veidā ierobežot vajadzētu jebkurā gadījumā apgrūtināt pilsoņiem šo tiesību izmantojamību būtu jābūt ļoti, ļoti rūpīgi izsvērtam. No otras puses, mēs labi zinām arī tos apmērus,

kuru dēļ vesela virkne ar Eiropas valstīm ir atteikusies no šādu te instrumentu izmantošanas... un es domāju ka Latvija... Un es domāju, ka Latvijā mēs diezgan daudz ko redzam. Protams, ka tiešās demokrātijas institūciju stiprā puse ir tā, ka šeit ir tā tiešā līdzdalība, tas, ka mēs patiešām nu jūtam katrs savā personiskajā dzīvē, ka mēs varam piedalīties tajā, nu, tautas suverenitātes īstenošanā kā vienlīdzīgi pilsoņi.

No otras puses, protams ir jāņem vērā un tur droši vien, ka abām divām iesaistītajām pusēm ir savi viedokļi. Ir skaidrs, ka politiski raugoties, referendumu tradicionāli ir samērā polarizējoši gluži vienkārši tādēļ, ka tie lielākoties liek atbildēt ar „jā” vai „nē”. Parlaments ir vieta diskusijām Latvijā, kur tiek meklēti kompromisi. Referendumos nekādu kompromisu nav. Īpaši Latvijā, kur jau, kā jau iepriekšējā runātāja tika uzsvērusi, patiesībā nav nekādas iespējas piedāvāt kaut ko alternatīvu. Tur, ja nu Saeima noraida, tad tieši tāds pats viņš aiziet. Tas ir tajā ziņā, ka viņi ir polarizējoši instrumenti. Nu, protams, arī tas, ka nu tur mēs varam raudzīties arī katrs pats no savas pieredzes. Latvijā ir nepārprotami skaidrs tas, ka šos šīs iniciatīvas izmanto nevis kaut kāda pilsoniskā sabiedrība tādā, kā saka, nosacīti vienkāršā pilsoņu līmenī, bet viņas izmanto faktiski jau esošās elites grupas, kuras ir ļoti bieži, ne tikai Latvijā, bet arī daudzās citās vietās, piederīgas pietiekoši radikāliem politiskā flanga... politiskā spektra flangiem. Nu, un protams, opozīcijas partijas. Tas ir, nu, šajā ziņā tas ir viens, kā saka, nepārprotams fakts, ka tas instruments ir ļoti, ļoti mīļš un lielāko tiesu opozīcijas partijām tas nav nekas neparasts vai nedemokrātisks, bet tā tas vienkārši ir.

Un raugoties no tāda viedokļa, protams, arī nu tautas nobalsošanai piemīt tā īpatnība, ka viņas ir anonīmas. Un ja mēs ļoti bieži nu domājam par politikas caurredzamību, tad kāds varētu vaicāt... nu mēs tad, kad kāds likumprojekts tiek iniciēts, piemēram, Saeimā, tad mēs zinām, kas tie ir par cilvēkiem. Mēs kaut kādu atbildību no viņiem varam prasīt. Savukārt, kas attiecas uz tautas iniciatīvām, tad viņas, pēc vismaz pie pašreizējā Latvijas regulējuma, lielos vilcienos ir anonīmas un īsti sakot, mēs nezinām, kas ir iniciējis to likumu, pēc kura mums būs jādzīvo pēc kāda mirkļa vai ne.

Un tas, protams, arī var būt arguments. No tāda viedokļa raugoties, es domāju, ka nu principā šis pats jautājums — vai to var ierobežot vai to nevar ierobežot — ir jāskata plašākā Latvijas konstitucionālo tiesību un konstitucionālās politikas kontekstā, arī ne tikai raugoties no, teiksim, no normas un kaut kāda demokrātijas ideālu viedokļa, bet raugoties arī no tā, ko... un tas nav nekas neiedomājams, manuprāt, ka likumdevējs vadās nevis no šāda te normatīva ideāla, bet vadās arī no tā, ko cilvēki ar šīm konkrētajām institūcijām dara, vai ne, un šajā ziņā tas patiešām ir nevis jābūtības lēmums, bet, kā saka, politiskās gribas lēmums, kura acīmredzot šobrīd ir bijusi tāda, ka Saeima to ir pieņēmusi šādus likuma grozījumus.

Kas attiecas uz atsevišķām tādām lietām, kas manī raisa zināmas šaubas, ir, piemēram, jautājums par šiem trīsdesmit tūkstošiem. Tas patiešām nav līdz galam skaidrs, kādā ziņā pacelšana, šīs pirmās fāzes pacelšana līdz trīsdesmit tūkstošiem, ir sliksnis uz atteikšanos no pirmās fāzes vispār. Jo tā atteikšanās no pirmās fāzes vispār būtu noteikti visnotaļ apsverama ideja, vienlaikus atvieglojot cilvēkiem, tomēr šo parakstīšanās iespēju no tā viedokļa, ka Latvijā ar šiem notariāli apstiprinātajiem parakstiem viņa tradicionāli ir bijusi un arī ir atzīta par samērā sarežģītu.

Tas nav īsti skaidrs nu no tāda viedokļa raugoties... droši vien, ka nu, kā saka, tiesai stāv priekšā visnotaļ plašas un ražīgas diskusijas, bet es ja varēšu, tad būšu... ļoti labprāt atbildēšu uz jūsu jautājumiem.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesnešiem jautājumi ir? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu jautājums, kas šeit tika uzdots arī jau iepriekšējai runātājai, proti, par to, vai jaunā kārtība, it sevišķi apstrīdētā norma, kas būs spēkā no 2015. gada 1. janvāra, kas paredz tikai šo vienpakāpes sistēmu vēlēšanu parakstu vākšanai, ir atzīstama par ierobežojumu. Ja jā, tad kas tad tur tiek ierobežots? Ka jūs to vērtējat? Kā kārtību, ierobežojumu, apgrūtinājumu, varbūt atvieglojumu?

I. Ijabs.

Es ne vienmēr saprotu katra konkrētā jēdziena juridisko definīciju, bet nu ierobežotas tiek gluži vienkārši desmit tūkstošu vēlēšanu tiesības iniciēt procesu. Un ja mēs paraugāties uz mūsu neseno vēsturi, tad mēs zinām, ka pašai procesa iniciēšanas iespējai Latvijā ir bijusi samērā liela nozīme. Jo tas uzreiz mums piedod zināmu, kā saka, publicitāti... piedod zināmu virzību tam procesam: jūs aicina izteikties, jūs aicina dažādos veidos komentēt to vai citu norisi. No šāda viedokļa raugoties... nu, tas, protams, tiek ierobežots. Vai tas ir ierobežojums, raugoties, piemēram, no Satversmes cilvēktiesību daļas viedokļa, es patiešām par to neņemos spriest.

K. Balodis.

Un vai jūs šo ierobežojumu uzskatāt par samērīgu jeb adekvātu?

I. Ijabs.

Es domāju, ka tas ir lielā mērā jautājums, cik mēs patiešām nopietni pieiesim šī procesa otrajai daļai tā, lai tā desmitā daļa balsu var tikt savākta. Jo mēs zinām, ka tā elektroniskā lieta ir viena no lietām, kas nešaubīgi būtu ļoti nozīmīga un kura jau

strādā, kā ir norādīts attiecībā uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Bet nu arī internets nav tā lieta, uz kuru mēs varam simtprocentīgi paļauties. Tur, protams, arī ir stāsts par valsts iestāžu, pašvaldību iestāžu, bāriņtiesu un tā tālāk... gatavību patiešām iesaistīties tajā, lai viņas būtu gatavas šos parakstus vienkārši vākt. Bet no tāda viedokļa raugoties es nedomāju, ka atteikšanās no pirmās fāzes kā tādas, ir kaut kas antidemokrātisks. Vēl jo vairāk tādēļ, ka to šo lēmumu pieņem demokrātiski ievēlēts parlaments. Vai ne tā?

G. Kūtris.

Ijaba kungs, jūs iepriekš minējāt, ka jums ir viena shēma... Tā ir no Venēcijas komisijas tā tautas nobalsošanas kodeksa vai tas ir no cita avota?

I. Ijabs.

Nesen ir iznākusi tāda grāmata, kuru es arī varu droši vien... ja tā ir noderīga, es varu arī šo grāmatu nodot jūsu rīcībā... bet man viņu gribētos atpakaļ...

G. Kūtris.

Ā, te ir atsauces... Tiesas sēžu sekretāre, jūs pēc tam nodrošināsi kopijas izsniegt lietas dalībniekiem... lai mēs varam nepieciešamības gadījumā paskatīties...

Paldies.

Tiesnešiem ir vēl jautājumi? Lūdzu!

K. Balodis.

Es tomēr gribētu tādu jautājumu, lai jūs kā politologs atbildētu... Vai šī jaunā vienpakāpes sistēma tomēr nav vērtējama kā tāds valsts signāls tam, ka tiešā demokrātija līdzšinējā formā nebūtu vairs īsti vēlama. Un vai tas gadījumā tā negatīvi neietekmēs arī vēlētāju, pilsoņu aktivitāti... redzot arī šo augsto sliekšni, kas ir jāsavāc vienā posmā.

I. Ijabs.

Paldies.

Ja mēs runājam par tiešās demokrātijas vēlamības atzīšanu, es domāju, ka tas pats par sevi nav nekas antidemokrātisks. Pats par sevi... ja mēs pasakām, ka mēs negribam izmantot vairs šāda veida tiešo demokrātiju. Galu galā Vācijā, kā zinām, četrdesmito gadu beigās un piecdesmitajos gados diezgan atklāti tika runāts par to, ka... mēs šāda veida iniciatīvas, kur tika izmantots šis slavenais teiciens par to, ka tiešā demokrātija ir prēmija demagogiem, vai ne... un no tāda viedokļa raugoties tur patiesībā tas, manuprāt, nav nekas slikts šis mērķis pats par sevi. Jautājums ir, kādā veidā viņš tiek līdzsvarots ar citām Satversmes normām. Savukārt, kas attiecas uz to, kādā veidā tas varētu ietekmēt Latvijas sabiedrības tādu vispār attieksmi pret demokrātiskām institūcijām. Tur droši vien varētu maķenīt oponent... rēķinoties ar

pretargumentiem, ar to, ko tika iesniedzēju puse teikusi. Nu, statistiski raugoties nekas neliecina, ka pastiprināta referendumu izmantošana, kādu mēs esam piedzīvojuši Latvijā sākot no 2007. gada, kaut kā ļoti uzlabotu demokrātiskā procesa kvalitāti vai, piemēram, uzticēšanos demokrātijai vai demokrātiskām institūcijām. Protams, tas ir tikai viens piemērs, tas ir tikai Latvijas piemērs. Mēs varētu pieņemt, ka piecdesmit gadu laikā mēs nonāktu pie kaut kādas burvīgas Šveices tipa demokrātijas. Bet ir skaidrs tas, ka... tas, ka mēs esam piedzīvojuši dažāda veida tiešo demokrātijas izpausmi sākot no 2007. gada, jau pieminētajiem tā sauktā drošības likuma referendumiem, kur mums referendumu ir bijuši krietni, krietni biežāki nekā no valsts atjaunošanas līdz 2007. gadam, nekas neliecina, ka šis referendumu izmantojums būtu kaut kādā ziņā ļoti sekmējis kaut kādu sabiedrības līdzdalību vai politisko kultūru. Mēs redzam, ka kā minimums tā ietekme ir neitrāla. Tā kā tādā ziņā man nav tādu datu, lai es varētu teikt, ka referendumu iespēju samazināšana kaut kādā veidā ļoti būtiski varētu negatīvi ietekmēt Latvijas sabiedrības politisko līdzdalību.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesnešiem jautājumi būtu vēl kādi? Nav.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim? Nav jautājumu.

Saeimas pārstāvim?

G. Kusiņš.

Būtu daži jautājumi.

Paldies par jūsu interesanto viedokli un neapšaubāmo pienesumu. Es saprotu, ka jūs neesat jurists un jūs arī pareizi atzīmējāt, ka juristi varbūt ar dažiem terminiem saprot kaut ko citu... Bet es saklausīju tādu lietu, kas man līdz galam nebija skaidra no jūsu viedokļa. Jūs teicāt, ka desmit tūkstoši ir maz, bet trīsdesmit tūkstoši ir desmit tūkstošu tiesību ierobežošana. Es kaut kā nesapratu, kā tās divas lietas var savienot. Desmit tūkstošus jūs uzskatāt par maz, bet trīsdesmit tūkstošus...

I. Ijabs.

Es laikam neprecīzi izteicos. Tā doma ir sekojoša. Es domāju, ka jautājums par tiesību ierobežošanu ir atteikšanās, ja mēs runājam par atteikšanos no pirmās fāzes vispār... jo jebkurā gadījumā maz, salīdzinājumā maz ar citām valstīm. Jo tas patiešām ir 0,7 procenti pilnajai, lielajai iniciatīvai, kas beigās noved eventuāli pie referendumu, tas patiešām ir maz. Savukārt to tiesību ierobežošana... gribu raudzīties tajā nozīmē, ka šī atteikšanās no pirmās fāzes vispār ir pat tā potenciāli varētu tikt vērtēta kā tiesību ierobežošana.

G. Kusiņš.

Tātad trīsdesmit tūkstoši nav, jūsuprāt, tāds nesamērīgi mazs cipars. Tas būtu tāds adekvāts cipars, tā es sapratu. Ja desmit ir maz, tad trīsdesmit būtu adekvāts. Savukārt tas lielais....

I. Ijabs.

Tas nebija normatīvs izteikums. Tas bija drīzāk faktiskais izteikums. Šie trīsdesmit tūkstoši ir apmēram divi procenti. Divi procenti, kā jau teica arī iepriekšējā runātāja, tas ir tāds vidējais līmenis. Var būt mazāk, bet visbiežāk ir divi vai vairāk.

G. Kusiņš.

Paldies.

Un tad otrais jautājums. Sakiet, lūdzu, kā jūs kā nejurists... juristi varbūt savādāk raugās, ja mēs diskutējam par to... kā jūs raudzītos uz tādu sistēmu elektronisku, kas būtu valsts finansēta, varētu vākt parakstus veselu gadu un parakstu vākšana būtu par velti visās iespējamās piekļuves vietās, kur ir pieejama piekļuve portālam „latvija.lv”. Kā jūs vērtētu šādu sistēmu? Vai tā būtu tāda piemērota, lai savāktu parakstus gada garumā, vai nē?

I. Ijabs.

Vai būtu tikai elektroniski?

G. Kusiņš.

Nē... bet ir elektroniski pieejams rīks paralēli citām, kur iespējas, protams, saglabājas, bet ir arī elektronisks rīks, kur ir iespējama parakstu vākšana gada garumā par velti un visās iespējamās vietās, no kurām tad jūs varat parakstīties portālā „lv.”... no Dublīnas, no Vašingtonas vai no citām...

I. Ijabs.

Par to iespēju to darīt ārzemēs, tas, man liekas, varētu būt atsevišķs jautājums... par iespējām vēlēt ārzemēs... Bet kas attiecas uz to kopējo, jā. Vienlaikus es nebūtu tik ārkārtīgi drošs par to elektronisko spraugu, kā saka. Jo Latvijā ir tomēr cilvēki, kas nelieto internetu un kuriem no tā ir faktiski bail. Viņš labāk aiziet un kaut kur parakstās, nevis kaut kur lietojot kādu tur kodu... No tāda viedokļa raugoties, es pieņemu, ka tā nepieciešamība saglabāt tāda veida parakstīšanos, kādu mēs līdz šim esam pazinuši, noteikti vēl kaut kādu laiku posmu jā saglabā gluži vienkārši tādēļ, ka pastāv šī elektroniskā sprauga starp Latvijas iedzīvotājiem, kā jau es teicu...

G. Kusiņš.

Un tad jūs uzskatāt, ka tas, ka likumdevējs ir saglabājis to, ko tiesnesis Baloža kungs tā nosauca par kokteili, ka tiek saglabātas dažādas iespējas, tad varētu būt tiem cilvēkiem, kam ir sarežģīti ar elektroniku, tad varētu aiziet uz bāriņtiesu vai pie notāra... vai pie pašvaldību deklarēšanās vietas....

I. Ijabs.

Man liekas, ka gan iesniedzējs, gan arī Satversmes tiesas 2009. gada šis spriedums diskutēja par šiem jautājumiem, ka šīm lietām ir jāiet līdzī laimam. Tieši tādā pašā veidā mēs varētu vaicāt... nu, pagaidi... nu, ja ir jautājums par šiem desmit tūkstošiem šodien, vai viņus vajag, tad ir jautājums, vai, piemēram, 1994. gadā pacelšana no tūkstoša līdz desmit tūkstošiem bija konstitucionāla vai antikonstitucionāla... Es domāju, ka tā no veselā saprāta viedokļa raugoties, man šķiet, ka būtu ļoti vēlams vienkārši sekot līdzī tām iespējām, lai nepadarītu tos administratīvos ierobežojumus tādus, lai cilvēki viņus vienkārši absolūti nebūtu motivēti izmantot.

G. Kusiņš.

Jā, paldies.

Un pēdējais jautājums. Jūs ļoti precīzi arī norādījāt par to, ka ir šāda atšķirība... Ja Saeimas deputāti nobalso par likumu tad jūs varat paskatīties, kurš ir balsojis „par” vai „pret”, kurš ir atturējies, kurš likumprojektu ierosinājis. Tautas nobalsošanā šādu iespēju nav. Pārliecināties, kurš ir balsojis „pret” un kurš ir balsojis „par”, nav. Sakiet, lūdzu, bet iniciatīvas grupa, manuprāt, nav anonīma. Šobrīd ir iespējams noskaidrot, kas ir konkrētā likumprojekta iniciatīvas grupa. Jo likums paredz iniciatīvas grupas esamību, reģistrēšanu, iniciatīvas grupa vērsās Centrālajā vēlēšanu komisijā.

I. Ijabs.

Bet vai tas, ko mēs saucam par tautas likumdošanas iniciatīvām saprot arī jēdzienu šī tautas likumdošanas iniciatorus... šos desmit tūkstošus... vienu desmito daļu vai iniciatīvas grupu? Jo, kā mēs to zinām, bija, šķiet, attiecībā uz CVK bija iesniegta prasība... administratīvā rajona tiesā kā minimums par to, vai, piemēram, šie pirmie desmit tūkstoši būtu padarāmi publiski vai nebūtu padarāmi publiski. Nu un tur es pieņemu, ka droši vien Latvijas tiesas ar šo jautājumu vēl nodarbosies... Bet katrā gadījumā... tas, ko es gribēju uzsvērt, ir tas, ka principā šī anonimitāte, kas vēlēšanu procesā ir pašsaprotama un absolūti nepieciešama, vai uz tautas likumdošanas iniciatīvas kontekstu būtu attiecināma tādā pašā veidā. Tur neiet runa par kaut kādu

pārstāvju ievēlēšanu, kas pieņemtu likumu, bet tur ir tiešām cilvēki, kas pa taisno ierosina konkrētu likumprojektu.

G. Kusiņš.

Jā, paldies. Nav vairāk jautājumu.

G. Kūtris.

Paldies, Ijaba kungs.

Tā... līdz ar to šodien pieaicinātās personas, kuras arī bija aicinātas un ieradušās, ir uzklausītas. Mums vēl ir palikušas vairākas pieaicinātās personas, tās klausīsimies nākamajā tiesas sēdes turpinājumā.

Un tiesa nolemj nākamo tiesas sēdi... turpināt šo tiesas sēdi nākamajā otrdienā, 14. janvārī, plkst. 10.00.

Tiesas sēžu sekretāre... lūdzu, paņemiet šo dokumentu un nokopējiet, lai lietas dalībniekiem būtu...

Paldies. Šodien arī beidzam tiesas sēdi.

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2014. gada 14. janvārī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Gunārs Kūtris.

G. Kūtris.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Šodien, 2014. gada 14. janvārī, turpinām skatīt lietu Nr. 2013-05-01 „*Par likuma „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 22. panta pirmās daļas (2012. gada 8. novembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 2015. gada 1. janvārī) un pārejas noteikumu 4. un 5. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 2. pantam*”.

Tiesa tiek turpināta izskatīt tādā pašā sastāvā.

Ir nomainījies tiesas sēžu sekretārs — Elīna Kursiša.

Un no lietas dalībniekiem ir mainījies pārstāvība. Šodien Saeimu pārstāv Saeimas Juridiskā biroja juridiskais padomnieks **Jānis Pleps**.

Pilnvara ir iesniegta lietā, personas dokumentu uzrādiet tiesas sēžu sekretārei.

Tiesas sēdē mēs esam uzsākuši uz klausīt pieaicinātās personas. Pagājušajā reizē mēs vienojāmies, ka šodien uz klausām pārējās pieaicinātās personas, kuras nebija ieradušās vai arī kuras mēs papildus uzaicinājām.

Tātad šodien uz tiesas sēdi no pieaicinātajām personām ir ieradušies trīs cilvēki, tas ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvis, ministrijas Publisko pakalpojumu departamenta Elektronisko pakalpojumu nodaļas vadītājs **Gatis Ozols**. Jūsu pilnvara ir lietas materiālos. Personas dokumentu, lūdzu, uzrādiet tiesas sēžu sekretārei. Paldies.

Valsts prezidentu pārstāv Valsts prezidenta kancelejas...

I. Kahanoviča.

Inese Kahanoviča, Juridiskās nodaļas vecākā juriskonsulte. Pilnvara ir...

G. Kūtris.

Lūdzu, iesniedziet pilnvaru un arī uzrādiet personas dokumentu tiesas sēžu sekretārei. Paldies.

Un kā pieaicinātā persona Biznesa augstskolas „Turība” Juridiskās fakultātes profesors, juridisko zinātņu doktors **Aivars Endziņš**. Pilnvara nav vajadzīga... Personas dokumentu lūdzu... Paldies.

Vēl divas pieaicinātās personas, kuras nebija arī pagājušajā tiesas sēdē un arī šodien ir ziņojušas, ka nevar ierasties. Tas ir, Egils Levits, viņš arī neesot Latvijā un nevarot ierasties uz tiesas sēdi.

Un Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras docente Annija Kārklīņa, kura esot komandējumā.

Tiesa ierosina uzsākt uzklaustīt pieaicinātās personas, kas ir ieradušās.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi iebildumi?

A. Elksniņš.

Nav, godātā tiesa.

J. Pleps.

Nav.

G. Kūtris.

Un uzaicināsim tādā secībā, kā arī tika nosaukti.

Varbūt īsais jautājums, kas mums interesē visu pagājušās tiesas sēdes daļu... par to, cik tad ir gatavi elektroniskajai parakstīšanai un pēc tam pāriesim atkal pie juridiskajām debatēm par konkrēto ierobežojumu vai atvieglojumu, kā mēs pagājušoreiz spriedām.

Tātad aicinām Gati Ozolu. Lūdzu, pie mikroфона.

Lai gan mums lietā ir izskatāmi konkrēti likuma panti un pārejas noteikumi un galvenais strīds mums ir par kvoruma noteikšanu — 30 tūkstošiem šobrīd pārejas noteikumos un vienu desmito daļu vēlētāju... pilsoņu parakstu no nākotnes

redzējuma, bet tiesas sēdē mums radās daudzi jautājumi saistībā ar to, vai likumā ierakstītā norma nākamgad varēs tikt nodrošināta, ievērojot Ministru kabinetam uzdoto pienākumu līdz šī gada 1. septembrim sagatavot iespēju, lai varētu tikt parakstīt... ar pārbaudītiem, nepārbaudītiem parakstiem... Mēs zinām, ka jūsu ministrija ir iesniegusi arī priekšlikumus Saeimai grozījumus likumā par termiņa pārcelšanu, bet tas tika Juridiskajā komisijā noraidīts. Tātad, kā ministrija skatās uz šo faktisko iespēju.

Lūdzu!

G. Ozols.

Paldies.

Man ir sagatavota informācija un to es varu iesniegt jums šobrīd arī... tas ir, statistika par e-paraksta un interneta izmantošanu...

G. Kūtris.

Jums ir vairākās kopijās? Iedodiet tiesai un arī lietas dalībniekiem, lai mēs varam sekot līdzī varbūt...

G. Ozols.

Tātad atbildot uz jautājumu... varbūt apgrieztā secībā sākot ar šo VARAM iesniegto priekšlikumu grozījumiem likumā, kas paredzēja termiņa pagarinājumu.

Grozījumi likumā tika iesniegti saistībā ar to, ka, pirmkārt, tātad šie likuma grozījumi tika pieņemti pēc deputātu iniciatīvas, netika virzīti caur Ministru kabinetu un veicot šos grozījumus, netika piešķirts budžets attiecīgo pielāgojumu veikšanai, lai nodrošinātu tehniski šo te tautas nobalsošanu un parakstu vākšanu. Līdz ar to VARAM griezās Ministru kabinetā, pieprasot līdzekļus neparedzētiem gadījumiem, kur tika saņemts atteikums un tika dots uzdevums arī iesniegt grozījumus likumā „Par budžetu”, kas paredz termiņa pagarinājumu un ierosinājums iesniegt šo pašu priekšlikumu jaunajām politikas iniciatīvām, plānojot budžetu 2014. gadam.

Iesniedzot priekšlikumu jaunajām politikas iniciatīvām priekš budžeta 2014. gadam, arī šis priekšlikums tika noraidīts. Līdz ar to VARAM sagatavoja grozījumus likumā „Par tautas nobalsošanu”, paredzot šo termiņa pagarinājumu un atbilstoši Tieslietu ministrijas iebildumam par to, ka nedrīkst pagarināt tikai šo vienu termiņu, kas saistīts ar tehniskās sistēmas ieviešanu, bet tas ir jāskatās kompleksi, tika iekļauts lūgums pagarināt izpildes termiņu arī citiem punktiem.

Pēc šīs te... tātad tika noraidīti šie grozījumi, pēc kā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sagatavoja informatīvu ziņojumu Ministru kabinetam, informējot par situāciju, ka šie te grozījumi no budžeta paketes ir izņemti laukā un attiecīgi tad Ministru kabinets 29. oktobrī piešķīra finansējumu šī risinājuma

ieviešanai un tātad finansējums šobrīd Valsts reģionālās attīstības aģentūrai, kas nodrošina šī risinājuma izstrādi, ir piešķirts un tiek plānots veidot sistēmas izstrādi, lai nodrošinātu šī te risinājuma darbību no 2015. gada 1. janvāra. Tātad, lai šī te norma tiktu izpildīta.

G. Kūtris.

Var saprast, ka no 1. janvāra varēs šos sistēmu iedarbināt?

G. Ozols.

Jā. Tā ir paredzēts.

G. Kūtris.

Tā... vai tiesnešiem ir jautājumi? Lūdzu, tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Jā... Man būtu lūgums, lai jūs tādā populārā veidā izskaidrotu, kā notiks šī elektroniskā parakstīšanās un vispārīgi ieskicētu arī šīs parakstīšanās tehniskos priekšnosacījumus, jo Tautas nobalsošanas likums nepārprotami norāda, ka ir nepieciešami vēlētāju paraksti nevis, teiksim, kaut kāda autorizācija tikai.

G. Ozols.

Tātad par šo risinājumu, kāds tad ir paredzēts risinājums un ko paredz likumdevējs.

Runājot par šo elektronisko parakstu vākšanu, mēs runājam par divām komponentēm, kas ir paredzēts likumā. Viena ir, izmantojot portālu „latvija.lv” un otra alternatīva ir piedāvāta izmantojot citu tiešsaistes sistēmu. Tātad izstāstīšu par portālu „latvija.lv”.

Tiesa, ka atbilstoši likumam, lai persona paustu savu gribu, ir nepieciešams personas paraksts. Saskaņā ar Elektronisko dokumentu likumu pašrocīgs paraksts elektroniskā vidē ir drošs elektronisks paraksts. Tātad elektroniskā vidē, lai mēs vāktu šos parakstus par likumu grozījumu ierosināšanu, ir nepieciešams vākt parakstus, izmantojot elektronisko parakstu drošu elektronisko parakstu, rodot risinājumu tam... Risinājums ir paredzēts, ka portālā „latvija.lv” tiks nodrošināta gan sistēma šo parakstu vākšanai, tātad drošai reģistrācijai, apkopošanai, uzglabāšanai, nodošanai Centrālajai vēlēšanu komisijai un arī pārbaudei pēc iedzīvotāju reģistra... tātad par cik šie paraksti tiek vākti elektroniski, to būs iespējams darīt tikai uzreiz automātiskā režīmā saziņā ar Iedzīvotāju reģistru. Un iedzīvotājiem būs pieejams tātad elektroniskais pakalpojums, kura ietvaros ar elektronisko parakstu cilvēks varēs atdot savu balsi un iespējams, būs arī redzēt šo statistikas informāciju par to, cik šobrīd ir šīs te balsis jau nodotas.

Lai šo parakstu varētu... tātad balsi atdot, cilvēkam būs nepieciešams elektroniskais paraksts un nepieciešams attiecīgi kāds instruments, ar ko šo parakstu var.. šo karti var lasīt. Tātad, vai nu tas ir šāds viedkartes lasītājs, vai ir arī cita veida instrumenti vienkāršāki un maziņāki... tātad, ja kāds no šiem rīkiem cilvēkam ir, tad šādā veidā šo te balsi varēs nodot. Portālā tātad būs iebūvēts šis risinājums.

Ja cilvēkam šādu instrumentu nav, jebkurā no vairāk kā 800 publiskām bibliotēkām ir pieejami datori, kuros ir jau iebūvēti šādi te viedkaršu lasītāji un iedzīvotājs var tātad attiecīgi vai nu publiskajā intervences punktā vai bibliotēkā var arī veikt šo te balsojumu.

Attiecībā par citu tiešsaistes sistēmu. Cita tiešsaistes sistēma... tātad tika veidota šis paredzēts veidojums līdzīgi kā ir par Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Tātad tur arī ir paredzētas visādas drošības prasības, ir izstrādāts kā bāzes risinājums un privātpersonām pašām ir tiesības veidot savus risinājumus, ja tie atbilst šīm te komisijas noteiktajām drošības un tehniskajām prasībām.

Līdzīga pieeja ir arī paredzēta šeit... Tātad trešās personas varēs izveidot savu risinājumu, kurā paralēli portālam „latvija.lv” veicamajiem balsojumiem varēs arī tātad nodrošināt šo balsu vākšanu.

Taču, ņemot vērā, ka likums paredz tātad noteiktas prasības, ka parakstus var vākt tikai ar... tātad ir jāvāc paraksti nevis apliecinājums... tātad ir jānodrošina atbilstoši arī fizisko personu datu aizsardzība, tiks noteiktas drošības prasības, lai pārbaudītu tātad, vai šie risinājumi ir pietiekami droši un uzticami un lai cilvēki tos varētu izmantot, jo tie netiks nodrošināti no valsts puses.

Plus.. lai nodrošinātu, ka šādi risinājumi varētu rasties, ir tomēr visas... lai ievērotu visas tehniskās prasības, kas saistās ar personu datu aizsardzību un balsu drošības nodrošināšanu, kas ir samērā augstas, tad privātpersonām tas varbūt būtu naceļams slogs, nodrošināt šādu augsta līmeņa drošību. Līdz ar to tiek paredzēts, ka privātpersonas varēs izveidot šo te pusi, ko redz iedzīvotājs, savukārt personas datu aizsardzību un šo balsu glabāšana tiks nodrošināta, izmantojot šīs pašas jau izveidotās „latvija.lv” komponentes.

Tātad, ja mēs skatāmies no praktiskā viedokļa, tad kā piemērs varētu būt hipotētisks, teiksim, portāls šobrīd „manabalss.lv” arī veic parakstu vākšanu, bet Saeimas kārtības ruļļa ietvaros, varētu teikt, tiek izmantots. Šis te pats portāls, piemēram, ja tiek izveidots šāds risinājums, var arī savā portālā vākt šādas te balsis, ja viņi atbilstoši šo risinājumu tātad sertificē un viņš ir izmantojams. Tas nodrošinās to, ka ne tikai portāls „latvija.lv” nodrošinās, bet arī jebkura, vai nu privātpersonai vai sabiedriskai organizācijai, kurām šī ir primārā funkcija apkopot iedzīvotāju viedokļus noteikta mērķa sasniegšanai, viņai būs iespēja veidot savus risinājumus, kas varbūt būs daudz izsmalcinātāk veidoti nekā šis te valsts bāzes risinājums.

Tātad šāda ir šī te pieeja, lai nodrošinātu to, ka pēc iespējas plašākam iedzīvotāju skaitam ir pieejami šie risinājumi.

G. Kūtris.

Viens precizējošs jautājums. Lai gan tas ir nākotnes redzējums, kur mēs nespriedīsim, vai tas ir konstitucionāli vai nē, bet pabeidzot šo tēmu... Sakiet, lūdzu, indivīds, ja viņš gribēs tiešsaistes režīmā „latvija.lv” parakstīties... Viņam būs vajadzīga viedkarte. Kur ielikt šo viedkarti? Tam ir dažādas versijas, var iet uz bibliotēku, kur nav nekas jāmaksā... Bet viedkarte ir vajadzīga? Vai šīs viedkartes iegūšana cilvēkam šobrīd Latvijā... viņas tiek plaši popularizētas šobrīd? Vai tās ir kaut kādi ierobežoti pieejamas? Cik tas maksā?

G. Ozols.

Jā... par e-paraksta pieejamību. Šobrīd e-paraksts ir pieejams trijos veidos. Visizplatītākais veids šobrīd ir e-paraksts, kas ir iekļauts personas elektroniskajā identitātes kartē, tas šobrīd ir gan personu apliecinošs dokuments, gan arī ceļošanas dokuments. Katrā šajā kartē tātad valsts ir apmaksājusi iedzīvotājiem 120 šos te laika zīmogus vai, kā mēs varam teikt, e-parakstus, izmantošanai bez maksas. Karte ir derīga piecus gadus. Karte maksā 10 lati.. kas ir vispārīgā šī te valsts nodeva. Tātad šobrīd tas būs... ja rēķina eiro... 14 eiro. Un attiecīgi personām, kas ir ar atvieglojumiem, kas nav sasniegušas 20 gadu vecumu, pensionāriem vai pirmās un otrās invaliditātes grupas personām, tātad 5 lati šī karte maksā. Derīguma termiņš ir 5 gadi. Tad šajā kartē ir iekļauti šie te elektroniskie paraksti... 120... kas ir no valsts apmaksāti.

Otrs veids ir virtuālais elektroniskais paraksts. Tātad tas ir arī komercprodukts. Tur nav nepieciešama viedkarte, tur jums ir nepieciešama tikai internetbanka, lai ar to jūs varētu šo te elektronisko parakstu izmantot. Šis paraksts... viena parakstīšanās reize maksā 0,41 eiro, vai arī neierobežots skaits parakstu viena gada periodā maksā 9,95 eiro. Tātad arī šajā informatīvajā materiālā tas ir norādīts.

Tātad tas ir otrais veids.

Un trešais veids, tas ir vairāk biznesā paredzēts risinājums, kur pašu šo karti var nopirkt par 52 eiro un tad katrs e-paraksts atkarībā jau no, cik daudz jūs parakstāt, maksā 0,25 eiro vai vēl zemāk, atkarībā no šī te parakstīšanās skaita.

Bet tas, kas iedzīvotājiem ir vispieejamākais, ir šī te personas apliecība, kurā jau ir iekļauts un valsts apmaksāti šie 120 e-paraksti.

Ja mēs skatāmies, kādi šobrīd ir e-parakstu šī te izmantošana, tad mēs redzam, ka... ja mēs saskaitām visos šos instrumentus kopā, kas šobrīd ir pieejami, tad aktīvi cilvēkam šobrīd ir, tā teikt, uz rokām ir 128 896 šie te paraksti, kas ir informācija uz šī gada 6. janvāri, ko mums sniedza...

G. Kūtris.

Tas ir šie... šīs kartes?...

G. Ozols.

Gan šīs, gan arī virtuālais, gan arī šis parastais... Šinīs kartēs šobrīd aktivizēti ir 114 561 paraksts. Ar šīm kartēm ir viena specifika, ko būtu svarīgi varbūt izstāstīt. Tad, kad cilvēks izvēlas saņemt ID karti, viņam jautā... tāpat visās kartēs šis e-paraksts ir iekšā, bet viņš nav aktivizēts. Tad, kad jūs saņemat karti, jums jautā, vai jūs vēlaties šo e-parakstu aktivizēt vai nevēlaties aktivizēt. Tāpat likums paredz šobrīd, ka visiem automātiski šis rīks netiek iedarbināts. Šobrīd apmēram 40 procenti iedzīvotāju izvēlas aktivizēt. Pārējiem cilvēkiem, šobrīd kopskaitā 251 796, tāpat vairāk kā 251 tūkstotis iedzīvotāju ir šādas te kartes, bet viņi vēl nav aktivizējuši šo te e-parakstus. Tāpat, lai to aktivizētu, viņiem ir jānododas uz jebkuru no PMLP iestādēm, jāpasaka, ka viņi vēlas aktivizēt, bez maksas viņiem tiks aktivizēts. Tāpat tas... ir aktīvais skaits šobrīd 114 tūkstoši, plus tādi, kam ir kartes, bet nav aktivizēts, ir 251 tūkstotis šobrīd.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem šobrīd ir jautājumi?

K. Balodis.

Man bija jautājums par to trešo parakstu veidu. Tāpat jūs nosaucāt drošu elektronisko parakstu, virtuālo elektronisko parakstu un... vēl jūs īsi pieminējāt biznesa risinājumu. Kas tas tāds ir?

G. Ozols.

Šie visi trīs ir drošie elektroniski paraksti... tikai dažādi, tā teikt, veidi.. tāds standarta piedāvājums... Viens, kas ir ikvienam iedzīvotājam pieejams, tāpat otrs ir virtuālais, par kuru jūs maksājat par reizēm, trešais — pēc būtības jūs maksājat abonēšanas maksu. Tur tāda ir tā atšķirība. Pēc satura viņi visi ir vienādi. Vienkārši ir atšķirīgām mērķauditorijām dažādāks piedāvājums. Pēc satura viņi visi ir droši elektroniski paraksti.

K. Balodis.

Es pareizi sapratu... ka vēlētāji, neatkarīgi no šīs izvēlētās tiešsaistes sistēmas varēs parakstīties tikai ar drošu elektronisko parakstu.

G. Ozols.

Jā. Šobrīd tā ir paredzēts, ko paredz šī te likuma nosacījums. Tāpat paredzēts ir, ka sistēma atļaus ar drošu elektronisko parakstu, kas ir iekļauts arī ID kartēs.

K. Balodis.

Un tad man vēl jautājums radās par tiešsaistes sistēmu. Tātad, ja es pareizi sapratu, jebkura tiešsaistes sistēma, arī privāti izveidota, kas būs saņēmusi valsts sertifikātu, viņa vienmēr tiks sajūgta ar portālu „latvija.lv”, lai šos parakstus varētu vākt?

G. Ozols.

Nu, tiešā veidā... ne tieši ar šo portālu... bet ar šo te sistēmu, kas nodrošina šo te parakstu uzglabāšanu, nodošanu Centrālai vēlēšanu komisijai... jā, šobrīd šādā veidā tiek plānota sistēma...

G. Kūtris.

Vēl tiesnešiem ir jautājumi?

K. Balodis.

Tad man vēl ir jautājums par šo parakstu vākšanas maksu. Es sapratu, ka izņemot portālu „latvija.lv” tajās citās, piemēram, privātajās tiešsaistes sistēmās šī parakstu vākšana varētu arī nebūt bez maksas.

G. Ozols.

Tas ar likumu netiek regulēts. Jā, ar likumu tiek noteikts, ka portālā „latvija.lv” jānodrošina bez maksas. Par šīm citām sistēmām tātad nav noteikts. Hipotētiski tas varētu gan par maksu, gan bez maksas. Bet jebkurā gadījumā tādēļ jau ir paredzēts šis te paralēlais valsts risinājums, kurš funkcionēs neatkarīgi no tā, vai kāds interesents veidotu arī šādu sistēmu, vai nav.

K. Balodis.

Un saki, tātad var tā teikt, ka šie iecerētie parakstīšanās veidi izslēgs jebkādu iespēju vienai personai parakstīties citas personas vietā? Lai būtu simtprocentīgi skaidrs, ka tātad vēlētājs, kas parakstījies elektroniski, tātad pats ir nodevis šo parakstu un paudis savu gribu nevis to viņa vietā izdarījis pilnvarnieks vai kāda cita persona?

G. Ozols.

Jā, nu šobrīd drošs elektroniskais paraksts ir visdrošākais veids, kā elektroniskā vidē mēs varam pārliecināties par to, ka tā persona, kas ir izteikusi šo gribu, ir tā persona, kas to ir apliecinājusi. Un otrs, ka šī griba nav mainīta. Tātad tā ir šī elektroniskā paraksta divas pamatfunkcijas. Tādēļ, lai to nodrošinātu, tātad personai ir gan jābūt kartei, gan arī šī te parakstīšanās tiek aizsargāta ar PIN kodu, kas ir zināms tikai personai. Līdz ar to... tātad personai neizpaužot PIN kodu un neatdodot

to kopā ar karti, tā ir tikai viņas rīcībā. Protams, šeit šaubu jautājums paliek... līdzīgi kā internetbankām, par nevīžīgu attieksmi vai arī tā, ka persona pati nodod trešajai personai, bet nu tad viņa arī apzinās šīs sekas. Tādēļ arī šobrīd likums paredz, ka šīs te viedkartes... tāpat šis sertifikāts ir jāaktivizē. Tātad tikai tad, ja jūs zināt, ka jūs esat aktivizējuši, tikai tad jums tas instruments ir rokās. Tātad jūs nevarat... jums nevar būt šī karte jums nezinot, ka jums ir šis te rīks, ar kuru jūs varat elektroniski apliecināt. Tātad šī ir tā būtība. Personai tāpat ir nepieciešama gan karte, gan PIN kods, lai to savu gribu izpaustu.

K. Balodis.

Mans nākamais jautājums ir par to, ko jūs teicāt par citu tiešsaistes sistēmu... Ja es pareizi sapratu, jūs to tā salīdzinājāt arī ar portālu „mana.balss”, bet vai, teiksim, portālā „mana.balss” izvirzītās drošības prasības nav stipri zemākas, kā tomēr būtu nepieciešams nodrošināt, vācot vēlētāju parakstus elektroniski par likumprojektu?

G. Ozols.

Jā. Atbildēšu. Šobrīd portālā „mana.balss” tiek nodrošināta gribas izpausme, izmantojot internetbankas, kas šinī gadījumā ir nepietiekami. Tātad... tas mans piemērs bija hipotētisks. Tātad, ja arī šis portāls, kur ir apkopota samērā daudzu iedzīvotāju... un viņiem ir šī iespēja izpausties šeit, viņi jau šo var organizēt... ja viņi vēlētos, tad viņiem būtu sava sistēma jāmaina, lai tā atbilstu šīm te prasībām. Tātad šobrīd tādā veidā, kā viņa ir, viņa nekvalificētos šai te balsu vākšanai.

K. Balodis.

Man vēl ir jautājums par to, ja, teiksim, likumprojekta iesniegšanas iniciatīvas grupa izveido pati šādu tiešsaistes portālu, tad kā notiek šāda portāla sertifikācija? Paskaidrojiet, lūdzu, īsumā.

G. Ozols.

Šī sertifikācija tiks noteikta šajos Ministru kabineta noteikumos, kas šobrīd vēl ir izstrādes stadijā. Šobrīd vēl šī kārtība nav noteikta. Attiecībā uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu kā piemērs, kur ir arī šī sistēma jāsertificē, tur šo nodrošina CERT, tāpat datoru incidentu reaģēšanas un novēršanas vienība. Tātad arī šinī gadījumā būs jāpieņem lēmums Ministru kabinetam par šo te iestādi, kas to nodrošinās.

K. Balodis.

Un salīdzinot ar prasībām, kas tiek izvirzītas parakstu vākšanai par Eiropas pilsoņu iniciatīvu... vai šīs te jūsu nosauktās plānotās prasības, lai vēlētāji varētu elektroniski parakstīties par likumprojektiem, vai tās būs tādas pašas vai augstākas?

G. Ozols.

Attiecībā uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu... tātad esmu pievienots arī pielikumā tāda kā ekrāna kopija, kas ir tās prasības, kas tur tiek prasīts... Šobrīd Eiropas pilsoņu iniciatīvai ir krietni zemākas prasības, lai persona paustu savu gribu. Tas, kas ir nepieciešams tātad Latvijā, ir norādīt personas kodu, vārdu, uzvārdu, dzimšanas datumu, dzimšanas vietu, pilsonību... Tātad norādot šādus datus plus ievadot šo te drošības kodu, kas pārlicināsies, ka tā nav automatizēta kaut kāda gribas izpaušme, bet tā ir reāla persona, tātad jūsu balss tiek ieskaitīta. Mūsu gadījumā tātad... tautas nobalsošanas gadījumā mums ir nepieciešams šis te personas paraksts, kas paredz šo te drošo elektroniskā paraksta izmantošanu. Eiropas pilsoņu iniciatīva neparedz šādu te drošības līmeni... ir krietni zemāks drošības līmenis. Tur mēs nevaram būt droši par to, kurš šo personas kodu ir norādījis... šeit nav nekādi papildu drošības apsvērumi...

K. Balodis.

Satversmes tiesas rīcībā ir informācija par to, ka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir sagatavojusi arī Fizisko personu elektroniskās identifikācijas likuma projektu un saskaidro, cik tomēr ticama ir šāda elektroniskās parakstīšanās ieviešana no 2015. gada 1. janvāra? Cik es saprotu, šā likumprojekta sagatavošana vispār ir sākumstadijā. Tad sanāk, ka šī vēlētāju elektroniskās parakstīšanās iespējas ieviešana ir tāds kā pilotprojekts?

G. Ozols.

Es paskaidrošu. Tātad šobrīd šeit mēs runājam par tādiem diviem procesiem. Viens ir personas identifikācija. Tātad tas analogā vidē līdzinātos tam, kā es šeit šobrīd ierados un uzrādīju savu personas apliecināto dokumentu pirms nācu šeit uzstāties, bet man nelūdza parakstīt neko par to, ka es apliecinu... Tātad šis likums par personas elektronisko identifikāciju runās tieši par šādiem gadījumiem, kad mēs vienkārši uzrādām savu elektronisko šo te identitāti un mūs atpazīst. Tas ir šobrīd tas, kas vēl nav regulēts.

Savukārt likums paredz, ka balss tiek nodota ar parakstu. Un attiecībā uz elektronisko parakstu šobrīd ir regulējums, kurš izriet no elektronisko parakstu direktīvas, kas ir spēkā jau no 2001. gada un attiecībā uz drošu elektronisko parakstu šobrīd mums ir arī Elektronisko dokumentu likums, kurš juridiski visus šos jautājumus risina un regulē. Līdz ar to tātad attiecībā uz šo te tautas nobalsošanu mums ir nepieciešams drošs paraksts. Drošs paraksts jau šobrīd tiek regulēts ar Elektronisko dokumentu likumu un tur mums nav nepieciešams tātad papildus regulējums. Papildus regulējums būtu nepieciešams tad, ja likumdevējs būtu paredzējis, ka balss nodošanai nav nepieciešams paraksts, bet pietiktu, piemēram, ar

personas identitātes apliecināšanu... personas identitātes norādīšanu. Tad mēs jau runātu par to, kādā veidā to izdarīt droši, piemēram, izmantojot internetbankas vai izmantojot šeit pat kartē esošo identitātes apliecināšanas sertifikātu.

Ja mēs runājam par tehniskām līnijām... tad kartes satur mums divus šos te elektroniskos sertifikātus. Viens ir identitātes apliecināšanai, otrs ir parakstīšanai. Tātad šeit mēs izmantosim tikai to, kas ir parakstīšanai un parakstoties tiek sagatavots attiecīgs dokuments... un tas ir Elektronisko dokumentu likuma jau regulējums esošais.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem būtu vēl kādi jautājumi?

K. Balodis.

Man ir tāds jautājums. Redzot šo statistiku par to, cik daudziem vēlētājiem Latvijā ir drošs elektroniskais paraksts, nu var redzēt, ka tas knapi sasniedz to vienas desmitās daļas vēlētāju kopskaitu. Un vai no valsts puses ir, teiksim, kāda stratēģija vai koncepcija, kā palielināt šo elektronisko parakstu skaitu, lai pilsoņu rīcībā... lai daudz vairāk vēlētāju, nekā tas ir pašreiz, šāds drošais elektroniskais paraksts arī būtu... jo, kā redzams, laikam tomēr cilvēki īpaši neraujas pēc šī paraksta.

G. Ozols.

Jā... tas ir viens no jautājumiem, kas ir aktuāls šobrīd valsts pārvaldē. Un šobrīd mēs redzam, ka tādām ikdienas iedzīvotājam izplatītākais veids, kā viņš var lietot e-parakstu, tomēr ir izmantojot šīs te ID kartes. Elektroniskās identitātes kartes izsniegšana uzsākās 2012. gadā, tātad pagājuši nepilni divi gadi, tātad mēs esam pašā sākumā. Līdz ar to šiem cilvēkiem vēl nav pietiekami daudz šīs kartes izplatītas, bet šis skaits pakāpeniski paaugstinās. Ar to informāciju, ko sniedz Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, šobrīd vidēji iedzīvotāju aktivizē 40 procentu. Mēs redzam, ka grupās, kas ir 25-45 gadi, tur ir šis procents augstāks, kartes arvien vairāk saņem un arī šos e-parakstus aktivizē.

Ko mēs tāda darām no valsts puses? No valsts puses, protams, visiem valsts elektroniskajiem pakalpojumiem, kurus jūs vēlaties izmantot, ir pieejams un ir iespēja izmantot viņus arī ar drošu elektronisko parakstu. Tas būtu viens no veidiem, kā tiek veicināta... kāpēc arī šis paraksts vispār ir nepieciešams. Protams, ir informatīvas un reklāmas kampaņas tiek veidotas. Mēs paredzam 2014.-2015. gadā arī veidot vēl papildus intensīvas kampaņas, lai reklamētu šo iespēju izmantošanu, tajā skaitā arī e-parakstu. Bet pamatā ir šo te risinājumu... nevis varbūt atsevišķu rīku... Tas, ka šobrīd elektroniskais paraksts ir komercprodukts un to nodrošina Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs, kas ir komersants, tad viņi arī organizē savas visas reklāmas

aktivitātes, e-paraksta uzlabošanas aktivitātes šobrīd, mēs braucam arī pa bibliotēkām stāstīt par e-parakstu, tiek dalīti papildus viedkartes lasītāji... Tas ir vēl viens veids, kā tiek popularizēts.

Bet, mūsaprāt, kas ir vēl daudz svarīgāk... ka šobrīd elektronisko parakstu sāk izmantot arī privātais sektors, kur iedzīvotājiem ir daudz biežāka saskare nekā ar publisko sektoru... Kā, piemēram, Swedbank ir ieviesusi savā interneta lapā iespēju identificēties, izmantojot elektroniskās identitātes karti. Jums tātad vairs nav nepieciešama kodu karte, jūs varat ieiet Swedbank internetbankā, varat arī maksājumus apstiprināt ar šo drošo elektronisko parakstu... Jums nav nepieciešama kodu karte. Tātad tas arī ir saistīts ar to, ka bankām tiks paaugstinātas prasības saistībā ar šiem te līdzekļiem, ko viņas izmanto piekļuvei interneta videi un Swedbank arī kā viens no šiem te līdzekļiem šobrīd izmanto, tas ir šis te drošais elektroniskais paraksts. Mēs redzam, ka jo vairāk arī privātajā sektorā parādīsies šādi te pozitīvi piemēri, jo vairāk cilvēkiem būs interese izmantot un protams, arī attiecībā uz valsts pārvaldi viņi varēs plašāk izmantot šos rīkus.

K. Balodis.

Vēl viens jautājums. Tāds tīri teorētisks... Sakiet, ka es salīdzinu šo no 2015. gada 1. janvāra iecerēto sistēmu ar elektronisko balsošanu vēlēšanās, kas Latvijā nu pagaidām laikam ir tīri hipotētiski, kādas tur ir būtiskākās atšķirības tīri tehniskā ziņā?

G. Ozols.

Būtiskākās atšķirības ir tas, ka elektroniskajās vēlēšanās mums ir jānodrošina, ka personai ir tiesības nobalsot, bet ir jānodrošina šī te balss anonimitāte. Tātad, ka šis balsojums tiek atsaistīts no tā, par ko ir veikts šis balsojums. Šinī gadījumā... mūsu gadījumā tas nav jānodrošina, šinī gadījumā ir tikai jānodrošina šī te personas datu aizsardzība, bet nav jānodrošina šīs te anonimitātes prasības, kas krietni, krietni sarežģī šo te nepieciešamo risinājumu, jo tas prasa pavisam citu pieeju, lai persona, kas ir identificēta, atdevusi noteiktu balsi, tomēr pēc tam drošā veidā tiek atsaistīta no šīs balss, bet tajā pašā laikā viņai ir iespēja pārliecināties, ka viņas balss ir ieskaitīta. Tātad tas šobrīd šinī risinājumā nav paredzēts. Tas nav nepieciešams.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem vēl ir jautājumi? Paldies.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim Elksniņa kungam ir kāds jautājums? Lūdzu!

A. Elksniņš.

Jā, paldies.

Ņemot vērā to, ka tika uzdoti tiešām ļoti daudzi jautājumi, es varbūt lūgšu par atsevišķām niansēm un detaļām precizējumus. Pirmais jautājums būs tāds... VARAM ar Ministru kabineta vadītāja, premjera Dombrovska parakstu, parlamentam ir nodevis likumprojektu attiecībā uz termiņa pagarināšanu. 2013. gada 16. oktobrī ir notikusi Juridiskās komisijas sēde, kur uz manu jautājumu divi VARAM pārstāvji ir atbildējuši sekojošo... iet runa par 16. oktobri pagājušā gada: „ja šodien piešķir finansējumu, tad nav iespējams realizēt, jāveic ir iepirkumi un ja piešķirs, tad var tikai uzsākt darbu.”

Šodien tiesas sēdē jūs norādījāt, ka tomēr jūs ieviesīsiet. Man tad ir jautājums: kam ticēt? Ministru kabineta iesniegtajam likumprojektam, Saeimas Juridiskās komisijas sēdē VARAM diviem pārstāvjiem paustajam un pēc tam uz parlamentu virzītajam likumprojektam pie tās anotācijas, kura ir pašreiz, un jūsu izteiktajam šodien?

G. Ozols.

Tātad... es nemācēšu skaidrot šo te detalizētus komentārus, kas tika sniegti no VARAM pārstāvjiem konkrētajā gadījumā... Bet varu komentēt, ka līdz šim viens no variantiem, kas tika izskatīts, kā nodrošināt šo risinājumu, bija, izmantojot Eiropas Savienības struktūrfondus. Lai izmantotu Eiropas Savienības struktūrfondus, tātad ir nepieciešams veikt vēl papildus procedūru, kas ir informācijas... šī te sistēmas projektējuma izstrāde, apstiprināšana Ministru kabinetā un pēc tam projekta pieteikuma apstiprināšana un pēc tam tikai ir iespējams veikt iepirkumus un visas šīs te pārējās darbības. Tātad iespējams, ka tās personas, kas norādīja, bija domājušas par šo procesu. Šobrīd... tātad pēc tam, kad tika noraidīts šis te grozījums, mēs gājām uz ministru kabinetu, kurā lūdzām atkārtoti pieprasīt šo finansējumu, un attiecīgi tika arī paredzēts, ka šim risinājumam ir jābūt nodrošinātam līdz 2015. gada 1. janvārim, kas šobrīd arī tiek uzturēts gan no ministrijas, gan arī no Valsts reģionālās attīstības aģentūras.

A. Elksniņš.

Respektīvi, no 2015. gada 1. janvāra mēs redzēsim skaidru, saprotamu, darbojošos sistēmu, kura būs visiem pieejama. Vai ir iespējamās arī kaut kādas nobīdes šajā termiņā?

G. Ozols.

Šobrīd ir plānots, ka tiks nodrošināta no 2015. gada 1. janvāra.

A. Elksniņš.

Tad man būs sekojošs jautājums.

Vienā no vēstulēm, ko, piemēram, Valsts prezidents ir norādījis, atgriežot minēto likumprojektu parlamentam otrreizējai caurlūkošanai, es saprotu, jūs neesat

jurists... viņš ir norādījis, ka tomēr pieņemtie grozījumi neparedz svarīgākās elektroniskās parakstu vākšanas sistēmas prasības, piemēram, ka var tikt izmantoti dažādi autentifikācijas rīki, no kurām Ministru kabinets nevarētu atkāpties. Un arī šodien tiesas sēdē jūs norādījāt, ka ir Ministru kabineta noteikumu projekts... kurš ir izstrādes stadijā... Mēs pagājušoreiz tiesas sēdē no Tieslietu ministrijas pārstāvja noskaidrojām, ka Tieslietu ministrija līdz šim brīdim šādu noteikumu projektu nav redzējusi.

Vai jūs varētu pateikt un apstiprināt, vai tiešām ir kaut kāds projekts... kādā stadijā... izstrādes stadijā viņš ir... un kādi tad ir tie kritēriji, pie kuriem Ministru kabinets... acīmredzot jūs kā izstrādātāji iesniegsiet Ministru kabinetam... lai viņi tiktu pieņemti, izpildot minētā likuma prasības?

G. Ozols.

Šobrīd Ministru kabineta noteikumu izstrāde ir VARAM. Nav viņi vēl izsludināti. Tātad, jā, Tieslietu ministrijai šobrīd vēl nav informācijas par to. Tur notiek darbs ekspertu līmenī. Ko šie noteikumi noteiks? Noteikumi noteiks, kādā veidā tiek veikta šī te balsu vākšana, kādā veidā šī informācija tātad tiek droši nogādāta Centrālajai vēlēšanu komisijai, kādā veidā tiek veikta šī parakstu pārbaude. Tātad šie būs tie pamata jautājumi, kas tiks noteikti Ministru kabineta noteikumos. Papildus tiks noteiktas prasības attiecībā uz šīm te citām tiešsaistes sistēmām, kur būs izvirzīti nosacījumi, pie kādiem viņas var tātad izmantot šos te „latvija.lv” resursus, lai pašas varētu nodrošināt šo balsu vākšanu.

Tie ir tie galvenie punkti, kas Ministru kabineta noteikumos tiks noteikti.

A. Elksniņš.

Es mazliet precizēšu. Jūs tikko teicāt, ka tiks... Vai VARAM ir skaidra koncepcija, ir projekts...? Jūs runājat par mehānismu. Kādā stadijā? Man tīri interesē... šie noteikumi ir? Tie ir jums galvās, viņi ir uz papīra, vai...

G. Ozols.

Šobrīd ir melnraksta versija noteikumiem. Bet noteikumi tiks precizēti, veicot šo te analīzi par to, kādā veidā, šobrīd izvērtējot gan Centrālās vēlēšanu komisijas gatavību, teiksim, pašiem nodrošināt kādus procesus, vai arī viņai ir jāveido risinājums... tātad papildus veidot šo te... tātad biznesa procesa analīze, kas tiks uzsākta februāra-marta mēnesī.

A. Elksniņš.

Es atgriezīšos pie tā, ko es teicu iepriekš attiecībā uz tām prasībām pie parakstu vākšanas sistēmas. Saeimas Juridiskās komisijas sēdē 2013. gada 16. oktobrī VARAM pārstāvji norādīja, ka no personas tiks pieprasīti sekojoši dati: vārds,

uzvārds, personas kods un adrese. Savukārt likums deleģējuma ietvaros pieprasa no personas, kura parakstās par kādu iniciatīvu, pieprasīt tikai vārdu, uzvārdu, personas kodu. Man ir jautājums, kā jūs varat izskaidrot, ka VARAM... kā tad izprot to deleģējumu Ministru kabinetam attiecībā uz nepieciešamajiem pieprasītajiem datiem...

G. Kūtris.

Bet sakiet, lūdzu... Ministru kabineta noteikumi vēl nav izstrādāti. Mēs šobrīd tos Ministru kabineta noteikumus nevērtējam. Kā šis jūsu jautājums saistās ar to lietu par kворumu?

A. Elksniņš.

Viņš, godājamā tiesa, ir saistīts...

G. Kūtris.

Mēs runājam par to, ka vajadzētu būt sistēmai, ka cilvēki var parakstīties.

A. Elksniņš.

Jā, godājamā tiesa, bet šī sistēma ir nepārprotami sastāvdaļa, uz kuru atbildētājs ir norādījis kā uz alternatīvu līdzekli, ka spēs nodrošināt vienlīdzīgu tiešu vēlētāju līdzdalību...

G. Kūtris.

Kas šajā sistēmā būs jāraksta iekšā, mēs varbūt šodien nestrīdēsimies. Mēs vairāk varam uztraukties par to, vai sistēma būs reāla... ja drīkst...

A. Elksniņš.

Jā, paldies.

G. Kūtris.

Bet niansētēs par adresēm vai PIN kodiem, vai tamlīdzīgi... tas gan jau laikam būs nākamo lietu jautājums...

A. Elksniņš.

Jā, man ir mazliet niansēts vēl jautājums no tā, ko jūs iepriekš teicāt. Vai šāda veida autentifikācijas rīki ir vienlīdz pieejami kā pilsoņiem tā arī nepilsoņiem? Identifikācijas kartes...

G. Ozols.

Tas ir pieejams arī nepilsoņiem, jā.

A. Elksniņš.

Tad man ir jautājums. Man ir pieejama, piemēram, šāda identifikācijas karte, elektroniskais paraksts. Piemēram, rītdien es hipotētiski kaut kur aizlidoju. Es varu nodot, piemēram, savai mātai vai mātei, lai viņa manā vietā par kādu iniciatīvu parakstās. Ar visiem atslēgas kodiem un visu pārējo, kas nepieciešams, ko jūs tikko tiesas sēdē uzrādījāt kā par līdzekli, kuru varētu, piemēram, izmantot. Vai tas ir iespējams vai nav?

G. Ozols.

Jā, protams, tas ir iespējams. Bet tādā veidā jūs pārkāpjat šos te noteikumus, kas nosaka, kādā veidā ir jālieto šie automātiskie līdzekļi. Tas jau, protams, tad ir jūsu paša atbildība, kādā veidā... Ja jūs nozaudējat, jūs ziņojiet un šī karte tiek anulēta... sertifikāti tiek anulēti. Bet, protams, ja jūs pats labprātīgi nododat un arī nododat līdzīgi šos te rekvizītus, kas ir PIN kodi, tad, protams, šo te karti var izmantot arī cita persona.

A. Elksniņš.

Ņemot vērā to, ka jūs esat speciālists šajās visās elektroniskajās lietās... Vai jums ir, piemēram, zināma Igaunijas pieredze attiecībā uz problēmām, ka dati, kurus, piemēram, ir nosūtījusi kāda persona, pa ceļam var tikt mainīti. Un tur, piemēram, tiek atzīti dažādi drošības riski, kas skar gan sistēmas apdraudējumu no iekšpuses, piemēram, negodīgs sistēmas administrators, izstrādātājs, uzturētājs... gan, piemēram, arī no ārpuses, ka varētu būt kādi aktīvisti un hakeru uzbrukumi, kas varētu traucēt šīs sistēmas darbību.

G. Ozols.

Jā, tātd atbilstoši tam... hipotētiski tādi gadījumi var būt... bet tas ir atkarīgs no izvēlēta risinājuma. Šobrīd attiecīgi likums nosaka visaugstākās drošības līmeņa parības šeit, kas ir paraksts. Un paraksts šobrīd mums ir visdrošākais veids, kā mēs elektroniskā veidā varam personu identificēt un kā mēs varam aizsargāt šo balsi vai šo dokumentu no izmaiņām. Tātd attiecīgi tādēļ šobrīd arī tiek lietots tikai tāds risinājums. Plus, tas, ko risinājums paredz, ka personai būs iespējas pārliecināties par to, vai viņas balss ir nonākusi šajā te balsošanas skaitīšanas vietnē. Tātd arī Igaunijas risinājums ir... piemēram, interneta vēlēšanās risinājums bija, ka nevis tikai ar tehniskiem, bet arī ar organizatoriskiem līdzekļiem, kas, ir, piemēram, ļaut personai portālā saņemt kādu identifikatoru, ko zina tikai viņa, pēc kura tātd viņa attiecīgi var pārliecināties... Detaļās neiedziļinoties, šāda vai cita veida risinājums ir plānots arī šeit, lai personai būtu drošība par to, ka viņas balss ir vai nav.

A. Elksniņš.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim ir kādi jautājumi?

J. Pleps.

Jā, jūsu godība! Būs daži.

Lietas materiālos ir viens dokuments, ko Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir sūtījusi Saeimai likumprojekta apspriešanas gaitā. Un šeit ir minētas sākotnējās izmaksas. Tātad 2012. maija beigās jūs rakstījāt Juridiskajai komisijai, ka šāda risināma izstrāde varētu izmaksāt apmēram 150 tūkstošus latos un uzturēšana gadā sistēmas 27 tūkstoši lati gadā. Šī te parakstīšanās sistēma „latvija.lv”.

Sakiet, vai šobrīd, kad jūs esat uzsākuši darbus, šie cipari ir apmēram tādi paši? Un vai jūsu rīcībā ir nepieciešamais finansējums?

G. Ozols.

Jā, paldies.

Te varu atbildēt uzreiz, ka mūsu rīcībā ir nepieciešamais finansējums. Finansējums tika precizēts, iesniedzot šo te budžeta likumprojektu un finansējums šobrīd, kas ir piešķirts 2014. gadā tie ir 209 302 eiro, 2015. gadā tie ir 470 612 eiro, un tātad 2016. gadā 112 760 eiro. Tātad finansējums ir paredzēts, lai izveidotu risinājumu, lai nodrošinātu arī atbilstošu institūtu pēc tam, tātad lai balsu vākšanas laikā sistēma spētu šos te visus balsojumus apkopot, lai viņai būtu veikspēja un lai tiktu nodrošinātas atbilstoši šīs te drošības prasības.

J. Pleps.

Vai es pareizi sapratu no jūsu stāstījuma tiesai, ka visa šī nauda nāks no valsts budžeta un šeit nebūs nedz struktūrfondi, nedz kāds cits finansējums.

G. Ozols.

Jā, šobrīd tie ir no budžeta piešķirtie līdzekļi.

J. Pleps.

Un sakiet, man viens jautājums tīri atstājot malā likuma regulējumu... par tehnoloģiskajiem risinājumiem... kā interneta tehnoloģiju pārzinātājam... Kāpēc tehnoloģiski... kādas ir problēmas, piemēram, Eiropas pilsoņu iniciatīvas šai te lapai? Teiksim... varbūt tas... kāpēc šo nevarētu izmantot, vai internetbankas... ko ir daudzi iecienījuši? Kāpēc mums tieši vajadzīgs drošs elektroniskais paraksts?

G. Ozols.

Nu šis arī bija viens no jautājumiem, kas tika uzdots. Principā tātad pamatprasība izriet no likuma. Tātad likums paredz, ka ir nepieciešams paraksts, klātienē tas ir pat notariāli apliecināts paraksts vai arī šim te citām iestādēm, kam ir tiesības apliecināt... Elektroniskā vidē ir noteikts, ka ir jābūt šim te personas parakstam. Tātad tiks izmantots drošs elektroniskais paraksts. Saskaņā ar Elektronisko dokumentu likumu tas ir... tātad paraksts alternatīvi elektroniskā vidē ir drošs elektronisks paraksts, vai kāds cits, ja ir personu vienošanās. Bet par cik šeit personu vienošanās individuāli nebūs, tas ir tikai šis te drošais elektroniskais paraksts.

J. Pleps.

Paldies. Vairāk jautājumu nav.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesnešiem varbūt ir kādi jautājumi? Paldies, Ozola kungs.

G. Ozols.

Paldies.

G. Kūtris.

Mēs esam ilgāku laiku veltījuši, lai zinātu, kas nākotnē mūs sagaida un tiesai var veidoties pārliecība, ka vai nu ir iespējams realizēt to, kas rakstīts likumā nākotnē vai nē.

Bet pāriesim pie mūsu būtiskākās jautājumu daļas, tas ir, par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. pantam. Un šobrīd varbūt pārejam pie pieaicinātajām personām, kas nav bijušas iepriekšējā tiesas sēdes daļā.

Jūsu informācijai... mūsu diskutējamais jautājums un arī pieteikuma iesniedzēja pārstāvis piekrita, ka īstā diskusija šobrīd ir par kvorumu. Pārejas noteikumos šogad paredzētais kvorums ir 30 tūkstoši, un nākotnē paredzētais kvorums, lai varētu iesniegt šo likumprojektu, ir viena desmitā daļa.

Tātad pieaicinātās personas lūgšim izteikt savu viedokli par to, vai šis skaitlis atbilst... vai šī prasība tik daudz parakstus savākt, atbilst 1. pantā ietvertajam demokrātiskas republikas jēdzienam, vai šis ir ierobežojums. Mēs pagājušoreiz teicām, ka varbūt nākotnē tas ir atvieglojums...

Un zinot to, ka Valsts prezidents šā likumprojekta apspriešanas gaitā tieši izvirzīja jautājumu par šo kvorumu, atdodot atpakaļ Saeimai, tad šobrīd aicinām Valsts prezidenta kancelejas pārstāvi paust Valsts prezidenta viedokli šajā jautājumā.

Lūdzu!

I. Kahanoviča.

Godātā tiesa! Valsts prezidenta padomnieka likumdošanas jautājumos Reiņa Bērziņa vārdā vēlos atvainoties, ka viņš nevarēja personīgi piedalīties lietas izskatīšanā, jo patlaban Saeimā notiek grozījumu Imigrācijas likumā izskatīšana, kas, kā zināms, bija Valsts prezidenta viens no otrreizējai caurlūkošanai nodotajiem likumiem.

Attiecībā uz Valsts prezidenta kancelejas pārstāvi kā pieaicināto personu vēlētos uzsvērt, ka tik tiešām mēs patlaban nebijām pieaicināti lietas izskatīšanā un līdz ar to bijām vēlējušies ieskicēt tos Prezidenta galvenos motīvus un rīcību attiecībā uz grozījumu likumā „Par tautas nobalsošanu un likuma ierosināšanu” nodošanu otrreizējai caurlūkošanai.

2012. gada 28. jūnijā otrreizējās caurlūkošanas rakstā Valsts prezidents, pirmkārt, uzsvēra, ka ar minēto likumu ir veiktas ļoti būtiskas izmaiņas un novērtēja šīs izmaiņas pozitīvi tieši attiecībā uz likumdevēja iniciatīvu saistībā ar prasībām referenduma organizatoriem un vēlēšanu aģitācijas jautājumiem, tajā skaitā arī likumprojekta kvalitātes pārbaudi.

Vienlaikus arī nenoliedzot tiešās demokrātijas elementu klātbūtni Satversmē, Valsts prezidents norādīja, ka atteikšanās no divu posmu principa parakstu vākšanā ir tiesību politisks jautājums un tātad arī principā likumdevēja brīva izvēle, cik tālu tas atbilst Satversmei un nodrošina principā vēlētājiem vienlīdzīgas tiesības un resursu pieejamību.

Vienlaikus arī Valsts prezidents pozitīvi novērtēja to, ka nākotnē ir paredzams šo te vēlētāju iespēja pašu spēkiem savākt vienu desmito daļu vēlētāju atbalstu. Šis viedoklis tika motivēts ar to, ka principā par valsts budžeta līdzekļiem nebūtu pieļaujams vēlētāju mazākuma, teiksim, noteikumu diktēšana referenduma kārtības organizēšanā. Vēl jo vairāk, mums pastāv šis Satversmes 78. pantā paredzētais instruments un līdz ar to Valsts prezidents tik tiešām uzsver to, ka būtu nepieciešams paaugstināt prasības un tajā skaitā arī parakstu skaitu šāda likumprojekta iesniegšanai.

Vienlaikus arī atzīstot, ka likumdevējs minētajā likumā bija izvēlējis šo saudzējošāko risinājumu divu posmu principa atcelšanā, Valsts prezidents attiecībā uz likuma nodošanu otrreizējai caurlūkošanai tiešām vērsa uzmanību uz šiem te trūkumiem procesuālajā regulējumā, kas pietiekoši skaidri neatspoguļoja to, kādā veidā, teiksim, tiks veikta parakstu apliecināšana pašvaldību iestādēs, kā arī to, kādā veidā notiks elektronisko parakstu vākšanas sistēmas nodrošinājums.

Un visbeidzot, Prezidents aicināja pirms atcelt divu posmu principu likuma ierosināšanā, vispirms Saeimā uzsākt diskusijas par pirmā posma prasību paaugstināšanu. Līdz ar to tā bija Prezidenta iniciatīva un šī iniciatīva tika uzsvērta īpaši ar to, ka nebūtu pieļaujama situācija, kurā referendumu tiek izmantoti kā

instrumenti, kuru rezultātā tiek iesniegti nesagatavoti likumprojekti vai pat valsts pamatus graužoši likumi.

Attiecībā uz otru caurlūkošanas rakstu 2012. gada 3. augustā Valsts prezidentam bija jāizšķiras starp Satversmes 72. un 73. panta piemērošanu, proti, Valsts prezidents saņēma 38 Saeimas deputātu parakstus ar prasību apturēt likuma publicēšanu, tomēr minētā likuma tiesiskais regulējums saturēja tajā skaitā arī jautājumus par Latvijas starptautisko saistību pildīšanu Lisabonas līguma ietvaros. Un kā Satversmes 73. pants noteica, tautas nobalsošanai nevar nodot līgumus ar ārvalstīm un to, ka Satversmes 72. pantā principā ir paredzēts fakultatīvs referendums ar veto raksturu, Valsts prezidents izlēma 71. panta kārtībā nodot šo likumu otrreizējai caurlūkošanai, vienlaikus uzsverot, ka principā ir ņemtas vērā visas iebildes, kas ir bijušas pirmajā caurlūkošanas rakstā, respektīvi, likumdevējs ir ievērojis Prezidenta iebildumus, bet Prezidenta mērķis bija dot likumdevējam iespēju novērst šo te trūkumu un sadalīt šos te divus likumus atsevišķos likumos.

Un nobeigumā īpaši vēlētos uzsvērt Valsts prezidenta 2012. gada 27. novembra Saeimas priekšsēdētājam adresēto vēstuli, kurā Prezidents informē, ka viņš izsludinās patlaban Satversmes tiesā apstrīdēto likumu norādot, ka šie grozījumi ir bijuši nepieciešami un vitāli svarīgi, lai varētu nodrošināt referenduma ierosināšanu ar augstākām prasībām un proti, lai mazākums nevarētu diktēt dienas kārtību vairākumam.

Bet vienlaikus Valsts prezidents īpaši uzsvēra, ka likuma pārejas noteikumu 3. punkts Ministru kabinetam uzliek pienākumu līdz 2014. gada 1. septembrim nodrošināt šo te vienotā valsts un pašvaldību pakalpojumu portāla tiešsaistes sistēmas gan tehnisku, gan arī drošības ziņā funkcionēšanu. Un principā šīs sistēmas adekvāta darbība būs pats galvenais arguments tam, vai, lūk, arī šī atteikšanās nākotnē no divu posmu principa parakstu vākšanā atbilst Satversmes 1. pantam.

Un ievērojot šos te aspektus, Valsts prezidents uzsvēra, ka rosinās grozījumus likumā vai tajā skaitā vērsīsies Satversmes tiesā, ja situācija liecinās, ka iespēja parakstīties elektroniskā veidā nenodrošina pietiekamu pretimnākšanu vēlētājiem.

Attiecībā uz uzdoto jautājumu saistībā ar konkrētajiem skaitļiem, Valsts prezidents ir akcentējis to, ka principā tā ir likumdevēja izvēle un likumdevēja pretimnākšana, proti, vai tie ir desmit tūkstoši, vai tie ir trīsdesmit tūkstoši, vai, kā bija arī šie 50 tūkstoši minēti... Pats būtiskākais ir jautājums, lai šiem vēlētājiem tiktu nodrošinātas vienādas un samērīgas tiesības un netiktu uzlikti pietiekoši augsti administratīvie slogi, lai šos parakstus varētu apliecināt.

Līdz ar to principā tā ir likumdevēja izšķiršanās un Prezidenta ieskatā patlaban šie te griesti ir pietiekoši samērīgi un ir balstīti arī uz pētījumiem un ārvalstu pieredzi.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Lūdzu, tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu jautājums par pārejas regulējumu, kas, kā iecerēts, ir spēkā līdz šā gada 31. decembrim.

Sakiet, lūdzu, kāpēc Valsts prezidentam šis pirmā posma parakstu sliekšnis — 50 tūkstoši paraksti — likās pārāk augsts un kāpēc Prezidents tad tā samierinājās ar patlaban likumā noteiktajiem 30 tūkstošiem. Tur bija kāda īpaša matemātika, vai tas pēc izjūtas tā ir noticis? Kāda tur starpība — 50, 40, 30 tūkstoši...? Kāpēc ne 25?

I. Kahanoviča.

Pie šī skaitļa principā nonāca savstarpējās debatēs ar Saeimas pārstāvjiem un Valsts prezidenta pārstāvjiem, un proti, tas tika vērtēts attiecībā uz jau citās pasaules valstīs iegūto pieredzi, tajā skaitā arī balstīs arī uz Nikuļcevas kundzes pētījumā veikto izpēti un konstatēts, ka šie 2 procenti ir principā šis adekvātais skaitlis, kas varētu būt par pamatu šī cipara izvērtēšanai.

G. Kūtris.

Tiesnešiem jautājumi vēl būtu?

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim? Lūdzu!

A. Elksniņš.

Jā... Godājamā tiesa, paldies.

Es vēlētos precizēt uz to iepriekšējo jautājumu, ko Baloža kungs uzdeva... Juridiskās komisijas sēdē Juridiskās komisijas vadītāja Čepānes kundze pēc tā, ka Prezidents ir atgriezis pirmo reizi likumprojektu otrreizējai caurlūkošanai, norādījusi, ka ir nevis desmit tūkstoši, bet 50 tūkstoši un Saeima ir spiesta šo Valsts prezidenta prasību pildīt. Un šos Čepānes kundzes vārdus toreiz Juridiskās komisijas sēdē ir apstiprinājis arī Daudzes kungs. Es tomēr gribētu saprast, kāpēc un no kurienes tad radās tā sākumā Valsts prezidenta 50 tūkstošu prasība, jo paralēli tam bija arī debate no Valsts prezidenta puses par nepieciešamību savākt 75 tūkstošus... un kāpēc beigās jau pie sava veida trešās iespējas, kad Prezidentam bija iespēja izsludināt likumprojektu, viņš tomēr samierinājās ar tiem trīsdesmit. Kur ir tā esence tiešām... pamatojumam matemātiskam šajā gadījumā, ja mēs runājam par skaitli, lai Prezidents pat pieturētos pie tā, par ko viņš agrāk bija izteicies skeptiski, ka šis cipars nebūtu tas samērīgākais.

I. Kahanoviča.

Kā jau minēju iepriekš, tad šie skaitļi 30 tūkstoši... 50 tūkstoši... viņi jebkurā gadījumā bija samērīgi. Tie nebija ne 150, ne 200 tūkstoši. Līdz ar to sākotnēji tas bija Valsts prezidenta uzstādījums, bet jebkurā gadījumā, vērtējot Saeimas iniciatīvu šajā gadījumā un tajā skaitā to, ka šī likuma grozījumi ir ļoti nepieciešami, Valsts prezidents pieņēma šo lēmumu, jo arī šie 30 tūkstoši atbilda tajā skaitā arī pētījumos sniegtajai informācijai. Un tas tika vērtēts kā samērīgs.

A. Elksniņš.

Kopumā minētais jautājums attiecībā uz sliekšņa palielināšanu pie Valsts prezidenta, lai viņš izsludinātu pieņemto Saeimas likumprojektu, tas atradās trīs reizes. Es vēlētos varbūt uzmanības veltīt tieši 2012. gada 28. jūnija noteiktajiem, teiksim, tā... pamatiem, kuru dēļ Valsts prezidents likumu nav izsludinājis. Un viens no teikumiem.. tā ir 2. lappuse... Valsts prezidents norāda: „tiešās demokrātijas elementu izmantošana demokrātijā prasa nodrošināt arī iespēju, rezultātu, starta pozīciju un resursu pieejamības vienlīdzību.” Vai jūs varētu mazliet precizēt, kas tad tiek saprasts ar tām iespējām, rezultātiem, starta pozīcijām un resursu pieejamības vienlīdzību?

I. Kahanoviča.

Jā, principā tas, ka tiešās demokrātijas elements, kas mums patlaban Satversmē arī nodrošina šo te vēlētāju iniciatīvu, viņš ir atrunāts Satversmes 78. pantā un tā ir viena desmitā daļa vēlētāju. Līdz ar to process, kādā būtu nodrošināma šīs vienas desmitās daļas vēlētāju tiesības virzīt šos likumus, viņam ir jābūt ar finansiālu... saprātīgu finansiālu ieguldījumu un jādod konkrētai vēlētāju daļai saprātīgas iespējas realizēt šo likumdošanas iniciatīvu.

A. Elksniņš.

Pēdējo reizi... tad, kad Saeimas deputāti 2012. gada 12. novembrī... bija divi frakciju vadītāji... pārstāvji Urbanovičs un Augulis no Zaļo un Zemnieku savienības, viņi vērsās pie Prezidenta ar identiskiem argumentiem, ko minētie Saeimas deputāti arī ir iesnieguši Valsts prezidentam 25. jūnijā. Prezidenta rīcība abās situācijās bija atšķirīga. Uz 25. jūnija lūgumu viņš nosūtīja likumprojektu otrreizējai caurlūkošanai, bet uz 12. novembra lūgumu otrreizējai caurlūkošanai likumprojektu viņš nenosūtīja. Tas ir par faktiskajiem apstākļiem.

Bet kas tad mainījās no tā 25. jūnija un 12. novembra, ja Valsts prezidents savā tajā iepriekšējā, tajā 28. jūnija lēmumā par nodošanu otrreizējai caurlūkošanai, lai, piemēram, konstatētu tādu apstākli, ka tā nav laba prakse, tā nav laba

likumdošanas prakse tiesiskā regulējuma spēkā stāšanos atlikt uz vairākiem gadiem un vienlaikus nenoregulēt principiāli būtiskus jaunā regulējuma darbības aspektus.

Tas bija kā pašā sākumā likumprojektā, kad Prezidents to atgriezta, tā arī beigās attiecībā, piemēram, uz to, ko šodien jūs dzirdējāt, iespēju parakstus vākt elektroniski un šo pārejas posmu, kas tiek apstrīdēts.

I. Kahanoviča.

Jā, tāpat pirmajā caurlūkošanas rakstā Valsts prezidenta galvenie akcenti bija tiešām vērsti uz to, ka bija ļoti neskaidrs tieši procesuālais regulējums attiecībā uz parakstu apliecināšanas iespējā, tajā skaitā elektroniskā veidā. Savukārt otrajā caurlūkošanas rakstā Valsts prezidents principā jau bija konstatējis, ka šie trūkumi vairāk vai mazāk bija novērsti attiecībā uz viņa izteiktajiem iebildumiem un papildus norādīja uz to, ka viņš veic zināmu monitoringu šajā situācijā, proti, viņš nenodos vēl likumu trešo reizi otrreizējai caurlūkošanai, jo tas ir principā vairs neadekvāti konkrētajā situācijā, bet veiks šo te uzraudzību, proti, ja nebūs šī sistēma nodrošināta, tad viņš vērsīsies vai nu Satversmes tiesā, vai arī attiecīgi rosinās likuma izmaiņas... grozījumus.

A. Elksniņš.

Es piekrītu. Paldies par atbildi, bet kā tad ir arī ar šo identisko argumentu no 28. jūnija, kur Valsts prezidents arī norāda: likuma grozījumi, piemēram, paredz, ka arī pašvaldību institūcijas varēs apliecināt paraksta īstumu, tomēr neprecizē nedz institūciju, nedz kārtību, kādā tas varētu notikt. Arī šis ir tas kritērijs, dēļ kura Prezidents pirmo reizi atgriež, bet dēļ mūsu ieskata tā neesamības jau pie trešā likumprojekta, tā teikt, piegājiena no Saeimas puses, tomēr trešo reizi viņš izsludina pie šī kritērija izpildes neesamības no parlamenta puses.

I. Kahanoviča.

Kā jau minēts, šajā gadījumā ir Prezidenta norāde uz šo te pārejas noteikumu punktu ievērošanu un šajā gadījumā nav pamata uzskatīt, ka Ministru kabinets nenodrošinās šo regulējumu un līdz ar to Valsts prezidents pieņēma šo faktu un norādīja, ka līdz 1. septembrim nākamajam gadam šis jautājums ir nodrošināms un līdz ar to arī nenodeva otrreizējai caurlūkošanai.

A. Elksniņš.

Arī trešais arguments... trešais jautājums arī līdzīgi no šīs Valsts prezidenta otrreizējā caurlūkošanā konstatētajiem apsvērumiem, kuri prasa... arī savā veidā rotā atbildi uz jūsu tikko teikto par Prezidenta nepieciešamību reaģēt... Un tas, piemēram, ir Prezidenta konstatējums, ka, piemēram, tomēr pieņemtie grozījumi neparedz svarīgākās elektroniskās parakstu vākšanas sistēmas prasības, no kurām Ministru

kabinets nevarētu atkāpties. Tad ir jautājums, vai šodien tas, ko jūs redzējāt tiesas sēdē, viņš... vai tas nedod pamatu Prezidentam kaut kādā veidā rīkoties šajā situācijā attiecībā uz tā iepriekš izsludināto likumprojektu.

I. Kahanoviča.

Šajā gadījumā, kā Valsts prezidents ir norādījis, ir dots laiks līdz 2014. gada 1. septembrim un ja tik tiešām būs bažas par šīs situācijas, teiksim, neizpildi un konkrētu prasību neievērošanu, tad Valsts prezidents arī izrādīs iniciatīvu un izvērtēs situāciju un rīkosies.

A. Elksniņš.

Kā Valsts prezidents vērtē, ka pēc otrās likumprojekta nodošanas otrreizējai caurskatīšanai Saeima ir virzījusi un pieņēmusi un apspriedusi nevis to likumprojektu, ko Valsts prezidents ir atgriezis parlamentam, bet pieņēmusi jaunu likumprojektu, kuru virzījusi attiecīgi steidzamības kārtībā.

I. Kahanoviča.

Jā, šajā gadījumā Valsts prezidents pauda savus motīvus norādot, ka abi divi iepriekšējie likumi un tiesiskais regulējums, kas ir ietverts jaunajā likumā, viņš principā satur abu iepriekšējo viņa izteiktos iebildumus, kas ir novērsti un līdz ar to šis jaunais likums tāpēc arī tika izsludināts.

A. Elksniņš.

Man būs viens pēdējais jautājums. Jūs arī šodien to minējāt tiesas sēdē. „Nedrīkstētu pieļaut situāciju, ka referendumu kļūst par instrumentiem, ko mēdz izmantot, lai nobalsošanai izvirzītu nesagatavotus, neizvērtētus vai valsts pamatus graužošus priekšlikumus.” Jautājums ir sekojošs: vai referendums par jaunas Satversmes pieņemšanu tas būtu uzskatāms par piemēram, valsts pamatu graužošu priekšlikumu iniciatīvu?

I. Kahanoviča.

Šajā gadījumā es varbūt atturēšos no...

G. Kūtris.

Jūs prasāt Prezidenta viedokli par kaut kādu likumprojektu, bet mēs runājam par kvorumu, cik daudz parakstu ir jāsavāc...

A. Elksniņš.

Jā, godātā tiesa... paldies.

G. Kūtris.

Saeimas pārstāvim būtu jautājumi?

J. Pleps.

Jā, jūsu godība. Varbūt tikai divi.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāvis daudz jautāja par pirmo veto rakstu, bet es gribētu pakavēties tā procesa beigās.

Valsts prezidenta vēstule Āboltiņas kundzei 2012. gada 27. novembrī Nr. 447. Man ir tāds jautājums jums kā Valsts prezidenta kancelejas pārstāvei: vai Valsts prezidents bieži lemjot par likuma izsludināšanu raksta šādas vēstules Saeimas priekšsēdētājam?

I. Kahanoviča.

Valsts prezidenta vēšanās pie Saeimas priekšsēdētājas ar vēstuli parasti tiek realizēta tajos gadījumos, ja Valsts prezidents lemj par likuma izsludināšanu, bet ir konstatēti zināmi trūkumi, ar kuriem tad varbūt likumdevējam būtu... kuri likumdevējam tad būtu jāvērtē un, iespējams, arī jānovērš. Un šādos gadījumos tā ir ierasta prakse un Valsts prezidents Andris Bērziņš savas prezidentūras laikā ir pietiekoši daudzas reizes vērsies pie Saeimas priekšsēdētājas, bet šajā gadījumā attiecībā uz šo konkrēto vēstuli tik tiešām Valsts prezidents ir ne tikai norādījis uz trūkumiem, bet arī apliecinājis savu iniciatīvu.

G. Kūtris.

Tā ir ierasta prakse un bieži notiek...?

I. Kahanoviča.

Jā... Patlaban ir aptuveni septiņas vēstules... ja nemaldos...

J. Pleps.

Un sakiet, mēs vairakkārt šī procesa esam atsaukušies vai runājuši par to, ka Valsts prezidents ierosinās likumprojektus vai vērsīsies Satversmes tiesā. Ko šis Valsts prezidenta solījums praktiski nozīmē Valsts prezidentam, Valsts prezidenta kancelejai...? Kā jūs paši raudzīsieties uz šīs vēstules izpildi?

I. Kahanoviča.

Jebkurā gadījumā tāds ir bijis Valsts prezidenta viedoklis un tas tiks arī ievērots un, kā jau minēts, ja tiks konstatēti trūkumi, tad Valsts prezidents izvērtēs, vai vērsties ar likumdošanas iniciatīvu vai arī ar pieteikumu Satversmes tiesā.

J. Pleps.

Paldies. Jautājumu vairāk nav.

G. Kūtris.

Paldies. Vai tiesnešiem kādi jautājumi būtu radušies? Nav.

Paldies.

Un aicinām profesoru Aivaru Endziņu arī izteikt viedokli par šo apstrīdēto normu, kuru būtībā apstrīd tieši attiecībā uz nepieciešamo parakstu skaitu, atbilstību Satversmes 1. pantam.

Lūdzu, jūsu viedoklis!

A. Endziņš.

Paldies, godājamā tiesa!

Satversmes 65. pants, 78. pants viennozīmīgi nosaka to, ka vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesības iesniegt pilnībā izstrādātu likumprojektu. Vienai desmitai daļai.

Sākotnēji pirmskara periodā līdz 1934. gada 15. maijam tad likums paredzēja arī divus posmus, sākotnēji tūkstotis parakstu, pēc neatkarības atjaunošanas, kad 5. Saeima būtībā jaunā redakcijā, bet atjaunoja šo iepriekšējo likumu, šis sliekšnis tika pacelts uz desmit tūkstošiem.

Motivācija bija apmēram tāda, ka Latvijas pirmskara periodā šīs iespējas informācijai praktiski bija ļoti ierobežotas, tad nepastāvēja televīzija, arī, teiksim, radio kanāli... masu mediji nebija tā izplatīti un līdz ar to, teiksim, šo iniciatīvu varēja... Un varbūt šis sliekšnis, tūkstots, tajā laikā bija zināmā mērā attaisnojums, bet arī faktiski tas netika izmantots, es teiktu, ļaunprātīgi. Jo skaidrs ir viens, ka, ja ir likumdošanas iniciatīvas tautai. Vai tā ir vienmēr tauta, kas nāk ar šādu iniciatīvu? Lielākoties tā ir kaut kāda iniciatoru grupa, jeb lielākoties parasti tās ir politiskās partijas, kuru rīcībā ir līdzekļi un var veikt aģitāciju vai kā tādu...

Faktiski Latvijas Republikas Satversme, manuprāt, ir unikāla tādā ziņā, ka, lūk, mums ir obligātie referendumi. Un šinī gadījumā arī: ja ir savākta šī viena desmitā daļa parakstu, un ja Saeima nepieņem šo likumu viens pret vienu, seko obligātais referendums. Līdz ar to ir iespējas arī, manuprāt, daudzkārt manipulēt it sevišķi ar populistiskiem saukļiem. Jāsaka tā, ka es savulaik padomju laikā... juridisko zinātņu kandidāta disertācija man bija veltīta sabiedriskās domas jautājumiem un es ļoti labi tajā laikā iepazīnos, kā tas bija, teiksim, padomju laika sistēmā, kas tā tāda par visas tautas sabiedrisko domu, kādā veidā viņa tika pausta un veidota.

Un vēlāk jau jāsaka tā, ka tā prakse, kāda mums ir bijusi ar mēģinājumiem rosināt referendumus... Nu, kaut vai atcerēsimies ar populistisko saturu

sociāldemokrātu rosināto Satversmes jauno redakciju, kur bija tik daudz iekšēju pretrunu un ja aiz šiem populistiskajiem saukļiem būtu savākti, teiksim, šie desmit tūkstoši parakstu un tālāk jau savāktu arī vienu desmito daļu, es stingri šaubos, ka kaut ko tamlīdzīgu Saeima akceptētu. Vai... teiksim, citā gadījumā... kad politiskie spēki mēģināja parakstus un rosināt referendumu par grozījumiem Pilsonības likuma... es nedomāju pēdējo piegājienu par nulles variantu, kur iniciatoru grupa, bet iepriekš... kur atkal jau pat vienā pantā bija iekšējas pretrunas... pat vienā pantā, nerunājot jau par tekstu kopumā un saistībā ar atbilstību Satversmei.

Manuprāt, tas arī ir viens no faktoriem, kālab... it sevišķi ņemot vērā pēdējo gadu praksi par šīm iniciatīvām saistībā ar otras valsts valodas ieviešanu, vai, teiksim, arī pilsonības nulles variantu, ka piešķirt visiem nepilsoņiem automātiski Latvijas pilsonību un izsniegt viņiem Latvijas pilsoņa pasēs bez maksas, tātad par brīvu, kas būtu jau kā diskriminējošs kā tāds... Šie grozījumi tomēr tagad ir paredzējuši jau zināmu mehānismu, kas ierobežotu šādu attieksmi.

Kas attiecas uz šiem desmit tūkstošiem vai līdz 2015. gadam 30 tūkstošus... Nu, jūs varat man uzdot jautājumu, kāpēc tā vai kāpēc citādāk. Es atceros, teiksim, ka vēl Augstākajā padomē 1991. gada 15. oktobrī Augstākā padome pieņēma lēmumu par Latvijas pilsonības atzīšanu un naturalizācijas pamatnoteikumiem, tad, piemēram, šīs spektrs, cik ilgi pastāvīgi ir jānodzīvo Latvijā, lai varētu pretendēt uz pilsonību, bija no 30 gadiem līdz nullei. Balsojot nobalsoja 16. Līdz ar to, teiksim, ja jūs man prasītu, kāpēc Saeima tagad desmit tūkstošus vai 30 vai 50 tūkstošus... Tā jau ir Saeimas deputātu... un kādas ir šīs alternatīvas, kāda ir bijusi šī motivācija.

Es domāju, ka šodienas apstākļos, kad... cik mēs dzirdējam, jau tagad šīs tiesas sēdes daļā, pastāv reālas iespējas nodrošināt šo parakstu vākšanu tieši vienu desmito daļu sākot ar 2015. gada 1. janvāri. Tā ir viena lieta.

Otra lieta. Teiksim, uz šo brīdi 30 tūkstoši... likums tagad arī paredz līdz 2015. gadam savākt šos 30 tūkstošus parakstu gan notariāli apstiprinātā veidā, gan pēc deklarētās dzīvesvietas pašvaldības bāriņtiesā, vai arī pašvaldības izpildu direkcijā. Tātad ir paplašināts arī šis loks un iespējas cilvēkiem parakstīties.

Bet uz ko es gribētu vērst uzmanību. Lietas būtība ir tāda, ka būtībā referendums un it sevišķi, ja ir runa par obligāto referendumu, kas ir saistošs un kur likumdevējs vairāk neko grozīt nevar, tas faktiski daudzās valstīs, kad ir runa par referendumu, ir ierakstīts arī tāds virsraksts, varētu tā teikt... ka tikai par fundamentāliem, tik tiešām valstiski svarīgiem jautājumiem var notikt referendumi. Teiksim, ja mēs aplūkosim mūsu kaimiņvalsti pāri jūrai, Somiju... Somijas konstitūcija paredz tikai konsultatīvu referendumu. Vai tāpēc mēs varam teikt, ka Somija nav demokrātiska valsts? Vai tāpēc arī Somijā suverēnā vara nepieder tautai? Acīmredzot, ka nē.

Šī pieeja ir bijusi ļoti dažāda. Teiksim, Lietuvā likumdošanas iniciatīvas tiesības Seimā... var izmantot 50 tūkstoši Lietuvas pilsoņi, bet nav šis obligātais referendums. Tātad tas ir likuma ierosinājums apmēram tādā pašā veidā kā mums Satversme paredz, ka pieci deputāti vai Saeimas komisija, vai valdība, vai Valsts prezidents izmanto šīs likumdošanas iniciatīvas tiesības, bet ar šo iniciatīvu likumdevējs, tātad tautas vēlētie priekšstāvji, nav saistīti. Viņi tātad lemj, argumentācijas iet trīs lasījumos. Mūsu situācijā ir viennozīmīgi. Ir šie paraksti, Saeima neakceptē, iet uz referendumu. Kāds būs referenduma rezultāts? Ir grūti jebkurā gadījumā pateikt, kādā veidā tas viss tiek pasniegts, kāda ir aģitācija. Šodien mums ir tik plaši izvērstas šo saziņas līdzekļu tīkls, ka ir ļoti vienkārši varbūt ietekmēt un arī zināmā mērā manipulēt.

G. Kūtris.

Paldies.

Precizējošs jautājums. Jo arī pagājušajā tiesas sēdes daļā mums bija diskusijas par to, ka Satversme nosaka vienu desmito daļu, likums ir noteicis sākotnēji, ka jāsavāc mazāk, bet... un likums nebūtu pretrunā Satversmei, ja nosaka arī uzreiz vienu desmito. Bet pārejot no sistēmas, ka tika prasīts 10 tūkstošu parakstu... nosakot, ka tagad šogad pārejas periodā vajag 30 tūkstošus... Pēc būtības šai demokrātijas izpausmei ir radītas augstākas prasības, zināmā mērā apgrūtinot... Vai to varētu uztvert kā... šaubas par 1. pantā ietvertās demokrātijas principa aizskārumu vai nē?

A. Endziņš.

Es katrā gadījumā to neuzskatītu par demokrātiskā principa aizskārumu, kas izriet no Satversmes 1. panta, jo diemžēl šī reālā prakse, reālā dzīve ir parādījusi, ka tiek izmantotas šīs zemā sliekšņa iespējas, rosinot veselu virkni referendumu, mēģinot vākt parakstus... Nu, kaut vai, teiksim, tas spilgtākais piemērs ir saistībā ar otro valsts valodas ieviešanu.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai šobrīd šo filtru... lai netiktu piedāvāts parakstu vākšanai neizstrādāts likumprojekts, vai šis filtrs nav šībrīža iniciatīvas grupas iesniegtā projekta izvērtēšana Centrālajā vēlēšanu komisijā, ko vēl var apstrīdēt arī Senātā? Tas ir... it kā tā likuma iniciatīvas pirmais posms jau pats par sevi ir šeit...

A. Endziņš.

Nu, tas ir pirmais posms. Acīmredzot, ir jābūt tik tiešām būtiskam pamatam, kālab, teiksim, šāda iniciatīva vispār tiek izradīta, jo te ir ļoti nelielas likuma prasības, kas var iniciēt, lai viņu reģistrētu kā šīs iniciatīvas grupu un varētu uzsākt šo parakstu vākšanu. Pie tam, arī šis termiņš būtībā ir vesela gada garumā, kad paraksti savāktie ir

derīgi. Tātad... ir uzlikts vēl šis pirmais posms, filtrs kā tāds, bet tajā pat laikā, ja ir pietiekami daudz laika, ja tik tiešām tas ir valstiski un sabiedrībai svarīgs jautājums, tad attiecīgi arī jārikojās. Es domāju, ka šinī gadījumā runāt par kaut kādu atkāpi no demokrātijas, no demokrātijas pamatprincipiem... diez vai varētu.

G. Kūtris.

Paldies. Tiesnešiem jautājumi. Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu tāds jautājums. Sakiet, vai šo jauno kārtību vēlētajū parakstu vākšanai, it sevišķi to, kas ir iecerēta no nākamā gada 1. janvāra, varētu nosaukt par vēlētajū tiesību ierobežojumu?

A. Endziņš.

Es domāju, ka nekādā gadījumā nevar to, jo tikpat labi mēs varam arī mums tiek diskutēts jautājums par elektronisko balsošanas sistēmu, teiksim, Saeimas vēlēšanās un tiek izteikta kritika, ka, lūk, nākošajās Saeimas vēlēšanās vēl nebūs, ka, lūk, mūsu kaimiņi igauņi jau izmanto šo elektronisko balsošanas sistēmu... bet te jau ir jautājums par to... Nu, elektroniskais paraksts. Man, piemēram, nav šī elektroniskā paraksta, es neesmu izņēmis šo te identifikācijas karti, man pēc viņas vienkārši šobrīd nav nepieciešamības, nav vajadzība. Ja, teiksim, būs šāda lieta, ka es varēšu viņu izmantot Saeimas vēlēšanās, ka es varēšu viņu izmantot varbūt arī lai parakstītos par vienu vai otru iniciatīvu tautas rosinātu, tad acīmredzot arī mēs iegādāsimies un izmantosim šo iespēju. Ka tas būtu ierobežojums... es negribētu teikt. Jo arī tādā pašā veidā arī pie balsošanas ir jautājums... vai cilvēks realizē savas tiesības balsot, jeb viņš vienkārši balso ar kājām un neaiziet uz vēlēšanu iecirkni. Šinī gadījumā tātad ir tieši šī brīvā izvēle. Tas nav nekas uzspiests. Te jābūt ir pārliecībai, ja es eju un par kaut ko parakstos...

K. Balodis.

Sakiet, kāds pēc jūsu domām būtu šās jaunās kārtības leģitīmais mērķis. Vai, teiksim, manipulāciju novēršanu, nepamatotu likumprojektu iesniegšanu var uzskatīt par tādu leģitīmu mērķi?

A. Endziņš.

Redzat, kas par lietu... Ja Satversme nosaka tomēr šo vienu desmito daļu, Un ja tomēr referendums... tātad tautas nobalsošanā ir jābūt vitāli svarīgam jautājumam, kas tik tiešām ir un aizskar visu sabiedrību. Tad šinī gadījumā es neuzskatu, ka tas būtu kaut kāds aizskārums vai pārkāpums.

K. Balodis.

Un tad man vēl ir jautājums tomēr par vienas desmitās daļas vēlētāju parakstu savākšanu vienā posmā. Vai tomēr pašreizējos Latvijas apstākļos šāds nosacījums nav neizpildāms? Vai tas nepadara tomēr vēlētāju likumdošanas iniciatīvas tiesības par neizpildāmām un neefektīvām?

A. Endziņš.

Es nedomāju. Jo, cik es sapratu no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvja, ka ir gatavi un ar 2015. gada 1. Janvāri, šī sistēma darbosies. Arī tas skaits, cik daudz jau ir cilvēki izņēmuši identifikācijas kartes, un aktivizējuši, vēl ir ļoti mazs. Ja būs šāda iespēja, ka varēs arī ar savu parakstu atbalstīt vienu vai otru iniciatīvu, tad acīmredzot... ja pašreiz tas ir 40 procenti, tad varbūt nākotnē uz to laiku, ja tas būs tiešām reāli, arī šīs identifikācijas kartes autorizēs, aktivizēs kā tādas, kā arī... Es arī domāju, ka es iešu un izņemšu šo identifikācijas karti, lai iegūtu arī šo elektronisko parakstu. Ja man pašreiz viņa nav bijusi vajadzīga, jo tas ir vairāk ir bijis populārs vienas otras daļas jaunatnes aktivitātēm... tad saistībā ar šo desmit tūkstošu parakstu par iniciatīvām, kas nonāk pēc tam jau Saeimā, bet lielāko tiesu tas ir jau komercdarbībās vai saistībā ar internetbankas lietošanu, es domāju, ka tehnoloģijas attīstās un līdz ar to, teiksim, arvien vairāk un vairāk cilvēku iesaistīsies un izmantos šīs iespējas un it sevišķi jau.. laikam nevienam nav noslēpums, ka lielāko tiesu tā tomēr ir jaunā paaudze, kura ir uz „tu” ar modernajām tehnoloģijām. Drīzāk varbūt ir problēmas par senioriem, kuri mazāk izmanto datu bāzi un tā tālāk.

Tajā pašā laikā ir nu... pietiekami daudz arī tagad aktivitātes programmas, kur par brīvu pensionārus aicina un apmāca šīm modernajām tehnoloģijām, tad šī aktivitāte un interese ir ļoti liela. Līdz ar to, teiksim, es domāju, ka šī aktivitāte no sabiedrības locekļu puses tikai pieaugs nevis mazināsies.

K. Balodis.

Vēl viens jautājums. Sakiet, lūdzu, šī jaunā kārtība... kas ir iecerēta no 2015. gada 1. janvāra... Vai viņa atbilstu Satversmei, sevišķi tās 1. pantam, ja likumdevējs nebūtu paredzējis parakstu nodošanas papildu iespējas pašvaldībās un elektroniski?

A. Endziņš.

Bet kāpēc mēs gribam pretstatīt Satversmes 1. pantu 65. un 78. pantam, kuri nosaka šo skaitli — vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesības to darīt. Tad jau iznāk, ka... varam akcentēt, ka ir šīs iekšējās pretrunas pašā Satversmē? Un jebkuras valsts konstitūcijā ir skaidri un gaiši 1. pantā kā noteikums deklarēts, ka attiecīgā valsts ir

neatkarīga un demokrātiska republika. Bet tajā pašā laikā šī attieksme pret tautas iniciatīvu nebūt nav viennozīmīga.

K. Balodis.

Tad jūs uzskatāt, ka likumdevējam ir ļoti liela rīcības brīvība kārtības noteikšanā, kādā veidā tiek panākta desmitās daļas vēlēšanu parakstu savākšana un likumdevējs pat šādā ļoti radikālā veidā var mainīt līdzšinējo kārtību?

A. Endziņš.

Neapšaubāmi. Es domāju, ka, teiksim, mūsu sistēmā, kad ir šiem parakstiem jābūt identificējamiem kā tādiem... nu aplūkojiet, teiksim, tur Azerbaidžānu vai Kazahstānu vai daudzos gadījumos, kur, lai varētu kandidēt uz Valsts prezidenta amatu, kur ir jāsavāc paraksti, un kur ir būtībā šī problēma, ka tie paraksti nevar tikt identificēti. Ka tikai izlases kārtībā pārbauda kaut kādu parakstu īstenumu un tas, tieši otrādi, pieļauj manipulāciju. Jo, ja konstatē kaut kādu noteiktu procentu neatbilstību, tādā gadījumā tiek atteikta kandidāta reģistrācija. Tātad drīzāk to var izmantot kā politisku ieroci, lai norakstītu nevēlamus valdošai partijai varbūtās kandidātus. Tas, ka mums ir šī iespēja un pastāv reāla iespēja identificēt, ka ir šie reālie, ka tiešām tā ir konkrētās personas gribas izpausme... es domāju, ka tas ir tikai pozitīvi un apsveicami.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem vēl ir jautājumi? Nav. Paldies.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvim ir jautājumi? Nav.

Saeimas pārstāvim?

J. Pleps.

Man varbūt būtu daži jautājumi. Mēs ļoti daudz runājam par 2015. gadu, par nākotni. Bet es gribētu atgriezties mazliet pagātnē. Jūs bijāt 5. Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs.

A. Endziņš.

Jā.

J. Pleps.

Es iepazīnos ar Saeimas stenogrammu, kad tika pieņemts likums „Par tautas nobalsošanu un likuma ierosināšanu” un es skatos, ka tie desmit tūkstoši parādījās pēc Juridiskās komisijas priekšlikuma trešajā lasījumā 1994. gada 31. martā. Sakiet, varbūt jūs atcerieties, kādi bija tie apsvērumi, kāpēc uz trešo lasījumu jūs kā komisija nācāt ar priekšlikumu uzlikt pirmajā posmā desmit tūkstošus parakstus tūkstoša vietā?

A. Endziņš.

Nu... lietas būtība ir tāda. Jau tajā laika posmā jau sāka parādīties šīs aktivitātes iniciatīvas gan saistībā ar Satversmes grozījumiem, kaut vai, teiksim, ar tautas vēlētu prezidentu tūlīt jau 5. Saeimas sākumā, ko Juridiskā komisija noraidīja... Tad vesela virkne šādu vēl līdz galam neizsvērtu iniciatīvu pastāvēja. Un līdz ar to, teiksim, šī tūkstots parakstu savākšanai, lai iniciētu un valsts pēc tam uzņemtu šo slogu organizēt otro posmu, lai savāktu to vienu desmito daļu parakstu, tas finansiāli ir pietiekoši sarežģīti, it sevišķi tajā laika posmā. Tad arī šī ideja nāca, ka ir latiņa jāpaceļ augstāk uz desmit tūkstošiem... kas likās tajā laikā ne tik liels skaits. Bija iebildumi arī, ja nemaldos, man liekas deputāts Karnups, kurš bija pret, bet nu tāds bija Juridiskās komisijas priekšlikums un kuru Saeima akceptēja.

J. Pleps.

Jā, paldies.

Un vēl viens jautājums. Arīdzan pēc stenogrammām, jo to 1994. gadu es atceros diezgan miglaini, jo biju vēl pamatskolā... Inese Lībiņa-Egnere 26. jūlijā šajā Saeimā, salīdzinot 1994. gadu ar mūsdienām, minēja, ka komunikācijas līdzekļi šobrīd ir citi, sabiedrības iespēja apmainīties ar informāciju ir cita. 1994. gadā par internetu, e-pasta pieejamību un citiem šiem jautājumiem mēs tomēr nedomājām. Vai tā bija tajā laikā?

A. Endziņš.

Neapšaubāmi, ka tajā laikā tā bija. Jo, es atceros, ka tad, kad Satversmes tiesa tika veidota, tad nekādu mobilo telefonu nebija, tad bija... kā viņu tur sauca... peidžeri, kur varēja, lai varētu sazināties vai kaut kas tamlīdzīgs... Tātad skaidrs, ka internets un tāda pieeja masu mediju līdzekļiem, kur varētu viedokļu apmaiņa notikt, nav. Arī masu mediju skaits ir pieaudzis, neapšaubāmi. Tā kā šodienas apstākļos... nu, ja tik tiešām ir pamatota laba šī ideja, es domāju, ka viņu popularizēt var un ja tā ir reāla, tad arī šo vienu desmito daļu vēlēšanu parakstu var savākt.

J. Pleps.

Paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

G. Kūtris.

Vai kolēģiem vairāk nav jautājumu? Paldies, Endziņa kungs!

Tās pieaicinātās personas, kas šodien ir ieradušās, mēs esam uzklaustījuši. Šodien nav ieradušies divi cilvēki un objektīvu iemeslu dēļ viņi arī nevar ierasties.

Tiesa, uz vietas apspriežoties nolēma, ka mēs varam turpināt lietas izskatīšanu, jo abu pārējo pieaicināto personu viedokļi ir rakstveidā lietas materiālos... un tas mums būtu pietiekami.

Pašreiz mēs varētu uzskatīt, ka pieaicināto personu uzklausīšana šodien ir beigusies.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi jautājumi? Vai tiesnešiem ir jautājumi lietas dalībniekiem? Nav.

Lietas dalībniekiem kādi savstarpēji precizējoši jautājumi? Nav.

Tādā gadījumā es šobrīd izsludinu tiesas sēdē pārtraukumu uz nepilnu stundu.

Atsāksim tiesas sēdi plkst. 12.30.

Paldies.

(Pārtraukums.)

G. Kūtris.

Pieaicinātās personas ir uzklausītas.

Savstarpēju jautājumu vairāk nav. Lietas dalībniekiem savstarpējo jautājumu nebija.

Līdz ar to mēs varam uzskatīt, ka lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta.

Tiek atklātas tiesas debates.

Lietas dalībnieki, kāds ir jūsu viedoklis par nepieciešamo laiku tiesas debatēs?

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim?

A. Elksniņš.

Es domāju, godājamā tiesa, ka 30 minūtes varētu būt pietiekami.

G. Kūtris.

Apmēram 30 minūtes. Paldies.

Saeimas pārstāvim?

J. Pleps.

Apmēram 20 minūtes.

G. Kūtris.

Tad uz paritātes principa apmēram 30 minūtes katrai pusei tiek dotas.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvi, Elksniņa kungs, lūdzu, jums vārds!

A. Elksniņš.

Godātā tiesa, paldies.

Augsti godājamā Satversmes tiesa! Cienījamie lietas dalībnieki!

Šīs lietas īpatnība ir tā, ka tiek izvērtēts ne tikai likuma „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 22. panta pirmās daļas, kas stāsies spēkā no 2015. gada 1. janvāra un pārejas noteikumu 4. un 5. punkta

atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 2. pantam, bet pēc būtības izvērtēta 1922. gadā pieņemtā likuma „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” un vēlētāju parakstu vākšanas veikšana divos posmos.

1994. gada 31. martā Latvijas Republikas Saeima pieņemot likumu „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu” saglabāja 1922. gada likuma „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu” noteikto parakstu vākšanu divos posmos.

Apstrīdētā akta pārejas noteikumu 4. punkta un 5. punkta redakcija, kas stājās spēkā 2012. gada 11. decembrī, paredz, ka līdz 2015. gada 1. janvārim tiek saglabāta līdzšinējā likuma ierosināšanas kārtība divos posmos, ar valsts organizatorisku un finansiālo līdzdalību otrajā posmā. Bet sākotnējās tiesības iesniegt Centrālajai vēlēšanu komisijai pilnīgi izstrādātu likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu ir nevis desmit tūkstošiem vēlētāju, bet attiecīgi trīsdesmit tūkstošiem vēlētāju.

2015. gada 1. janvārī stāsies spēkā apstrīdētā akta 22. pants un apstrīdamā šī panta pirmās daļas redakcija. Tā paredz, ka likumu ierosināšana notiek vienā posmā bez valsts finansiālas līdzdalības.

Augsti godājamā tiesa! Papildus tiem jautājumiem, ko Satversmes tiesa ir izvirzījusi lietpratējiem un pieaicinātajām personām, manā skatījumā atslēgas vārdi pieteikuma atzīšanai par pamatotu vai nepamatotu, ir sekojoši izvirzāmie jautājumi:

Vai viena desmitā daļa no balsstiesīgo Latvijas pilsoņu skaita, kā atbalsta sliekšnis likumprojektu iesniegšanai ir augsts sliekšnis tautas nobalsošanas rīkošanai?

Vai, ņemot vērā zemo sabiedrības līdzdalību politiskos procesos un zemo uzticības līmeni politiķiem, vai tas ir reāli sasniedzams valstij neiesaistoties, kā tas būs pēc 2015. gada?

Vai antikonstitucionāls var būt kas tāds, ko ir ierosinājusi viena desmitā daļa vēlētāju?

Vai Saeimā pieņemtās likuma izmaiņas paaugstinot nepieciešamo sliekšni no desmit tūkstošiem līdz trīsdesmit un tad līdz simt piecdesmit tūkstošiem neliecina par indivīda lomas mazināšanos valsts dzīvē un vai papildus parakstīšanās iespējas atzīstamas par efektīvāku līdzekli, nekā parakstu vākšana divos posmos?

Vai tas ir tas pareizais signāls, ko likumdevējs dod citiem Latvijas pilsoņiem, kuri ņem dalību tautas nobalsošanās?

Vai tā ir laba likumdošanas prakse tiesiskā regulējuma spēkā stāšanos atlikt uz vairākiem gadiem?

Vai parakstīšanās sliekšņa palielināšanu no desmit tūkstošiem uz trīsdesmit tūkstošiem ar parakstīšanās iespējamību pašvaldībās bez maksas un bāriņtiesā par maksu, kas būtu ne lielāka par pusi no maksas pie notāra, ir uzskatāms par efektīvāku līdzekli likuma ierosināšanas procedūrā?

Likuma grozījumi paredz, ka pašvaldību institūcijas varēs apliecināt paraksta īstumu, tomēr neprecizē nedz institūciju, nedz kārtību, kādā tas varētu notikt. Vai šāda

apliecināšana nodrošinās parakstu ticamību, ja to veiks institūcija, kas ar to nenodarbojas ikdienā?

Vai parakstīšanās sliekšņa palielināšana no trīsdesmit tūkstošiem uz 150 tūkstošiem ar parakstīšanās iespējām elektroniski ir uzskatāms par efektīvāku līdzekli likumu ierosināšanas procedūrā? Ja pieņemtie grozījumi neparedz svarīgākās elektroniskās parakstu vākšanas sistēmas prasības, no kurām ir atkarīgas piedalīšanās iespējas parakstu vākšanā, vai līdz ar to netiek apšaubīta apstrīdēto normu atbilstība Satversmei?

Vai līdzekļu nepiešķiršana vesela gada garumā elektroniskās sistēmas izveidei neliecina par likumdevēja nolaidību, nepienācīgu rūpību tiesību normu jaunradē?

Es vēlētos iezīmēt tās pamattēzes, pēc kurām mums būtu jāvadās šodien un kuras attiecīgi jau lietas materiālu vērtēšanas gaitā manā skatījumā pie kurām mēs nonākam ir tā, ka mēs vērtējam likuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmei. Nekādas citas valsts, ne Lietuvas, ne Igaunijas, ne pat Šveices vai arī Somijas. Uz doto brīdi mūsu valstī ir spēkā konstitūcija, kas ir pieņemta 1922. gadā. Mums ir jāvērtē tās īpatnības, kuras viņa tiešām ir saglabājuši.

Ņemot vērā Eiropas liberālās telpas citu valstu konstitūcijas, tad viennozīmīgi mēs varam secināt, ka tiešās demokrātijas ziņā pirmajā vietā ir Šveice, tad nav ilgi citu valstu, tad seko Latvija, tad atkal nav citu valstu, un tikai tad mēs varam runāt par tām valstīm, kurās, piemēram, tautas iniciatīvas tiek vērstas vai nu attiecībā uz konsultatīvajiem referendumiem vai attiecībā uz iespējām parlamentam piedāvāt alternatīvus likumprojektus.

Jau pirmajā lasījumā, kad mēs vērtējam minēto parlamentā apstrīdētās normas un likumu pēc būtības, parlamenta deputāti piedāvāja izvērtēt iespēju grozīt arī iespēju Satversmē paredzēto... varbūt mazāku mehānismu... slogu attiecībā uz referendumu īstenošanu. Diemžēl šīs diskusijas izpalika. Izpalika arī parlamentā diskusijas attiecībā par iespējām parlamentam noteikt iespēju arī parlamentam izstrādāt vienlīdz likumdošanas iniciatīvu, kas ir virzīta no vēlētājiem, alternatīvu likumprojektu un tad to nodot attiecīgi sabiedriskajai apspriešanai. Diemžēl parlaments šajā situācijā nebija pietiekami tālredzīgs un izvēlējās to vienkāršo ceļu, kas neprasīja parlamenta divu trešdaļu atbalstu attiecībā uz vēlētāju tiesību iespējamo ierobežošanu, tajā skaitā arī negāja to ceļu attiecībā uz iespējām parlamentam, saņemot vēlētāju izstrādāto likumprojektu, pieteikt alternatīvu, ka kopā ar alternatīvu projektu tas varētu tikt virzīts uz tautas nobalsošanu. Parlaments izvēlējās to situāciju, kas aplūkota 2008. gada lietā attiecībā uz Notariāta likuma neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un piedāvāja sarežģītākus mehānismus, kas lielā mērā ierobežoja tautas varu, pēc būtības tiešām nenonākot pretrunā ar Satversmes 78. pantu. Savukārt šajā situācijā, ņemot vērā tos šķēršļus, kas tika radīti, ir diskusija par minēto atbilstību 1. pantam.

Mēs uzskatām, ka personiskā brīvība un demokrātija var būt arī nesavienojami, ka, piemēram, vairākums ir neiecietīgs vai mazākums ir nepaklausīgs. Arī Russo ir atzīmējis, ka jebkurai vairākuma sistēmai, ja tā vēlas būt kopējās gribas atspulgs, ir jābūt balstītam uz konsensusu.

Diemžēl lietas izskatīšanas gaitā mēs redzējām, ka parlaments baidījās aizvietot civilizēto parlamentu ar faktiski analfabētisko pūļa varu. Referenduma demokrātiskais raksturs arī tiek izmantots, kā mēs redzējām, nedemokrātiskām akcijām, par kurām izteikušies vairāki lietpratēja šajā lietā. Faktiski mēs nonākam pie secinājuma, ka ar profesionālu politiku nav jānodarbojas amatieriem.

Diemžēl netiek atzīts, ka referendumu papildus funkcija, kura ņemama vērā demokrātiskā sabiedrībā, ir arbitra loma konfliktā starp valsts konstitucionāliem institūtiem. Referenduma izmantošana ir tikpat cik lielā mērā likumsakarīga, tāpat tā arī ir politiskās dzīves un tiesību jaunrades attīstības rezultāts. Katrs referendums ir unikāls un izsauc sabiedrisko rezonansi. Un tas ir normāli. Francijā, piemēram, referendumu ceļā tika pieņemta konstitūcija, pārtraukts karš Alžīrijā, reformēts Senāts. Anglijā referendumu par Skotijas un Velsas autonomijas paplašināšanu, Kanādā referendums par Kvebekas provinci, kas paredzēja pat atdalīšanās iespēju.

Godājamā tiesa! Demokrāti nav tie, kuriem it naidīga attieksme pret likumiem, kas šādu demokrātiju paredz. Jābūt saprātīgiem, lai pieņemtu labāko risinājumu, izglītotam un oratoram, lai spētu pārliecināt citus. Konkrētajā situācijā parlaments ir izvēlējis ierobežot Latvijas tautas suverēnās tiesības attiecībā uz piedalīšanos likumprojektu jaunradē un acīmredzami ir pavērsis svaru kausus par labu sev, samazinot tiešās demokrātijas iespējas realizēties.

Es gribētu norādīt, ka Saeimas pieņemtie grozījumi apstrīdētajā aktā ir vērsti uz pilsoņu iespēju samazināšanu ietekmēt valstiski svarīgu lēmumu pieņemšanu. Likumā ietvertās normas, kas sarežģī referendumu ierosināšanas kārtību, ir Latvijas pilsoņiem, tās suverēnās varas nesējiem, nedraudzīgas un tiešo demokrātiju ierobežojošas. Vēlētāji nav devuši nevienai partijai mandātu šādai rīcībai.

Ar apstrīdētajām normām tiek apdraudētas tautas tiesības tieši, bez ievēlēto pārstāvju starpniecības izteikt savu viedokli par jebkuru aktuālu jautājumu vienkārši ar „jā” vai arī „nē” formā. Latvijas Republikā reāli suverēnās varas tiesību subjekts, Latvijas tauta, un suverēnās varas nesējs un realizētājs ir pilntiesīgs pilsoņu kopums. Tautas suverenitātes doktrīna un modernā cilvēku politisko pamattiesību un brīvību izpratne nepārprotami un pamatoti atzīst ikviena pilsoņa tiesības piedalīties valsts lietu kārtošānā. Tas savukārt nodrošina pilsoņu iesaisti valstiski svarīgu lēmumu pieņemšanā.

Valsts prezidents 2013. gada 28. jūnija vēstulē Saeimas priekšsēdētājam norādīja: „demokrātiskā iekārtā tautas suverenitāte vispirms īstenojama regulārās un brīvās vēlēšanās pārstāvnieciskās demokrātijas ietvaros. Latvija un atsevišķas citas

demokrātiskas iekārtas ir saglabājušas arī tiešās demokrātijas elementus, no kuriem viens ir likumu ierosināšanas tiesība. Atsaucoties uz Saeimas deputātiem, kuri 2008. gada 18. septembrī iesniedza pieteikumu Satversmes tiesā par likuma „Par valsts nobalsošanu un likumu ierosināšanu” 22. panta otrā teikuma neatbilstību Satversmes 1. pantam, atsaucoties uz Egila Levita publikācijām, Valsts prezidents turpat norādīja; „tiešās demokrātijas elementu izmantošana demokrātijā prasa nodrošināt arī iespēju rezultātu, starta pozīciju un resursu pieejamības vienlīdzību”. Šis ir būtiskākais konkrētās lietas izspriešanas jautājums.

Tautas likumdošanas iniciatīvas tiesības ir Satversmes kodola neatņemama sastāvdaļa, kā arī nozīmīgs sabiedriskās, politiskās līdzdalības elements, kuru mērķis ir sabiedrisko interešu pārstāvība. Kopš Latvijas Republikas dibināšanas tās pamatlikumā ir nostiprināta pilsoņu kopuma tiesība izšķirt Satversmes vai likumdošanas jautājumus. Turklāt ir jāņem vērā, ka mūsdienās tiešās demokrātijas institūts tiek izprasts nevis kā formāls veidojums, bet kā jēgpilns mehānisms.

Diemžēl šo vairāku gadu attīstības garumā mēs redzējām, ka demokrācija mūsu valstī neattīstās. Paraksta sliekšņa palielināšana no tūkstoša uz desmit tūkstošiem, tad no desmit tūkstošiem uz trīsdesmit tūkstošiem un atteikšanās no divpakāpju sistēmas, atteikšanās no valsts līdzdalības parakstu vākšanā un referendumu īstenošanā parāda, ka parlaments darbojas demokrātiju ierobežojošos apstākļos, attiecīgi veicinot to normu pieņemšanu, kuras samazinātu tiešās demokrātijas elementus, kas tajā skaitā ir viens no kontinuitātes elementiem Latvijas Republikas Satversmes pieņemšanā 1922. gadā.

Kopš Latvijas Republikas dibināšanas attiecīgi tās pamatlikumā šīs pilsoņu tiesības nostiprinot, tās ir zaudējušas savu vērtību, ir zaudējušas savu nozīmi. Un parlaments to atzīst attiecīgi norādot... patiešām formāli, ka viņš ir piedāvājis alternatīvus mehānismus, lai šīs indivīdu pilsoņu tiesības varētu īstenot.

Saeimas pārstāvis šajā lietā paskaidrojums minēja, ka Satversmes 1. pants neliedz likumdevējam izdarīt pastāvošajā tiesiskajā regulējumā tādus grozījumus, kuri atbilstu Satversmei. Nav strīda lietā, ka apstrīdētā akta normas aizskar pilsoņu kopuma konstitūtvēš un leģislatīvās funkcijas, tas ir, tautas tiesības tieši ņemt dalību demokrātiskā likumdošanas procesā likuma vai Satversmes grozījumu ierosināšanā, likuma vai tautas iniciatīvas tiesiskā institūta ietvaros.

Ar apstrīdēto aktu ir būtiski grozīta likumu ierosināšanas kārtība, kas padara par praktiski neiespējamu pilnvērtīgu un tiešās demokrātijas īstenošanu Latvijas Republikā, proti, pilsoņu kopumam tiek atņemts instruments, kas tam ļauj ietekmēt valsts dzīvi.

Diemžēl ne Saeimas pārstāvja paskaidrojums, ne pieaicināto personu atbildēs uz jautājumiem netika gūta skaidrība, kāds bija pamatojums pieņemt tādu kārtību, kas faktiski izslēdz jebkādu sekmīgu tautas rosināta referendumā rīkošanu. Tieši pretēji.

Lietā ir pierādījumi, kas apstiprina apstrīdētā akta normu nelietderību un prettiesiskumu.

Tieslietu ministrija 2013. gada 18. jūlija vēstulē viedoklī ir norādīts, ka likumā „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 22. panta 1. daļas un pārejas noteikumu 4. un 5. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmei un 1. un 2. pantam, ka apstrīdētā normā ietvertā procesuālā kārtība, kādā savācami pilsoņu paraksti, atsakoties faktiski no jebkādas valsts finansiālās, organizatoriskās un reglamentētās iesaistes šajās norisēs, tomēr liek domāt, ka parakstu vākšana būtiski tiek apgrūtināta. Ierobežojumi parakstu vākšanā likumu ierosināšanai pēc tautas gribas vienmēr ir pastāvējuši, bet ar grozīto regulējumu šis ierobežojums ir palielināts.

Tāpatās minētajā vēstulē ir norādīts, kā vispār zināms no juridiskās doktrīnas, ka tiesības, kas piemīt formāli uz papīra, bet faktiski dzīvē... bet kuras faktiski dzīvē nav iespējams realizēt, nav atzīstamas par tiesībām. Tāpat piemēru sarežģī arī neiespējamā procesuālā kārtība, kādā izmantojamas tiesības un tās ir uzskatāmas par neatbilstošām.

Saeimas Juridiskās komisijas locekļi atzina, ka visu nepieciešamo parakstu vākšana vienā privātā posmā pasliktinās šo tautas likumu ierosināšanas iespējas, tāpēc tika meklēts līdzsvarojošs mehānisms, kas šī negatīvā regulējuma sekas neitralizētu.

Apstrīdētā normā ietvertā prasība pašai tautai organizēties un savākt vienas desmitās daļas vēlētāju parakstu, viennozīmīgi ir apgrūtinātāka, salīdzinot ar regulējumu līdz apstrīdētā grozījuma pieņemšanai. Tā ir tā pati Tieslietu ministrijas vēstule.

Valstij ir jānodrošina indivīdam taisnīgas līdzdalības tiesības valstiski politisko lēmumu pieņemšanā.

Līdz ar to, godājamā tiesa, pieņemot apstrīdētās tiesību normas, šim aspektam veltāma tajā skaitā liela uzmanība, vai vienas desmitās daļas privātpersonu kopumam būs reālas iespējas ietekmēt valsts politisko dzīvi un ņemt dalību tiesību normu jaunradē līdzās un uz vienādiem kritērijiem parlamentam, Valsts prezidentam, Saeimas pieciem deputātiem.

Arī ir atzīmējams, ka nav pilnībā skaidrs, kā praksē varētu formēt šādas tautas iniciatīvas un kā, piemēram... vai noteiktais parakstu skaits ir pārāk liels vai nav pārāk liels, tajā skaitā tām pašām iniciatīvas grupām.

„Satversmes 1. pants noteica, ka Latvija ir neatkarīga un demokrātiska republika. Tas norāda, ka Latvijā ir tiesiska demokrātiska iekārta, kas atzīst demokrātiskas un tiesiskas valsts principus. Satversmes 1. pantā ietvertais jēdziens „demokrātija” ir tā saucamais funkcionālais juridiskais jēdziens. Galvenie principi, kas ir attīstīti no juridiskā jēdziena „demokrātija”, attiecas uz sabiedrības līdzdalību politisko lēmumu pieņemšanā, publiskās varas dalīšanu un savstarpējo uzraudzību.

Tādēļ jebkurš mēģinājums palielināt šo likumā noteikto pilsoņu skaitu izraisīs varas pilnvaru pārdali par labu pārstāvnieciskajai demokrātiskajai varai un pilsoņu kopuma sākotnējo konstitucionālo likumu ierosināšanas tiesību ierobežošanu.”

Šeit, godājamā tiesa, es citēju Egila Levita teikto.

Saeimas pārstāvis Satversmes tiesas sēdē apgalvoja, ka tautas nobalsošanas un likumu ierosināšanas procedūra paredz paplašinātas parakstu vākšanas iespējas. Mūsaprāt, šīs apstrīdētās normas nesamērīgums ierobežo sabiedrības līdzdalību publisku lēmumu pieņemšanā.

Mazākuma tiesības ierosināt vairākumam darba kārtības jautājumu ir viena no fundamentālām demokrātijas garantijām. Saeimā katrs deputāts ar piedāvāt priekšlikumu uz otro vai trešo lasījumu, par ko Saeimai pēc tam jābalso. Šie priekšlikumi var būt kā labi pārdomāti un sabiedrībai derīgi, tā arī sasteigti un sabiedrībai kaitīgi. Saeimas vairākums tad nolemj tos atbalstīt vai nē. Bet nekādā gadījumā risinājums nav pacelt likumu ierosināšanas nepieciešamo barjeru tik augstu, lai vairākumam netikami ierosinājumi Saeimas darba kārtībā vienkārši neparādītos.

Līdzīgi ir arī ar referendumiem. Mazākumam ir tiesības ierosināt likumprojektu, bet pilsoņu vairākumam pēc tam referendumā ir gala vārds par to.

Šveicē ir notikuši ne mazums referendumu, kas kādam varētu šķist nevajadzīgi un nepārdomāti, un kurus balsotāju vairākums bija noraidījis. Par nodokļu samazināšanu, papildus brīvdienām un tamlīdzīgi referendumu. Bet tur politiķi neļaujas apstrīdēt to, ka šie principā nav tādi jautājumi, par kuriem sabiedrība nespētu pati saprātīgi spriest un pieņemt lēmumus. Apstrīdēto normu atbalstītāji uzskata, ka mazākums par valsts budžeta līdzekļiem nedrīkst patstāvīgi diktēt vairākumam dienas kārtību referendumos un sabiedrībai nav jāmaksā miljons latu par 0,6 procentiem vēlētāju iniciatīvas testēšanu.

Diemžēl izpaliek pēdējo astoņu gadu parakstu vākšanas kampaņu analīze, kas apliecināja, ka Saeima nav pat vēlējusies noskaidrot, cik vienkārši vai sarežģīti tad Latvijas realitātē ir savākt un apliecināt šos desmit tūkstošus Latvijas pilsoņu parakstu.

Vai desmit tūkstošu parakstu pirmajam posmam ir daudz vai maz? Manuprāt, atbildāms, skatoties uz līdzšinējo praksi. Cik tad daudz iniciatīvas ir savākušas sākotnējos desmit tūkstošus parakstus, bet pēc tam otrajā posmā nav spējušas savākt vienu desmito daļu vēlētāju atbalstu. Šķiet, ka tas ir tikai viens gadījums pēdējos piecos gados. Un vai trīs referendumu par tautas iniciatīvām pēdējo desmit gadu laikā ir daudz vai maz? Manuprāt, tas ir arī normāli, jo Latvijas konstitūcijā ir iebūvētas ļoti augstas aizsargbarjeras par to, lai nekas nepārdomāts nestātos spēkā. Un tas ir saistīts ar iedzīvotāju kvorumu. Turklāt arī referendumā, lai tiktu nobalsots jebkāds antikonstitucionāls likums, tagad, ņemot vērā Centrālās vēlēšanu komisijas lomas

palielināšanos, ir tā aizsargbarjera, lai nepieļautu likumiem neatbilstošu iniciatīvu virzīšanu.

Attiecīgi mēs varam secināt, ka seši miljonu latu kopumā par trim tautas iniciatīvām pēdējo desmit gadu laikā... arī tas ir daudz vai maz? Mēs nevaram to pateikt. Bet sasaistīt jebkurā gadījumā finansiālo līdzekļu ieguldījumu ar demokrātijas... par kuru tiešām katru reizi ir jāmaksā, vērtību, mēs nevaram. Tās, mūsaprāt, ir divas nesalīdzināmas lietas. Vēl jo vairāk, cilvēki vairāk seko līdzi politiskajiem procesiem un mācās paši pieņemt lēmumus, nevis tos gaidīt no kāda cita, un it īpaši no parlamenta.

Atbildētājs minēja, ka grozījumi Saeimas kārtības rullī, kas pieļauj desmit tūkstoš vēlētājiem arī elektroniski parakstīties, tā ideju virzīt un iesniegt Saeimā un sagaidīt pēc tam Saeimas komisiju atbildes, vienlaikus šajā situācijā tā nav uzskatāma par alternatīvu un vēlētājiem labvēlīgu, jo tikai no Saeimas ir atkarīgs, ko tad ar šīm idejām darīt — akceptēt vai noraidīt. Vēl jo vairāk. Parlamentam šāda veida iniciatīvas nav saistošas. Un tā var paust vai nu politisku lēmumu šajā sakarā vai arī tajā skaitā ignorēt un neņemt vērā.

Atbildētājs ir atteicies arī no divu posmu principa par likuma ierosināšanu. Taču šāda atteikšanās ir kā tiesību politikas, tā arī atbilstības Satversmei jautājums. Likumdevējs nepārprotami ir mēģinājis mīkstināt divu principu posmu atcelšanu, taču viņš nav radījis alternatīvu.

Kā mēs redzam, tad Saeima šos saudzējošos risinājumus ir vispārīgi ieskicējusi, cita starpā, deleģējot Ministru kabinetam tiesību pienākumu izdot atbilstošus noteikumus. Diemžēl līdz pat šim brīdim nav skaidras to aprises, nav skaidrs to saturs. Tā ir absolūti negatīva likumdošanas prakse tiesiskā regulējuma spēkā stāšanās, tajā skaitā, atliekot uz vairākiem gadiem, bet neredzot un nesaprotot, kāds tas būs mehānisms izpildvaras līmenī. Un to mums šodien pārliecināja VARAM pārstāvis.

Tieslietu ministrijas 2013. gada 18. jūlija vēstulē bija pamatoti norādīts, ka Saeimas Juridiskās komisijas locekļi atzina, ka visu nepieciešamo parakstu vākšana vienā privātā posmā pasliktinās tautas likumu ierosināšanas iespējas. Tāpēc tika meklēts līdzsvarojošs mehānisms, kas šī negatīvā regulējuma sekas neitralizētu.

Turpatās pie nosacījuma, ja valsts, īpaši uzsverams, ar publiskiem resursiem pietiekami atbalsta paraksta vākšanas iespējas vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā „latvija.lv”, tas kompensētu otra, tā saucamā publiskā, parakstu vākšanas posma likvidēšanu.

Apstrīdētās normas ir vērtējamas kontekstā ar visām šajā likumu ierosināšanas institūtā veiktajām reformām, tajā skaitā arī ar elektronisko parakstīšanos un iniciatīvas grupas regulējumu ar nosacījumu, ja parakstu vākšana efektīvi, tiešām efektīvi, notiek arī elektroniski.

Taisnība, ka turpmāk parakstus tautas iniciatīvai varēs apliecināt ne tikai pie notāra, bet arī dzīvesvietas deklarēšanas vietās pašvaldībās, bāriņtiesās un novados pie pagasta vai pilsētas pārvaldes vadītāja. Vienlaikus tā nav liela palīdzība iniciētājiem, ņemot vērā, ka par šiem apliecinājumiem joprojām būs jāmaksā un, salīdzinājumā ar notāriem, šīm papildiespējām ir mazāk elastīgi darba laiki, kā arī mazākas mobilitātes iespējas.

Lietas izskatīšanas lietā arī netika rasta atbilde, kāpēc likumdevējs izvēlējās tik nesaudzīgu pārejas normu, respektīvi, kāpēc apstrīdētā norma ietver pārejas noteikumu 4. un 5. punkta regulējumu. Bez tam, iztrūkst jebkāda pamatojuma skaitlim 30 tūkstoši. Netika veikti ne jebkādi aprēķini, ne arī izpēte. Lietā ir pierādījumi, kas liek apšaubīt jebkādu pamatojumu izraudzītajai klauzulai, nepieciešamībai pirmajā posmā savākt 30 tūkstošus vēlētāju parakstu. Pieaicinātā persona Inese Nikuļceva norādīja, ka elektroniskās parakstu vākšanas regulējums izveidots vēlētājiem maksimāli labvēlīgs. Turpatās pārejas periodā vēl nepastāv jaunās iespējas, bet pirmajā posmā savācamo vēlētāju parakstu skaits jau ir palielināts no desmit tūkstošiem uz 30 tūkstošiem. Turpatās Saeima ne likumprojekta anotācijā, ne atbildes rakstā nav iesniegusi pamatojumu tam, kāpēc izraudzīts tieši šis skaitlis 30 tūkstoši. Likuma pārejas noteikumu 4. punkta regulējumos, ciktāl tas paredz nepieciešamību pirmajā posmā savākt 30 tūkstošus vēlētāju parakstu, vēl aizvien ir attaisnojams, tomēr tajā gadījumā šaubas par samērīguma neievērošanu ir lielākas nekā attiecībā uz likuma „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 22. panta pirmo daļu.

Tika ignorēts arī Satversmes tiesas iepriekš lemtais, proti, ja parakstu apliecināšanu uztic institūcijām, kas ikdienā ar to nenodarbojas, tas samazinās savākto parakstu ticamību un paplašināsies parakstu viltošanas iespējas. Piemēram, nosakot nepieciešamību savākt 30 tūkstošus parakstu līdz 2015. gada 1. janvārim, atbildētājs nav precīzi noteicis pašvaldību un institūciju kompetencē to iestādi, kura tai būtu uzticama, lai Centrālajai vēlēšanu komisijai, piemēram, nākotnē nebūtu jāiegulda papildus līdzekļi minēto parakstu autentiskuma pārbaudei.

Ministru kabinets līdz 2014. gada 1. septembrim ir uzņēmis nodrošināt vienotā valsts un pašvaldību pakalpojuma portāla tiešsaistes sistēmas tehnisko un drošības gatavību parakstu vākšanai tiešsaistes režīmā. Taču no pievienotajiem pierādījumiem ir acīmredzams, ka Ministru kabinets ar to nespēs tikt galā un ir jautājums par to, vai tas būs pieejams visiem Latvijas Republikas pilsoņiem, it īpaši ņemot vērā izvirzāmās drošības prasības un to, ka, piemēram, privātie iniciatori, izveidojot savu tiešsaistes sistēmu, varēs iekasēt maksu par šāda veida atbalstu un par parakstiem kādai no tautas izvirzītajām iniciatīvām.

Bez tam ir jāņem vērā, ka elektroniskās parakstīšanās viena no visvairāk uzsvērtajām priekšrocībām ir tā, ka tā varētu palielināt politiski aktīvo iedzīvotāju

skaitu. Skeptiski uz šo te apgalvojumu liek raudzīties, piemēram, kaimiņu valsts Igaunijas piemērs, kurš pierāda, ka interneta vēlēšanas nepalielina vēlētāju aktivitāti. Cilvēki, kas pieraduši lietas kārtot interneta vidē, labprāt vēlētos parakstīties internetā, taču tas ir pieņēmums. Tiek pamatots ar cilvēku aktivitāti e-vidē, palielinās interneta pieejamība, pieaug e-pakalpojumu skaits un lietojamība, palielinās arī atbalsts vēlēšanās. Loģisks secinājums būtu, ka palielinās to cilvēku skaits, kuriem ir iespēja izvēlēties parakstīties internetā. Netiek ņemts vērā, ka izvēli parakstīties internetā ietekmē arī citi faktori, piemēram, uzticēšanās interneta parakstīšanās rezultātiem, turklāt parakstīšanās procesam ir fundamentāls paražu raksturs, ceremoniāls efekts un ir saistīts ar Satversmes kontinuitāti, kas radikāli mainās līdz ar parakstīšanās ieviešanu neklātienē.

Uzskatu, ka interneta parakstīšanās kā alternatīva ir saistīta ar interneta izplatību un elektronisko pakalpojumu izmantošanas popularitāti. Un ar šo mēs saskaramies ar problēmām, tā, piemēram, ir vienkāršošana un nenovērtēšana.

Satversmes 2. panta formulējums... Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai, viennozīmīgi nozīmē to, ka Latvijā vēlēšanas ir pieļaujamas tikai tādās... ka Latvijā ir pieļaujamas tikai tādas parakstīšanās nodrošināšanas un skaitīšanas elektroniskās vērtības, par kuru darbības godīgumu var pārliecināties jebkuri Latvijas tautas pārstāvji bez speciālām zināšanām. Šodien sēdē VARAM pārstāvis demonstrēja vairākus rīkus, no kuriem visiem Latvijas tautas pārstāvjiem, visiem Latvijas pilsoņiem ņemot vērā, ka, piemēram, sociāli neaizsargātas grupas, piemēram, izglītības līmenī ir jautājums par to, cik šāda veida rīks ir pieejams un attiecīgi izmantojams.

Un šajā lietā attiecīgi visiem ir zināms, ka pieteicēji neapstrīd grozījumu rezultātā pieņemtos, piemēram, finansiālos ierobežojumus, taču Saeimas piedāvātā alternatīva elektroniskās parakstīšanās veidā internetā ir vērtējama ne tikai interneta pieejamībā Latvijā, bet arī no sociāli neaizsargātās sabiedrības daļas iespējas šo virtuālo iespēju izmantot.

Godājamā tiesa! Latvija tiešās demokrātijas ziņā ir samērā unikāla un Satversmē paredzētās indivīdu kopuma tiesības tika atceltas ar likumā ietvertu nesamērīgo prasību starpniecību. Diemžēl diskusija par Satversmē noteikto sliksni — viena desmitā daļa vēlētāju — un pašas Satversmes 78. panta konstrukcijas pilnveidošanu izpalika. Likuma grozījumos nav ietverti skaidri un izsmeļoši priekšraksti svarīgākā jautājumā — 30 tūkstoši un vienas desmitās daļas vēlētāju parakstu savākšana, par pamatu ņemot atbildētāja piedāvātos saudzējošākos risinājumus.

Godājamā tiesa! Mēs lūdzam atzīt likuma „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvas 22. panta pirmās daļas, kas stāsies spēkā 2015. gada 1. janvārī, pārejas noteikumu 4. un 5. punkta atbilstību, izvērtēt atbilstību

Latvijas Republikas Satversmes 1. un 2. pantam. Un mēs lūdzam atzīt minētās normas par prettiesiskām un spēkā neesošām no to pieņemšanas brīža.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesas debatēs vārds Saeimas pārstāvim. Lūdzu!

J. Pleps.

Augsti godātā tiesa! Šiem likuma grozījumiem kaut kā ir sanācis tāds smags ceļš, ļoti ilgas diskusijas Saeimā, Saeimas komisijās, divi Valsts prezidenta veto raksti, un jau, šķiet, otrā vai otrā ar pusi lieta Satversme tiesā.

No vienas puses ir ļoti viegli šodien runāt par šiem likuma grozījumiem, jo ir jau Satversmes tiesas lemtais un es debašu runā parādīšu, kā šie grozījumi ietverās Satversmes tiesas parādītajā noteiktajā rāmī.

No otras puses. Šī lieta ir salīdzinoši grūta, jo tas, kas tika runāts abās tiesas sēžu dienās, bija tas... vairāk bija tas, kā būtu demokrātiskāk, kā būtu labāk, kā būtu ērtāk. Un pēc būtības mēs ļoti daudz runājām, pieaicinātās personas stāstīja un rādīja to, kādas ir iespējas, kuras iespējas būtu demokrātiskākas, kur varētu būt lietderīgāks risinājums. Taču es vēlētos atgādināt, ka šeit ir Satversmes tiesas tiesvedība un mēs pārbaudām apstrīdēto normu atbilstību Satversmei.

Es vēlētos atsaukties uz Egila Levita rakstveida viedokli, kurš rosina nošķirt lietderību, ērtību, labāku risinājumu no konstitucionalitātes. Lietderība ir tā lieta, vai šī ērtākie risinājumi, kas tiek diskutēti Saeimas komisijās tiekoties ar Valsts prezidentu, ar Valsts prezidenta veto rakstiem, Satversmes tiesas zālē ir jāpārbauda normu konstitucionalitāte. Tas, kas mums ir jāpārbauda, vai šīs normas, ko Saeima ir pieņēmusi ilgstošā likumdošanas procesā, atbilst vai neatbilst Satversmes 1. un 2. pantam.

Man acīmredzot būs grūti sacensties daiļrunībā ar pieteikuma iesniedzēju pārstāvi un šajā pieredzē, kas gūta gan advokāta darbā, gan arī parlamentā, tādēļ es mēģināšu pieturēties pie juridiskiem faktiem. Tiem faktiem, kas ir fiksēti normu sagatavošanas materiālos, tiem faktiem, kas ir nostiprināti lietas materiālos un tiem faktiem, kas ir pārbaudīti tiesas sēdē.

Visupirms, man šķiet, ir nepieciešami divi terminoloģiski precizējumi, kādus pārpratumus, iespējams, varētu sēt pieteikuma iesniedzēju pārstāvja runa debatēs. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis runāja par referendumiem. Mēs šodien nepārbaudām referendumus... referendumu sliekšņus. Apstrīdētas normas neaizskar tautas nobalsošanā paredzētās kvoruma prasības. Visas tautas nobalsošanas paliek tādas pašas, kā bija līdz šim un tās prasības ir palikušas spēkā. Mēs šodien runājam par

likumdošanas iniciatīvu jeb likumprojekta iesniegšanu. Tas ir kaut kas cits, nekā referendums. Tās ir tiesības noteiktai vēlētāju daļai iesniegt likumprojektu Saeimā un piespiest Saeimu šo likumprojektu skatīt. Tātad referendumi nav aizskarti. Ir regulēta tikai likumprojekta iesniegšanas kārtība.

Nākamā lieta, kas arī šeit var radīt pārpratumus. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis minēja, ka ir atcelta šī kārtība. Saeima tam negribētu piekrist. Šī kārtība nav atcelta. Likumdevējs ir izmantojis iespējas pilnveidot likuma regulējumu. Es varētu teikt, modernizēt. Kopš 1994. gada likums „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” nebija radikāli pārskatīts.

Uzklausot profesoru Aivara Endziņu, mēs guvām pārlicību, kādi apstākļi bija 1994. gadā un mēs noteikti varam secināt, ka šodien šie apstākļi atšķiras. Un tas, ko mēs varam redzēt: ir mainījušās tehnoloģijas, sabiedrības iespējas apmainīties ar informāciju, vienam otru uzrunāt un patiesībā arī sabiedrības komunikācija sākusī palielināties. Ir ieviesta likumprojekta sākotnējā reģistrācija un uzsvērtas Centrālās vēlēšanu komisijas pilnvaras tiesiskuma pārbaudē. Ir ieviesta pirmsreferenduma un parakstu vākšanas aģitācijas kārtība. Tā arī nebija likumā līdz šim. Šie grozījumi bija nepieciešami un pat, iespējams, tie bija novēloti, jo šīs lietas, ko es minēju, bija jāatspoguļo likumam „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu”. Un Saeima veica šos grozījumus, apjomīgus grozījumus un to paredzēja.

Turpinājumā es vēlētos pieskarties tam Satversmes pantam, ar kuru pieteikuma iesniedzēja pārstāvis beidza runu debatēs — Satversmes 2. pants.

Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Man šķiet, ka Valsts prezidenta veto raksti, protams, ir autoritatīvs avots. Vēl autoritatīvāks ir pašas Satversmes tiesas lemtais. Lietā 2008-40-01. 11. punkts. Satversmes tiesa norāda, ka tautas griba ir valsts varas pamatā. Visupirms tautas griba izpaužas regulārās un brīvās vēlēšanās. Satversme noteic veidus, kā tiek īstenota suverenitāte. Tie ir četri: vēlēšanas, pašai pieņemot likumus vai Satversmes grozījumus referendumam, referendumā lemjot par Saeimas pieņemtajiem likumiem vai Satversmes grozījumiem, un lemjot referendumā citus jautājumus, kas ir paredzēti Satversmē, piemēram, šo dalību Eiropas Savienībā, par Saeimas atlaišanu vai atsaukšanu.

Tā. Vēlēšanas un referendumi. Likumprojekta iesniegšanas tiesības nav obligāts Satversmes 2. panta elements, un kā mēs redzējām no pieaicināto personu uzklaušanās, tas ir ļoti netipisks elements, kurš nav daudzās valstīs. Un, manuprāt, pieteikuma iesniedzēju lūgtās pieaicinātas personas Endziņa kunga paustais viedoklis šodien bija pilnīgi pārlicinošs, ka mēs nevaram apgalvot, ka Latvija šobrīd nav suverēna... pareizāk sakot, ka Latvijas tautai šobrīd nepieder suverenitāte tāpēc, ka ir spēkā šīs te apstrīdētās normas. Tas būtu diezgan dīvains slēdziens.

Pēc Saeimas ieskata, ko apliecina Endziņa kunga, Egita Levita, Ineses Nikuļcevas kā pieaicināto personu viedokļi, arīdzan tiesībsarga iesniegtie viedokļi...

šajā lietā 2. pants nav skarts. Šajā lietā nav jautājums par to, ka būtu ierobežota tautas suverenitāte.

Mums neizdevās saklausīt pieteikuma iesniedzēju argumentus par pretējo un tādēļ Saeima lūgtu Satversmes tiesu apsvērt iespēju izbeigt tiesvedību daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 2. pantam.

Runājot par Satversmes 1. pantu. Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Pieteikumā par lietas ierosināšanu un tiesas sēdē izskanēja ļoti daudz un dažādi tiesību principi, kas izriet no 1. panta. Patiešām! No 1. panta atbilstoši Satversmes tiesas lemtajam izriet tiesību principi.

Visupirms, izriet tiesiskās paļāvības princips. Un šajā principā ir atbilde, kāpēc bija vajadzīgs pārejas periods. Samērīga, sagatavota pāreja uz jauno regulējumu. Noteikt, kā pēc 14 dienām pēc pusgada stājas spēkā elektroniskā parakstu vākšana un viena desmitā daļa ir jāsavāc uzreiz vienā piegājienā, būtu ļoti straujš lēciens nākotnē. Bija nepieciešams sagatavot šo elektronisko sistēmu parakstu vākšanai, bija nepieciešams, par ko ir runāts arī komisijas sēdēs, apmācīt pašvaldību darbiniekus šo parakstu vākšanā, lai viņi būtu gatavi īstenot tās funkcijas, kas no viņiem tiek sagaidītas 2015. gada 1. janvārī.

Šķiet... un Satversmes tiesa spriedums lietā 2008-40-01 mums pasaka priekšā, ka šajā lietā mums ir jārunā par demokrātiskas valsts iekārtas funkciju.

Un pirmais jautājums varētu būt tāds, kas šeit mums būtu jānoskaidro, vai Satversme paredz procedūru parakstu vākšanai? Un tas, kas tiesas sēdē konstatēts, ka jā, paredz. Ir jābūt ne mazāk kā vienas desmitās daļas vēlētāju parakstiem uz likumprojekta.

Citi jautājumi. Kā šī viena desmitā daļa vēlētāju parakstu rodas, ir apzināti atstāta likumdevēja ieskatam. Un Satversmes tiesa to ir arī konstatējusi, jau iepriekš minētā sprieduma 9. punktā. Jautājums varētu būt tāds: vai likumdevējam ir rīcības brīvība šīs procedūras noteikšanā. Un no Satversmes tiesas prakses izriet, un no Satversmes struktūras un arī arī dzan no Satversmes sapulces debatēm, ka jā, šī rīcības brīvība pastāv Satversmes ietvaros.

Un turpinājumā es vērsīšu godātās tiesas uzmanību uz to, kādas ir bijušas šīs rīcības brīvības robežas un kā tās ir izmantotas. Bet, pirms turpinot jāuzsver, ka tā pat nav likumdevēja rīcības brīvība. Godātā Satversmes tiesa lietā 2013-06-01 12.1. punktā ir teikusi, ka tā nav pat likumdevēja rīcības brīvība, tas ir likumdevēja konstitucionāls pienākums paredzēt mehānismu, kā tiek koordinēta pilsoņu kopuma rīcība parakstu vākšanā un mehānismu, kas nodrošina efektīvu privāto un valsts budžeta līdzekļu tērēšanu. Tātad Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tas ir likumdevēja pienākums raudzīties un patstāvīgi raudzīties, lai likumu ierosināšanas procedūra būtu efektīva, jēgpilna un racionāla.

Un šīs rīcības brīvības vai konstitucionālā pienākuma ietvaros patiesībā Saeima kā likumdevējs likumdošanas procesā var brīvi lemt, ir vai nav vairāki posmi un kādi ir sliekšņi. Satversme noteic šo augstāko sliekšni — ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju.

Mana sajūta šīs lietas ietvaros, ka tie desmit tūkstoši paraksti ir apvijušies, apauguši ar tādu sakrālu nozīmi. It kā pats Marģers Skujenieks vai Fēlikss Cielēns tos desmit tūkstošus parakstu tajā Satversmes sapulcē būtu ierakstījis pasakot, ka būs divi posmi. Un šodien Satversmes tiesas sēdē mēs pārliecinājāmies, ka tas nebūt tā nav. Šeit bija klāt 5. Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs, kurš apstiprināja, ka lemjot par likuma „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” atjaunošanu divos lasījumos bija tūkstoš parakstu. Un tikai trešajā lasījumā pēc Juridiskās komisijas priekšlikuma tika ielikti desmit tūkstoši paraksti. Un mēs dzirdējām arī pamatojumu, kāpēc tas tika izdarīts — tika apjausts, ka tā sabiedrības dzīve, komunikācijas līdzekļi, sasniedzamība vēlētāju ir pieaugusi. Un tas, kas tūkstoš bija atbilstošs 1922. gadā, 1994. gadā jau bija par maz.

Arī toreiz, Endziņa kungs atcerējās, ka bija deputāti, kas teica, ka tas ir demokrātijas ierobežojums. Karnupa kungs. Tās debates bija tieši tādas pašas toreiz. Bet toreiz likumdevējs to lēma un pieņēma un, no šodienas raugoties mums liekas, ka tie desmit tūkstoši ir pilnīgi loģiski un nekas cits tur nevarēja būt. Un arī šodien likumdevējs ir lēmis.

Un tādēļ es pievērsīšos debašu runas otrajā pusē šiem abiem likumdevēja lēmumiem. Visupirms par 30 tūkstošu parakstiem, un pēc tam par vienu desmito daļu vienā posmā no 2015. gada.

30 tūkstošu paraksti ir pārejas perioda regulējums, sagatavojoties jaunajai kārtībai no 2015. gada 1. janvāra. Man šķiet, nav šaubu, ka likumdevējs var paaugstināt šo barjeru. Ja likumdevējs to varēja noteikt tūkstoš paraksti 1922. gadā, ja likumdevējs varēja 1994. gadā trešajā lasījumā desmitkārtot parakstu skaitu ar vienu balsojumu, arī šodien likumdevējs varēja paaugstināt šo skaitli, atrodoties Satversmes ietvaros, nepārsniedzot vienu desmito daļu šo parakstu.

Saeima negribētu piekrist pieaicinātās personas Ineses Nikuļcevas viedoklim, ka šī parakstu sliekšņa jēga ir tajā, ka lai tas referendums izdots. Nebūt nē! Ir jābūt pietiekami liels vēlētāju skaits, kas ir gatavi parakstīties par šo likumprojektu, lai nodotu Saeimas apspriešanai to jautājumu, kas uztrauc lielu sabiedrības daļu. Un šeit es gribētu uzsvērt to lietu, ka mums ir jāņem vērā izmaiņas, kas ir notikušas sabiedrības dzīvē. Jo gan 1922. gadā, gan 1994. gadā, gan 2012. gadā parakstu vākšanas vietas netika mainītas. Tie ir notariāli pie notāra, notariāli paraksti un pašvaldības institūcijā — bāriņtiesā, kas apliecina notariāli. Tad kas mainījās 1994. gadā, kad likumdevējs paaugstināja šo sliekšni un kas bija mainījies 2012. gadā? Un bija mainījies... un šeit es gribētu atsaukties uz doktores Ineses

Lībiņas-Egneres parlamentāro runu 26. jūlijā, bija mainījies komunikācijas ātrums. Bija mainījies iespēja apziņot vēlētājus, organizēt priekšvēlēšanu kampaņu. 1994. gadā nebija ne interneta, nebija ne sociālo tīklu, nebija e-pastu, nebija daudz mums ierastu lietu. Šobrīd, un tas ir tas, ko Endziņa kungs minēja, šobrīd tas ir un liekas pašsaprotami.

Es intereses pēc paskatījos, kādas ir iespējas, izmantojot populāro sociālo tīmekli saziņas kontaktu „twitter”, apziņot savus sekotājus. Laurim Reinikam ir 500 tūkstošu sekotāju. Bet es domāju, ka tas nebūtu izšķirošs rādītājs. Nilam Ušakovam ir 34 tūkstoši sekotāju. Nilam Ušakovam, kurš ir partijas līderis, ir 34 tūkstoši sekotāju „twitterī”. Ja šis partijas līderis palaistu ziņu, ka viņš aicina parakstīties, protams, tur seko arī oponenti, tur ir diskusijas un tamlīdzīgi. Tur droši vien ir arī cilvēki bez pilsonības. Bet „twitteris” piedāvā iespēju pārsūtīt šo ziņu un ar šo ziņu apmainīties. Un mēs redzējām, kas notika ar vienu nesena referendumā parakstu vākšanu, kad šis konkrētais politiķis paziņoja, ka viņš aicina parakstīties. Trūkstošie paraksti tika savākti zibenīgi.

Līdz ar to šī sabiedriskās saziņas maiņa bija par pamatu tam, ka bija jāveic šie grozījumi. Un zinātniski Inese Nikuļceva jau savā zinātniskajā izpētē un arī viedoklī Saeimai, kas bija sagatavots Juridiskās komisijas vajadzībām, arī ir parādījusi, ka patiesībā šis sliekšnis ir pietiekami loģisks. Tie ir divi procenti no iedzīvotāju pilsoņu skaita un tas ir apmēram tāpat, kā citās valstīs.

Vēl viena lieta, pieskaroties šiem 30 tūkstošiem. Endziņa kungs jau pareizi norādīja. Izvēle toreiz par desmit tūkstošiem, tā bija toreiz tāda politiska izvēle. Varēja būt mazliet vairāk, mazliet mazāk, deputāti balsojot izšķīrās.

Arī šie 30 tūkstoši tapuši kā politiska vienošanās ar dažādām partijām un iesaistot vēl Valsts prezidentu. Mēs redzējām, ka bija nepieciešams jauns likumprojekts, lai noteiktu šos 30 tūkstošus, jo vecā likumprojekta ietvaros, pēc Valsts prezidenta veto, to nevarēja izdarīt. Un šeit es gribētu atsaukties uz Satversmes tiesas lietu lietā 2002-08-01 par 5 procentu barjeru. 5 procentu barjeru arī noteica likumdevējs likumā. Un Satversmes tiesa teica, ka tā ir likumdevēja izšķiršanās. Politiska izšķiršanās. Un tas ir jādara likumdevējam. Un Satversmes tiesa var pārbaudīt tikai to, vai šī noteiktā barjera, latīņa nav nesamērīgi augsta. Vai nav par daudz.

Un tas, ko, man liekas, mēs varam redzēt, ka šajos mūsdienu apstākļos 30 tūkstoši ir iespējami savācami vienā posmā, jo tas atrodas Satversmes 78. panta ietvarā, ir noteikts pienācīgā procedūrā, diskusijās un nav pierādīts pretējais, ka to nevarētu izdarīt. Un Endziņa kungs šodienas sēdē arī ļoti precīzi norādīja, ka pēc viņa ieskata ar šībrīža parakstīšanās iespējām pietiek uzreiz pa taisno pāriet uz vienu desmito daļu vēlētāju.

Līdz ar to pārejot uz 2015. gada regulējumu, ka jāsavāc viena desmitā daļa vēlētāju parakstu.

Satversmes 78. pants paredz, ka ir jāsavāc viena desmitā daļa vēlētāju parakstu un šobrīd tehnoloģiskās iespējas... tehnoloģiju sabiedrības attīstība ļauj precīzi īstenot šo normu. Nav nepieciešama vākšana divos posmos. Un, kā jau izskanēja Ineses Nikuļcevas uzstāšanās laikā, divu posmu vākšana Eiropā vairs nav sastopama.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis ļoti pareizi minēja, ka mums ir veca konstitūcija. Valstīs, kurās ir jaunas konstitūcijas, šīs tehnoloģiju iespējas jau tika ņemtas vērā četrdesmitajos, astoņdesmitajos, deviņdesmitajos gados un tas viss jau ir iestrādāts.

Mums bija šis divu posmu princips izejot no tās iespējas, kā to vēlētāji varēja sasniegt 1922. gadā. Un šobrīd ir citas iespējas un likumdevējs ir spēris šo soli.

Kas ir noticis? Ir paplašinātas parakstu vākšanas vietas. Arī joprojām nākotnē cilvēks... iespējams, ka ir cilvēki, kas negrib lietot eiro uzskatot, ka tā ir sveša nauda, ir cilvēki, kas varbūt negrib lietot internetu uzskatot, ka viss nonāks kādās drošības tīmekļos... cilvēkam būs iespēja joprojām, arī pēc 2015. gada paņemt savu personu apliecinošo dokumentu un iet pie zvērināta notāra parakstīties. Cilvēkiem ir paplašinātas iespējas parakstīties. To būs iespējams izdarīt pašvaldībā, kas ir tuvākās institūcijas cilvēkam. Gan tajās pašvaldības vietās, kur tiek deklarēta dzīves vieta, gan bāriņtiesās, kuras veic notariālas darbības, gan pagasta pārvaldē, kas ir cilvēkam ir vistuvāk. Nākamā lieta. Būs iespējams veikt parakstu vākšanu elektroniski. Tiešsaistes režīmā portālā „latvija.lv”.

Mēs šodien uzklaušījām Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvi, kas izstāstīja, kā tas izskatīsies. Tāpat būs iespējams izmantot citas tiešsaistes sistēmas. Un kas šeit vēl ir būtiski... Šo platformu priekš citiem nodrošinās arī dzan „latvija.lv”. Un šeit es gribētu vēlreiz uzsvērt un akcentēt. Tas ir mīts, ka valsts vairāk nefinansēs parakstu vākšanu. Valsts to finansēs ar būtisku kapitālieguldījumu šīs elektroniskās sistēmās izstrādē un ar tā regulāru uzturēšanu. Šī finansēšana izpaudīsies arī tādējādi, ka valsts piedāvās šo sistēmu izmantot citiem, kas to gribētu veikt. Es domāju, ka tas ir mīts, ka tur kāds privātais prasīs naudu. Grūti iedomāties, ja politiskā partija vāktu parakstus par kādu likumprojektu, ka viņa uzbūvētu platformu, no kuras viņa pelnītu. Nu... it kā savās interesēs vāc parakstus un vēl paralēli nopelna naudu. Tas izklausās diezgan dīvaini.

Kāpēc vajadzīgas tik sarežģītas prasības? Patiesībā tas izriet no Satversmes tiesas sprieduma 2008-40-01 14. punkta, kur bija uzsvērtā šī nepieciešamība pēc paraksta, īsta un derīga paraksta, lai nebūtu šaubu, ka tā ir tā personas īstā griba parakstīties par šo likumprojektu. Un precīzi šīs prasības jau šobrīd paredz likums. Pēc pirmā Valsts prezidenta veto likums tika precizēts pasakot, ka šai datu bāzei

jānodrošina parakstītāju identifikācija un personas datu aizsardzība. Šīs prasības izriet skaidri un gaiši no likuma un Satversmes tiesas sprieduma.

Kāpēc nevarēja ātrāk....? Te tā daudzi jautājumi izskanēja. Bet mēs arī dzirdējām no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvja, ka tas prasa šīs programmas izstrādāšanu, tāpat Juridiskās komisijas protokoli atspoguļo, ka ir nepieciešama pašvaldību darbinieku apmācīšana, kā strādāt ar šiem parakstiem par likumprojektiem, lai nerastos kādas neskaidrības. Un šeit Saeima kā likumdevējs ir piegājis ļoti rūpīgi. Saeima ir ne tikai atlikusi šī jautājuma spēkā stāšanos, bet Saeima pārejas noteikumu 3. punktā ir prasījusi, lai Ministru kabinets nodrošina šādas sistēmas darbību dažus mēnešus iepriekš pirms likuma spēkā stāšanās. Tas nozīmē, ka Saeima ir paturējusi sev kontroli pār šo jautājumu. Un šo Saeimas kontroles funkcijas īstenošanu patiesībā apliecina divas lietas, par ko mēs šodien diskutējam. Ministru kabineta iesniegtā likumprojekta „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” noraidīšana, kas paredzēja šī pārejas perioda pagarināšanu Juridiskajā komisijā, pati Saeima budžeta paketes ietvaros kontrolē šo jautājumu. Un budžeta piešķiršana, kas notika starp lasījumiem, ko minēja iepriekšējais Saeimas pārstāvis. Papildus tam ir jāvērs uzmanība, ka arī Valsts prezidents šo jautājumu kontrolē. Tādas vēstules ar draudiem vērsties Satversmes tiesā bieži netop.

Velkot kopā šodien debašu runu, mani neatstāj sajūta, ka mēs mazliet mēģinām ielūkoties nākotnē. Strādās vai nestrādās? Cilvēki izmantos šīs iespējas vai neizmantos? Es pieļauju, ka tādi jautājumi ir bijuši daudziem likumdevējiem ļoti daudz un dažādos gadījumos. Arī tad, kad mēs pārgājām uz internetbankām bija jautājums: lietosim vai nelietosim. Drošāk taču tur pie kases. Bet šodien mēs par to pat neaizdomājamies un pat uzliekot automātiskos apmaksas rēķinus. Pārejot uz oficiālu elektronisko publikāciju bija daudz šaubu, kas tik tur nenotiks un kā tur būs. Bet tas strādā. Un šķiet, ka šeit ir arī diezgan labi priekšnoteikumi, lai sistēma strādātu. Vēlētāju likumprojekta reģistrācija... un Centrālās vēlēšanu komisijas tiesības pārbaudīt likumprojekta pilnīgu izstrādātību jau strādā. Satversmes tiesa par to ir pārliecinājusies. Strādā finansēšanas ierobežojumi. Un šķiet, ka, manuprāt, šeit... un šis Satversmes tiesas process to vēl vairāk ir nostiprinājis, ka ir izdarīti labi un pamatīgi priekšdarbi, lai arī apstrīdētās normas sekmīgi stātos spēkā, būtu īstenojamas un nodrošinātu kvalitatīvi jaunas iespējas likumprojektu ierosināšanā. Ir veikta likuma būtiska modernizācija.

Un tieši šo iemeslu dēļ Saeima lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 22. panta pirmo daļu un pārejas noteikumu 4. un 5. punktu par atbilstošu Satversmes 1.pantam, kā arī apsvērt iespēju izbeigt tiesvedību lietā par atbilstību Satversmes 2. pantam. Ja gadījumā Satversmes tiesa neredz iespēju izbeigt tiesvedību, Saeima lūdz atzīt arī šīs normas par atbilstošām 2. pantam.

Paldies.

G. Kūtris.

Tiesas debates pasludinu par slēgtām.

Vai lietas dalībniekiem ir vēlšanās teikt repliku? Lūdzu!

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis.

A. Elksniņš.

Jā, godājamā tiesa! Pavisam īsi.

Noklausoties atbildētāja teikto, ir jāatzīst, ka Plepa kungs nepārprotami man ir draugs, bet patiesība ir dārgāka.

Mums visiem šeit ir zināms tas, ka konkrēto likumprojektu atbildētājs ir pieņēmis pēc tā, kad bija noticis valodu referendums. Tas, manuprāt, ir visiem skaidrs un to ir norādījuši vairāki eksperti. Diemžēl... tiešām diemžēl šis referendums sadalīja tos cilvēkus, kuri dzīvo mūsu valstī. Tas arī ir jāatzīst. Diemžēl rezultāts ir tāds, ka par šo situāciju ir jāmaksā visiem citiem Latvijas Republikas pilsoņiem, kuriem nākotnē būtu griba un vēlme iniciēt kāda likumprojekta apspriešanu, bet politiķi šajā situācijā ir gājuši pavadā šim referendumam un pieņēmuši šo regulējumu.

Es nevarētu piekrist, ka šajā lietā iet runa par... es ļoti atvainojos... par kaut kādiem vezumiem, ar kuriem tad tie paraksti tiktu vesti uz Centrālo vēlēšanu komisiju, vai, piemēram, par interneta pieejamību un attīstību... Un šeit tiesā ir jārunā skaidra valoda attiecībā... kāpēc tas tika izdarīts.

Un es aicinātu, godājamā tiesa, neieklausīties mūsu ar Plepa kungu politiskajās runās. Mēs vērsāties kā prasītāji pie Satversmes tiesas ar lūgumu tiesai dot vērtējumu tam, kā politiķi parlamentā ir rīkojušies attiecībā uz tām normām, ko parlaments ir pieņēmis un to atbilstību Latvijas Republikas Satversmei.

Mums ir jāatzīst, ka, ja parlamenta politiķu vairākums pašreiz Saeimā atzītu, ka minētais regulējums nav atbilstošs, nav samērīgs, nav alternatīvas, tad, es ļoti atvainojos... šodien no Plepa kunga mēs dzirdētu pavisam citus vārdus, jo, pārstāvēt atbildētāju, parlamenta vairākumam ir tiesības arī atzīt vienu vai otru normu par antikonstitucionālu un to pat šajā tiesā Plepa kungs varētu arī norādīt.

Bet diemžēl, godājamie kolēģi, ar šo netaisnību, kas ir izkristalizējusies attiecībā pret tiem Latvijas pilsoņiem, kuri ir balsojuši pret krievu valodu referendumā, nevar cīnīties ar to netaisnību, ko parlaments ir pieļāvis attiecībā uz visiem Latvijas Republikas pilsoņiem.

Mums ir jāatzīst tas, ka nepārprotami Latvijas Republikas Satversmes 78. pants kā tiesību norma nenosaka tās prasības un kritērijus, kā būtu savācami vienas desmitās daļas iedzīvotāju paraksti. Mums ir iespēja vienīgi apelēt pie attiecīgajiem pakārtotiem normatīviem aktiem, kuri tad nodrošina šo 78. pantā

ietverto tiesību realizāciju. Diemžēl šajā situācijā iespējas lūgt Satversmes tiesu mums ir vienīgi attiecībā uz vērtējumu tiešām atbilstību demokrātiskās valsts iekārtas principiem, kas izriet no Latvijas Republikas Satversmes 1. panta, tajā skaitā arī kontekstā attiecībā uz suverēnās varas piederību Latvijas tautai.

Mēs negribētu šajā lietā šo situāciju nonievať līdz tik lielam līmenim, lai mēs salīdzinātu, cik kuram tvītotājam vai nu Laurim Reinikam, vai Nilam Ušakovam, vai arī Raivim Dzintaram. Mūs interesē, cik šādas iniciatīvas varēs realizēt nevis publiski atpazīstami politiķi vai deļotāji, bet cik varēs realizēt šīs iniciatīvas parasts cilvēks no Latgales, iespējams, kuram nav pieejams internets, bet kurš redz parlamenta acīmredzamo pieņemto netaisnību attiecībā uz viņu ikdienas dzīvē. Un šeit likumdevējs acīmredzot nav bijis tik lielā mērā tik pietiekami rūpīgs, lai nodrošinātu tā alternatīvas — tādas līdzekļus, kuri būtu izmantojami un pieņemami.

Godājamā tiesa! Jebkurā gadījumā prasītājs respektēs Satversmes tiesas lēmumu šajā lietā. Un es aicinātu mūs visus varbūt aizdomāties par to, tik tiešām... ka mums būs jādzīvo ar to, ko Satversmes tiesa šajā lietā nospriedīs. Un tas ietekmēs turpmāko tiesību tālākveidošanu gan parlamentārajā, gan arī citos virzienos attiecībā uz tautas tiesībām būt līdzās parlamentam un cīnīties ar tiem sava veida prettiesiskajiem likumprojektiem, ko tās uzskatīs par nepieņemamiem un neatbilstošiem tām gribas izpausmēm, ko Latvijas pilsoņi izjūt ne tikai reizi četros gados atnākot uz vēlēšanām un nobalsojot par kādu politisko partiju, kura sola skaistāku dzīvi.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Saeimas pārstāvim vārds, ja ir ko teikt.

J. Pleps.

Augsti godātā tiesa! Pieteikuma iesniedzēju pārstāvja atbildē uz debašu runu izskanēja formulējums, ka 78. pants, Satversmes 78. pants nenosaka kritērijus un prasības, kā tad tā viena desmitā daļa tiek vākta. To būs iespējams pārļiecināties pēc sēdes audioieraksta. Tātad Satversmē nekā nav. Satversmē ir tikai viena desmitā daļa pilsoņu parakstu. Un tas šobrīd ir nodrošināts.

Un Endziņa kungs jau arī minēja, ka nav iespējamās pretrunas starp dažādiem Satversmes pantiem. Mēs nevaram taisīt slēdzienu, ka Satversmes 78. pants neatbilst 1. vai 2. pantam.

Otra lieta. Man šķiet, ka ir viens mīts, ka šīs parakstu vākšanas organizē vienkārši cilvēki, kuri noskatās ziņas un sāk izstrādāt likumprojektu un vākt parakstus, kaimiņu. Ja mēs paskatāmies uz visām parakstu vākšanām, kas ir notikušas

Latvijas Republikas laikā, gan pirms kara, gan šobrīd. Aiz katras parakstu vākšanas ir stāvējusi politiskā partija, politiskais spēks, kas šo parakstu vākšanas kampaņu ir izmantojusi vai nu savu reitingu paaugstināšanai, vai politiskās cīņas turpināšanai pēc zaudēšanas parlamentā, lai vēlreiz ietu uz apelāciju pie suverēna. Un tā realitāte mums ir jāņem vērā. Arī Satversmes sapulces stenogrammās ir runāts par to, ka likumdošanas iniciatīva parasti būs tas instruments, ko izmantos politiskās partijas vai personas, kas vēlas piedalīties politiskajā cīņā.

Noslēgumā es gribētu minēt, ka jā... Saeima apzināti nerunāja par politisko kontekstu. Un tam nav nozīmes. Tas, ko Saeima vēlējās minēt, ka šie grozījumi likumā „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” bija vajadzīgi. Bija vajadzīgi jau iepriekš. Varbūt tad, kad Saeimas vēlēšanu likumā tika likti iekšā priekšvēlēšanu aģitācijas ierobežojumi, varbūt ap to laiku. Diemžēl politiskie apstākļi vai politiskā griba šo nepieciešamo modernizāciju ļāva veikt tad un pāriet uz jauniem risinājumiem, kad tas bija iespējams. Bet tas ir politikas jautājums, kādas dziņas vadīja katru no tiem deputātiem, kas balsoja „par” vai „pret” likumu.

Ir apstrīdētās normas, tās ir stājušās spēkā vai stāsies spēkā, tās iekļausies tiesību sistēmā un tās sāks savu dzīvi. Satversmes tiesai šobrīd ir iespēja patiešām lemt, kāda būs šī parakstu vākšana nākotnē.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesa paziņo, ka tiesas spriedums tiks pasludināts 2014. gada 12. februārī, tā ir trešdiena, plkst. 10.00 šajā zālē.

Līdz ar to tiesas sēdi pasludinu par slēgtu.

Stenogrammas izgatavotāja

Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēžu sekretāre

Elīna Kursiša